

N1-2 2017

სასატი

1852

- * ნინო ღარბაიასიანი - მალვა ბაქრაძის ჰომაჟი
- * ნინო საღღრობელაშვილი - გაბა ნახუცრიშვილის ჰომიჟი
- * ღათო ბურაშვილის ჰიას „სელიმ ხიშვიანის ჰროცესი“

ჰომიჟი//ჰროცესი//ესაი//თარგმანი//არტი

2017/1-2

ცთვლთვიური ლიტერატურული –
საზოგადოებრივი ჟურნალი

მთავარი რედაქტორი
ამირან გომართელი

მთ. რედაქტორის მოადგილეები
ბლათერ არაბული
სოსო გოლიაძე

რედაქტორთა ჯგუფი
ანდრო ბუაჩიძე
თამარ გელიტაშვილი
ელზა მეტრეველი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
და დიზაინი
ქეთევან მერკვილაძე
თამარ გელიტაშვილი

გარეკანის პირველ გვერდზე –
სცენა სპექტაკლიდან **პატრიკ**
ზიუსკინდის „კონტრაბასის“
მიხედვით
მეოთხე გვერდზე –
კადრი **სანდრო ჯანდიერის**
ფილმიდან **„კადეტი“**

ჟურნალი გამოდის
თბილისის მუნიციპალიტეტის
ფინანსური მსახურით

მისამართი: თბილისი, ხიდის ქ.№1
ტელ.: 2-98-36-43
ciskari1852@gmail.com
<https://www.facebook.com/ciskari1852>

სარჩევი

<p>პრიბიჟა. ასეისტიჟა ნინო დარბაისელი 3 არამედ რალაც სხვა (შალვა ბაკურაძის „ქმრების საკითხავის“ ინტერპრეტა- ციის ცდა)</p> <p>ნინო სადლობელაშვილი 17 „იყავი ჩიტი!“ (გაგა ნახუცრიშვილი – „სისულელის ტრაქტატი“ და „ბარნოვის 122“)</p> <p>მანანა პაიჭაძე პატრიკ ზიუსკინდის მცირე პროზის ლირიკული ნარატივი</p> <p>პოეზიის ერთი ლექსი 27 ბათუ დანელია სხვა ხალხი</p> <p>დრამატურგია 28 დათო ტურაშვილი სელიმ ხიმშიაშვილის პროცესი</p> <p>პოეზია 47 ბელა ჩეკურიშვილი</p> <p>პროზა 52 დათო მამაიაშვილი ნამკითხველი მოთხრობა</p> <p>პროზა 68 გიორგი არქანია ქრისტეს პერანგივით დაუსრულებელი მოთხრობა</p>	<p>პოეზია ნუციკო დეკანოზიშვილი 75</p> <p>პროზა გივი ჩილვინაძე 81 მოთხრობები</p> <p>პავსასიური მოზაიკა ისა ქაძოვეი 90 გაბრიელიადა თარგმნეს <i>ქეთევან ქურდოვანიძემ</i> და <i>გია ჯოხაძემ</i></p> <p>თარგმანი კელტური პოეზია 104 თარგმნა <i>თამაზ ხარაიშვილმა</i></p> <p>რუსული პოეზია (მ. ცვეტაევა, ი. ბროდსკი, ბ. პასტერნაკი, ს. ესენინი) 108 თარგმნა <i>ჯანა ამირეჯიბმა</i></p> <p>დინო ბუცატი 117 მოთხრობები თარგმნა <i>ლაშა ხეცურიანმა</i></p> <p>ვერკორი 131 ის დღე მოთხრობა თარგმნა <i>ალინა ქადაგიშვილმა</i></p> <p>არბრაჰიუ 135 ალინა ქადაგიშვილი კადეტი, ანუ უმცროსი</p>
--	---

ხელმოწერების გასაფორმებლად დაგვიკავშირდით ტელეფონის
 ნომრებზე: 595 45 20 50; 591 20 25 40; 599 56 56 44.

ნინო დარბაისელი-სტრონი

არამედ რაღაც სხვა

შალვა ბაკურაძის „ქმრების საკითხავის“
ინტერპრეტაციის ცდა

სამშობლოდან მოშორებული ადამიანისათვის ინტერნეტი დიდი შვებაა. რანამს დროს მოვიხელთებ, დავუყვები ხოლმე ქართულენოვან საიტებსა და ფორუმებს. უამრავი ახალი ნაწარმოები ნავიკითხე – პროზაც, პოეზიაც.

ასეთი მრავალფეროვანი და ინტენსიური თუ იყო ლიტერატურული ცხოვრება საქართველოში, ვერც ვიფიქრებდი. თანაც ინტერნეტი ხომ, ჯერჯერობით, მთლიანად ვერ მოიცავს მას, კიდევ რამდენი კარგი ქართველი ავტორია, ჯერ ვირტუალურ სივრცეში რომ არ შეუდგამს ფეხი, მაგრამ, ეტყობა, ვიდრე მშობლიური ლიტერატურული გარემოსაგან ჩემსავით დისტანცირებული არ გახდები, არც მეტ-ნაკლებად მთლიანი სურათი ეძლევა თვალთახედვას და არც ნამდვილი ღირებულება ჩანს იმისა, რაც იქ იქმნება.

ამას წინათ პორტალ „literatura.ge“-ზე ერთი პოემა ვიპოვე – „ქმრების საკითხავი“. პორტალის წესის თანახმად, ახლად გამოჩენილ ნაწარმოებებს ავტორი არ მიეთითება. რამდენჯერმე ნავიკითხე, მერე, რაკი ქალაღღზე გადმოტანილი ტექსტი მაინც სულ სხვაა, ამოვბეჭდე კიდევ და კიდევ ერთხელ,

„ფანქრით“ ნავიკითხე: შედეგი იგივე – როგორც მკითხველი, კვლავ მონუხული ვარ, ხოლო, როგორც ადამიანი-მკვლევარი, რომელსაც არ შეუძლია არ დასვას კითხვა: „რატომ?“ – პასუხს დავეძებ. იქნებ, ამ დროს უმჯობესია, აქ შეჩერდე, შეირგო ესთეტიკური სიამოვნება და არ ემსგავსო იმ მაცურებელს, რომელიც ილუზიონისტის ნამოქმედარით, თუმცა გაკვირვებული და ნაამები, მაინც უტრიალებს კითხვას: „კი, მაგრამ, როგორ?“

ამასობაში ავტორის ვინაობაც გამოვლინდა – შალვა ბაკურაძე – როგორც ჩანს, დაახლოებით ჩემი თაობის პოეტი, რომელსაც პირადად არ ვიცნობ, თუმცა საიტ „eblitfo-ზე“ მოთავსებული მისი ყველა ნაწარმოები უკვე ნაკითხული მაქვს. ჩემი შთაბეჭდილებით, პოემა „ქმრების საკითხავი“, მე რომ ამდენი კითხვა აღმიძრა, მის ტექსტებში ცენტრალურ ადგილს იკავებს.

●

პირველი კითხვა სათაურიდანვე ნამოიჭრება.

საკითხავი ქართულ ენაში რამდენსამე მნიშვნელობას მოიცავს: ის, რაც

ნასაკითხია (მაგ. „საკითხავი ძველ ქართულ ლიტერატურაში“); შესაკითხი, ანუ კითხვა (ყოფნა-არყოფნა – საკითხავი აი ეს არის); ამას დავუმატოთ „წყევლა-კრულვიანი საკითხავიც“, „ოთარაანთ ქვრივიდან“ და თვალნათელი შეიქნება, რომ პოეტური სამყარო, რომლის კარიც ჩვენთვის ამ სათაურით უნდა გაიღოს, არ გვპირდება იმ სიცხადეს, რაც იო რომ მოითხოვს.

არც ლირიკული გმირი წარმოგვიდგება ცხადი სახით, არ ვიცით მისი სახელი ან თუნდაც რაიმე ეპითეტი, სახელის ფუნქციას რომ იტვირთებდა პოემაში, არაფერი ვიცით მის გარეგნობაზეც, ლამის ერთადერთი ნიშანი, რომელიც მკითხველის წარმოსახვაში მას კერძო გამოსახულებას მიანიჭებდა, „გაოფლილ შუბლთან გიშრისფერი თმაა“, რომელიც ბავშვობაში რომ მუხლი გადაიტყავა, ჭრილობაზე იოდის წასმისას სკოლის ექთანმა ხელისგულით გადაუწია.

ყოველივე, რასაც მისი მინიერი არსებობისა და მოკვდომის (არა – სიკვდილის) შესახებ შევიტყობთ პოემიდან, გარეგნულად ძალზე ფრაგმენტული იქნება და არც ეს ფრაგმენტები გაჰყვება ქრონოლოგიურ თანმიმდევრობას, თუმცა იმ ადრეული მოგონებით დაინწყება, როგორ ხედავენ ბავშვები ფანჯრის დაორთქლილი შუშიდან ახლად გარდაცვლილი ბებიის სულს, ზამთრის თოვლიან დილით ეზოში ფეხშიშველა მდგარს, როდესაც მისი სხეული შინ, უფროსების თვალწინ ოთახში ასვენია (პირველი სიგნალი იმ უჩვეულო სპირიტუალური მდგომარეობისა თუ/და მხატვრული პირობითობის შესახებ, რომელშიც იმყოფებიან პოემის მთავარი გმირები და რომელში ჩართვა მკითხველსაც მოუწევს). მართალია, პოემაში გადმოცემა პირველი პირით ხდება, ავტორი ორ ინსტანციად, სხეულად და სულად (ან ასტრალურ და ეთერულ სხეულებად?) გაყოფილი მთავარი უსა-

ხელო პერსონაჟის სახელით მეტყველებს, მისი მონოლოგებისა თუ დიალოგების „ფიქსატორია“ (ეს მაშინ, როცა პოეტური, ოკაზიონალური სახელდება, სახელის მინიჭება ადამიანების, საგნებისა და მოვლენებისთვის – ეს ერთგვარი მეტონიმიური მეტაფორიზაცია შალვა ბაკურაძის, როგორც ავტორისათვის ნიშნეული მხატვრული ხერხია). შემდგომში მსჯელობა რომ შეძლებისდაგვარად გასაგები გახდეს – პერსონაჟი, ავტორისაგან განვასხვავოთ, მას „ძე“ ვუნოდოთ (ამისთვის, როგორც შემდგომ შევეცდები ვაჩვენო, პოემაც გვაძლევს საფუძველს).

მთელი პოემის მანძილზე ავტორი თავად არსად მეტყველებს „ძის“ ამ ორი ინსტანციისაგან დაშორებულად, დამოუკიდებლად. არც რაიმე შინაგანი ლირიკული კონფლიქტია გადმოცემული ამ მხარეებს შორის, რომ დაპირისპირების ფონზე მეტად საცნაური ყოფილიყო ავტორის განსხვავებულობა. იგი ზემოთ აღნიშნულ ინსტანციათა შორის ადგილებს კი იცვლის, მაგრამ არასოდეს უცხოვდება, არ დისტანცირდება მათგან. პოემაში ასახული მდგომარეობა უკვე გარესივრცეში გადანყვებილი, დასრულებული კონფლიქტის – ომის შედეგია, ხოლო უკვე მომხდარი, დასრულებული ტრაგედიიდან გამომდინარე, დრამატული მდგომარეობა სულისა – არის ის ბირთვი, რომლის ირგვლივაც თავს იყრის ყოველი სახე, კონცეპტი, მცირე და დიდ ამბავი თუ ეპიზოდი.

პოემის კლასიკურ ფორმას მიჩვეული მკითხველისათვის, რომელიც მოელის ტრადიციულ განვითარებას სიუჟეტისა, აქ ძნელი (თუ არა შეუძლებელი) იქნება, მიჰყვეს კონფლიქტის განვითარებაში საფეხურთა თანმიმდევრობას. თანამედროვე პოემას ეს აღარც მოეთხოვება და ამას თავისი ახსნა აქვს. პოემის განვითარებამ კარ-

გა ხნის წინ მიაღწია სრულყოფილების იმ დონეს, როცა, პრაქტიკულად, შესაძლებელია ნაწარმოების სხვადასხვა ასპექტს მიენიჭოს თავისუფლება, რადგან მკითხველის ცნობიერებაში უკვე არსებობს ძირითადი მოდელი, თარგი, რომლის მიხედვითაც ხდება ნარატივის რეკონსტრუირება, რაიმე სახის ნარატივის არსებობა კი იმ მინიმალურ მოთხოვნად დარჩა, რომელიც პოემას განასხვავებს უბრალოდ ვრცელი ლექსისაგან.

ნაწარმოებში დრო-სივრცული და სიტუაციური არე ორი ნარატივის პარალელიზაციით იქმნება. პირველი მათგანი ბიბლიური, ახალი აღთქმისეულია და შესაბამისად მაცხოვრის, როგორც ძის ამბავს ეხება. მეორე, თანამედროვე რეალური ცხოვრებიდან მომდინარე ამბავია ადამიანის ძისა, რომელმაც ბავშვობა და ყრმობა გაატარა ერთ ქალაქში. ამ ქალაქში მას ჰქონდა სახლი, შემდეგ ეს სახლი ომის გამო დაკარგა, გახდა მეომარი, იბრძოდა „სამშობლოსათვის“ და ამ ბრძოლაში... მოკვდა, მაგრამ არც მოკვდა. მისი არსება გადავიდა მდგომარეობაში, რომელსაც, გრანელის სიტყვებს თუ გავისხენებთ, შეიძლება ვუწოდოთ „არა სიკვდილი, არა სიცოცხლე, არამედ რაღაც სხვა“ – დაუსრულებელი, „საბოლოო სიზმარი“.

ავტორი-ფიქსატორი „ძისთვის“ მედიუმია, რომლის მეშვეობითაც „ხმას აწვდენს“ მკითხველს, აზიარებს სათქმელთან, რომელიც ამ პოემის კონცეპტუალური ხერხემალია:

როდესაც ადამიანს ყოფით რეალობაში სხვა ადამიანები ართმევენ სამყაროს შემოქმედისაგან მინიჭებულ უფლებას – იყოს ცოცხალი, იგი მხატვრულ რეალობაში პოეტი-შემოქმედის მიერ მინიჭებული ძალით უფლებამოსილია, იყოს „ცოცხალი მკვდარი“ და უწყვეტ დიალოგში ჩაერთოს ყოველივე ამაქვეყნიერთან.

*მე უფლება მაქვს ვიყო მკვდარი
და ველარასდროს ვისურვო
დაბადება*

*მე უფლება მაქვს ვიყო მკვდარი
და ბნელ ოთახში ძველებურად
ყვაოდნენ ქოთნის იები.*

ასეთია შალვა ბაკურაძის პოეტური თანატოლოგია, ანუ სიკვდილმეტყველება.

პოემაში სახეობრივი სისტემა ძირითადად ბიბლიურ სახე-კონცეპტთა ტრანსფორმაციით იქმნება. მისი საყრდენი სახე-მეტაფორები, რომელიც თავდაპირველად, ცოტა არ იყოს, ბუნდოვან შთაბეჭდილებას ახდენენ მკითხველზე, ახსნადი გახდება თუ მათ პირველწყაროებს მივაგნებთ.

მივყვეთ ტექსტს თანმიმდევრობით.

ერთ-ერთი პირველი სახე – „რუხი ბალახი“ – ასე ჰქვია მერძევე მოხუცს, კარდაკარ ყველს რომ დაატარებს, ანუ ადამიანი, როგორც ბალახი, პირდაპირ მომდინარეობს ახალი აღთქმიდან და ფსალმუნებშიც დასტურდება. (პეტრე:1,24,ფს.:103,15)

ამ მოხუცს რძე და ყველი მოაქვს დილდილაობით, რძე კი ისევე, როგორც თეთრი ყვავილები, სითეთრე, მარიამ ღვთისმშობელს მიემართება.

მოულოდნელი სიტყვები, რომელიც ცოტა ხანში გახმიანდება: „ღმერთი, რომელიც ხედავს ნასვრეტებს ჩვენს ყველივით ქათქათა გულზე“ – მხოლოდ ღვთისმშობელთან დაკავშირებით იხსნება“. სიჩვილე და სითბო „წუთი-წუთზე ამოსაყვანი ყველისა“ ღვთისმშობლისმიერი გრძნობებია. რძე და მისი პროდუქტებიც, ძველი ქრისტიანული წესით, სწორედ ღვთისმშობლის შესანიშნავად ითვლებოდა.

გარდა ამ პოემისა, რძე, რძით კვება, რძისებრი სითეთრე, როგორც დე-

და მარიამის კონოტაციები, შალვა ბაკურაძის სხვა რელიგიური შინაარსის ქმნილებებშიც ცენტრალურ ადგილს იკავებს.

„წარმოიდგინეთ თქვენი სახლი, როცა მოკვდებით“, – ამბობს მოხუცი მერძევე. სხეული, როგორც სულის სახლი, იმდენად გამჭვირვალე სახეა, ალბათ, ამაზე ყურადღების შეჩერებაც არ ელირებოდა, პოეტი სახლის მხატვრულ სახეს რომ არ უკავშირებდეს დედის საშოსაც, როგორც პირველსახლს, სადაც სამუდამოდ დარჩენა ან დაბრუნებაც შეუძლებელია.

აქ ქართველ მკითხველს უთუოდ გაახსენდება ფინალი ბესიკ ხარანაულის „ხეიბარი თოჯინისა“, სადაც ალექსანდრე, ანუ ალექსანდრე ნატრობს დროს, როცა ისე იჯდა დედის საშოში, „როგორც მინიატურა ოქროს ჩარჩოში“.

„მე უფლება მაქვს, ვიყო მკვდარი, ვიდრე მომკლავდნენ, ვიდრე აქ ვარ, ვითომ ცოცხლად, შენთან ერთად, შენს საშოში“, – მიმართავს „ძე“ დედას „ძე“ ამ პოემის ფინალში.

სახეთა შორის ძირითადია აგრეთვე ქალაქი, სამყაროს ღვთაებრივი წესრიგის, კოსმოსის მიწიერი გამოვლინება. ბიბლიური გამოცდილების მიხედვით, როდესაც კოსმოსს ქაოსი ენაცვლება, ქალაქში ბატონდება ურწმუნოება, ცოდვა, დანაშაული, იგი უნდა განადგურდეს, მოისრას ღვთაებრივი ცეცხლით... ამას შიშობდა პოეტი-წინასწარმეტყველი ესაია – ისრაელზე (10:18,19), შემდგომ იეზიკიელი – იერუსალიმზე მეთყველებისას (15:6). ამას, ოღონდ უკვე მომხდარს, გლოვობს „პოეტი გვიანმეტყველი“ – შალვა ბაკურაძე: „ვისკენ გავახილო ჩემი ქალაქის დათხრილი თვალები“.

ამ პოემის მიხედვით, კეთილი და ბოროტი ანგელოზნი „ძეს“ ქალაქში ზრდიდნენ და ეს ქალაქი (ძნელი არ არის მასში სოხუმის, გნებავთ, გაგრის ამოცნობა... დაზუსტებას აქ არსებითი

მნიშვნელობა არცა აქვს) იერუსალიმის თანამედროვე ადეკვატი, გამსჭვალული იყო ყოველივე იმით, რაც მას გარს ერტყა. იყო შიშისპირა, სიძვისპირა, კვლისპირა, ღვთისპირაც კი და სწორედ ამიტომ განიწირა დასალუპავად. მის „ძეებს“ უფროსებმა, როგორც შავ-თეთრი გასაფერადებელი ალბომი „დროშა“ აჩუქეს, რათა სისხლით შეეღებათ, „სანგრებისკენ ეთრიათ დასალვრელი სისხლი თავისი საგმირო სხეულებით“:

*მე მინახავს მწვანე მოღზე
შინდისფერი თბილი ლაქები.
ეს არ იყო ჩვენი დროშის
ნაგლეჯები,
ეს იყო აბზაცები მეგობრების
საბოლოო სიზმრებიდან.*

და მაინც, სახე სიმბოლოთა შორის ერთ-ერთი უმთავრესი, რომელსაც სხვა წარმოებებშიც უბრუნდება პოეტი, არის „ძის“ მამინაცვალი, გნებავთ, მამობილი და მისი ბიბლიური პირველსახე – იოსები, მარიამის, დედა ღმრთისმშობლის ქმარი.

რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, იოსების პიროვნება ქართულ პოეტურ აზროვნებაში შალვა ბაკურაძის ქმნილებებამდე ასე გამოკვეთილი არასოდეს ყოფილა. იქნებ ამის მიზეზი იმაშიც უნდა ვეძიოთ, რომ ჩვენი სასულიერო ტრადიციით, თუმცა მაცხოვრის გენეზისი იოსების ხაზით გამოკვეთილი იყო, მისი პიროვნული ღვანლი მაცხოვრის მიმართ მაინც ჯეროვნად არ ფასდებოდა.

იოსები კი თავად იყო უფლის რჩეული. როგორც მამობილმა, მან იტვირთა ძნელი საქმე – აღეზარდა იესო, რომელიც არ იყო მისი ბიოლოგიური შვილი. ადამიანურად, მისთვის არ უნდა ყოფილიყო ადვილად გადასატანი ფიქრი იმაზე, რომ მისი დანიშნული მარიამი მუცლით სხვის ნაყოფს ატარებდა, მაგრამ

მას, როგორც რჩეულ მამობილს, უფლის ანგელოზი გამოეცხადა და უზენაესის ნება აუწყა. სახარებიდან ვიცით, რომ მას სამგზის ეცნო ამგვარად უფლის ნება. პირველი უკვე აღვნიშნეთ; მეორედ – როცა ებრძანა, ეგვიპტეში გაეხიზნა ცოლ-შვილი და მესამედ – როცა უკან, სამშობლოში უნდა დაებრუნებინა ისინი. უკანასკნელი, ახალი აღთქმისეული ცნობა იოსების შესახებ უკავშირდება დროს, როცა იესო უკვე თორმეტი წლისაა. ბიბლიოლოგების აზრით, იგი არ მოსწრებია მაცხოვრის ჯვარცმას, ადრევე გარდაიცვალა. შალვა ბაკურაძის ერთი ლექსი „იოსები“ ინტერტექსტუალურად „ქმრების საკითხავთან“ არის დაკავშირებული. ჩვენი წერილის დასაწყისში აღძრული კითხვაც, ნანარმოების სათაურის შესახებ, აქ პოულობს პასუხს.

პოეტური სახეთქმნადობის შესახებ ჩვენი მსჯელობა ძალზე ნაკლულოვანი იქნება, საგანგებოდ რომ არ აღვნიშნოთ, შალვა ბაკურაძის გამორჩეული, შემოქმედებითი დამოკიდებულება ქართული ენის, როგორც ყოველგვარ გამომსახველობით საშუალებათა წიაღისადმი.

ჩემი ფიქრით, ამ მხრივ ის გიორგი ლეონიძის მემკვიდრეა, მომდინარე არა იმდენად პოეტური, რამდენადაც პროზაული ქმნილებების, „ნატვრის ხისაგან“. საყურადღებოდ მეჩვენება, რომ იგი ერთ თავის ნანარმოებში, სახელწოდებით „თევზაობა“, რომელიც ასევე ინტერტექსტულად დაკავშირებულია ამ პოემასთან, ქმნის ოქროს თევზის მძიებელ პერსონაჟს – ელიოზს, რომლის პირველსახესაც სწორედ „ნატვრის ხის“ ამავე სახელის მქონე პერსონაჟი წარმოადგენს.

●
რამდენიმე სიტყვით, მინდა, პოემის სალექსო ფორმას შევეხო. ლექსი გრაფიკულად წარმოდგენილია, როგორც

თავისუფალი. ცალკეული გრაფიკული ბლოკები არ წარმოადგენენ სტროფებს, ტრადიციული გაგებით. ამიტომ უმჯობესია, მათ ლექსმცოდნეობაში მიღებული ტერმინი – სტროფოიდი ვუწოდოთ.

ამ პოეტური ტექსტის სტროფოიდები, ძირითადად, ე.წ. „ნამდვილი“ ვერლიბრის ნიმუშია, სადაც ძნელია აღმოაჩინო რაიმე კონვენციური საზომის კვალი. გამონაკლისის სახით არის ორიოდე სტროფოიდი, რომელიც ვერლიბრის გარდამავალ სახეობას მიეკუთვნება, რადგან მისი რიტმი იქმნება თავისუფალ ლექსში კონვენციური ჩანართების (ძირითადად ე.წ. თოთხმეტმარცვლედეებისა და ათმარცვლედეების) მონაწილეობით, მაგალითად ასე:

*სწორედ ამიტომ ვიმეორებ:
სიცოცხლე ჩემი საუკეთესო
თვისებაა
და ვინცებ ისევ შენი შვილიდან.
ის ღმერთი როა, აშკარაა და მოდის
რათა გადაღლილი და
დამძიმებული, დაკოჟრილი
ხელისგულები შემოვავლო
სიყვარულს, როგორც ანთებულ
სანთელს.
ის ბავშვია და უფროსებმა,
როგორც ბავშვური საიდუმლო
სიცოცხლე ანდეს
და სიზმრად როცა შენს მუცელზე
ყურმიდებული
ვისმენ მის ყოფნას, ვრწმუნდები
რომ ადამიანთა
ყველა ღიმილი და ყველა ცრემლი
ამ ცეროდენა მფეთქავ გულში გა-
ერთიანდა.
რომ შენ იცოცხლებ უსიკვდილოდ,
მე კი მომკლავენ*

ლექსში არის ერთადერთი, გრაფიკულად გამიჯნული ათმარცვლიანი სტროფი, სპონტანურად გართმული:

ყველა მოკვდებით ადრე თუ გვიან

და ვერ მიხვდებით საითკენ მიდის
ეს გზა, რომელსაც სიცოცხლე
ჰქვია
და ეს სიკვდილი, რომელსაც ჭყინტი
ყველის ყიდვისას დუმლით
გამცნობს
მერძევე კარის ზარზე რომ რეკავს,
ის ყიდის კარაქს ყველსა და მანონს
და ნაცვლად წარსულს ყიდულობს
შენგან.

ეს პოემა გამოდგება იმის საილუსტრაციოდ, თუ კონვენციური სალექსო რიტმისაგან გათავისუფლება როგორ იწვევს ლექსში მეორადი მარიტიზებული ელემენტების გააქტიურებას. სინტაქსურ-ინტონაციური, სახეობრივი პარალელიზმების სიუხვე, განმეორებანი სხვადასხვა დონეზე, ბიბლიის, კერძოდ მისი ყველაზე პოეტური ნაწილის, „ქებათა ქების“ სინტაქსური კონსტრუქციების გამოყენება ერთობლივად ქმნიან გამორჩეულ რიტმულ-ინტონაციურ სურათს... თვალსაჩინოებისთვის დავაკვირდეთ ერთ მცირე მაგალითს:

მისი თვალები მინდვრის ცისფერი
ყვავილებია
ჩემს სასკოლო ჰერბარიუმში.
მისი ტუჩები კარადაზე
ჩამომხრჩვალ ვაშლის ჩირია
და მაცვლის ბუჩქთან აბუზული
ბელურებია მისი სიტყვები.

ვგონებ, ძნელი არ არის აქ მკითხველისათვის ერთდროულად „ქება ქება-

თაის“ სახეობრივი ოპოზიტიცა და რიტმული ანალოგის დანახვა:

11. თავი მისი – ოქროდსა ოფაზისაა,
თხზული თმათა მისთაა, ვითარცა
ჭედილი, შავ, ვითარცა ყორანი;

12. თუალნი მისნი, ვითარცა ტრედისანი,
სავსებასა ზედა წყალთასა განბანილნი
სძითა, მჯდომარე სავსებასა ზედა
წყალთასა;

13. ღანუნი მისნი, ვითარცა ფიალნი
ნელსაცხებელთანი, ფშვან სულნელებასა
ნელსაცხებელთ მგბოლველთასა,
ბაგენი მისნი – შროშან და მომნთოლვარე
მურითა სავსედ.“

დასასრულ, მინდა, ეს წერილი „ქმრების საკითხავის“ მხოლოდ ცალკეული ასპექტების სუბიექტური ინტერპრეტირების მოკრძალებულ ცდად ჩამეთვალოს, რადგან დარწმუნებული ვარ, მკითხველი, რომელი მოინადინებს მისი და ზოგადად, შალვა ბაკურაძის მთელი შემოქმედების უფრო სიღრმისეულ წვდომას, აღმოაჩენს გაცილებით მრავალფეროვანსა და ვრცელ პოეტურ სამყაროს, რადგან, მჯერა, რომ ტექსტის სიცოცხლის საიდუმლო, მართლაც, შესაძლო ინტერპრეტაციათა დაუსრულებლობაში ძევს.

P.S. რაკი ბუნებრივად საფიქრებელია, მკითხველთა ერთი ნაწილი არ იცნობს შალვა ბაკურაძის პოემას, რომელსაც ეს წერილი ეძღვნება, აქვე ვურთავ მის ტექსტს:

ქმრების საკითხავი

1.
ამ გამოშიგნულ ვაგონებში ცხოვრობენ გზები
ბალახმოვლილი
და უიმედოდ დავინწყებული.
რუხი ბალახი – ასე ჰქვია მერძევე მოხუცს,
კარდაკარ ყველს რომ

დაატარებს და გარდაცვლილთა ამბებს გვიყვება.
მისი თვალები მინდვრის ცისფერი ყვავილებია
ჩემს სასკოლო ჰერბარიუმში.
მისი ტუჩები კარადაზე ჩამომხრჩვალ ვაშლის ჩირია
და მაყვლის ბუჩქთან აბუზული ბელურებია მისი სიტყვები.

ის ამბობს,
თითქოს გვქონდეს გული
და ეს გული გრძნობდეს სიყვარულს,
თითქოს გვყავდეს ღმერთი, რომელიც
ხედავს ნასვრეტებს ჩვენს ყველივით ქათქათა გულზე,
თითქოს ვგრძნობდეთ ბავშვობას, როგორც
ძირგახვრეტილ ჩექმებს ნვიმაში.

„წარმოიდგინეთ თქვენი სახლი, როცა მოკვდებით“ –
იტყვის და თვალებს გააპარებს შენობებისკენ,
რომლებშიც კედლებს ისეთივე გრილი კანი აქვთ, როგორც
ადამიანს სიცოცხლის შემდეგ...

„წარმოიდგინეთ თქვენი სახლი, როცა მოკვდებით,
თქვენი კეთილი ფანჯრები და სავარძლები, როცა
მოკვდებით,
ეს თქვენითსავსე ოთახები, როცა მოკვდებით,
როცა ამ ჭერქვეშ ვერ შემოხვალთ...

გახსოვთ ბაბუას მზიანი და ფართო ოთახი?
იმ დილით ახალგაღვიძებულებმა კარი რომ შეაღეთ,
მან კი გთხოვათ,
ნუ შემოხვალთ, ბებო მოკვდაო,
გარეთ თოვდა
და დაორთქლილი შუშიდან დაინახეთ
ეზოში,
საადრეო ვაშლის ადგილას პერანგისამარა იდგა ბებო
და ბავშვივით ფეხისწვერებზე წამონეული
ცდილობდა შეეხედა ოთახში, სადაც
დებდა ტიროდა.
თქვენ კი ფიქრობდით თოვლზე, რომელიც
როგორც იქნა, მოვიდა
და ბებოზე,
რომელმაც ყველას დაგასწროთ ადგომა
და ფეხშიშველი გავიდა თოვლში
ხელისგულზე ფანტელების შესაგროვებლად.
სიკვდილიც მაშინ ეს გეგონათ:
როცა ფანტელები ხელისგულზე აღარ დნებოან.
მერე გამოანათა მზემ და მოვიდნენ
ახლობლები, მეზობლები და ნათესავები

და თითოეულმა საკუთარი წილი სიკვდილი წაიღო
თქვენგან,
წაიღეს, მაგრამ არც ერთს სახლამდეც არ მიჰყოლია,
სახლი კი უფრო დაცარიელდა,
არც ბებო იყო, აღარც სიკვდილი და აღარც თოვლი....

გახსოვთ ბაბუას მზიანი და ფართო ოთახი?
მატარებლით გაემგზავრეთ უცხო ქალაქში,
ფანჯრებიდან ისევ ნაცნობი ცა მოჩანდა,
დედიკოც ისევ ახლო იყო
და თქვენ შეგეძლოთ მის კალთაში დიდხანს გეთვლინათ.

გახსოვთ ის კაცი, ტამბურში ასტრას რომ ენეოდა,
თან ისე მძიმედ ახველებდა, იფიქრებდი
ნახველს გულსაც ამოაყოლებსო.
გახსოვთ, მისი რუხი პალტო,
ჟღალი თმები და სისხლისფერი წყლიანი თვალები?
გახსოვთ ის კაცი, მაშინ შეშლილი რომ გეგონათ –
ახლა მკვდარია.
ის შუალამით თქვენს კუბეში შემოეხეტა
და იღრიალა:

„ყველა მოკვდებით ადრე თუ გვიან
და ვერ მიხვდებით, საითკენ მიდის
ეს გზა, რომელსაც სიცოცხლე ჰქვია
და ეს სიკვდილი, რომელსაც ჭყინტი
ყველის ყიდვისას დუმილით გამცნობს
მერძევე, კარის ზარზე რომ რეკავს,
ის ყიდის კარაქს, ყველსა და მანონს
და ნაცვლად წარსულს ყიდულობს შენგან.

მე კი ვიყიდე ერთხელ სიბერე,
რაც რამ მეზადა, გავყიდე და შუა ომში უწვერული
ყმანვილებისგან
ნაოჭები და სევდა ვიყიდე,
გულგრილობა და სიკვდილის შიში ვიყიდე
და შემდეგ უკვე მათ საფლავთან მქონდა ცრემლები
და წუთინუზე ამოსაყვანი ყველივით თბილი სიტყვებიც,
მათი კანივით ქორფა ვარდებიც
და შეძენილი გულგრილობაც
და მაშინ მითხრა სასაფლაოზე მოხეტიალე ათი წლის
ბიჭმა:

„დილით, როდესაც მეძინა, დედამ
მერცხალი ხარო, – ასე თქვა ძია,
მე კი თქვენს გამშრალ თვალებში ვხედავ,
რომ მეც მოკვდები ადრე თუ გვიან

და ვერ მივხვდები, საითკენ მიდის
ეს გზა, რომელსაც სიკვდილი ჰქვია
და ეს სიცოცხლე, რომელსაც ჭყინტი
ყველის გემო აქვს და მანვნის სუნი,
ლამლამობით რომ მაჭმევენ ძალით
და ჭამის შემდეგ მერევა გული
და ვარწყევ, როგორც ფეხმძიმე ქალი
მთელს დედის რძეზე ნაყიდ ბავშვობას“.
ჰოო, დედათქვენი ახლა შორსაა,
ცოცხალია და რძისფერ ღრუბლებში დაფარფატებს
რძისფერი ფრთებით,
მამათქვენი კი ჩააძაღლეს...
ისინი მიხვდნენ და ჩააძაღლეს,
მიხვდნენ – ჰო, მიხვდნენ, თუ ვინც იყო,
რომ თქვენს მამობას იბრალებდა
და სააღდგომო ღორივით დაკლეს
მდინარის პირას, რომელსაც ჰქვია:
ჩვენთან არს ღმერთი...

თქვენ კი ზღვისპირას უნდა იცხოვროთ
და უნდა ჭამოთ თაფლი და თევზი,
ესაა მამის ბოლო სურვილი,
ესაა მამის ბოლო ლექსი:

„სიცოცხლე ჩემი საუკეთესო თვისებაა და გეკითხები,
ცოცხლებს შორის განა იცნობ ვინმე ისეთს, ამ
თვისებაში ეჭვს
რომ შეიტანს,
შენი ქმარი ვარ და ყოველ დილით ამ სიზმრებისგან
დაცლილ
ზეცას, ამ სიხარულს და ამ ქალაქს ვინყებ შენიდან.
და ამ უკვდავი ღმერთითა და მოკვდავი ძმებით
გულისრევამდე ბედნიერი ვარ,
ვერ გავრკვეულვარ, ღვთის სიძულვილს გამოვხატავ
თუ თქვენს სიყვარულს, როცა ხეიბარ
სიტყვებს ვაგროვებ ლოცვისათვის და როცა ღამით
შენთან ნოლის ვითხოვ უფლებას
და ვისმენ, ეჭვი გულის ბნელი სარდაფებიდან
ნესტიანი ხმით მესაუბრება,
რათა მეასედ დამარწმუნოს, რომ ყველა ქმარი მოკვდავია
და სიკვდილიდან რომ ვარ მოსული,
რაც თავი მახსოვს, ცოცხალი ვარ. რა ვუპასუხო!
შემრთეს ქალი, რომელიც მიყვარს და ის არის
სხვისგან ორსული...
და ბნელ ოთახში ატუზული, იღლიის ქვეშ ცოლის
დაკარგვის

შიშის ლაქას ვეხები, როგორც ნიშნობის ბეჭედს,
მაგრამ ის მაინც ყოველ ღამით სხვასთან მიდის
და მთვარის შუქზე წმინდანივით მიარხევს ბეჭებს,
ხოლო მე ისიც აღარ ვიცი, რა უნდა ვიგრძნო,
სად მტკიოდეს,
უბრალოდ ვზივარ, ვენევი და ვხედავ ფანჯრიდან
კუბრისფერი ზღვა როგორ რიყავს მეომართა ნაშლილ
გვამებს,
მესმის დაჭრილთა
მიწისფერი ხროტინი და შენ გეკითხები, რისთვის დაჭირდა
უფალს ამდენი ბედნიერი, ამდენი მოწმე მისი ღრეობის,
მე ხომ არაფერს, არაფერს არ დავიშურებდი,
რომ ერთხელ მაინც,
ერთხელ მაინც გადავხვეოდი
მათ, ვისი ხსოვნაც გადააქციეს საფლავის ჯვრებად,
მარმარილოდ ანდა გრანიტად,
რათა სიცოცხლე, როგორც უბნის ბებიქალი,
დახმარებოდათ
გამოძრომაში სიკვდილის თბილი ჭუჭრუტანიდან
და შეეყვარათ ისე, როგორც მიყვარხარ ახლა,
ყველაზე შორი, ყველაზე უცხო
და რაც ამ გრძნობას სიხარული და ცრემლი ახლავს,
ამ გულის გარდა, არავინ უწყის.

სწორედ ამიტომ ვიმეორებ: სიცოცხლე ჩემი
საუკეთესო თვისებაა
და ვინცებ ისევ შენი შვილიდან.
ის ღმერთი როა, აშკარაა და მოდის, რათა გადაღლილი და
დამძიმებული, დაკოჟრილი ხელისგულები შემოვავლო
სიყვარულს, როგორც ანთებულ სანთელს.
ის ბავშვია და უფროსებმა, როგორც ბავშვური საიდუმლო,
სიცოცხლე ანდეს
და სიზმრად, როცა შენს მუცელზე ყურმიდებული
ვისმენ მის ყოფნას, ვრწმუნდები, რომ ადამიანთა
ყველა ღიმილი და ყველა ცრემლი
ამ ცეროდენა მფეთქავ გულში გაერთიანდა;
რომ შენ იცოცხლებ უსიკვდილოდ, მე კი მომკლავენ
როგორც მოკლეს ქმრები ჩემამდე და ახლა ნებსით
თუ უნებლიეთ შუალამით თავდახრილი ვდგავარ ზღვასთან
და საკუთარ თავს დავეძებ მკვდრებში,
რომ მივასვენო მამის სახლში, რომელშიც კედლებს
ისეთივე გრილი კანი აქვთ, როგორც ადამიანს
სიცოცხლის შემდეგ.
რომელშიც სკამებს კუბოს ირგვლივ ალაგებენ და
ფერად-ფერად
ყვავილებში მჯდომ ორ წინაპარს,

მშობელთა კვდომას რომ შეესწრნენ
და ვერაფრით წარმოედგინათ ჩემი სიკვდილი,
ალბათ, უფრო ამიტომ სჯერათ,
რომ აღარა ვარ და ცივ ნუგეშად იტოვებენ მტვრიან
ფარაჯას,
მაისურს და თიხიან ჩექმებს,
ჩარჩოში სვამენ ძველ ფოტოებს, ჭერს ლებავენ და
კედლებზე ქალღმერთს აკრავენ, ეგებ
ოთახის ძვლებმა მათზე უკეთ შეინახონ ჩემი სიცოცხლის
ნაფლეთები, რუხ ბათქაშზე ნესტად რომ რჩება,
საფლავს ჯვებირებს უშენებენ, რომ დავინწყებამ არ
დატბოროს
და ყოველწლიურ სერობებზე სანთელივით უნთებენ
ხელფასს
გარდაცვლილის სულს, შენ კი ცოცხლობ, რათა გიყვარდეს
ყველა, ვინც შენში ჩემი ცოლი ვერ დაინახა,
ყველა, ვინც მომკლა ან ვერ მომკლა,
ვინც ვერ დამთმო დავინწყებისთვის და ვინც კინალამ
ღმერთად მომნათლა...”

თქვენთვის არავის უთხოვია, ბუნებრივი სიკვდილით
მოკვდიო.

თქვენთვის არავინ გაიმეტა ნაოჭები, სიბერე ან ჭაღარა,
როცა სიძულვილს აუდუღარ რძესავით გასმევდნენ,
როცა შიშისპირა ქალაქში გზრდიდნენ

ისინი იდგნენ თავდახრილნი თქვენს ლოგინთან
და გიმღეროდნენ ნაზის ხმით:

– დაიძინე!

მე გაგზავნი, როგორც მგელს ცხვრის ფარაში.
დაიძინე!

მე გასწავლი სხვისი სიკვდილით გახარებას.
და კვლისპირა ქალაქში გზრდიდნენ.

თქვენ კი გინდოდათ, ყოფილიყავით
მამათქვენზე სულ ცოტა უფრო ბედნიერი,
გყოლოდათ ცოლი, თედოების ნაზი რხევით გაძლებასა და
სიკვდილს რომ გასწავლიდათ,
გესუნთქათ მისი მკერდიდან გადმოღვრილი რძისფერი
ღამეები,
მაგრამ სიძვისპირა ქალაქში გზრდიდნენ.

ისინი მუდამ უკითხავად შემოდიოდნენ
და ბოლთას სცემდნენ თქვენს სიზმრებში,
ღვთის სიყვარულს გირევდნენ პურში ღვარძლივით,

ღვთისკენ ლოცვებს აშრილებდნენ ზურგზე ფრთებად
და ღვთისპირა ქალაქში გზრდიდნენ
ღვთისპირა ქალაქში“.

2.

„სადღაც იპოვეს უფროსებმა შავ-თეთრი დროშა
და გასაფერადებელი ალბომივით
გვაჩუქეს ბავშვებს“.

ჩვენ კი გავიხსენეთ ისტორიის სახელმძღვანელო
და სკოლაში დაზეპირებული ლექსები
და ყოველ შემხვედრს ცხვირწინ ვუფრიალებდით
სამშობლოს სიყვარულს
მოკვდავ მეზობელს ნაჭრის ბურთივით ვტენიდით პირში
ჩვენს უმიზეზო უკვდავებას
და ნესტიანი სანგრებისაკენ მივათრევდით
დასალვრელ სისხლს
საგმირო სხეულებით.

მე მახსოვს შენი სისხლი.
მოედანზე როცა მუხლი გადაიტყავე,
სკოლის ექთანმა იოდით მოგბანა ჭრილობა და
გაოფლილ შუბლთან გიშრისფერი თმა ხელისგულით
გადაგინია.
ეს რა მტირალა ყოფილხარო, – ჩაგიცინა
და მამაჩვენს სამსახურში გადაურეკა.
მამამ კინოში წაგვიყვანა და ვნახეთ ფილმი ომზე.
წლების შემდეგ კი ერთმანეთი წავიყვანეთ ომში,
როგორც კინოში.

მე მახსოვს შენი სისხლი,
თბილ ხნულში შავი ღივებივით რომ მოჩანდა.
სისხლიც როგორ გაგშავებია-მეთქი,გავიფიქრე,
ვიდრე ზურგზე მოგიკიდებდი უკვე ცივს და
სიკვდილგაჟღენთილს,
შენ კი საბოლოო, უსასრულო სიზმარს ხედავდი.

„მე მინახავს მწვანე მოლზე შინდისფერი, თბილი ლაქები.
ეს არ იყო ჩვენი დროშის ნაგლეჯები,
ეს იყო აბზაცები მეგობრების საბოლოო სიზმრებიდან“ .

ვინ დავაჯერო, რომ ღმერთი ვარ?
ერთი აბზაციც ვერ შევცვალე შენს სიკვდილში,
ერთი მძიმეც ვერ წავშალე,
ერთი პატარა, მწვანე მორჩიც ვერ გადმოვრგე ჩემი
გულიდან.

ვინ დავაჯერო, რომ ღმერთი ვარ?
ვისაც ღიმილი შევუთვალე, ცრემლი მაუნყა.
ვისთვისაც ცრემლი გავიმეტე, ყველა მკვდარია.
მე კი უმიზნოდ უნდა ვსუნთქავდე გაზაფხულს
წლიდან წლამდე.

ვინ დავაჯერო, რომ ღმერთი ვარ?
ყოველ დილით პურს ვყიდულობ მაღაზიაში,
მივირთმევ ვახშამს,
ვიღებ ხელფასს
და გულს ვინახავ სიყვარულისთვის.
ჩემს შიშველ ზურგთან ბევრი იწვა
და მკერდიც უკვე სხვისი ვნებებით მაქვს გაჯირჯული,
ოცნებებს კი ისე ვაფურთხე, გამვლელები მესალმებიან,
დარბაისელი კაციო, – ასე ამბობენ.

„სამშობიარო, სადაც დავიბადე,
დაბომბვის დროს დაინგრა.
როგორ აღარ ვიფიქრო სიკვდილზე?!“

ვინ დავაჯერო, რომ გაქრობის არ მეშინია,
როცა შიშები ქინქლებივით ეხვევიან
ჩემს ლამპასავით მბჟუტავ სიცოცხლეს,
როცა იმედი საგულედან ხურდა ფულივით ამომაცალეს,
როცა ლექსებს ფესვებივით ვინვდი მიწისკენ,
მიწისკენ, სადაც თქვენ მეგულებით
და შემორჩენილ სიხარულებს შემოდგომის
ფოთლებივით ვაშრიალებ.

3.

ვის ვუმღერო ჩემი გათოშილი გული,
ვის ავუნთო ჩემი დავინწყებული ლოცვა,
ვისკენ გავახილო ჩემი თვალდათხრილი ქალაქი?

მე უფლება მაქვს, ვიყო ერთ-ერთი,
მივითრევედე
კორპუსების ტეხილ კონტურებს,
ვრითმავდე
სიკვდილთან მისასვლელ დღეებს.

გვერდით ოთახში პერანგს აუთოებს დედა.
ხანგრძლივი თვალებით იატაკს ჩაჰყურებს.
მას ყველაფერი დაავინყდა,
დაავინყდა, რომ მკვდარი ვარ და ყველაფერი მორჩა უკვე,
რომ მამაჩემის ძაძა ვერ მოირგო,

რომ ველარცერთი ჩემი ღიმილი ვერ მოინატრა.
ვის მოვუთხრო ჩემი სახლის ჩამქრალი ფანჯრები?

მე უფლება მაქვს, ვირბინო შენსკენ
ქანცგანყვეტამდე,
სიყვარულამდე ვათეთრო შენსკენნათევი გზები.
დედა!
მიყვარხარ დედა,
რძისფერი კანი და მიწისფერი თვალები რომ გაქვს.
მიყვარხარ, დედა,
მამა რომ მოკლეს, მეც რომ მომკლეს და შენ მაინც
ცოცხალი ხარ.
მიყვარხარ, დედა,
ის ქალიც, ჩემთან ვინც დანვება,
ვინც შემყვარებს და შემდეგ დედა რომ გახდება და
მიყვარხარ, დედა,
ყველა სიმღერა შენსკენ რომ მოდის,
ყველა ლოცვას რომ შენ ლოცულობ,
ყველა ფანჯრიდან შენ რომ ჩანხარ,
მიყვარხარ, დედა!

მე უფლება მაქვს, ვიყო მკვდარი
და ველარასდროს ვისურვო დაბადება.
მე უფლება მაქვს, ვიყო მკვდარი
და ბნელ ოთახში ძველებურად ყვაოდნენ ქოთნის იები.
მე უფლება მაქვს, ვიყო მკვდარი,
ვიდრე მომკლავდნენ,
ვიდრე აქ ვარ,
ვითომ ცოცხლად, შენთან ერთად,
შენს საშოში.
მიყვარხარ, დედა!

არაფერია უფრო უღრუბლო, ვიდრე ჩემი სიყვარული,
უფრო უღრუბლო, ვიდრე ჩემი სიყვარული.

ნინო სადღობელაშვილი

„იყავი ჩიტი!“
გაგა ნახუცრიშვილი –
„სისულელის ტრაქტატი“,
„ბარნოვის 122“ (გამომც. „ინტელექტი“)

*სიყვარული იმიტომაა უცნაური,
რომ ის არსებობს.
ერლომ ახვლედიანი*

როგორ გინდა, დაჯდე და სერიოზული წერილი დაწერო (შიგ შენი ლიტერატურული ცოდნა, საკმაზად სამი-ოთხი თეორიული ტერმინი, რამდენიმეც – ცნობილი (ან უცნობი!!) ციტატა გაურიო) პოეტზე, რომელიც უხსოვარი დროიდან შენივე ბავშვობასავით გიყვარს და ეს სიყვარული ხელს გიშლის, იყო სერიოზული და მით უფრო, ლიტერატურულ-თეორიული (მიუხედავად იმისა, რომ მასთან სწორედ ეს – ლიტერატურული ფიქრები გაკავშირებს და ამ საერთო ვნებაზე არაერთხელ გემრიელადაც გისაუბრია)?

ძნელი ამბავია აქ და ახლა სერიოზულობა, მით უფრო, რომ ამ უკანასკნელში არა მხოლოდ პოზას, არამედ დამოკიდებულებასაც ვგულისხმობ – რაც უნდა იყოს, ყველაზე სერიოზული მე სწორედ იმ ადამიანების მიმართ ვარ, ვინც თავისი არსით და ცხოვრებით, გაბედა და სიყვარულად დარჩა.

გაგა ნახუცრიშვილზე, მეგობრებში და უახლოეს წრეებში – ნახცოზე – მოგახსენებთ.

ცოტა ხნის წინ მისი ჩანაწერების ორი კრებული გამოვიდა, ჯერ „სი-

სულელის ტრაქტატი“ და სულ ახლახანს – „ბარნოვის 122“. ორივე გამომცემლობა „ინტელექტი“ დაბეჭდა.

პოეტის ჩანაწერები კიდევ უფრო საინტერესო ამბავია მკითხველისთვის, მით უფრო, თუ მას ყველასთვის საყვარელი და თანამედროვეობის ერთ-ერთი გამორჩეული ავტორი სთავაზობს. გაგა ნახუცრიშვილი კი ის პოეტია, ვინც ზუსტად ისევე ცხოვრობს, როგორც საკუთარ ლექსებში წერს, და პირიქით.

სწორედ ამ უშუალობის, გულწრფელობის და სინაღდის გამო მოიპოვა მან თავიდანვე მკითხველის ნდობაც და სიყვარულიც და კიდევ არის რაღაც მისტიკური და იდუმალი ამ კავშირში, ტანდემში – პოეტი და მკითხველი (ამ შემთხვევაში – ნახცო და მკითხველი), ჩანაწერების ორივე კრებულში სწორედ ეს იდუმალია გაცხადებული, ანუ საიდუმლო სისულელისა (როგორც დაასათაურა თავად ავტორმა), რაც თანაბარი სიმძლავრით ასატანს და აუტანელს ხდის ყოფიერებას ჩვენს დროში, გნებავთ – მარადისობაში.

თაობებზე ლაპარაკი ხშირად ამაო გარჯა და უკიდურესად პირობითი რამაა ხოლმე, მაგრამ ხანდახან, როცა კონკრეტულ დროში რამდენიმე ნათელი სახე (სახელი) მოიყრის თავს და რაღაც ერთი მიზნისკენ დაიძვრება, ჩვენ მათ ერთობას უკვე თაობას ვუნოდებთ და

ამ ერთობლიობაშიც გავიაზრებთ მეტად ეგზისტენციალურ ამბებს და საკითხებს...

ყოველთვის მიმაჩნდა, რომ გაგას თაობა სრულიად განსაკუთრებული მოვლენაა არა მხოლოდ ლიტერატურაში, არამედ, ზოგადად, ჩვენს უახლოეს დროში, ე.წ. 90-იანელების თაობა, რომელსაც მძიმე და ღრმა საბჭოთა წარსულიდან თავისუფალი სამშობლოს შემუშვრილი ოცნება ერგო და ამ ოცნების ნამსხვრევებზე რალაც ძალიან მნიშვნელოვანი, საბედისწერო გამოატარა კიდეც. ამ ყველაფერს წლები და მომავალი გადააფასებს, თუმცა ეს უკვე ხილულად ჩანს და დღეს მათ მიერ ნაცხოვრები და ნაფიქრი დროის სინათლეს ჩვენც ვინანილებთ. ვინ არიან ეს ბიჭები? ეს კარგი პოეტები და მწერლები, იმ ცნობილი ევროპულ-ამერიკული „დაკარგული თაობის“ გმირებივით ნაომარები და ათასჯერ დაჩეხილები, დაკარგულებიც, დავინწყებულებიც და ხელახლა გაცოცხლებულებიც (ტიციან ტაბიძის ცნობილი, ფატალური ლექსის გამოძახილივით: „სამჯერ ვარ დაბადებული, მონათლული ვარ სამჯერა, ერთხელ სიკვდილი რას მიზამს, ერთხელ სიკვდილის არ მჯერა“) – ირაკლი ჯავახიძე, ბექა ქურხული, რეზიკო თაბუკაშვილი, გაგა ნახუცრიშვილი, არჩილ ქიქოძე, ზაზა ბიბლაშვილი, ბესო ხვედელიძე, გიო მგელაძე და კიდეც ბევრნი, ალბათ რამდენი გამომრჩა, რამდენი ღონიერი სახელი (ომებში დაღუპულებზე რომ აღარაფერი ვთქვათ...), ვისთან ერთადაც ახალი და ნათელი საქართველოს (რა ბუნებრივი პათეტიკაა და როგორ უხდება ამ ყველაფერს ეს პათეტიკა აქ და ახლა!) მზე უნდა ამოსულიყო, მაგრამ მზის ამოსვლამ, როგორც ზღაპრებშია, დააგვიანა...

ხოლო პოეტმა ეს ყველაფერი ასე თქვა:

*ცა დაეცემა უცებ მინაზე
და რჩება მაღლა სიცარიელე...*

(გაგა ნახუცრიშვილი „თეთრი ცხელება“).

ოდესმე, ალბათ, დაინერება საგა 90-იანელების თაობისა, თუმცა მა-

ნამდე იმ დროსა და ადამიანებზე ეს მწერლები თავად ჰყვებიან თავიანთ მოთხრობებსა და რომანებში, ლექსებში, ფილმებში და ჩანაწერებში.

ეს დრო – წარსული, როგორც სიზმარი, გაგა ნახუცრიშვილის ჩანაწერებშიც გადმოსახლდა. ორივე კრებული სწორედ იმ გარდასულს, ძვირფასს, განსაკუთრებულს ეძღვნება, რაც იყო და აღარ არის, რაშიც ცხოვრებამ თავისი ოქროსფერი ნაფეხური ჩატოვა.

ორივე წიგნი ზუსტად იმ სიყვარულთაა დაწერილი, რა სიყვარულზეც თავშივე მოგახსენებდით – ნახცოს რომ უკავშირდება და ნახცო რითაც უკავშირდება დანარჩენ სამყაროს. ამ დამოკიდებულებით მის ნაწერს ყოველთვის გამოარჩევ, ეს ადამიანური კრძალვა და სიფაქიზე (ამ სიტყვების ყველაზე კაცური გაგებით) არავისში აგერევა, ასე მხოლოდ გაგა ნახუცრიშვილს შეუძლია გაიხსენოს და ილაპარაკოს – იმ ადამიანებზე, თბილისზე, იმ... იმ საქართველოზე.

ეს ახალგაზრდობის ჩანაწერებია. არა კონკრეტული ადამიანის, არამედ, ზოგადად, ამ მოვლენის – ახალგაზრდობის, როცა ყველაფერი ყალყზე დგას და თავის სამიზნეს გულშემკვრილი თავის წილ წამს ელოდება; როცა „არსად გეჩქარება“, რადგან შენა ხარ მთელი დროის ბატონ-პატრონი. ეს წიგნები იმ საიდუმლოს გამხელაცაა, თუ როგორ შეგიძლია დარჩე მუდამ ახალგაზრდად, როგორ დაამახსოვრო თავი ადამიანებს, სამყაროს. ესაა ამბები დიდ და უწყინარ ახალგაზრდულ ამბობზე, პირველ რიგში, საკუთარ თავთან. ესაა, როგორც თავად ნახცო ამბობს – მისი „თამაში ჭვავის ყანაში“.

*ბევრი ვიდავით,
სისადავე გაქრა დავაში
და გვეგონა ომი თამაში...
რწმენა, გართობა,*

ეს იყო ჩვენი ახალგაზრდობა...

პირველი, რაც ამ კრებულებში თვალში მოგხვდებათ, სიზმრების სიმრავლეა. ბევრი ნოველა თუ მინიატურა ასეც იწყება – „ისევ დამესიზმრა“...

შესაძლოა, ესაა სიზმრები იმაზე, თუ როგორი შეიძლებაოდა ყოფილიყო სამყარო და ცხოვრება უფრო უკეთესი, მხიარული და ბედნიერიც... შესაძლოა, ეს სიზმრები სულაც არაა და პირიქით, რომელიღაც პარალელური სინამდვილის ტალღებია, რომელსაც პოეტის გამძაფრებული გუმანი „იჭერს“. თავად კი ასე ხსნის ავტორი: „დღევანდელია მოსაწყენია, რაღაცნაირი – ბანალურობით აგრესიული, სიყალბით გაჟღენთილი და უტვინო ამბიციურობით გატენილი!.. ალბათ ამიტომაც, ეს ჩემი მოგონებები სიზმარივითაა. სიზმარივით, რომელიც ნამდვილად არსებობდა“.

სიზმრები ყველაზე უცნაურ და ბანალურ ამბებზე, მაგალითად – ვერის ბაღში წიგნის ბაზრობაზე, ან ბამბუკის ტყეზე გაგრაში, ან, ბოლოს და ბოლოს – ფეხბურთზე, მის აღმატებულება ფეხბურთზე, რომელიც ასე ძალიან უყვარს ნახცოს და რომელზე წერაც წარმოუდგენელი ალტყინებით უხარია. უფრო სწორად, ისეთ ფეხბურთზე წერა, რომელიც ოდესღაც იყო, ოდესღაც ახსოვს ან დაესიზმრა. „მოლდოვასთან თამაშის წინ ძალიან უცნაური რამ დამესიზმრა. ჩვენი ნაკრები 90 წუთი ბურთს აკონტროლებდა და მეტოქეს მწვავედ უტევდა. ელვისებური სისწრაფით გადადიოდა დაცვიდან შეტევაში და შეტევიდან დაცვაში. იყო გონივრული კომბინაციები და ლამაზი, ეფექტური ფინტების კორიანტელი, როგორც იტყვიან, იყო ყველაფერი, რისთვისაც ფეხბურთი გვიყვარს“.

საერთოდაც, ეს წიგნი იმაზეა, რაც გვიყვარს ან გვიყვარდა, რაც ყოველად აუტანელ საბჭოთა წარსულშიც კი ანათებდა, როგორც ადამიანად ყოფნის კეთილი ამბავი. ამ კრებულებში ყველაფერი გასულიერებულია, ცოცხალია და ადამიანის სიმაღლემდეა (თავად ადამიანია ბუნებრივად აღმატებული) – „ჩემი ბიჭვინთელი მეგობარი მოხუცი ფიჭვი დამესიზმრა, ნეტავ ცოცხალი თუა? ნეტავ ვახსოვარ?..“ – იწყებს ერთ ჩანანერს და არის ამ სტრიქონებში სევდას-

თან ერთად რაღაც ძალიან ფატალური – მოხუცი მეგობარი ნაძვი ბიჭვინთაში ხომ მთელი აფხაზეთია, რომელიც ახლა მხოლოდ ჩვენს სიზმრებში ცხოვრობს, თავის მიწიან-ადამიანებიანად, მთებიან-ზღვიანად, და მას პოეტი თუ გამოიხმობს ტკივილიანი ხსოვნისთვის...

ამ წიგნებში ცოცხლობენ ის ნათელი და კარგი ბიჭები, ვინც ნახცოს დრო შექმნა – პაკო სვიმონიშვილი, გიო თურქაძე, მიშიკო ქორიძე (ხულიგანა), პეტრო... აქვს ამ ხსოვნას გულისგამგლეჯი სევდაც და იუმორიც. ნახცოს იუმორითაც გამოარჩევ (თვითირონიითაც) – თხრობის მანერაშიც და მონათხრობ ამბავშიც ეს უკანასკნელი განსაკუთრებულ როლს თამაშობს, რადგან თავისთავად სხარტ და ცინცხალ ისტორიებს კიდევ უფრო მეტად აფერადებს და, არასდროს რომ არ დაგავინყდება, ისეთ ამბებზე აქცევს – „ფეხმძიმე ცოლი“, „7 ნოემბერი“, „თეთრი პუდელი“ და კიდევ უამრავი სხვა...

ეს კრებულები გულგრილს არავის დატოვებს. საამისოდ მათში ყველაფერია, და კიდევ ის იდუმალეობა, რაზეც უკვე ვილაპარაკეთ. ეს იდუმალეობაა, ბრძენს რომ სისულელით ამკობს და სერიოზულს – არასერიოზულობით, დროს რომ ყოფისგან ათავისუფლებს და მარადისობის შუქით აბრწყინებს. ეს იდუმალეობა ან გაქვს, ან არა. თუ გაქვს, და მით უფრო, თუ პოეტი ხარ, მაშინ ძალიან გაგიმართლა შენც და შენს მკითხველსაც – ჩათვალე, რომ ეს შუქი არასდროს შეწყდება, შენ კი მისი გამტარი ამ იღბლის გამო აღმოჩნდი.

შუქი ადამიანებს ყოველთვის სჭირდებათ. დღეს ხომ ძალიან და, ალბათ – ხვალ უფრო.

თავად გაგა ნახუცრიშვილი ამას ასე იტყვის:

*დავრჩებით ასე კვლავ მე
და სივრცე,
სადამდეც გავძლებთ, ალბათ
ვიქნებით,
„იყავი ჩიტი! – ამბობდა ქრისტე,
სად მიფრინავენ ნეტავ ჩიტები.*

მანანა პაიჭაძე

პატრიკ ზიუსკინდის მცირე პროზის ლირიკული ნარატივი

*როდესაც გვეჩვენება, რომ ნანარმოებმა
თავის დროს გაუსწრო, ეს იმიტომ ხდება,
რომ დრო ჩამორჩა მას.*

ჟან კოქტო

თანამედროვე გერმანელი მწერლის პატრიკ ზიუსკინდის შემოქმედებისადმი ინტერესი განუზომლად დიდია მთელს მსოფლიოში და მათ შორის საქართველოშიც.

გერმანელი მწერალი და სცენარისტი პატრიკ ზიუსკინდი დაიბადა შტარნბერგის ტბის პირას მდებარე პატარა ქალაქ ამბახში 1949 წლის 26 მარტს. იგი არის ცნობილი შვაბი პიეტისტის იოჰან ალბრეხტ ბენგელის (1687-1752) და რეფორმატორ იოჰანეს ბრენცის (1499-1570) შთამომავალი. მამამისი, მწერალი და მთარგმნელი ვილჰელმ ემანუელ ზიუსკინდი (კლაუს მანის ახლო მეგობარი) დიდხანს მუშაობდა გაზეთში „Süddeutsche Zeitung“.

პატრიკ ზიუსკინდი გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ ჯარში მსახურობდა. შემდეგ მიუნხენის უნივერსიტეტში სწავლობდა შუა საუკუნეებსა და ახალ ისტორიას. მოგვიანებით ორი სემესტრის განმავლობაში სწავლობდა საფრანგეთში ექს-ან-პროვანსის უნივერსიტეტში, სადაც დარგობრივი ცოდნის გარდა

გაიღრმავა ფრანგული ენის ცოდნაც. პატრიკ ზიუსკინდი დაეუფლა აგრეთვე ინგლისურ, ესპანურ, ლათინურ და ბერძნულ ენებს.

მაგრამ გაურკვეველი მიზეზის გამო საუნივერსიტეტო განათლება არ დაუსრულებია.

იგი ცხოვრობს განმარტოებულად მიუნხენში, ზეჰაიმში და მონტოლიემში (საფრანგეთში). მისი ცხოვრების მეგზური არის მიუნხენელი გამომცემელი ქალი ტანია გრაფი, რომელთანაც ზიუსკინდს საერთო ვაჟი ჰყავს. პატრიკ ზიუსკინდს არ უყვარს ფოტოსურათების გადაღება, ხალხში გამოჩენა, ის ხშირად ამბობს უარს ჯილდოებზე – ასე მაგალითად, 1978 წელს მან უარი განაცხადა ტუკანის პრემიაზე და FAZ-ის – ანუ „ფრანკფურტერ ალგემაინე ცაიტუნგის“ ლიტერატურულ პრემიაზე იმავე 1978 წელს. მან ასევე უარი თქვა საფრანგეთის პრემიაზე საუკეთესო ლიტერატურული დებიუტისათვის. პატრიკ ზიუსკინდი არ დასწრებია თავისი გახმაურებული რომანის, „სუნამოს“, ეკრანიზაციის (რეჟისორი

– ტომ ტიკვერი) მსოფლიო პრემიერას, რომელიც მიუნხენში 2006 წლის 7 სექტემბერს შედგა. მთელი ცხოვრების განმავლობაში მას მხოლოდ ოთხი ინტერვიუ აქვს მიცემული ჟურნალისტებისთვის. მეგობარი ცოტა ჰყავს, მათ შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია ფრანგ მწერალსა და ილუსტრატორს ჟან-ჟაკ ზემპეს, რომლის რამდენიმე ნაწარმოები ზიუსკინდმა თარგმნა გერმანულ ენაზე.

პატრიკ ზიუსკინდმა ლიტერატურული მოღვაწეობა დაიწყო, როგორც სცენარისტმა. 1976 წელს ის დაუმეგობრდა რეჟისორ ჰელმუტ დიტლს და მათ ერთობლივად გადაიღეს სატელევიზიო სერიალები: „ჩვეულებრივი სიგიჟე“ (1979), „მონაკო ფრანცე – მარადიული დენდი“ (1983), „კირ როიალი“ (1985), „როსინი, ანუ მზაკვრული შეკითხვა: ვის ვისთან ეძინა“ (1997), „სიყვარულის ძებნისა და პოვნის შესახებ“ (2005).

პატრიკ ზიუსკინდის, როგორც მწერლის, სახელმა იქუხა 1985 წელს მისი რომანის „სუნამო. ერთი მკვლელის ამბავი“ (Das Parfüm. Die Geschichte eines Mörders) გამოქვეყნებისთანავე. მას შემდეგ ეს ნაწარმოებიც (რომელიც დღესდღეობით მსოფლიოს ორმოცდაათზე მეტ ენაზეა თარგმნილი) და მისი ავტორის სახელიც მსოფლიოს ბესტსელერების სიაში ლიდერობას ინარჩუნებს. პატრიკ ზიუსკინდის ეს ნაწარმოები გერმანულენოვანი საგანმანათლებლო სისტემის სავალდებულო შემადგენელი ნაწილი გახდა – იგი სკოლების სასწავლო პროგრამაში შეიტანეს. მისი შემოქმედების კვლევა ამ პერიოდთან იწყება. ამ ეტაპისთვის

შეიძლება გამოვკვეთოთ დაახლოებით ოცი ან ოდნავ მეტი სერიოზული გამოკვლევა.

პატრიკ ზიუსკინდის, როგორც მწერლის შემოქმედება შემოიფარგლება შემდეგი ნაწარმოებებით:

1. „კონტრაბასი“ Der Kontrabass (1981) ერთაქტიანი მონოდრამა;
2. „სუნამო“ – Das Parfüm (1985) რომანი;
3. „მტრედი“ – Die Taube (1987) ნოველა;
4. „ამბავი ბატონი ზომერისა“ – Die Geschichte von Herrn Sommer (1991) ნოველა;
5. „სამი მოთხრობა და ერთი დაკვირვება“ – Drei Geschichten und eine Betrachtung (1995);
6. „სიყვარულისა და სიკვდილის შესახებ“ – Über Liebe und Tod (2006). ესეი.

ეს უკანასკნელი მან ოცნლიანი დუმილის შემდეგ დაწერა. ვერ ვიტყვი, რომ ეს ესეი ზიუსკინდის შემოქმედებას რამეს მატებდეს, ალბათ, უფრო პირიქით. ბევრი მკვლევარი და ლიტერატორი მიიჩნევს, რომ ზიუსკინდი ახალ ნაწარმოებს აღარასოდეს დაწერს.

მაგრამ დაფუბრუნდეთ იმას, რაც მან უკვე დაწერა.

წინამდებარე სტატიაში მინდა შევხებო მის მცირე პროზას, კერძოდ კი მის თხზულებას „სამი მოთხრობა და ერთი დაკვირვება“, რომელიც ცალკე წიგნად გამოიცა 1995 წელს, მაგრამ მასში გაერთიანებული მოთხრობები სხვადასხვა დროს შეიქმნა.¹

წიგნი „სამი მოთხრობა და ერთი

¹ არსებობს ამ წიგნის რუსულან ბეჟაშვილის მიერ შესრულებული ქართული თარგმანიც, რომელიც გამოიცა გამომცემლობა „ლოგოსში“ 2007 წელს თბილისის გოეთეს ინსტიტუტის მხარდაჭერით. თარგმანში მას „სამი ამბავი“ ჰქვია (გამორჩენილია მეოთხე ტექსტის სახელწოდება – ერთი დაკვირვება). საერთოდ მინდა აღვნიშნო, რომ ქართულ ტექსტს აშკარად აკლია პროფესიონალი რედაქტორის ხელი, წინააღმდეგ შემთხვევაში მასში არ შეგვხვდებოდა უხვად სემანტიკური აცდენები და უზუსტობები, რაც უკვე სათაურებშივე ჩანს, თუმცა ამ თარგმანის ამ ფორმატში განხილვა ძალზე შორს წაგვიყვანდა.

დაკვირვება“ – „Drei Geschichten und eine Betrachtung“ – შედგება ოთხი ტექსტისგან, რომლებიც, ჩემი აზრით, წარმოადგენს ფენომენალურ ფილოსოფიურ ტექსტებს, პაროდულ მხატვრულ ფილოსოფიურ ეტიუდსა თუ ესეის, რომელთა თემატიკაცა და პრობლემატიკაც ზოგადი შტრიხებით მათსავე სათაურებიდან შეიძლება ამოვიკითხოთ.

1. „სწრაფვა სიღრმისადმი“;
2. „შერკინება“;
3. „მეტრ მიუსარის ანდერძი“;
4. „ლიტერატურული ამნეზია“.

ქრონოლოგიას თუ მივყვებით, ასეთი სურათი იკვეთება:

1. „Das Vermächtnis des Maitre Mussard“ – „მეტრ მიუსარის ანდერძი“ – დაიწერა და გამოქვეყნდა 1976 წელს. პირველად დაიბეჭდა ჟურნალში: „Neue Deutsche Hefte“, № 149, Berlin, 1976.

2. „Ein Kampf“ – „შერკინება“ – დაიწერა და გამოქვეყნდა 1985 წელს. პირველად დაიბეჭდა ჟურნალში „Das Tintenfass“, Das Magazin für den überforderten Intellektuellen, № 12, Diogenes Verlag, Zürich 1985.

3. „Der Zwang zur Tiefe“ – „სწრაფვა სიღრმისადმი“ – დაიწერა და გამოქვეყნდა 1986 წელს. პირველად დაიბეჭდა წიგნში „Das Buch der Niedertracht“, Verlag Klaus G. Renner, München, 1986.

4. „Amnesie in litteris“ – „ლიტერატურული ამნეზია“ – დაიწერა და გამოქვეყნდა 1986 წელს. პირველად დაიბეჭდა ჟურნალში „L'80, Zeitschrift für Literatur und Politik, Heft 37, Köln, 1986.

ანუ თანმიმდევრობა ოდნავ, მაგრამ მაინც შეცვლილია. ისმის კითხვა – რატომ განალაგა ავტორმა ამ წიგნში მოთხრობები სხვაგვარად, რატომ დაარღვია ქრონოლოგიის პრინციპი? თემატიკის გამო, მათი ნარატივის სტრუქტურის გამო თუ იმიტომ, რომ მწერალმა საჭიროდ ჩათვალა, თავისი ლიტერატურული პირმშო ცოტათი „მიემალა“ და არ დაეწყო პირდაპირ

„მეტრ მიუსარის ანდერძით“?

თემატიკობას თუ დავაკვირდებით, აღმოვაჩინებთ, რომ ოთხივე ოპუსში საქმე გვაქვს ანტიგმირებთან (რაც ზიუსკინდისთვის დამახასიათებელია და ამაში არანაირი ორიგინალობა არ იმალება). ოთხივე მოთხრობის გმირები შეპყრობილები არიან გარკვეული ფორმებით და კომპლექსებით. სიუჟეტები ვითარდება უბრალოდ სხვადასხვა ქვეყანაში და სხვადასხვა ეპოქაში.

1. პირველი მოთხრობა: დრო – თანამედროვეობა, გერმანია, ქალაქი შტუტგარტი, გმირი – 1;

2. მეორე მოთხრობა: დრო – თანამედროვეობა, ადგილი – პარიზი, ლუქსემბურგის ბალი; გმირების რაოდენობა – 2;

3. მესამე მოთხრობა: დრო მეთვრამეტე საუკუნის საფრანგეთი, დასასრულს ზუსტი თარიღია მითითებული – 1753 წლის 30 აგვისტო, ადგილი – პასი, პარიზის სიახლოვეს (დღეს უკვე პარიზის უბანია), გმირი – 1;

4. მეოთხე მოთხრობა: დრო – თანამედროვეობა, გერმანია, გმირი – 1.

1. „სწრაფვა სიღრმისაკენ“ – ტექსტის საზრისი შეიცავს მინიშნებას იმაზე, რომ მოთხრობის გმირს – ახალგაზრდა ნიჭიერ დამწყებ მხატვარ ქალს (უნებლიეთ) უბიძგეს იმისკენ, რომ დამართოდა დეპრესია, შეეწყვიტა შემოქმედებითი საქმიანობა და ბოლოს ტრაგიკულად დაესრულებინა სიცოცხლე თვითმკვლელობით – იგი სატელევიზიო კომპიდან ძირს გადაეშვა. მართალია, ქალი მაშინვე გარდაიცვალა, მაგრამ იგი პირდაპირ კი არ დაენარცხა მოედნის ქვაფენილზე, არამედ იმ დღეს ამოვარდნილმა ძლიერმა ქარმა მისი სხეული კიდევ ერთხანს ათრია შვრიის მინდორზე და შემდეგ ნაძვების ტყის პირას დაანარცხა. ყოველივე ეს გამოიწვია ერთი კრიტიკოსის მიერ წარმოთქმულმა ფრაზამ: „რასაც თქვენ ქმნით,

უდავოდ ნიჭიერია და ბევრის მთქმელი, მაგრამ ჯერჯერობით სიღრმე გაკლიათ“. სწორედ ეს გახდა მისი შინაგანი ნგრევის, საკუთარ თავში დაეჭვების, დებრესიის, გადაგვარების და ბოლოს სუიციდის მიზეზი. სულხან-საბას „ენით დაკოდილი“ გვახსენდება ქართველებს პირველ რიგში ამ მეტაფორიზებული ტექსტის სემიოტიკური კოდის აღსანიშნად.

2. „შერკინება“ – ტექსტის გმირები არიან მოჭადრაკეები. ლუქსემბურგის ბალში გრძელ სკამზე შეკრებილია მოყვარულ მოჭადრაკეთა ჯგუფი. ისინი გაფაციცებით ადევნებენ თვალყურს თამაშს: ერთი მოჭადრაკე – ახალგაზრდა, ლამაზი მამაკაცი, რომელიც საოცარი დამაჯერებლობით და უპირატესობის გრძნობით თამაშობს. მეორე მოჭადრაკე – მოხუცი, სამოცდაათი წლის ჟანი, რომელსაც აქ ყველა იცნობს, რომელთანაც ყველას უთამაშია და ვერავის მოუგია მისთვის. ზიუსკინდი ფოკუსში აქცევს არა მხოლოდ მოთამაშეებს, არამედ მაყურებელთა და გულშემატკივართა ჯგუფს, რომლებიც ამ უცნობი მოთამაშის მხარეს იჭერენ იმ მარტივი მიზეზით, რომ უნდათ დამარცხებული ნახონ ჟანი, რომლისთვისაც ჯერ არავის მოუგია. ახალგაზრდა კაცი თამაშობს სწრაფ ტემპში, ნაკლებს ფიქრობს და დიდხალ რისკზეც მიდის. ჟანი თამაშობს დინჯად, დაფიქრებულად, ყველაფერს კარგად წონის. ფინალი: ახალგაზრდა კაცი აგებს სრულიად ბანალურ პარტიას ბანალური შეცდომების გამო, მაგრამ ამ ნაგებას თეატრალური შესტით აგვირგვინებს – ის უბრალოდ დაფაზე წააქცევს მეფეს. შემდეგ ადგება და წავა. ყველა განბილებული და დაბნეულებია. ახალა უკვირთ, რომ სჯეროდათ, თითქოს ეს ყმანვილი შეძლებდა წასაგებად განწირული პარტიის მოგებას. ყველა მიდის და ტოვებს ჟანს. ის დინჯად ალაგებს ფიგურებს კოლოფში. კიდევ ერთხელ

ანალიზებს თავის სვლებს და შინისკენ გაეშურება. გზად კი გაიფიქრებს, რომ დღეს სინამდვილეში მარცხი განიცადა, რადგანაც ამ უვიც ყმანვილს გაუყადრა თავი და გადანყვეტს, ამიერიდან ჭადრაკის თამაშს თავი დაანებოს. „ამიერიდან ის სხვა პენსიონერების მსგავსად ბუღეს ითამაშებს, ამ უწყინარ თავის შესაქცევ თამაშს, რომელიც ნაკლებ მორალურ ძაღლისხმევას საჭიროებს“.

3. „მეტრ მიუსარის ანდერძი“ – ფაქტობრივად, ისტორიულ ქრონიკას მოგვაგონებს, რასაც კიდევ უფრო აძლიერებს მოთხრობის ეპიგრაფი-ფრაგმენტი ჟან-ჟაკ რუსოს „აღსარებანიდან“, რადგან რუსო მართლაც სტუმრობდა ვინმე მეტრ მიუსარს და ეს აღწერილი აქვს თავის „აღსარებანში“:

„თავისი უცნაური აღმოჩენებით განუწყვეტლივ დაკავებული მიუსარი იმდენად ანთებული და აღგზნებული იყო ამ ფიქრებით, რომ ისინი ბოლოს და ბოლოს მის თავში ერთ სისტემად უნდა ჩამოყალიბებულიყო, ანუ, უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, სიგიჟედ/მანიად უნდა ქცეულიყო, რომ არა სიკვდილი, რომელმაც – მისი ჭკუისა და გონების საბედნიეროდ, ხოლო ამავე დროს კი მისი მეგობრების საუბედუროდ, რომელთაც გულწრფელად უყვარდათ და პატივს სცემდნენ მიუსარს – უცნაური სისასტიკით წაართვა მათ მისი თავი“.

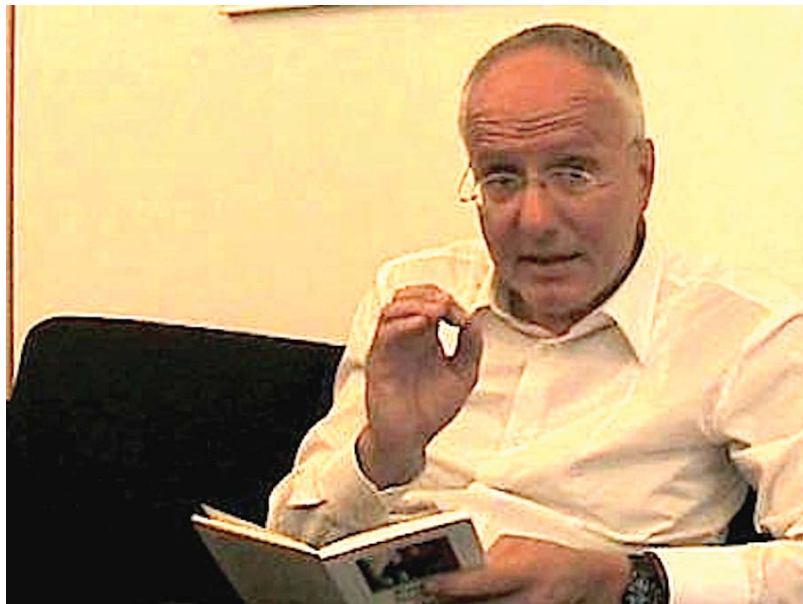
შემდეგ კი მეტრ მიუსარი გვიყვება თავის თავგადასავალს, თუ როგორ გახდა ოქრომჭედლის შეგირდი, შემდეგ თავად იქცა ცნობილ პრომინენტულ იუველირად, მაგრამ ორმოცდაათ წელს მიტანებულმა გადანყვიტა, მამული შეეძინა პასიში და დაესვენა. გააშენა ბაღი, უნდოდა ვარდების დარგვა, მაგრამ ვარდებმა ვერ გაიხარეს. მაშინ მეტრ მიუსარმა დაიწყო ნიადაგის შესწავლა და აღმოაჩინა, რომ მთელი ნიადაგი ყველგან ქვაბქცეული ნიჟარებისგან შედგებოდა. მიუსარმა თავისი გათხრების არეალი გააფართოვა

და გადათხარა პარიზის შემოგარენი და მიმდებარე ტერიტორიები. ექსპონატებით გაავსო სახლი. ამ მუშაობაში გავიდა რამდენიმე წელი. მიუსარი დაკუთდა, ველარ დგებოდა, ხელებიც აღარ ემორჩილებოდა, მხოლოდ მარცხენა ხელითა წერდა გაჭირვებით პატარა მაგიდაზე, რომელსაც საწოლში საბანზე უდგამდნენ. ბოლოს წოლაც აღარ შეეძლო, რადგან ხერხემალს ველარ შლიდა. ასე სამკუთხად მოკუნტული გარდაიცვალა კალმით ხელში. კუბოც უჩვეულო ფორმის შეუკვეთეს, რადგან გარდაცვლილის გვამი ვერ გაასწორეს, ხოლო, როდესაც უნდოდათ მისი ხელიდან კალმის გამოღოთ, თითები დაიშალა და იმავე სუბსტანციად იქცა, რისგანაც მის მიერ აღმოჩენილი ექსპონატები შედგებოდა – ქვადქცეულ ნიჟარებად. „განიჟარიანება“ – „Vermuschelung“ – ეს არის მეტრ მიუსარის ან-

დერძის ძირითადი გზავნილი, მისი არსი. ამ საშიშროებისგან უნდოდა კაცობრიობის დაცვა, მისი გაფრთხილება, უნდოდა ეთქვა, რომ ბუნება ადამიანის მტერია, რადგან ყველაფერი, რასაც ჩვენ ბუნებას ვეძახით – ჰაერი, წყალი, მცენარეები და ასე შემდეგ, მხოლოდ ცრუ ზედაპირია, ხოლო ყოველივეს საფუძველში კი მხოლოდ ქვადქცეული ნიჟარები, ანუ განიჟარებიანება უდევს. ირონიაც ამაშია! და ამავე დროს ირონიული პარაფრაზი ბიბლიური სენტენციისა – „მინა ხარ და მინად იქეც!“ საბრალო მეტრ მიუსარი – ფსევდომეცნიერად, კერძოდ კი კონხიოლოგად ქცეული ოქრომჭედელი, რომლის

პირველი დამოუკიდებელი ნამუშევარი, როგორც ოქრომჭედლის შეგირდისა, სწორედ ოქროს ნიჟარაში მოთავსებული ლალის თვალი იყო!..

4. „ლიტერატურული ამნეზია“ – ამ მოთხრობის გმირი (რომლის სქესი არ ვიცით და ეს არც არის მნიშვნელოვანი; ვიცით მხოლოდ, რომ ადრე ჟურნალ-გაზეთებში უმუშავია რედაქტორად და სცენარებიც დაუწერია) შეპყრობილია ლიტერატურული ამნეზიის სენით. იგი ცდილობს პასუხი გასცეს შეკითხვას: თუ რომელმა წიგ-

პატრიკ ზიუსკინდი

ნმა დატოვა მასზე წარუშლელი შთაბეჭდილება, რომელმა ალაფრთოვანა თუ პირიქით, ალაშფოთა. გმირი ცდილობს, გაიხსენოს ყველა წიგნი, რაც კი წაუკითხავს და საკუთარი ბიბლიოთეკის წიგნის თაროებს ათვალიერებს. ხან სიუჟეტის ფრაგმენტი ახსენდება, მაგრამ არ ახსოვს სათაური, ხან ავტორის სახელსა და გვარს ვერ იხსენებს, მაგრამ ახსოვს, რომ იყო ვინმე ავსტრიელი ფსიქოლოგი, რომელმაც მნიშვნელოვანი წიგნი დაწერა, მაგრამ აღარ ახსოვს, რაზე. შემდეგ იხსენებს ისტორიულ პიროვნებებს. ცდილობს გაარკ-

ვიოს, თუ რა იცის ალექსანდრე მაკედონელზე, რომელზეც უამრავი წიგნი აქვს წაკითხული ან ასწლიან ომზე და დასძენს, რომ არაფერიც არ იცის. ბოლოს ამ ფიქრებით და გახსენების მცდელობებით დაღლილი გმირი იხსენებს ერთი ლექსის ბოლო ფრაზას, რომლის არც ავტორი ახსოვს, არც სათაური, თუმცა მოთხრობის დასაწყისში ამავე ლექსის სათაურის ნაწილი ახსენდება – აპოლონი. ბოლო ფრაზა კი ასე ჟღერს: „შენ უნდა შეცვალო შენი ცხოვრება!“ გათვითცნობიერებული მკითხველი მიხვდება, რომ საუბარია რაინერ მარია რილკეს ლექსზე „აპოლონის არქაული ტორსი“ („Archaischer Torso Apollos“ 1908): „Du mußt dein Leben ändern“.

პატრიკ ზიუსკინდის ნარატივი ოთხივე შემთხვევაში აგებულია ლეგატოს პრინციპზე, მისი სინტაქსის და სემანტიკის დატვირთვა იზრდება პირველიდან მეოთხე მოთხრობამდე, იცვლება ასევე ნარატივის ტემპორიტიმი და ყოველივე ამას ამავე მზარდი პრინციპით თანხლებას უწევს ირონიული ინტონირება.

რაც შეეხება ამ მოთხრობების ნარატივის და დიეგეზის, მინდა ორიოდ სიტყვით განვმარტო:

„დიეგეზისი“ ბერძნული სიტყვაა და მონათხრობ ამბავს ნიშნავს. ი. ლინტველტის თანახმად, თხრობის ჰეტეროდოდიეგეტური და ჰომოდოდიეგეტური ტიპები თხრობის ორ ძირითად ბაზისურ ფორმას ან სახეს წარმოადგენს. ჰეტეროდოდიეგეტური თხრობისას მთხრობელი არ გვევლინება მონათხრობ ამბავში, როგორც აქტორი, ე.ი. ის არ გამოდის მოქმედი პირის ფუნქციაში, ხოლო ჰომოდოდიეგეტური თხრობისას ერთი და იგივე პერსონაჟი ორმაგ ფუნქციას ასრულებს: ის, ერთი მხრივ, არის ნარატორი (მე მთხრობელი – ჟენარანტი) და ამდენად პასუხიმგებელია (მო)თხრობის ორგანიზაციაზე, ამავე დროს იგივე პერსონაჟი გვეცხადება აქტორის როლში, (მე, რომლის

შესახებაც მიმდინარეობს თხრობა – ჟენარანტი) და მონათხრობ ამბავში მოქმედი პირის როლს ასრულებს.

პრობლემა მთხრობელი პირის პოზიციაში კი არ მდგომარეობს, არამედ მკითხველის ორიენტირში, რომელიც მიიღწევა თხრობის ფოკუსის, ანუ იმავე თვალსაზრისის (point of view, Gesichtspunkt) მანიპულირების ხარჯზე ან სულაც მისი საშუალებით. თვალსაზრისის პრობლემა ი. ლინტველტმა დაიყვანა დისკურსების ტიპოლოგიის საკითხამდე, ანუ დისკურსიულ ტიპოლოგიამდე, ამასთან, მან გააერთიანა მის მიერ გამოყოფილი ორი ძირითადი თხრობის ფორმა (ჰეტეროდოდიეგეტური და ჰომოდოდიეგეტური) აქტორიალური, აუქტორიალური და ნეიტრალური თხრობის ტიპებთან, რამაც მთლიანობაში შეადგინა მისი ნარატიული ტიპების სქემა.

ორიოდ სიტყვა აუქტორზეც: **აუქტორი** – (ლათ. **აუცტორ**) ნიშნავს შემქმნელს, შემოქმედს, მწერალს. ნარატოლოგიის ტერმინია, რომელიც 1915 წელს შემოიღო ფ. კ. შტანცელმა და რომელიც უკვე შემდგომ აიტაცეს და განავრცეს სხვა მეცნიერებმა. ეს ტერმინი თავისი მნიშვნელობით უტოლდება აბსტრაქტულ ავტორს, ფ. კ. შტანცელმა ცნება „**აუქტორი**“ შემოიღო იმისათვის, რომ გაემიჯნა სხვადასხვა ნარატიული ტიპი, ანუ განესაზღვრა და გამოეკვეთა სათხრობი მასალის პრეზენტაციის ხერხები იმის მიხედვით, თუ ვინ წარმოადგენს მკითხველისათვის თხრობის პროცესში ორიენტაციის ცენტრს. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, **აუქტორი** არის მხატვრული ნაწარმოების ორგანიზატორი, ის სთავაზობს მკითხველს თავის ინტერპრეტაციას, თავის თვალსაზრისს მოსათხრობ და სათხრობ მოვლენებსა და მოქმედებებზე, რომელიც გამოიხატება სხვადასხვა პერსონაჟის მიერ.

იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმე გვაქვს მხატვრულ ტექსტთან, რო-

მელშიც თხრობა მიმდინარეობს მესამე პირში, საქმე გვაქვს თხრობის ჰეტეროდოქსურ აუქტორიალურ ტიპთან, ხოლო იმ შემთხვევაში, როდესაც მხატვრულ ტექსტში თხრობა მიმდინარეობს პირველი პირში, საქმე გვაქვს ჰომოდოქსურ აუქტორიალურ ტიპთან.

ლინტველტისეული სქემის თანახმად, შეიძლება ვთქვათ, რომ პირველი მოთხრობა „სწრაფვა სიღრმისაკენ“ დაწერილია მესამე პირში და წარმოადგენს აუქტორიალურ ჰეტეროდოქსურ ტიპს.

მეორე მოთხრობა – „შერკინება“ დაწერილია მესამე პირში და წარმოადგენს აუქტორიალურ ჰეტეროდოქსურ ტიპს.

მესამე მოთხრობა – „მეტრ მიუსართის ანდერძი“ დაწერილია პირველ პირში (მე – მოთხრობელი – Je-narrant) და წარმოადგენს აუქტორიალურ ჰომოდოქსურ ტიპს (თუ არ ჩავთვლით ეპიგრაფსა და ბოლოთქმას, რაც ავტორის ომნიპრეზენციაზე მეტყველებს).

მეოთხე მოთხრობა – „ლიტერატურული ამნეზია“ დაწერილია პირველ პირში (მე – მოთხრობელი – Je-narrant) და წარმოადგენს აუქტორიალურ ჰომოდოქსურ ტიპს.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ამ ოთხ მოთხრობას აერთიანებს როგორც ნარატიული ტიპების თანამიმდევრობა, ასევე თემატურობაც – სიმარტოვე და კომპლექსების თუ ფობიების დაძლევა, რაც ლოგიკურ სტრუქტურას იძენს მათ თანამიმდევრობაში: ადამიანის სურვილი – ჩანვდეს სხვა ადამიანებს შორის ცხოვრების არსის სიღრმეს, ბრძოლით მოიპოვოს და დაიმკვიდროს თავისი ადგილი, ანდერძით გადასცეს შთამომავლობას მის მიერ დაგროვილი ცოდნა და დაკვირვებები და ბოლოს თითქოსდა დავინწყოს ყველაფერი, რაც კი რამ უთქვამთ და გაუკეთებიათ მის წინაპრებს. მეხსიერებაში მხოლოდ ერთი სენტენციაღა რჩება: „შენ უნდა შეცვალო შენი ცხოვრება!“

ბათუ დანელია

სხვა ხალხი

ვუძღვნი ახალგაზრდობას

*სხვა ხალხის ისმის აქ ჟრიაშიული.
გალაკტიონი*

სხვახალხი მოვიდა, სრულიად სხვახალხი,
სხვანაირ გაგებით, სხვანაირ მაღალხმით,
სხვაგვარად სდუმან და უსმენენ ლაპარაკს,
ასევე სწუხან და ხარობენ
სხვაგვარად,
სხვაგვარი თვალებით გასცქერენ სივრცეებს
და სხვაგვარ დადიან! და სხვაგვარ იცმევენ!
და სხვაგვარ იგებენ ყოფნას და არყოფნას,
და სხვაფერ აქცევენ სიტყვებსაც ჟარგონად
და სხვაფერ ისვრიან მზერასაც ირიბულს,
ხოლო ჩვენ გვგონია, ისინი პირუკუ
შვრებიან ყველაფერს, რასაც ჩვენ ვშვრებოდით
და ჩვენთვის რაც ნიშნავს
რევანშს და ნეპოტიზმს,
მათ ღიშს გვრის. მათ ვნებებს ეკოც და კეპოტიც
ვერ აცხრობს. ისინი ქარხნით და დეპოთი
არ იამაყებენ, მაგრამ მათ გამჯდარი
ექნებათ ძვალ-რბილში სიმართლის ლაშქარი,
ნათელი გონებაც და დიდი შეგნებაც,
მადლიც და გაძლებაც უზღვავი ექნებათ
და სწორედ ამიტომ, სწორედაც ამიტომ
ჩვენ, უნაყოფოებს, ამაოდ ჰყვავითო,
გვეტყვიან ისინი უთუოდ ხვალანზეგ,
რადგან, რომც ეკიდონ ბენზე და ბალანზე,
მშობლიურ მინა-წყალს ერთ ბენოს, ერთციდას
არავის მისცემენ მილიონ ვერცხლისდა
მილიონ ოქროსთვის და არსად, არასდროს
მრუდედ არ გაზომავს ამათი თარაზო...
და, როგორც შრიალი ძველ ბაღში ახალხის,
გარშემო ყოველგან იგრძნობა სხვახალხი.

დათო ტურაშვილი

სელიმ ხიფიაშვილის პროცესი

პროცესის მონაწილეები:

მოსამართლე, ანუ რეჟისორი
ბრალმდებელი, ანუ პროკურორი
ვექილი, ანუ ადვოკატი
მონმე-მომხსენებლები:
ბერტა ფონ ზუტენერი
გიმნაზისტი
კახაბერ ბუაჩიძე, ისტორიკოსი
ბატონი თედო სახოკია

სცენა წარმოადგენს სარეპეტიციო ოთახს, სადაც მაგიდის გარშემო მსახიობები სხედან (თაბახის ფურცლებით ხელში) და რეჟისორს უსმენენ.

რეჟისორი:

– წარმიდგინეთ თითქმის ასი წლის წინანდელი საქართველო, როცა ჩვენს ქვეყანაში ძალიან ხშირად საზოგადოებრივ კლუბებსა და თეატრებში, ისეთი ლიტერატურული სასამართლოები იმართებოდა, სადაც განიხილებოდა არა მხოლოდ ლიტერატურული პერსონაჟების, არამედ ისტორიული პირების განხილული საქმეებიც და ასეთ თეატრალურ პროცესებს უამრავი ადამიანი ესწრებოდა.

გიმნაზისტი გოგო:

– რატომ, მოდაში იყო?

რეჟისორი:

– გარდა იმისა, რომ სასამართლო პროცესის დადგმა მაშინ მართლა მოდაში იყო, თეატრი იყო ერთადერთი საჯარო სივრცე, სადაც ქართულ ენაზე ლაპარაკს, რუსები არ გვიკრძალავდნენ.

ბატონი თედო სახოკია:

– და ამიტომაც ასეთ წარმოდგენებს უამრავი ადამიანი ესწრებოდა მაშინდელ საქართველოში და ხალხსაც ისე მოსწონდა ეს სანახაობა, რომ მერე, მსახიობების მიბაძვით, თვითონაც, სახლებშიც კი მართავდნენ ხოლმე მსგავს სასამართლო პროცესებს.

რეჟისორი:

– როლები უკვე განანილებულია, ტექსტებიც ყველას გაქვთ და მგონი, ყველაფერი გასაგებია...

ბრალმდებელი, ანუ პროკურორი:

– ყველაფერი არ არის გასაგები და ვინ იქნება მოსამართლე, ამის შესახებ განანილებაშიც არაფერი წერია. მაინტერესებს და არ შეიძლება ვიცოდეთ თუ საიდუმლოა?

რეჟისორი:

– საიდუმლო არ არის, მოსამართლე მე თვითონ ვიქნები. გთხოვთ, ფეხზე

ადგეთ და მოემზადოთ – სასამართლო პროცესი იწყება!

ყველანი დგებიან და სკამებს სცენაზე ისე გადაადგილებენ, როგორც ამას რეჟისორი უკარნახებს მათ და მსახიობები მაგიდასაც ისე შეატრიალებენ, რომ მაყურებელმაც უკეთ წარმოიდგინოს სასამართლო დარბაზში მიმდინარე პროცესი.

რეჟისორი-მოსამართლე:

– როგორც უკვე იცით, დღეს განვიხილავთ თავად სელიმ ხიმშიაშვილის საქმეს და როგორც ასევე უკვე გითხარით, ამ პროცესს ესწრება ქალბატონი ბერტა ფონ ზუტნერი და რადგან იგი ქალბატონია და თანაც სტუმარი, პირველად სწორედ მას უნდა მოვუსმინოთ.

ბერტა ფონ ზუტნერი:

– ჩემთვის უდიდესი პატივია, ვისაუბრო ისეთი ადამიანის შესახებ, ვინც უდიდესი წვლილი შეიტანა საქართველოს აღდგენასა და გათავისუფლებაში, მაგრამ ცოტა მიკვირს კიდევ, რომ სელიმ ხიმშიაშვილის გარდაცვალებიდან ჯერ ასე წელიც არ გასულა და საქართველოში ზოგიერთებს არც კი ახსოვთ მისი დამსახურება და ღვაწლი...

მოსამართლე:

– მიუხედავად იმისა, რომ ქართულად, მართლაც, მშვენივრად საუბრობთ, თქვენი სახელისა და გვარის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, უნდა ვივარაუდოთ, რომ წარმოშობით ქართველი არ ბრძანდებით. თუ შეიძლება, მოახსენეთ სასამართლოს, როდის და სად დაიბადეთ და რა გაკავშირებთ საქართველოსთან.

ბერტა ფონ ზუტნერი:

– დავიბადე პრალაში 1843 წელს, მაგრამ ვიზრდებოდი ვენაში და საქართველოში კი აღმოვჩნდი გათხოვების შემდეგ, რასაც ჩემს მეუღლეს, არტურ

ფონ ზუტნერს უნდა ვუმაძლოდე. ჩვენ საიდუმლოდ ვიქორწინეთ ვენაში და იძულებულები გავხდით, სხვაგან მოგვეძებნა თავშესაფარი და არტურის გადანყვეტილებით, ეს იყო ზუგდიდი.

ბრალმდებელი:

– რატომ?

ბერტა ფონ ზუტნერი:

– რატომ ზუგდიდი?

ბრალმდებელი:

– არა, რატომ საიდუმლო ქორწინება?

ვექილი (მოსამართლეს):

– ვაპროტესტებ, თქვენო ღირსებაგ.

მოსამართლე (ბერტას):

– რატომ მაინცადამაინც ზუგდიდი?

მონმე ბერტა:

– ჩემი ან გარდაცვლილი მეუღლე არტურ ფონ ზუტნერი პირადად იცნობდა სამეგრელოს დედოფალ ეკატერინე ჭავჭავაძე-დადიანისას და როგორც ჩანს, სწორედ ამან განაპირობა ჩვენი მაშინდელი არჩევანი.

მოსამართლე:

– რას საქმიანობდით ზუგდიდში?

ბერტა:

– ჩემი მეუღლე ხელმძღვანელობდა სალომე და აშილ მიურატების სასახლის მშენებლობას ზუგდიდში, ხოლო მე მუსიკასა და გერმანულს ვასწავლიდი ბავშვებს იმ ოჯახებში, სადაც ამის სურვილი მათ მშობლებს ჰქონდათ.

ბრალმდებელი:

– თუ თქვენ ზუგდიდსა და სამეგრელოში ცხოვრობდით და მოღვაწეობდით, რა ისეთი კომპეტენცია გაგაჩნიათ აჭარის საკითხებთან დაკავშირებით, რომ სელიმ ხიმშიაშვილი სასამართლოს პროცესშიც

კი იღებთ მონაწილეობას?

ადვოკატი (მოსამართლეს):
– ვაპროტესტებ!

მოსამართლე (ადვოკატს):
– ყველაფერს რატომ აპროტესტებთ?!

ადვოკატი:
– იმიტომ, რომ ეს შეკითხვა შეურაცხმყოფელია.

ბერტა:
– შეურაცხმყოფელი მართლაც იქნებოდა, მართლა რომ არაფერი მცოდნოდა აჭარისა და სელიმ-ფაშას შესახებ, მაგრამ ჩემი ან განსვენებული მეუღლისაგან იმდენი ვიცი განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით, რომ ვეჭილის დაცვა, ალბათ, არც დამჭირდება. თქვენ კი ის უნდა იცოდეთ, რომ ჩემი ქმარი არტურ ზუტენერი აჭარის მკვლევარიც იყო და მგონი პირველი ევროპელიც გახლდათ, ვინც ცალკე წიგნი მიუძღვნა აჭარასა და აჭარლებს.

მოსამართლე:
– გარდა იმისა, რაც თქვენი ქმრის წიგნშია აღწერილი და აქ წარმოდგენილი, რა შეგიძლიათ გვითხრათ კონკრეტულად სელიმ ხიმშიაშვილთან დაკავშირებით და რა გსმენიათ მის შესახებ იმავე თქვენი მეუღლისაგან?

ბერტა:
– როგორც უკვე მოგახსენეთ, ჩვენ ძირითადად ზუგდიდში ვცხოვრობდით, მაგრამ იმ ათი წლის განმავლობაში, რომელიც ჩვენ საქართველოში გავატარეთ, ჩემი ქმარი გამუდმებით მოგზაურობდა ყველგან ამ ქვეყანაში და განსაკუთრებით ხშირად კი აჭარას სტუმრობდა. მისი დაინტერესება გასაგები იყო – ის წიგნს წერდა აჭარლებზე და წიგნისთვის მასალებს აგროვებდა, მაგრამ იგი არა მარტო წერდა, არ-

ამედ ისე გატაცებით ყვებოდა კიდეც აჭარულ ისტორიებს, რომ ყველაფერი დღემდე ძალიან კარგად მახსოვს.

ბრალმდებელი (ანწყვეტინებს ბერტას):
– მაპატიეთ, მაგრამ რომელ წლებში ცხოვრობდით საქართველოში, ანუ დაახლოებით რა პერიოდში სტუმრობდა ხოლმე თქვენი მეუღლე ბათუმსა და აჭარას?

ბერტა:
– თქვენი შეკითხვის კონტექსტი, რასაკვირველია, გასაგებია და რასაკვირველია, მაშინ, იმ წლებში, სელიმ – ფაშა ცოცხალი აღარ იყო, მაგრამ ზემო აჭარაში, მაშინაც კი, ჯერ კიდევ ცხოვრობდნენ ასაკოვანი ადამიანები, რომლებსაც არათუ ახსოვდათ ცოცხალი სელიმ ხიმშიაშვილი, არამედ თვითმხილველებიც კი იყვნენ 1815 წელს ხიხანის ციხეში განვითარებული მოვლენებისა. მეტიც, ჩემი ქმარი პირადად იცნობდა რამდენიმე ზემოაჭარელს, რომლებიც სპეციალურად მიიყვანეს იმ ადგილას ბაკიბაკოში, სადაც სელიმ ხიმშიაშვილს თავი მოჰკვეთეს. ჩემი მეუღლე იმასაც ამბობდა ხოლმე, რომ საქართველოსთვის ასეთი კაცი სიკვდილით დასაჯეს და საქართველოში ყველამ არც კი იცის სელიმი ვინ იყოო.

ბრალმდებელი:
– და ხშირად გიყვებოდათ თქვენი ძვირფასი მეუღლე იმის შესახებ თუ როგორ მოჭრეს ადამიანს თავი და თქვენთვის ეს ძალიან საინტერესო იყო?

ადვოკატი:
– ვაპროტესტებ!

ბერტა (მოსამართლეს):
– ვუპასუხო?

მოსამართლე (ბერტას):
– თუ ამის სურვილი გაქვთ, რასაკვირველია...

ბერტა:

– როგორც საქართველოზე შეყვარებული ადამიანს, საუკეთესო ქართველების შესახებ მაშინ ყველაფერი მაინტერესებდა, მაგრამ, როგორც ცნობისმოყვარე ქალს, ძალიან მიზიდავდა გმირების პირადი ცხოვრებაც და ამის შესახებ მე თვითონ ვკითხე ერთხელ ჩემს მეუღლეს.

ადვოკატი:

– თუ თქვენ გულისხმობთ სელიმ ხიმშიაშვილის პირად ცხოვრებას და ამის მოყოლას აქ აპირებთ, მე შეგახსენებთ რომ ამ პროცესის მიზანი სულ სხვა გარემოებათა დადგენაა.

ბრალმდებელი (ადვოკატს):

– ვინ რა ჩვენება უნდა მისცეს სასამართლოს, მგონი, ეს მოსამართლის გადასაწყვეტია და არა თქვენი.

მოსამართლე (ბერტას):

– თუ თქვენ საჭიროდ მიგაჩნიათ, ბრძანეთ...

ბერტა:

– დიახ, საჭიროდ მიმაჩნია, რომ აქ ვილაპარაკოთ არა მხოლოდ მისი საზოგადო ღვაწლის შესახებ და მსურს, რომ სწორედ აქ, ამ პროცესზე, მისი პირადი ცხოვრებაც გავიხსენოთ, რადგან კაცის საქციელსა და ცხოვრებას ზოგადად, ხშირად სწორედ მისი სიყვარული განსაზღვრავს.

ადვოკატი, ანუ ვეჯილი:

– მაგრამ ნუ დაგავიწყდებათ, რომ საქართველოში არ უყვართ პირადი ცხოვრების გამომზეურება.

ბრალმდებელი, ანუ პროკურორი:

– თუმცა სხვისი პირადი ცხოვრება ყოველთვის ძალიან აინტერესებთ...

მოსამართლე (ბერტას):

– რა იცით სელიმ ხიმშიაშვილის

ოჯახური მდგომარეობის შესახებ ისეთი, რაც ჩვენს სასამართლოს დაეხმარება და შესაბამის სამსახურს გაუწევს ჭეშმარიტების დადგენაში?

ბერტა:

– ვიცი ის სიმართლე, რაც ჩემი განსვენებული მეუღლისგან მსმენია და შემიძლია თქვენც მოგახსენოთ, რომ იმ ქალის გამო, რომელიც სელიმ ფაშას შეუყვარდა, მან ნამდვილი ევროპელი რაინდივით იბრძოლა. ამას იმიტომ მოგახსენებთ, რომ ქალისთვის ბრძოლა საკმაოდ უცხოა ისლამური სამყაროსთვის და როგორც წესი, აღმოსავლეთის კაცები სასურველ ქალში ფულს იხდიან ხოლმე და პატარძალსაც, უბრალოდ, ყიდულობენ. სელიმ ხიმშიაშვილმა კი იმ ქალისთვის, რომელსაც ელმასი ერქვა და ალბათ ალმასივით მშვენიერი იყო, ბოლომდე რაინდულად იბრძოლა.

ბრალმდებელი:

– ალმასი თუ ელმასი?

ადვოკატი:

– რა მნიშვნელობა აქვს?

ბრალმდებელი:

– მაინც?

ბერტა:

– მნიშვნელოვანი ის არის, რომ თქვენს „ვეფხისტყაოსანშიც“ სწორედ ეს ხდება და შოთა რუსთაველი სინამდვილეში სპარსულ და აღმოსავლურ ამბავს კი არ აღწერს, არამედ ძველევროპულს, სადაც ქალი კი არ უნდა გეყიდა, არამედ უნდა გებრძოლა მისთვის...

ბრალმდებელი (მოსამართლეს):

– მგონი, აქ ლიტერატურის გაკვეთილზე არ ვართ და არც „ვეფხისტყაოსნის“ გარჩევა დაგვავალა რომელიმე მასწავლებელმა.

მოსამართლე (ბერტას):

– საქმესთან დაკავშირებით ისაუბრეთ, თუ შეიძლება.

ბერტა:

– დიახ, საქმესთან დაკავშირებით მოგახსენებთ, რადგან სელიმ ხიმშიაშვილის სიყვარულის ისტორია, კიდევ ერთხელ, სწორედ იმის დადასტურებაა, რომ მას და კიდევ ბევრ აჭარელს მაჰმადიანური სარწმუნოება მხოლოდ გარეგნულად, მხოლოდ ფორმალურად ჰქონდათ მიღებული და სინამდვილეში კი ისინი ისევ ძველი ქართული და ქრისტიანული წესებით ცხოვრობდნენ და სელიმის სიყვარულის მაგალითზე ეს განსაკუთრებით კარგად ჩანს...

ბრალდებული (მოსამართლეს):

– მგონი, აქ არც რელიგიის გაკვეთილი გვაქვს და არც რომელიმე მათგანის ქება ან კრიტიკა მოუციათ დავალებად.

ბერტა:

– არა, რას ბრძანებთ, კრიტიკა რა საკადრისია. ჩვენ, ევროპელები, ნებისმიერი რწმენისა და აღმსარებლობის ადამიანებს ვცემთ პატივს და ამით ვამაყოფთ კიდევ. მე მხოლოდ ტრადიციები შევადარე ერთმანეთს და ფაქტის მოყოლა დავინწყე, თორემ იმის თქმა, რომ რომელიმე რელიგია მეორეზე უკეთესია, არც მიფიქრია...

მოსამართლე (ბერტას):

– ფაქტის თხრობა გააგრძელეთ, თუ შეიძლება.

ბერტა:

– ფაქტი კი ის იყო, რომ, როგორც უკვე გითხარით, სელიმ ხიმშიაშვილმა, თავის ხალხთან ერთად, ის ქალი გამოიხსნა და მერე ცოლად შეირთო, რომელიც აჭარიდან ახალციხეში, შაქირ ათაბაგთან მიჰყავდათ ჰარამხანისთვის და სელიმს კი ის ძალიან უყვარდა. შაქირ ათაბაგმა,

რასაკვირველია, თავი შეურაცხყოფილად იგრძნო და ბოლოს აჭარაში თვითონ ჩააკითხა სელიმს ელმასის გამო, მაგრამ სელიმ ხიმშიაშვილმა ქალის დათმობაზე ისევ უარი თქვა. ამან ათაბაგი საშინლად განარისხა, რადგან მაშინ აჭარა ახალციხეს ემორჩილებოდა ოსმალური წესით და შაქირიც ურჩ აჭარელს დასჯით დაემუქრა – თუ ნებით არ დამითმობ, იმ ქალს ძალით წავიყვან და ჩემს ჰარამხანაში ხარჭად დავისვამო. ათაბაგის მუქარას სელიმ ხიმშიაშვილმაც მუქარით უპასუხა – ეს უღვაში მომპარსე, თუ მალე შენი ციხე არ ავიღო და შენი ჰარამხანის კარიც არ გავაღოო...

ეკრანზე, შესაძლოა, ჩნდებოდა აშკარად შეყვარებული, ახალგაზრდა წველი ჯინსებში. ისინი მთიანი აჭარის რომელიმე ხიდზე სხედან და ერთმანეთს ისე უყურებენ, როგორც ეს მხოლოდ პაემანზე ხდება. მერე ხელჩაკიდებულები სეირნობენ და ბოლოს ბიჭი გოგოს ბეჭედს ჩუქნის და გოგო საპასუხოდ ბიჭს კოცნის, თუმცა ეს თანამედროვე პაემანი, შეიძლება, სხვა ადგილასაც იყოს გადაღებული (მუსიკის თანხლებით) და არა აუცილებლად ხიდზე. ამ კადრების პარალელურად კი ბერტა ახლა უკვე სელიმის სიყვარულზე ლაპარაკობს:

ბერტა:

– ეს იყო დიდი და ნამდვილი სიყვარული ორივეს მხრიდან, ისეთი, რომლის შესახებაც წიგნებს წერენ, სპექტაკლებს დგამენ და ახლა უკვე კინოებსაც იღებენ ლუმიერების ნაბაძვით. ეს იყო დიდი და ნამდვილი გრძნობა, რომელიც შეიძლება მხოლოდ ერთხელ გაჩნდეს შენს ცხოვრებაში, მაგრამ, თუ ჩნდება, იგი ისე აძლიერებს ადამიანს, რომ ამ ადამიანისთვის შეუძლებელი და მიუღწეველი უკვე აღარაფერი არსებობს. აქ და სხვაგანაც კამათობენ ახლა, მაგრამ სელიმ ხიმშიაშვილის ისტორიის მკვლევარები მომავალში კიდევ უფრო ბევრს

იკამათებენ იმის შესახებ, თუ კონკრეტულად როდის დაიწყო მან ბრძოლა თავისუფლებისთვის და ამ კითხვაზე ზუსტი პასუხი მე უკვე ახლა მაქვს. სელიმ ხიმშიაშვილმა ამ ბრძოლის გადანყვეტილება სწორედ მაშინ მიიღო, როცა ეს მშვენიერი ქალი შეუყვარდა. და საერთოდ, მხოლოდ შეყვარებული კაცი შეიძლება იყოს ასეთი ძლიერი და თავისუფალი...

ბრალმდებელი (ანყვეტინებს ბერტას):

– ბოდიში და სელიმის პირადი ცხოვრების დეტალებიც თქვენი მეუღლისაგან იცით?

ბერტა:

– პირადად, რასაკვირველია, არ მინახავს, მაგრამ ვიცი, რომ ჭვანის ხეობაში, სოფელ ვარჯანაულთან, ახლაც არსებობს ელმას-ხანუმის მიერ აგებული ულამაზესი თაღოვანი ხიდი. ხოლო, რაც შეეხება პირადი ცხოვრების დეტალებს, რამდენადაც მახსოვს, სელიმ ხიმშიაშვილის პირადი ცხოვრების შესახებ ბატონმა კახაბერ ბუაჩიძემ მიაშობო, როცა ის ზუგდიდში ჩამობრძანდა.

ბრალმდებელი:

– თქვენ დაპატიჟეთ?

ადვოკატი:

– ვაპროტესტებ შეკითხვას!

ბერტა:

– ბატონი კახაბერ ბუაჩიძე, როგორც ისტორიკოსი და პედაგოგი, სწორედ იმ ოჯახში მოიწვიეს მაშინ, სადაც მე პატარებს მუსიკას ვასწავლიდი...

ბრალმდებელი:

– თბილისიდან რომ არ ჩამოეყვანათ, ზუგდიდში ისტორიის მასწავლებელი არ იყო?!

ბერტა:

– ყველას სურს, რომ თავიანთ შვილებს საუკეთესო პედაგოგები ჰყავდეთ.

ბრალმდებელი:

– და სანამ თქვენი ქმარი აჭარაში მოგზაურობდა, თქვენს შეკითხვებს კახაბერ ბუაჩიძე პასუხობდა?

ადვოკატი:

– ვაპროტესტებ!

მოსამართლე (ბერტას):

– კიდევ რა გითხრათ ბატონმა კახაბერმა სელიმ ხიმშიაშვილის შესახებ ისეთი, რაც კარგად დაგამახსოვრდათ და რაც მნიშვნელოვნად მიგაჩნიათ სამართლოსთვის?

ბერტა:

– ბევრი რამ, მაგრამ, რამაც მაშინ განსაკუთრებით დამაინტერესა, მისი მონანილეობა იყო ერეკლე მეფის დაკრძალვის ცერემონიაში.

ბრალმდებელი:

– ერეკლე მეფის დაკრძალვაში მაშინ თითქმის მთელმა საქართველომ მიიღო მონანილეობა და სელიმ ფაშამ ამით ასეთი განსაკუთრებული მანც რა გააკეთა?!

ბერტა:

– ერეკლე მეორის დროს აჭარა ოსმალეთის იმპერიის ნაწილი იყო და სელიმ ხიმშიაშვილმა კი ერეკლე ისე დაიტირა, როგორც თავისი მეფე და ამას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა არა მხოლოდ აჭარლების, არამედ დანარჩენი ქართველებისთვისაც.

ბრალმდებელი:

– ერეკლე მეორეს არა მხოლოდ გარდაცვალების შემდეგ, სიცოცხლეშიც ძალიან დიდ პატივს სცემდნენ და მათ შორის არაქართველებიც. სხვათა შორის, ევროპელი მმართველები სწორედ მას მიიჩნევდნენ კავკასიის ნამდვილ ლიდერად და მისი კეთილგანწყობის მოსაპოვებლად არც რუსები იშურებდნენ საჩუქრებს და არც ოსმალები. მაგალითად, რუსე-

თის დედოფალმა ეკატერინემ ერთხელ ერეკლეს სამოვარი გამოუგზავნა და ეს რომ ოსმალეთის სულთანმა გაიგო, სასწრაფოდ გასცა ბრძანება, რომ ერეკლე მეორისთვის უძვირფასესი ქურქი ჩამოეტანათ სტამბულიდან ტფილისში...

ადვოკატი (ანწყვეტინებს):

– იმედია, თქვენ თვითონაც დამეთანხმებით, რომ სასამართლოს მთავარ თემას ახლა ნამდვილად გადაუხვებით.

ბერტა (აგრეთვე ბრალმდებელს):

– და თქვენ საერთოდ გადაუხვებით, თუ თქვენთვის ჯერ კიდევ გაუგებარია სელიმ ხიმშიაშვილის ღვანლი და როლი საქართველოს ისტორიაში.

ბრალმდებელი (ბერტას):

– იმედია, რომ თქვენ მიერ ამ ზმნის ასე უადგილოდ გამოყენება თქვენი ქართულის მასწავლებლის დამსახურება უფროა, ვიდრე თქვენი.

მოსამართლე (ბერტას):

– დიდი მადლობა მობრძანებისთვის და თუ სასამართლო საჭიროდ ჩათვლის, კიდევ ერთხელ მოგვინებს თქვენი შეწუხება ამ საქმესთან დაკავშირებით.

ბერტა:

– მე შემძლია ახლავე მოგახსენოთ ყველაფერი, რაც ვიცი.

მოსამართლე:

– დარწმუნებული ვარ, რომ შეგიძლიათ, მაგრამ ახლა სხვა მოწმეებსაც უნდა მოვუსმინოთ.

ბერტა ფონ ზუტნერი გაკვირვებული და ცოტა ნაწყენი სახით ტოვებს მონმის ადგილს და იქვე, დარბაზში ჯდება და მის ადგილს კი, კახა ბუაჩიძე იკავებს.

კახაბერ ბუაჩიძე:

– გამარჯობათ!

მოსამართლე:

– თუ შეიძლება, მოახსენეთ სასამართლოს თქვენი ვინაობა.

კახაბერ ბუაჩიძე:

– კახაბერ ბუაჩიძე, ისტორიკოსი.

მოსამართლე:

– ამჟამადაც თქვენი პროფესიით მოღვაწეობთ?

კახაბერ ბუაჩიძე:

– დიახ, ამჟამადაც პედაგოგი ვარ და ისტორიას ვასწავლი.

მოსამართლე:

– რისი თქმა შეგიძლიათ სელიმ ხიმშიაშვილის საქმესთან დაკავშირებით?

კახაბერ ბუაჩიძე:

– რადგან საქართველოს ისტორიის ამ პერიოდის მკვლევარიც გახლავართ, შემძლია ბევრი ეპიზოდის შესახებ მოგახსენოთ, მაგრამ მის ცხოვრებაში ყველაზე მნიშვნელოვანი, ჩემის აზრით, მაინც მისი გმირული აღსასრულია და ამიტომაც სწორედ აქედან დავიწყებ.

მოსამართლე:

– ბრძანეთ!..

კახაბერ ბუაჩიძე:

– გარდა ზემოთქმულისა, აღსანიშნავია ისიც, რომ ხალხში გავრცელებულია არასწორი ვერსია იმასთან დაკავშირებით თუ როგორ უღალატა სელიმ ხიმშიაშვილს მისმა ერთ-ერთმა თანამებრძოლმა, რომელმაც მტერს ხიხანის კარი გაუღო. სინამდვილეში, სელიმმა თავისი ნებით დატოვა ხიხანის ციხე, რომ ამ ნაბიჯით უამრავი ადამიანის სიცოცხლე ეხსნა და ასეც მოხდა – სელიმ ფაშას თავი მოჰკვეთეს, მაგრამ, მისი თავდადების სანაცვლოდ, უამრავი ადამიანი გადაურჩა გარდაუვალ სიკვდილს. უპირველესად, სწორედ ამის ხაზგასმა მინდოდა, რადგან

დარწმუნებული ვარ, რომ ღალატის ვერსია მოგონილია და თანაც იმ მიზნით, რომ ქართველებს კიდევ ერთი სახელოვანი გმირი აღარ ჰყოლოდათ და ამ ცრუ ვერსიის გავრცელებას ოსმალებიც უწყობდნენ ხელს და რუსებიც. არც ერთ მათგანს არ სურდა, რომ სელიმ ხიმშიაშვილის მაგალითზე, საქართველოსთვის ბრძოლა გაგრძელებულიყო აჭარაში და იგი ერთნაირად მიუღებელი იყო როგორც ოსმალების, ისევე რუსეთის იმპერიისთვის.

ბრალმდებელი:

– თუმცა ზოგიერთები დღესაც ამტკიცებენ, რომ სელიმ ხიმშიაშვილის დამარცხება მხოლოდ ღალატით შეიძლებოდა, როგორც ეს ქართველებში არცთუ იშვიათად ხდებოდა ხოლმე და სელიმ ხიმშიაშვილის შემთხვევაშიც მისი ბედი მოღალატემ გადაწყვიტა.

კახაბერ ბუაჩიძე:

– ღალატის ვერსია პირველად გამოაქვეყნეს დიმიტრი ბაქრაძემ და გიორგი ყაზბეგმა და, მართალია, ორივეს ღვაწლი მნიშვნელოვანი იყო აჭარის საკითხთან დაკავშირებით და მით უმეტეს მაშინ, 1874 წელს, როცა მათ იქ იმოგზაურეს, მაგრამ მათ დაუშვეს შეცდომები. მაგალითად, დიმიტრი ბაქრაძემ იმერხეველები აღწერა, როგორც საუკეთესო მექისეები, რომლებზეც, მისი აზრით, ძალიან დიდი მოთხოვნა იყო სტამბულში. გიორგი ყაზბეგს კი თავის ტექსტში კიდევ უფრო მეტი შეცდომა აქვს დაშვებული აჭარის აღწერასთან დაკავშირებით და მაგალითად, ერთგან იგი ამბობს, რომ აჭარლებმა ცეკვა და სიმღერა არ იციანო. როგორც მოგეხსენებათ, 1878 წლამდე, აჭარა მონყვეტილი იყო დანარჩენ საქართველოს და ამიტომაც მათ ფარულ მოგზაურობას მაშინდელ ოსმალების იმპერიაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა, მაგრამ ასეთი

შეცდომების ავტორებს, ადვილი შესაძლებელია, რომ ვერ დაედგინათ სელიმ ხიმშიაშვილის სიკვდილის ნამდვილი გარემოებებიც და მათი არასწორი ვერსია მერე სხვებმაც გაიმეორეს...

ბრალმდებელი:

– და თქვენ რა არგუმენტები გაქვთ სხვა ვერსიების სასარგებლოდ?

კახაბერ ბუაჩიძე:

– სელიმ ხიმშიაშვილის სიკვდილის ვერსიასთან დაკავშირებით – უკვე დადასტურებული ფაქტია, რომ მას თავი მოჰკვეთეს არა ხიხანის ციხეში, როგორც ამას ამტკიცებდა, მაგალითად, დიმიტრი ბაქრაძე, არამედ სოფელ ბაკიბაკოში, სადაც ნებისმიერი ბავშვიც კი გაჩვენებთ იმ ადგილს, რომელსაც სერიყანა ჰქვია და იმ საშინელი განაჩენის აღსულებას კი 1815 წელს ბევრი თვითმხილველი ჰყავდა.

მოსამართლე:

– გეთანხმებით, რომ ახლა საბოლოოდ დადგენილია სელიმის თავის მოკვების ადგილი, მაგრამ მაინც რჩება კითხვები იმ ღალატთან დაკავშირებით, რომლის შედეგადაც იგი სიკვდილით დასაჯეს, მიუხედავად იმისა, რომ, თქვენი მტკიცებით, მან თავად გადადგა ეს ნაბიჯი.

ადვოკატი:

– მე კი მაქვს კითხვა თანმიმდევრობასთან დაკავშირებით და მაინტერესებს, რატომ დავინყეთ სელიმ ხიმშიაშვილის პროცესი მისი სიცოცხლის ბოლო დღეების განხილვით, როცა ნებისმიერი ადამიანი ჯერ იბადება და მერე კვდება“.

გიმნაზისტი:

– ეს შეკითხვა მეც გამიჩნდა, მაგრამ მოსამართლის ნებართვის გარეშე, მისი ბიოგრაფიის შესახებ ხომ ვერ ვისაუბრებდი?

ბრალმდებელი:

– როდიდან გვყავს საქართველოში ასეთი ზრდილობიანი ახალგაზრდები?!

გიმნაზისტი (სიამაყით):

– მე ქუთაისის კლასიკური გიმნაზიის მსმენელი გახლავართ.

მოსამართლე (გიმნაზისტს):

– ბრძანეთ, რისი თქმაც გნებავთ, ოღონდ ჯერ იმაზე მიპასუხეთ, საერთოდ რატომ დაინტერესდით სელიმ ხიმშიაშვილის ცხოვრებით?

გიმნაზისტი:

– უპირველესად, დიდი მადლობა ამ შესაძლებლობისთვის, რომ ამ ისტორიულ პროცესში მონაწილეობის უფლება მომეცით და შევეცდები, თქვენს შეკითხვას მოკლედ და გასაგებად ვუპასუხო. ჩემი დაინტერესება სელიმ ხიმშიაშვილის ღვაწლითა და ბიოგრაფიით განაპირობა ბატონ აბელ სურგულაძის, ბატონ რამაზ სურმანიძისა და ბატონ იოსებ ხიმშიაშვილის წიგნების წაკითხვამ და მათ უნდა ვუმადლოდე კიდევ ჩემ აქ ყოფნას. სხვათა შორის, მათი დამსახურებაა ისიც, რომ არა მხოლოდ სელიმ ხიმშიაშვილის, არამედ აჭარის ისტორიის შესწავლაც დავინწყე და ხიხანის წარსულიც გამოვიკვლიე, რადგან სწორედ ხიხანის ციხეს უკავშირდება აჭარელი ხიმშიაშვილების თავგადასავალი. თუმცა ხიხანის ულამაზესი ციხე აბუსერისძეების აშენებულია ჯერ კიდევ შუა საუკუნეებში და სხვათა შორის, მათ ჯერ ეკლესია ააშენეს იქ და მერე ციხესიმაგრე...

მოსამართლე (ანყვეტინებს):

– ალბათ, ამ საკითხებთან დაკავშირებით ბატონი თედო სახოკია უკეთ ისაუბრებს, რომელიც აქ ბრძანდება.

ბრალმდებელი:

– თუ ბატონი თედო აქ ბრძანდება, ალბათ უმჯობესი იქნებოდა, რომ

პირველი სიტყვა ამ პროცესზე სწორედ მისთვის დაგვეთმო.

მოსამართლე (ცოტა დაცინვით):

– მადლობა რჩევისათვის, მაგრამ თქვენი დახმარების გარეშეც. ჩვენი სურვილიც სწორედ ეს იყო, რომ ეს სასამართლო პროცესი ბატონ თედო სახოკიას გაეხსნა, მაგრამ მან ისურვა ბოლოს გამოსვლა და თუ აზრს შეიცვალის, ბატონ თედოს შეუძლია თავისი სიტყვა მაშინ ბრძანოს, როცა ამას თვითონ ჩათვლის საჭიროდ.

ბატონი თედო სახოკია ხელით ანიშნებს მოსამართლეს, რომ მას შეუძლია გააგრძელოს პროცესი და გიმნაზისტიც, მადლობის ნიშნად, ბატონ თედოს თავს დაუქნევს.

მოსამართლე (გიმნაზისტს):

– შეგიძლიათ, გააგრძელოთ, მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან შორიდან დაინწყეთ.

გიმნაზისტი:

– მადლობა კიდევ ერთხელ, მაგრამ ასე შორიდან იმიტომ დავინწყე, რომ იქნებ აბუსერიძე ტბელი თავის ლიტერატურულ ტექსტებსა და ასტრონომიულ ტრაქტატს სწორედ ხიხანის ციხესიმაგრეში წერდა – სწორედ იქ, სადაც თავისი ცხოვრების უკანასკნელი წლები გაატარა სელიმ ხიმშიაშვილმა. აქამდე ისიც არ ვიცოდი, რომ თამარ მეფე სწორედ ხიხანის ციხეში გარდაიცვალა და იგი იქვე დაკრძალეს კიდევ...

ბრალმდებელი (ანყვეტინებს):

– მაგრამ ეს ხომ უბრალოდ ლეგენდაა.

ადვოკატი:

– ზოგჯერ ლეგენდა უფრო რეალურია, ვიდრე რეალური ფაქტები.

ბრალმდებელი:

– თუმცა ასეთი ლეგენდა, დამეთანხმებით, რომ საქართველოს ყველა კუთხეში არსებობს და ზოგან რამდენიმეც კი.

ადვოკატი:

– გეთანხმებით და ნამდვილად ასეა, მაგრამ ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ თამარ მეფის საფლავი აჭარაში არ უნდა ვეძებოთ.

ბრალმდებელი:

– და რატომ უნდა ვეძებოთ მაინცა-დამაინც აჭარაში და რატომ არ უნდა ვეძებოთ სხვაგანაც?! თქვენი ლოგიკა ცოტა გაუგებარია ჩემთვის.

გიმნაზისტი:

– ჩემთვისაც გაუგებარი იქნებოდა, რომ არა ჩემი დაინტერესება სელიმ ხიმშიაშვილით და რომ არა აჭარაში შარშან მოგზაურობისას აღმოჩენილი ფაქტი – აქ უამრავი ხიდია, რომელიც თამარის მიერ არის აგებული.

ბრალმდებელი:

– თუ რომელიმე ხიდს თამარ მეფის სახელი ჰქვია, ეს ჯერ კიდევ არ ნიშნავს იმას, რომ ეს ხიდი თამარ მეფის აშენებულია.

ადვოკატი:

– იქნებ ამ საკითხთან დაკავშირებით ისტორიკოსის აზრი მოგვესმინა.

კახაბერ ბუაჩიძე:

– გასაგები მიზეზების გამო, თამარ მეფის სახელი ჰქვია უამრავ ხიდსა თუ ციხესიმაგრეს საქართველოში, რაც უპირველესად თამარის ეპოქაში აგებულ მიუთითებს და ხშირ შემთხვევაში, როცა ქტიტორი და აღმშენებელი სხვაა, ის მაინც თამარ მეფეს მიენერება.

გიმნაზისტი:

– მაგრამ ის ხომ ფაქტია, რომ შოთა

რუსთაველმა თამარ მეფე, პირველად აჭარაში ნახა.

ბრალმდებელი:

– აი, ეს ამბავი კი ნამდვილად პირველად მესმის.

გიმნაზისტი:

– შეიძლება თქვენ ისიც არ იცით, რომ აჭარაშიც, ხინოს ხეობაშიც არის სოფელი რუსთავი და შოთა რუსთაველი შეიძლება სწორედ იმ რუსთავიდან იყო და ამიტომაც შეხვდა პირველად თამარ მეფეს ნინონმინდაში.

ბატონი თედო სახოკია:

– აჭარაში ერთხელ ისიც მოვისმინე, რომ რუსთაველმა თამარი პირველად მაშინ დაინახა, როცა თამარ მეფე ფურტიოს ხიდზე გადადიოდაო...

მოსამართლე:

– ბატონო თედო, რადგან ჩაერიეთ და სიტყვაც შეგვანიეთ, იქნებ, თქვენი სათქმელიც უკვე ბრძანოთ მთავარ საკითხთან დაკავშირებით.

ბატონი თედო სახოკია:

– დიახ, თავი მაინც ვერ შევიკავე და ეს, ალბათ, თამარ მეფის ხსენების ბრალია და, სხვათა შორის, მისი ბრძანებით, ხიხანის ციხიდან ზარზმამდე მაშინ გვირაბიც კი გაიყვანეს.

მოსამართლე:

– თამარ მეფის ხსენება და მის შესახებ საუბარი ჩვენთვის ყოველთვის სასიამოვნო იქნება, მაგრამ, რადგანაც ჩვენი პროცესი სელიმ ხიმშიაშვილს ეძღვნება, იქნებ, თქვენც კონკრეტულად მის შესახებ ისაუბროთ. ბოდიშს გიხდით, რა თქმა უნდა...

ბატონი თედო სახოკია:

– პირიქით, მე გიხდით ყველას ბოდიშს, მაგრამ, ვინაიდან ხიხანი და თა-

მარი ვახსენეთ, შემიძლია დაგიდასტუროთ, რომ მეც მომისმენია ლეგენდა იმის შესახებ თუ როგორ გარდაიცვალა თამარ მეფე სწორედ ხიხანის ციხეში.

გიმნაზისტი (მოსამართლეს):

– ბატონ თედოს უკვე ვუთხარი და თუ თქვენი ნებაც იქნება, შემიძლია ფოტო და კინომასალაც წარმოვუდგინო სასამართლოს.

მოსამართლე (გიმნაზისტს):

– რასთან დაკავშირებით?

გიმნაზისტი:

– სწორედ იმასთან დაკავშირებით, რაზეც ჩვენ აქ ვსაუბრობთ და, იმედია, წინააღმდეგეც არავინ იქნება.

პროკურორი:

– კი, ბატონო.

ადვოკატი:

– რასაკვირველია.

კახაბერ ბუაჩიძე:

– რა უნდა მქონდეს საწინააღმდეგო...

ეკრანზე გიმნაზისტი სასამართლოს წევრებსა და დარბაზში მყოფებს უჩვენებს სწორედ იმ ადგილებს, რომელზეც უკვე იყო საუბარი ამ პროცესზე: ხიხანის ციხეს, ფურტიოს ხიდს, ხინოს ხეობას და ა.შ.

მოსამართლე (გიმნაზისტს):

– დიდი მადლობა თქვენ და ახლა კი ბატონ თედოს უნდა მოვუსმინოთ.

ბატონი თედო სახოკია:

– სანამ სელიმ ხიმშიაშვილის შესახებ ვისაუბრებ, მინდოდა ორიოდ სიტყვა მაინც მეთქვა იმ დროსა და გარემოზე, სადაც მას მოუხდა თავისი მოღვაწეობის დაწყება და როცა სელიმი ახალციხის ფაშა გახდა, უკვე თითქმის სამი საუკუნე

იყო გასული მას შემდეგ, რაც ახალციხის საფაშო ოსმალეთის იმპერიის ნაწილს წარმოადგენდა. ახალციხის საფაშოს, ოფიციალურად, ჩილდირის ვილაიეთი ერქვა და აჭარაც მის შემადგენლობაში შედიოდა, როგორც ადმინისტრაციული ერთეული, რომლის მმართველიც მეთვრამეტე საუკუნის ბოლოს სელიმის მამა, აბდულა ხიმშიაშვილი გახდა. წყაროები ერთხმად მიუთითებენ, რომ მისი დანიშნაობა მისი გონებისა და შრომის დამსახურება იყო და მისი შვილიც ღირსეული მამის ღირსეული მემკვიდრე აღმოჩნდა – მიუხედავად იმისა, რომ აბდულას ქართული სახელი არ ერქვა და არც ქრისტიანი იყო, მას მაინც ქართულად უძგერდა გული და, როგორც ჩანს, სელიმ ხიმშიაშვილს მამისგან, ესეც მემკვიდრეობით ერგო. სელიმმაც თავისი ხუთი წლის ვაჟი, აბდი, გურიის მმართველის ასულზე, პატარა კესარიაზე დანიშნა და იგი იმთავითვე დაუმოყვრდა სვიმონ გურიელს და გურიის მთავარი სვიმონი კი დარწმუნებული იყო, რომ ძალიან სწორ არჩევანს აკეთებდა. ზემოთქმულისთვის მიზეზიც და მიზანიც საკმაოდ ბევრი არსებობდა, მაგრამ მთავარი, მაინც, ალბათ, ოსმალეთის იმპერიის სურვილი იყო, ქართველი ბეგები და ფაშები, მთავრები და მეფეები ერთმანეთისთვის წაეკიდა, როგორც ამას მერე რუსეთის იმპერიაც წარმატებით აკეთებდა. ოსმალებიც და რუსებიც ხშირად წარმატებით იყენებდნენ ქართული ხასიათის ზოგიერთ თავისებურებას ქართული კუთხეების დასამორჩილებლად და ამ მიზნით ისე წააქეზებდნენ ხოლმე ქართველ ლიდერებს ერთმანეთის წინააღმდეგ, რომ მათ შორის ომი ზოგჯერ გარდაუვალიც კი ხდებოდა. სელიმ ხიმშიაშვილს კი ოსმალებმაც და რუსებმაც დასაწყისშივე შეამჩნიეს ისეთი ლიდერის თვისებები, რომლის გამოყენებაც მათ ბევრი პრობლემის გადაჭრაში დაეხმარებოდა, თუმცა სელიმ ხიმშიაშვილი იმაზე ჭკვიანი აღმოჩნდა, ვიდრე მათ ეგონათ. ჯერ კიდევ 1787 წელს, როცა რუსები

პირველად მიადგნენ ყარსს, მას, როგორც ერთ-ერთი სანჯაყის მმართველს, რასაკვირველია, ევალებოდა ოსმალეთის იმპერიის ინტერესების დაცვა და შესაბამისი ბრძანება სტამბულიდან მიიღო კიდევ, მაგრამ სელიმმა ავადმოყოფობა მოიმიზეზა და რუსების წინააღმდეგ მაშინ, პრინციპულად არ იბრძოლა. პრინციპული იყო მერეც, 1812 წელსაც, როცა, ასევე სულთნის ბრძანებით, რუსებისთვის უნდა შეეცა, მაგრამ მან კვლავ შეიკავა თავი და გასაგებია რატომაც – სელიმმა იცოდა, რომ რუსები ოსმალების წინააღმდეგ სწორედ ქართველებს იყენებდნენ და სელიმი კი ყველაზე მეტად ქართველების სისხლისღვრას ერიდებოდა...

ბრალმდებელი:

– ბატონო თედო, ბოდიში, რომ განყვევტინებთ, მაგრამ, თუ სელიმ ხიმშიაშვილი ქართველების წინააღმდეგ ბრძოლას ერიდებოდა, მაშინ რითი აიხსნება მისი თავდასხმები ახალციხეზე მესხეთში ხომ ოდითგანვე ძირძველი ქართველები ცხოვრობდნენ?

ადვოკატი:

– ვაპროტესტებ!

ბრალმდებელი:

– რას აპროტესტებთ? ჩემს შეკითხვას თუ სელიმ ხიმშიაშვილის თავდასხმებს ახალციხეზე?

მოსამართლე (ბატონ თედოს):

– გთხოვთ, უპასუხოთ, ბატონო თედო.

ბატონი თედო სახოკია:

– უნდა მოგახსენოთ, რომ სელიმ ხიმშიაშვილი, სინამდვილეში, არა ახალციხელებს, არამედ ახალციხის ფაშას ებრძოდა, რის გამოც მესხეთში, ისეთი უკმაყოფილება იყო, რომ ხალხმა დახმარებისთვის და თანაც არაერთხელ, სწორედ სელიმს მიმართა. სელიმს კი

სამართლიანი მმართველის სახელი იმიტომ ჰქონდა, რომ ყოველთვის უპირისპირდებოდა მექრთამე მოხელეებს და მათ აჭარაშიც ებრძოდა, მესხეთშიც და ყველგან, სადაც კი მისი ძალაუფლება ვრცელდებოდა. როცა მისი ძალა სტამბულშიც საგრძნობი გახდა, სულთანმა სელიმს სამთულიანი ფაშას ხარისხი უბოძა, რაც მის უმაღლეს აღიარებას ნიშნავდა...

ბრალმდებელი:

– ბოდიში, რომ კიდევ ერთხელ განყვევტინებთ, მაგრამ სულთანმა სელიმ ხიმშიაშვილს, სინამდვილეში, სამთულიანი ფაშობა იმიტომ მიანიჭა, რომ მისი ერთგულება მოეპოვებინა.

ადვოკატი:

– ნებისმიერ ფაშას ისედაც ევალებოდა სულთნის ერთგულება და სელიმი კი ოსმალებმა პირადი ღირსებების გამო დააჯილდოვეს.

ბატონი თედო სახოკია:

– პირადი თვისებების გარდა, იყო რელიგიური ფაქტორიც და ვინც იცნობს ზაქარია ჭიჭინაძის წიგნს ქართველთა გამუსულმანების შესახებ, ადვილად მიხვდება თუ რატომ ჰქონდა ოტომანთა პორტას ასეთი განსაკუთრებული დამოკიდებულება სელიმ ხიმშიაშვილის მიმართ. საერთოდ უნდა ითქვას, რომ მას შემდეგ, რაც ქართველების ნაწილი, არა საკუთარი ნებით, ისლამის გზას დაადგა, ქართველ მაჰმადიანებს შორის რამდენიმე ჯგუფი გამოიკვეთა: ერთნი ცდილობდნენ, რომ ისლამი ოსმალებზე მეტად დაეცვათ და ნამდვილ ფანატიკოსებად იქცნენ; მეორენი ცდილობდნენ, რომ ფარულად მაინც დაეცვათ ქრისტეს რჯული და მისი ერთგულები ყოფილიყვნენ ოსმალეთის იმპერიაშიც; მესამენი თვლიდნენ, რომ მთავარი არა რელიგია, არამედ კარიერაა და ასეთი ქართველები ძალიან მალე ისე დაწინაურდნენ, რომ სულთნის დიდგვზირებიც კი გახდნენ, თუმცა

იყვნენ ისეთებიც, ვინც ფიქრობდა, რომ ყველაფერი დროებითი და წარმავალია და მათ შორის ოსმალეთის იმპერიაც და მალე მესხეთიც და აჭარაც კვლავ საქართველოს დაუბრუნდებოდა...

ბრალმდებელი:

– მიუხედავად იმისა, რომ სამი საუკუნე უკვე გასული იყო?

ბატონი თედო სახოკია:

– დიახ, მიუხედავად იმისა, რომ თითქმის სამი საუკუნე იყო გასული ოსმალური დომინაციის შემდეგ, სელიმ ხიმშიაშვილივით სხვა ქართველებსაც სჯეროდათ, რომ მაინც დედა საქართველოს დაუბრუნდებოდნენ ადრე თუ გვიან. სხვათა შორის, ტაო-კლარჯეთისა და სხვა, ისტორიულად ქართული მიწების შედარებით ადვილად მითვისება ოსმალეთის იმპერიის მიერ ბიზანტიელების დამსახურებაც იყო. ერთმორწმუნე ბიზანტია საუკუნეების მანძილზე ისეთი მონდომებით ებრძოდა პატარა საქართველოს, რომ მისი სამხრეთი ნაწილი საბოლოოდ და საბედისწეროდ დაასუსტა, რითიც ოსმალებმა ისარგებლეს კიდევ...

ბრალმდებელი (მოსამართლეს):

– მგონი, ბატონმა თედომ ისევ გადაუხვია და ამჯერად ბიზანტიას მიადგა.

ადვოკატი:

– ისტორიული ექსკურსის გარეშე ძნელი იქნება სელიმ ხიმშიაშვილის ყველა ქმედების სწორი ანალიზი და რადგან ის არ იყო მარტივი პიროვნება, ზოგჯერ მისი გაგება, უბრალოდ, ძალიან რთულია...

მოსამართლე:

– მაგალითად, რას გულისხმობთ?

ბატონი თედო სახოკია:

– მაგალითად, ვგულისხმობ მის ურთიერთობას სოლომონ მეორესთან, რომელიც ღიად დაუპირისპირდა რუსეთს და რომლის მთავარი იმედი იყო სელიმ ხიმშიაშვილი, მაგრამ სელიმმა არც ერთხელ არ იბრძოლა რუსების წინააღმდეგ. მართალია, სოლომონ მეფეს ძალიან თანაუგრძნობდა კიდევ და მან უშუამდგომლა სულთანთან, როცა სოლომონს იმერეთში აღარ დაედგომებოდა, მაგრამ სელიმ ხიმშიაშვილმა რუსეთის წინააღმდეგ მაშინაც კი არ გაილაშქრა, როცა ნაპოლეონი უკვე მოსკოვს მიადგა...

ბრალმდებელი:

– მაგრამ, თუ იმასაც გავიხსენებთ და გავითვალისწინებთ, ამ სიკეთის საპასუხოდ, როგორ მოექცნენ რუსები სელიმ ხიმშიაშვილს, უნდა ვიფიქროთ,

რომ სელიმი არ იყო შორსმჭვრეტელი პოლიტიკოსი.

ბატონი თედო სახოკია:

– მართალია, ერზერუმის ფაშამ, ვინც სელიმ ხიმშიაშვილს თავი მოჰკვეთა, ამის გამო რუსი მთავარმართებლისგან ქების წერილიც კი მიიღო, მაგრამ თუნდაც ეს ფაქტი სელიმის პოლიტიკურ მოკლემხედველობაზე კი არ მეტყველებს, არამედ რუსების უმადურობაზე და მაშინ, მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისში, შეუძლებელი იყო, ხიმშიაშვილს სცოდნოდა რუსეთის იმპერიის ეს თვისება – მოსკოვისთვის სულერთია, შენ როგორ მოიქცევი და ის მაინც ისე მოგექცევა, როგორი სასტიკიც არის...

ადვოკატი:

– თქვენის ნებართვით, იმ ფაქტსაც გავიხსენებ თუ რა კავშირები არსებობდა ჯერ კიდევ მაშინ, მაგალითად, ფეჰლევან ბაბა-ფაშასა და რუს გენერლებს შორის, რაც სწორედ იმაზე მიუთითებს, რომ რუსეთის იმპერიას ისლამურ სამყაროსთან ურთიერთობა ახლა და ჩვენს დროში არ დაუწყია...

ბრალმდებელი (ადვოკატს):

– თქვენი ლოგიკით კი პირიქით გამოდის და სელიმ ხიმშიაშვილსაც მაშინვე, იმთავითვე უნდა სცოდნოდა, რომ რუსები მას არ დაეხმარებოდნენ და ლოგიკურად იქნებოდა, რომ სელიმი ოსმალეთს საერთოდ არ დაპირისპირებოდა.

ადვოკატი (ბრალმდებელს):

– სამშობლოს მხოლოდ ერთი ლოგიკა აქვს და ეს არის თავისუფლება და ეს იყო სელიმ ხიმშიაშვილის მთავარი ლოლიკაც. სხვათა შორის, თქვენგან განსხვავებით, ამას მაშინვე მიხვდნენ რუსებიც და ოსმალებიც და ამიტომაც ორივე იმპერია დაუპირისპირდა სელიმ ხიმშიაშვილს, როგორც კი ერთმანეთთან ზავი დადეს...

მოსამართლე (ბატონ თედოს):

– ბოდიშს გიხდით. კიდევ ერთხელ და გთხოვთ, განაგრძოთ.

ბატონი თედო სახოკია:

– დიახ, სწორედ ასე იყო და 1812 წელს, როგორც კი რუსები და ოსმალები ერთმანეთს დაუზავდნენ, სელიმ ხიმშიაშვილს ორივემ გააფთრებით დაუწყო ბრძოლა – ერთად და ცალ-ცალკე და სულთანმა სპეციალური ფირმანიც კი გამოსცა მის შესაპყრობად...

კახაბერ ბუაჩიძე:

– ალბათ, სიმბოლური და მრავლისმთქმელია ის ფაქტიც, რომ ხიხანის ციხე, სადაც სიცოცხლის უკანასკნელი დღეები გაატარა სელიმ ხიმშიაშვილმა, მოგვიანებით სწორედ რუსეთ-ოსმალეთის დაპირისპირებას შეენირა და 1878 წლის ომის შემდეგ დაინგრა.

ბრალმდებელი:

– შეიძლება სასამართლოს უადგილოდ მოეჩვენოს ჩემი შეკითხვა, მაგრამ, რადგან ხიხანის ციხე კიდევ ერთხელ ახსენეს აქ, მინდა გკითხოთ: რამდენად მართალია ის, რასაც გიორგი ყაზბეგი წერს სელიმ ხიმშიაშვილის ცხენის შესახებ, რომ მან თავისი ცხენიც კი შეიყვანა ხიხანის ციხეში.

კახაბერ ბუაჩიძე:

– თქვენ, ალბათ, კარგად არ გეცმით და ვერ წარმოგიდგენიათ, თუ როგორი შეიძლებოდა ყოფილიყო ხიხანის ციხესიმაგრე და მისი ფუნქცია კი, რომის სენატის ფუნქციაში გერევით და სელიმის ცხენიც კალიგულას ინციტატუსი გგონიათ.

მოსამართლე (ბრალმდებელს):

– დიახ, თქვენი შეკითხვა სრულიად უადგილო იყო, მაგრამ იმედია, რომ სრულიად დამაკმაყოფილებელი პასუხი მიიღეთ.

– თუ შეიძლება, თქვენი ნებართვით, მე ვუპასუხებ.

მოსამართლე (ბუაჩიძეს):

– ბრძანეთ, კი ბატონო.

კახაბერ ბუაჩიძე:

– ნამდვილად ასე იყო, მაგრამ უნდა გავითვალისწინოთ ის დრო და გარემო, როცა, ტყვეების მოტაცების მიზნით, ქართველები ერთმანეთსაც ესხმოდნენ თავს, სანამ ეს სამარცხვინო წესი თუ უნესობა სამუდამოდ არ აკრძალა სოლომონ მეფემ და, გარდა ამისა, აბდულბეგ ხიმშიაშვილი, სელიმის მამა, მაშინ გურიაში არა საკუთარი ნებით, არამედ სულთნის ბრძანების გამო გადავიდა...

მოსამართლე (ბრალმდებელს):

– კიდეც გაქვთ შეკითხვები?

ბრალმდებელი:

– დიახ, კიდეც მაქვს შეკითხვა ბატონ თედოსთან და კიდეც ერთხელ მინდა დავუბრუნდე სელიმ ხიმშიაშვილის გარდაცვალების ზოგიერთ გარემოებას და კონკრეტულად კი ლალატის საკითხს. აქ უკვე ითქვა, რომ მან თავად გადაწყვიტა ხიხანის ციხიდან გამოსვლა, რათა სხვებისთვის სიცოცხლე შეენარჩუნებინა, მაგრამ მაინტერესებს, ბატონმა თედომ პირადად თუ მოისმინა მაშინ ლალატის ვერსიები.

ბატონი თედო სახოკია:

– 1897 წელს, როცა მე აჭარაში ვიმოგზაურე, რასაკვირველია, ლალატის ვერსიაც მოვისმინე, მაგრამ მოლაღატის სახელი და ვინაობა, მაშინვე დავივინყე გასაგები მიზეზების გამო. მთავარი მიზეზი კი ის გახლავთ, რომ მე იმ ვერსიის მომხრე ვარ, რომლის შესახებაც აქ უკვე ითქვა და, რომელიც თვითონაც მოვისმინე მაშინ, აჭარაში ყოფნისას.

გიმნაზისტი:

– ბოდიშის მოხდით მინდა ერთი განმარტება გავაკეთო, რადგან, თუ სასამართლოს ამ ვერსიის წარმომავლობა აინტერესებს, იგი სინამდვილეში უკავშირდება რუსების გენერალ რტიშჩევს, რომელმაც თავის მოხსენებაში პირველმა შეთხზა ეს ამბავი და თუ რატომ, ამის შესანიშნავი ახსნა აქვს ბატონ რამაზ სურმანიძეს. ეს ის რუსი გენერალია, რომელმაც, სხვათა შორის, ისევე მიატოვა ბრძოლის ველზე სელიმ ხიმშიაშვილი, როგორც მანამდე ტოტლებენმა ერეკლე მეორე და კიდეც ერთი და ისევ ბოდიშის მოხდით, რასაკვირველია – მიუხედავად ჩემი ღრმა პატივისცემისა ბატონი თედოს მიმართ, ვერ დავეთანხმები სელიმის დაბადების ადგილთან დაკავშირებითაც და, ვფიქრობ, რომ რამაზ სურმანიძის მოსაზრება აქაც უფრო ლოგიკურია. სელიმ ხიმშიაშვილი რომ ქოჩახში დაბადებულიყო მაშინ მას სწორედ ქოჩახში დაკრძალავდნენ, რომელიც ბაქოდან სულ რაღაც სამ კილომეტრშია და არა ნიგაზეულში, რომელიც მისი გარდაცვალების ადგილიდან საკმაოდ შორს არის...

მოსამართლე შეეცდება, საუბრის თემა შეცვალოს, ბატონ თედოს რომ არ ეწყინოს გიმნაზისტის ნათქვამი და აშკარა სიყვარულითა და პატივისცემით მიმართავს თედო სახოკიას:

მოსამართლე (ბატონ თედოს):

– მაშინ აჭარას სწორედ ამ მიზნით ესტუმრეთ, რომ სელიმ ხიმშიაშვილის შესახებ მასალები შეგეგროვებინათ თუ სხვა საკითხებსაც იკვლევდით?

ბატონი თედო სახოკია:

– სიმართლე რომ გითხრათ, არა მხოლოდ სელიმის საკითხი მაინტერესებდა, არამედ ყველაფერი, რაც აჭარას უკავშირდებოდა ისტორიული თუ

კულტურული თვალსაზრისით და მაშინ ბევრი რამ აჭარის შესახებ დანარჩენი საქართველოსთვის, უბრალოდ, უცნობი იყო. სხვათა შორის, ისიც კი მაინტერესებდა, თუ რა საზღვაო ტერმინებს ხმარობდნენ აჭარლები, რადგან ყოველთვის მეჩვენებოდა, რომ ქართველები ზღვას არასაკმარისად ეფექტურად ვიყენებდით და სწორედ მაშინ აღმოვაჩინე აჭარულში უამრავი საზღვაო სიტყვა, თუმცა ისიც აღმოვაჩინე, რომ აჭარულ ხაჭაპურს ნავის ფორმა, შესაძლოა, ლაზურის გავლენით აქვს და, ფაქტია, რომ ლაზები ჩვენი მოდემის ხალხს შორის ყოველთვის ყველაზე მეტად კონტაქტობდნენ ზღვასთან...

ბრალმდებელი (ბატონ თედოს):

– კი მაგრამ, რა უფრო მნიშვნელოვანია ისტორიისთვის, ფაქტი თუ ვერსია, რომელიც პირადად უფრო მოგწონთ და თქვენთვის უფრო სასურველია?!

ბატონი თედო სახოკია:

– ლაზურ ხაჭაპურს გულისხმობთ?

ბრალმდებელი:

– ვგულისხმობ იმას, რისთვისაც დღეს აქ ვართ შეკრებილი და მინდა სასამართლომ შეძლებისდაგვარად ზუსტად აღადგინოს სელიმ ხიმშიაშვილის სიცოცხლის უკანასკნელი დღეები.

ბატონი თედო სახოკია:

– კი ბატონო, მაგრამ მანამდე მინდა შეგახსენოთ, რომ რუსების ტყვეობიდან თავდახსნილმა სოლომონ მეფემ ახალციხიდან ნაპოლეონ ბონაპარტეს წერილი მისწერა, სადაც აუხსნა, რომ მისი მშობლიური იმერეთი და საქართველო, რომელსაც ახლა ოსმალეთისა და რუსეთის იმპერიები იყოფდნენ, სინამდვილეში ევროპის უძველესი ნაწილი იყო და ამიტომაც სოლომონი ფრანგებსა და ევროპელებს სთხოვდა შეეღობა და რეალურ დახმარებას. ამ წერილის თანაავტორი

კი იყო სელიმ ხიმშიაშვილი, რომელიც ძალიან მალე დარწმუნდა, რომ ვერც ნაპოლეონი და ვერც სხვა რომელიმე ევროპელი ლიდერი ვერც მას და ვერც სოლომონ მეორეს ვერაფრით უშველიდა. დახმარების იმედი ფუჭი და ამაო იყო და ხიხანის ციხეში გამაგრება და ბრძოლის გაგრძელება კი უფრო მეტ სიკვდილსა და მსხვერპლს მოიტანდა. ამიტომაც გადამწყვიტა სელიმ ხიმშიაშვილმა, რომ საკუთარი სიკვდილით სხვების სიცოცხლე ეხსნა.

მოსამართლე:

– როგორც უკვე ითქვა, ჩვენი სურვილია და, ალბათ, დარბაზიც დაგვეთანხმება, რომ მნიშვნელოვანია თუ სასამართლოზე მოხდება სელიმ ხიმშიაშვილის უკანასკნელი დღეების დეტალურად აღდგენა, მაგრამ ვგულისხმობთ არა მხოლოდ ტექსტს, არამედ ისტორიის გაცოცხლებასაც და იმედი, რომ ზემოთქმულის განხორციელებაში ყველანი დაგვეხმარებით, თუმცა მანამდე მინდა, ბატონ კახაბერს ვთხოვო იმის აღწერა, რაც სელიმის სიკვდილით დასჯას წინ უსწრებდა.

კახაბერ ბუაჩიძე:

– მას შემდეგ, რაც სულთანმა სელიმ ხიმშიაშვილის დაპატიმრებას მოაწერა ხელი, მაშინვე მეორემ ერზერუმის სერასკირს რამდენიმეათასიანი ჯარი მისცა ამ განაჩენის სისრულეში მოყვანის მიზნით და სელიმიც ხიხანის ციხეში გამაგრდა. რუსებისაგან მხარდაჭერის მიღება გამორიცხული იყო, რადგან რუსეთის იმპერიას ოსმალებთან უკვე დადებული ჰქონდა საზავო ხელშეკრულება და თანაც სელიმ ხიმშიაშვილს რუსები არასოდეს აპატიებდნენ ალექსანდრე ბატონიშვილთან მეგობრულ ურთიერთობას. ასეც რომ მომხდარიყო, უკვე სამოცი წლის სელიმ ხიმშიაშვილი რუსებს ვეღარ ენდობოდა, განსაკუთრებით კი მას შემდეგ, რაც მათ სოლომონ მეორე

მოტყუებით დააპატიმრეს და იმერეთის სამეფო კი რუსეთს იძულებით შეუერთეს. ამიტომაც სელიმს მარტო მოუწია ბრძოლა ოსმალეთის რამდენიმეთასიანი არმიის წინააღმდეგ და მიუხედავად იმისა, რომ მას სულ რამდენიმე ასეული ერთგული მეომარი ჰყავდა ხიხანის ციხესიმაგრეში, პირველი რამდენიმე შეტევის მოგერიება ქართველებმა მაინც შეძლეს. ეს კი განაპირობა არა მხოლოდ სელიმ ხიმშიაშვილის სამხედრო ნიჭმა, არამედ ხიხანის ადგილმდებარეობამაც და ამაში დარწმუნება ადვილია, თუ ამ კადრებს ყურადღებით დავაკვირდებით (ეკრანზე ჩანს ხიხანი), თუმცა უფრო ზუსტი და სწორი წარმოდგენა რომ გვქონდეს იმის შესახებ, თუ რა მოხდა აქ 1815 წელს, მაინც უკეთესია, რომ ცხოვრებაში ერთხელ მაინც პირადად მოვინახულოთ ეს საოცარი ადგილი.

მოსამართლე:

– ბატონ კახაბერსაც ვთხოვთ, რომ გვითხრას, რა მოხდა იმ დღეს, 1815 წლის 3 ივნისს, ხიხანის ციხეში.

კახაბერ ბუაჩიძე:

– პირველ რიგში, იმის თქმა მინდა, რომ სელიმ ხიმშიაშვილმა ამ ნაბიჯით ყველა ის ნაბიჯი გამოისყიდა, რომლის გამოც მის მიმართ მის სიცოცხლეშივე არსებობდა გარკვეული პრეტენზიები და კრიტიკული დამოკიდებულება. როცა ადამიანი სიკვდილით ისჯება მხოლოდ იმის გამო, რომ მისი სამშობლო მისი მთავარი არჩევანია, ყველა მისი შეცდომა ქრება და შთამომავლობაც მხოლოდ იმას იმახსოვრებს, რაც მისთვის საამაყო და სამაგალითოა. შთამომავლობისთვის სელიმ ხიმშიაშვილი იქცა ისეთ გმირად, რომელიც ყველაზე მეტად სჭირდებოდა აჭარას და არა მხოლოდ აჭარას და სიტყვა, რომელიც მაშინ სელიმმა წარმოთქვა, მთელი საქართველოს დევიზად იქცა.

მოსამართლე:

– სანამ მოსამართლე განაჩენის გამოსატანად გავა, იქნებ, ვინმეს სურს კიდევ რაღაცის თქმა ამ საქმესთან დაკავშირებით?

ბერტა:

– მინდა გთხოვოთ ყველას, წარმოიდგინოთ უკანასკნელი სცენა ხიხანის ციხის დატოვებამდე, როცა სელიმი და ელმასი უკანასკნელად განმარტოვდნენ ერთმანეთისთვის უკანასკნელი სიტყვების სათქმელად. ახლა ისინი, სამუდამოდ ემშვიდობებოდნენ ერთმანეთს და ამიტომაც დიდხანს არ უსაუბრიათ. უხმოდ უყურებდნენ ერთმანეთს, სანამ დუმილი ელმასმა არ დაარღვია.

– აი, გამომართვი, – უთხრა სელიმს და ის ბეჭედი გაუნოდა, რომელიც ოდესღაც სელიმმა მას თვითონ აჩუქა.

– არა, – თავი გააქნია სელიმმა უარის ნიშნად, მაგრამ ელმასი მაინც შეეცადა რომ მისთვის ამ გადანყვეტილების მიზეზი აეხსნა: – როცა ჯალათი შენს ჯიბეებში ვერაფერს აღმოაჩენს, მინდა მან და ყველამ იცოდეს, რომ ერთადერთი, რისთვისაც ცხოვრებაში იბრძოდი, სიყვარული და თავისუფლება იყო...

გიმნაზისტი:

– მე კი მინდა გავიმეორო სელიმ ხიმშიაშვილის უკანასკნელი სიტყვა, რომლითაც მან თავის ჯალათებს მიმართა – „მე მჭრით თავს და ჩემს თავს ადვილად მოაშორებთ ჩემს ტანს, მაგრამ აჭარას სამუდამოდ, მაინც ვერავინ ჩამოაშორებს დედა-საქართველოს“.

ადვოკატი:

– ეს ტერმინიც – დედა-საქართველო – სწორედ სელიმ ხიმშიაშვილის შემდეგ დამკვიდრდა.

ბრალმდებელი:

– ამაში დარწმუნებული ხართ?

მოსამართლე (ბრალმდებელს):

– შეგიძლიათ აღარ იკამათოთ და სასამართლოს საბოლოო განაჩენს დაელოდოთ, – მერე დარბაზს მიმართავს: – სასამართლო გადის განაჩენის გამოსატანად!

სანამ მოსამართლე დარბაზიდან გასულია, ეკრანზე ჩანს სერიყანა – ადგილი, სადაც სელიმი სიკვდილით დასაჯეს და მერე ჩანს სტამბულის სულთნების სასაფლაო. გიმნაზისტის კი დამსწრე საზოგადოებას დეტალურად უხსნის ყველაფერს.

გიმნაზისტი:

– სელიმ ხიმშიაშვილის ტანი მის მშობლიურ სოფელში დაკრძალეს, მისი მოკვეთილი თავი კი სტამბულში ჩაიტანეს და როგორც ვარაუდობენ, ის დაკრძალულია სტამბულის ცენტრში, ჩემბერლიტაშის სასაფლაოზე, სადაც სულთან მაჰმუდ მეორისა და სხვადასხვა დიდგვრიანების საფლავებია...

მოსამართლე ბრუნდება და ყველას ერთად მიმართავს.

მოსამართლე:

– სასამართლომ იმსჯელა სელიმ ხი-

მშიაშვილის საქმესთან დაკავშირებით და მოწმეთა და მცოდნეთა, მხარეების მიერ წარმოდგენილ არგუმენტთა განხილვის შემდეგ დაადგინა – სელიმ ხიმშიაშვილის ღვანლისა და გმირობის, მისი ცხოვრებისა და ისტორიის შესახებ ისწავლებოდა ყველა სკოლასა და უმაღლეს სასწავლებელში, რომელიც საქართველოს ტერიტორიაზე მდებარეობს. ხოლო საქართველოს ფარგლებს გარეთ მცხოვრები ქართველებისა და საქართველოს მოქალაქეებისთვის განათლების სამინისტრომ შეიმუშაოს სპეციალური პროგრამა დიასპორის სამინისტროსთან ერთად და სახელმძღვანელოების გარდა, შექმნას სპეციალური შემეცნებითი ხასიათის დოკუმენტური ვიდეოფილმები. სასამართლო აგრეთვე მიმართავს, როგორც სახელმწიფო, ასევე დამოუკიდებელ გამომცემლებს, დაინტერესდნენ იმ წიგნების დაბეჭდვით, სადაც აღწერილი იქნება სელიმ ხიმშიაშვილის ცხოვრება და მოღვაწეობა და სასამართლო ასევე მიმართავს, როგორც საზოგადოებრივ, აგრეთვე კერძო ტელეკომპანიებს, მოამზადონ სპეციალური გადაცემები სელიმ ხიმშიაშვილის სახელის უკვდავსაყოფად. ეს განაჩენი საბოლოოა და გასაჩივრებას არ ექვემდებარება!...

ბელა ჩეკურიშვილი

მეზამული

ეს პაპაჩემის ქვევრის ღვინოა,
მისი დიდი, მზით გამთბარი ხელებით დაწურული
და სააღდგომოდ, ჭიქას პურზე რომ წამოუქცევდა,
ერთი წვეთი ქათქათა სუფრას მენამულ ვარდად
დაემჩნეოდა,
ჩვენ კი ტუჩებს გვიღებავდა და გვჯეროდა, დევის
სისხლს ვსვამდით,
დევის ძალა რომ გაგვჯდომოდა კნაჭა ფეხებში;

ეს დიდიპაპის ჩოხაა დიდბებიის ძველი სკივრიდან.
გაზაფხულზე, წვიმები რომ გადაივლიდა,
იმ სკივრის გახსნას სამი წყვილი თვალი ისე უდარაჯებდა,
რომ ხანდახან ამოსუნთქვაც გვაზინყებოდა.
შეჯიბრი კი იმაზე იყო, ვინ პირველი დაინახავდა,
ატლასის შავ კაბებსა და ხელით ნაქარგი თავსაფრების
თეთრი გროვიდან
უცებ როგორ ამოფრინდებოდა მენამული ჩოხის კალთები,
თითქოს სკივრი სისხლით აივსოო,
თავსახურსაც გადაფარავდა და იატაკზე დაიღვრებოდა.

ეს ჩემი ძმის დროშაა,
საუკუნის დასაწყისში დახოცილთა ნანდერძალი,
საუკუნის მიწურულს რომ „საქართველოს“ ძახილით
და სიმღერ-სიმღერით სტუდენტების საფლავეებზე
აფრიალებდა,
იქ, სადაც აღარც საფლავი ჩანდა,
აღარც ტაძარი და არც იმათი გვარ-სახელები,
მაგრამ მაინც იქ მოინდომეს მსხვერპლად შეწირვა.

ეს პირველი ყვავილია,
ზამთრის პირას ჩემს ქალაქში რომ გამოჩნდება
გლახის ბიჭის ალალე ღიმილით
და შეყვარებულ ბიჭებსაც რომ აიყოლიებს.
დღის ბოლოს კი
სკოლიდან სახლში მთელი ჩანთა ყოჩივარდა მიმქონდა
და მინის ვაზებში ვანანაწილებდი.

ეს ღვთისმშობლის თავმანდილია
შუა საუკუნეების გაცრეცილი ფრესკიდან,
მისი ასლი კი ნათლობის მერე ჩემს საწოლთან ჰკიდია
და სიმშვიდის მადლით მამხნევეს,
რომ ავსული ვერასოდეს გამეკარება.

ეს ღრუბლებში დამალული მზეა,
ჩემი აღმოსავლური ქალაქის თავზე
გადმოყუდებულ მთის წვერზე რომ წამით შედგება,
ვიდრე იმ ღრუბლებს გაუყვებოდეს.

და მე ამ ფერს ჯავშანივით ვირგებ ტანზე,
რადგან ასე უფრო ძნელი ვიქნები ჩასაყლაპად
(იოლად ვერ დავიღეჭები),
უფრო რთული – დასამტვრევად
(ძალისხმევად, იქნებ, არც ვღირდე),
უფრო სახათაბალო – გასასრესად
(ურტყამ, ურტყამ და ფეხებს მაინც ასავსავებს)...

შენ შემომხედავ და იტყვი:
გონიერ ქალს მენამული ტანსაცმელი აღარ შეჰფერის,
აუბრალოებს იმიჯს და სტატუსს,
რად ეძებ ჯავშანს? იყავი ღია, როგორც მდინარე,
და მიმღები, როგორც სარკე ანარეკლების,
გაახილე თვალები ფართოდ,
შემოუშვი ახალი ფერი,
მოიშორე ჩოხაც და დროშაც,
გაშალე მკლავი, შემოიცვი ქრელი სამოსი,
გაზაფხულობით გაგახარებს ყველა ყვავილი
და შეგიღებავს ტუჩებს კიდევ ბევრი სასმელი,
რად ხარ ასე შეკუმშული ლოკოკინას ნიჟარასავით?
გაშალე ფეხები,
თამამად, ფართოდ, მწყობრად
გადააბიჯე...

მე – ჟურნალის გარეკანი

ყოველ ჯერზე,
როცა ჩემთან მოდიხარ და ვინრო ტახტზე
გვერდიგვერდ ვსხდებით,
ისე მიყურებ,
თითქოს კედელზე გაკრული ჟურნალის გვერდს
მოჰკარი თვალი,
სადღაც, ძველ კაფეში შემთხვევით რომ შეიარე
და შეაჩერდი, ვიდრე სადილს მოგიტანდნენ.
ტექსტი ჯერაც იკითხება,
ფოტოებიც გარკვევით მოჩანს,
მაგრამ, ისე ცერად გაუკრავთ,
ვერაფერს არკვევ და იძაბები.
თითქოს ამ ფერადმა ფოტოებმა – უცნობი ქვეყნის
მთიანი ლანდშაფტით –
ის დღე გაგახსენა,
ბურთს რომ პირველად დაარტყი ფეხი,
ვერ მოზომე და ჭიშკარს შეასკდა.

ყოველ ჯერზე,
როცა სიგარეტს ერთად ვუკიდებთ,
გგონია, რომ სადღაც, ძველ კაფეში,
კედელზე გაკრული ჟურნალის გვერდს ათვალეირებ,
მაგრამ ბოლომდე ნაკითხვას კი ველარ ახერხებ,
ისე ურგებად, ცერად გაუკრავთ,
თითქოსდა რამე უშნო ლაქების ანდა ღრმულის
დასაფარავად.
გული გწყდება,
თუმცა იცი, ეს თავისტეხა სულ ფუჭია,
ვერ ჩამოხსნი და თან ვერ ნაიღებ,
სახლში მშვიდად რომ ნაიკითხო,
მაინც რას წერენ მთებზე დაკლაკნილ ამ უცნობ გზებზე,
ღრუბლების ქვეშ ასე საშიშად რომ განოლილან.

მე – მზის სარკმელი

შენი ხელები ჩემს წელზე
და თავი – კალთაში –
ერთი შეხედვით რა ბანალური სურათია,
მაგრამ ყველაფერი იცვლება, როცა ეს ხელები,
როგორც შორეულ ზღვაოსანთა ნავეები,
ჩემს სხეულზე ცურვას იწყებენ
საიდუმლო კუნძულების აღმოსაჩენად.
მაშინ მე, ჩვეულებრივი ქალი,
იმ სიხარულის მიზეზი ვხდები, უძვირფასესი
განძის პოვნას რომ მოჰყვება

მეკობრეთაგან მიტოვებულ გამოქვაბულში.
მაშინ მე, არაფრით გამორჩეული, რიგითი ქალი,
ათასფრად ვინცებ ციმციმს და ბრჭყვიალს
და ვიჯერებ:
მზის სარკმელი ვარ
და სამყაროს შუქით ავსება ჩემს ტანზე გადის.

მე – ფანჯიფელი

ვიდრე ჩვენ დარცხვენთ სახეებს საბნის ქვეშ ვმაღავდით,
ჩვენი ფეხსაცმელები
მშვიდად იდგნენ შემოსასვლელში
გვერდიგვერდ,
თანასწორად –
ჩემი მოკლევლიანი ჩექმები
და შენი მძიმეძირიანი „ბატინკები“.
მათ შეეძლოთ,
რამდენიმე საათით მაინც მდგარიყვნენ ასე
და არ ეფიქრათ, შესაძლებელია თუ არა ერთად ყოფნა –
თუნდაც დროებით.

მე – ალუბალი

როცა პირველად შემეყვარდა,
ალუბლის ხე ვიყავი,
ხელებგაშლილი ვკეკლუცობდი
და ოცნებით მათ შევყურებდი,
ზემოთ,
უკიდევანო სილაჟვარდეთი რომ დასრიალებდნენ
ქოროდ ან წყვილად,
თავისუფლებაზე გაბმული მღერით
და ლურჯი ცის თაღს ბასრად კანწავდნენ.
ვფიქრობდი, ერთი მათგანი მაინც თუ თვალს შემავლებს,
დაინახავს მისკენ მიმართულ ვარდისფერ მკლავებს,
გააჟრჟოლებს, წამოვა ჩემკენ,
დაეშვება
და ფრთებს შემახებს,
ნახავს, თურმე რა ლამაზი ვარ,
რა საამო, სურნელოვანი,
აკი, ფუტკრები მუდამ თავს მეხვევიან,
დაულალავად ჩამბზუიან,
რომ ჩემზე ტკბილი, ჩემზე სათუთი ამ ეზოში არვინ
შრიალებს!
ვუცქერდი ცას და
მივინევდი ზემოთ და ზემოთ,

ვიქნევდი მკლავებს, ვშრიალებდი ათასი ფოთლით,
ვარხევდი ტანს და მონდომებით ვინეოდი ფეხისწვერებზე.
„ოჰ, ნეტავი კი თვალს შემავლებდეს,
ოჰ, ნეტავ, ოდნავ, სულ ოდნავ, დაბლა დაემშვებოდეს,
ოჰ, რომ იცოდეს, რომ იცოდეს, მას როგორ ველი!
ოჰ, რომ არა ჩემი ფესვები, ავიჭრებოდი მაღლა, ზეცისკენ,
მასთან ერთად ვილივლივებდი უკიდევანო სავანეში,
გავყვებოდი შორეული ქვეყნებისაკენ,
ოჰ, რომ არა ეს ფესვები, მძიმე ფესვები,
ამ ეზოს რომ მიმაბეს და არსად მიშვებენ!“
ქარმა ისმინა ჩემი ძახილი,
ჩამეხვია, დამატრიალა,
მინას მომწყვიტა
და გამაქროლა.

ფრინველებისთვის თვალი მეტად აღარ მომიკრავს.
მეორედ რომ შემიყვარდა,
გზისპირას ვეგდე,
როცა მოვიდა და შემარხია,
მინა-ტალახი მომაშორა,
სახლში წამილო,
დალენილი ჩემი ტანისგან
ჯადოსნურხმიანი სალამური რომ გამოეთალა...

მესამედ პატარა ბიჭი შემიყვარდა,
სკოლის სცენაზე განმარტოებით რომ იდგა
და უბით სათუთად დამატარებდა,
მერე კი, ვიდრე ტურს მომადებდა, თვალებს ხუჭავდა.
მე ვწკრილებდი მის თითებში ისე ლალად და ისე ვნებით,
როგორც ეფუნები საშობაო ირმების ეტლზე,
საქორწინო ფიცის სიტყვები
და ქალაქის შადრევნის ჭავლი,
მოსეირნე გოგონებს რომ კაბებს უსველებს.
მას შემდეგ თრთოლით უამრავი თითი შემეხო,
ჩემს მოქნილ ტანზე არაერთ ტურს მოუკლავს ჟინი,
მაგრამ იმგვარი აღტაცებით და სიხარულით
არასოდეს მიხმინია...

მეოთხედ?
მეოთხედ უკვე ცეცხლი იყო,
შემოდგომის ღუმელის ცეცხლი,
მწველი, ბრიალა, ყოვლისმომცველი,
ოთხი პატარა ხუჭუჭა თავით გარშემორტყმული,
ჩამფერფლავი, დამნაცრებელი...

დათო მამიაშვილი

...ამბავი ეძღვნება საკაცობრიო ისტორიის ტოტალიტარულად მრისხანე და აბსურდულ მონაკვეთს, რომლის ტოტალიტარულ მრისხანებასაც ამჟამად გვერდს აუფვლით და ვისაუბრებთ მის ტოტალიტარულ აბსურდულობაზე, ანუ იმ დროზე, როცა მსოფლიოს გეოგრაფიული მეექვსედის მონუმენტურ წითელ საზღვრებში მოყოლილი ხალხისათვის იკრძალებოდა ის, რაც არ შეიძლება აიკრძალოს, ის, რის აკრძალვასაც აზრი არა აქვს და ის, რაც უნდა იკრძალებოდეს კიდეც. ასე რომ, ველარავის გაეგო: რა იყო ასაკრძალი, რატომ, როგორ, სად, ვისთვის, როდის, რამდენჯერ და რამდენად იყო ასაკრძალი. მთავარია, იცოდნენ, რომ იყო აკრძალვა და თუ რისა – ამას უკვე გადამწყვეტი მნიშვნელობა აღარ ჰქონდა, თუმცა ადამიანები მაინც ცხოვრობდნენ, მაგრამ გონების მუზარადის გაყინულობით. რა თქმა უნდა, ცხოვრობდნენ, მაგრამ გონების მუზარადის გაყინულობით. დიახ, ესე იგი... თუმცა უბრალოდ შეიძლება ითქვას, რომ ისინი მაშინ მაინც ცხოვრობდნენ – ადამიანები..!

წამკითხველი

ლიტერატურული სცენარი
ჟანრი: „ფელეტონი. მოსაწყენი თხრობა“
არვო ალტონის ნოველის მიხედვით

ვაგზლის უშველებელჭერიანი დარბაზი ჩვეულებისამებრ ფუსფუსებს და ხმაურობს. დარბაზის ყოველდღიურ ხმაურში გარედან ჩამომდგარი მატარებლის ქშენამაც შემოაღწია. მგზავრთაგან ზოგი დინჯად, ზოგიც სწრაფად მიდი-მოდის. დღის სინათლით განათებული მთავარი შესასვლელის მაღალი კარიდან არცთუ შესამჩნევად შემოვიდა მწვანე ზურგჩანთიანი, მაღალი ტიპი და, თითქოს ეს საქმე ბევრჯერ სხვაგანაც უკეთებიაო, ზურგჩანთა

დადო, სკამზე აუღელვებლად შედგა, ამოიღლიავეებული წიგნი გადაშალა და კითხვა დაიწყო.

კაცმა მაღალი, ცივი ხმით დაიწყო სათავედასავლო მოთხრობის კითხვა: „იმ კუნძულზე კაციჭამია ტომები ცხოვრობდნენ მხოლოდ...“ – თან ქალთან მჯდომ პატარა გოგონას თვალი ჩაუკრა და ისევ კითხვა განაგრძო. ბავშვი ინსტინქტურად ფეხზე წამოუდგა „მასწავლებელს“. ქალმა ბავშვი მცირე ყოყმანის მერე დასვა და თავადაც ინ-

ტერესით დაუნყო ყურება (და მოსმენაც) მაღალ სკამზე შემდგარ მაღალ მამაკაცს. კაცი ძალიან ჩვეულებრივად ჰყვებოდა, ანუ კითხულობდა, მიუხედავად მისი უჩვეულო სიტუაციისა. კაცი კითხულობდა...

უამრავი ჩანთა, რომლებიც სხვადასხვა ხელებზე იყვნენ მორგებულნი, სხვადასხვა მიმართულებით მიდი-მოდიოდა. ისინი ხან ერთად შეჯგუფდებოდნენ, ხანაც სისწრაფეს იცვლიდნენ, ხან საერთოდაც ჩერდებოდნენ და ვიდრე მათი პატრონები ერთმანეთს მოიკითხავდნენ, ოდნავ ტოკავდნენ. მალე ისევ ამოძრავდებოდნენ ან რომელიმე სკამზე მიესვენებოდნენ, როგორც დაღლილი ან უბრალოდ მომლოდინე ადამიანები ისხდნენ აქ და ელოდნენ... მეზარგულეების შეძახილები საერთო პოლიფონიაში თანადროული ჩასართავებოვნით გაისმოდა:

– გზა, საბარდა, ქალბატონო, ბრრრ... და ა. შ. მთლიანობაში აქ ყველაფერი გამუდმებულ მოძრაობასა და გამუდმებულ ერთფეროვან უძრაობას ემორჩილებოდა. ვაგზლის მაღალ, რუხ სატინისფერ კედლებში თავისებურად იყო მოთავსებული თავისი დროის ეპოქა – მოფუსფუსე და ერთ ადგილზე გაქვავებული: ხილული სამყაროს უმნიშვნელოვანესი არსობა – ადამიანები და ყრუ მონოტორული ციკლური რითმი. მოძრაობისა და უძრაობის ერთად არსებული კენტივარი. უფრო მოკლედ რომ ვთქვათ, აქ, როგორც ყველა სხვა ვაგზლის დარბაზში, იყო ყოველნამიერი სიახლე და არაფერი ახალი.

ერთ ადგილას ადამიანთა ჯგუფი შეფერხდა და შეჯგუფდა.

კაცი ჰყვებოდა... ზოგი უსმენდა მას. აი, რამდენიმე ქალს კაცი მიუახლოვდა ბილეთებით ხელში და შენიშნა, რომ ისინი კაცს უსმენდნენ.

– ვინ არის ეს? – იკითხა გაკვირვებულმა. – მოიცა საინტერესოა.

– ადექით, მატარებელი გაგვასწრებს, – და თავადაც მიუგდო ყური რამდენიმე წინადადებას.

(კაცს) ზოგი ყურადღებით უსმენდა უკვე. აი, რამდენიმე მათგანი მატარებლის კივილმა წამოაგდო ფეხზე და დიქტორის გამოცხადებასთან ერთად შესძახეს:

– აუ, არ გაგვასწროს! – და გაცვივდნენ.

ვილაცამ ძალზე მშვიდად ჩაუარა წინ მკითხველს. ვილაცამ შენიშნა:

– მასეთი ტყეები ჩვენთანაც ქეა, – და ხელი ჩაიქნია. ალბათ, მთხრობელი გაუვალ ჯუნგლებზე ჰყვებოდა რამეს. გამოჩნდნენ სხვაგვარად დაინტერესებულნიც: ვილაც ყმანვილი კაცი თანმხლებ გოგონას მკლავზე ჩამოეკიდა:

– ნამოდი, ნამოდი, რა გაჩვენო. იქ ვილაც მაღალი კაცი შუა დარბაზში სკამზე ფეხით დგას ?!

– ვიცი, ვიცი და მე თავიდან ამოძრავებული ქანდაკება მეგონა, წარმოგიდგენია?..

გვერდითი შემოსასვლელიდან ორი დამლაგებელი ქალი შემოვიდა. ერთმა იმწამსვე შენიშნა სკამზე შემდგარი მთხრობელი და გაკვირვებული შეჩერდა, მეორე კი თავის „ვედროს“ აწყნარებდა, რადგან წყალი ტყლაშატყლუშით გადმოიღვარა ფილაქნის იატაკზე. მერე ისიც გასწორდა და თავისნაირ ლურჯხალათიან დამლაგებელს გაკვირვებით შეხედა და მისი თვალმზერის გაყოლებით სკამზე მდგარი შენიშნა. ოო, ეს დამლაგებელი მკაცრი ჩანდა. ერთმანეთს გადახედეს და მეორემ დონჯი სულ სხვა მნიშვნელობითი განწყობით შემოიღო წელზე.

– ნახა რა, აღსარების საკითხავი ადგილი, – თქვა პირველმა. მეორე, უფრო გამბედავი, კი პირდაპირ მივიდა კაცთან და მკაცრად უთხრა: – აქ რა ამბავია?

მაღალმა კაცმა ყურადღება არ მიაქცია. ის ახლა ერთ სახუმარო ამბავს ჰყვებოდა და ილიმებოდა. მკაცრმა დამლაგებელმა ნაბიჯით უკან დაიხია, მარცხენა ხელი ისევ თეძოზე შემოიღო, თვალები

დაქაჩა და შეჰყვირა:

– ძირს, ეს სკამი დასაჯდომად დადგეს და არა... აბა, ძირს! – მიუთითა მარჯვენა ხელით.

მაღალი კაცი სკამიდან საკმაოდ მშვიდად ჩამოვიდა, ისე, რომ კითხვა არ შეუნწყვეტია. პირზე ისევ ღიმილი ეკერა. დამლაგებელმა განზე მდგარი სკამი ისევ მწყობრს დაუბრუნა (მინოლით, მიხრიგინებით) და დარბაზს და თანადამლაგებელსაც ამაყად გადაავლო თვალი, მაგრამ მისთვის დიდი ყურადღება არავის მიუქცევია (და არც ტაში დაუკრავს ვინმეს). მკაცრი მაინც არ გატყდა, ჯიბრზე არ უსმენდა იმ კაცს. ვედროში ტილოს დასველება და ჯოხით იატაკის რეცხვა დაიწყო. მკაცრად და ხმაურთანად წმენდდა, თან ჩაილაპარაკებდა ხოლმე:

– მე აქ დამალაგებელი გახლავარ და არა ვილაც... – აი, მას მეორეც მიეახლა, ერთხანს შედგნენ, კაცს შეხედეს, რომელიც მაინც კითხულობდა, მერე ისევ ერთმანეთს და წყნარმა რომ თქვა, რა ვქნათო, მკაცრმა მიუგო:

– წამოდი, ახლავე სადგურის მორიგესთანო. სანმენდი იატაკის ჯოხები იქვე მიატოვეს და აი, მიუახლოვდნენ „სადგურის მორიგეს“ ეტიკეტიან კარს, ერთად შეაღეს და სწრაფად მოახსენეს:

– იქ, მოსაცდელ დარბაზში ერთი კაცი ხმამაღლა კითხულობს.

სადგურის მორიგემ მაგიდასთან მჯდომმა, ტანმორჩილმა, ქალაღებში ფუსფუსის მოყვარულმა იერსახიანმა კაცმა თავი ასწია, ქუდი შეისწორა, კეფაც მოიქეჭა და დეკლარაციული ტონით იკითხა:

- რას კითხულობს?!
- არ ვიცი.
- ვინ არის, თუ იცი?
- არც ეგ ვიცი.

მორიგე სხვანაირად გამოერკვა და თვალი ნელ-ნელა ააცილა შემოსულებს. ქუდი შეისწორა, კაბინეტის კარი მცირეზე გამოაღო და დარბაზში ფრთხილად გაიხედა. ოო, დარბაზის ერთ კუთ-

ხეში მართლაც იდგა ვილაც ახმახი და წიგნს კითხულობდა, თანაც ხმამაღლა! ო. ო..?! სადგურის მორიგე ინსტინქტურად კარს მიეფარა. ჩაფიქრდა.

– მდაა, – გამოერკვა უცებ. დამლაგებლებს უთხრა: თქვენ თქვენს საქმეს მიხედეთ, ამას მე გავარკვევო და, როცა ისინი გავიდნენ, ჩაფიქრებულმა ნიკაპი წინ გამოაგდო, ერთი შეხედვით, უდარდელად გადახედა თავის ქალაღებს, მაგრამ, რადგან ღრიჭოდან ის კაცი ისევ მოსჩანდა და ხმაც შემოდიოდა და ვერც ვერაფერი მოიფიქრა, ალბათ, ტელეფონთან მივიდა და დარეკა. – ჩემთან შემოდი, სწრაფად! – გადასცა ვილაცას ყურმილში.

დაუბრუნდა მაგიდას, ქალაღები შეასწორა, სკამზე დაჯდა, მუჭში ჩაახველა, კალმით გეგმაზომიერი სიყალბით გაურკვეველი გრაფიკის ხაზი გაავლო და შემოსულ მილიციელს მიესალმა:

– შემოდი, შემოდიო, – უთხრა. ესეც კაი ზანტი ვინმე იყო: რა მოხდა ისეთი, ჭადრაკის პარტიის დამთავრება მაინც გეცლიაო, – უთხრა. მორიგემ მშვიდად მოახსენა:

– იქ, ჩვენთან, მოსაცდელ დარბაზში, ერთი კაცი ხმამაღლა წიგნს კითხულობს, გთხოვთ გაარკვიოთ რაშია საქმე.

პაუზა.

– ახლავე, – უთხრა მილიციელმა და დარბაზში გავიდა.

იგი გრძელი სკამების რიგებს შორის მშვიდად მიაბიჯებდა და, როგორც წესრიგის დამცველთ სჩვევიათ, გამომცდელი თვალით აკვირდებოდა აქეთ-იქით.

მისი გამოჩენისთანავე მგზავრებს ჩურჩულმა გადაუარა. ბარგი მისწი-მოსწიეს, ვილაცამ დაჭმუჭნილი გაზეთი ურნაში ჩააგდო; კაცმა ბავშვს, რომელიც ხაჭაპურს ილუკმებოდა, ფეხი ჩამოაღებინა სკამიდან. მილიციელმა მკითხველს დინჯად შემოუარა, მერე

მრავალმნიშვნელოვანი მზერა მიაპყრო და მის წინ სკამზე ჩამოჯდა.

მგზავრთაგან ბევრმა ახლა მილიციელს მიაპყრო მზერა. ის კი კითხულობდა დაძაბულ ადგილს მოთხრობიდან – „კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“.

– ესე იგი, კედელთან მდგომი უფროსი, მასზე ჩაბლაუჭებული კლიმი, კაცი ფოტოაპარატი... – ხელეხსაც ენერგიულად იშველიებდა. მილიციელი მის ემოციებს დადარაჯებული სცდიდა, მაგრამ საბაბი ვერაფერი გამოუნახა, რომ ხელი ჩაეწყო. ბოლოს მიხვდა, მგზავრები ყურადღებას აღარ აქცევდნენ. იმ ბავშვმა ფრთხილად გამოხედა ჯერ და ფეხი ისევ შემოდო სკამზე. მამამისმა ხაჭაპურის პარკი დაბლა დააგდო, თუმცა ურნასთან ახლოს. ხმაურმა იმატა. ვიღაც ქალი მის შორიხლოს ბარგით შეჩერდა, თითქოს მისი ადგილი უნდოდა გამოეყენებინა. მილიციელმა დარბაზის რეაქცია იგრძნო. სახე გაიმკაცრა, ქუდი შეისწორა, დინჯად წამოდგა და კაბინეტში დაბრუნდა. მორიგე ქაღალდებში საქმიანობდა.

– ვერაფერი მიზეზი ვერ მოვუნახე, როგორ დავაპატიმრო?

– ჰა? – თავი ასწია ქაღალდებიდან სადგურის მოადგილემ – აა, ის კაცი... მერე?

– როგორ დავაპატიმრო, არ ჩხუბობს, არ ყვირის, არ იგინება, არც იფურთხება, არ სვამს... არც შარვალი სძვრება და არც სუნი ასდის, ამის დედაც ვატირე, ბოლოს და ბოლოს. დგას და კითხულობს – რა ვქნა?

სადგურის მორიგემ ამასობაში ყურმილი აიღო და ანგარიშმიუცემლად უსმენდა მილიციელს.

– მაშასადამე, არც ყვირის, არც ჩხუბობს, არც იფურთხება, ხომ?

– დიახ.

– სადგურის იურისტია საჭირო, – თქვა მორიგემ და ნომერი აკრიფა (პაუზა).

– როგორ უნდა მოვიქცეთ იმ შემთხვევაში, თუ კაცი არ ჩხუბობს, არ ყვირის, არც იფურთხება, მაგრამ დგას მოსაცდელ დარბაზში და წიგნს ხმამაღლა კითხულობს?

იურისტის კაბინეტი: ახალგაზრდა ქალი ყურმილთან:

– როგორ, დგას და რას კითხულობს? მოიცათ, ესე იგი რას შვრება?

– პაუზა. – მდაა, და კითხვისას მთავარ შემოსასვლელ კართან დგას თუ დარბაზს ეკუთვნის? – ისმოდა მყვირალა ხმა ყურმილში.

– არა, – უთხრა მორიგემ.

– ხალხს თუ უახლოვდება კითხვისას? – ისევ გამოჩნდა ენერგიული ახალგაზრდა ქალი.

– ...

– დაა, სულ კითხულობს თუ საზეპიროებსაც ამბობს?

– აჰაა...

მორიგის კაბინეტი. ხმა ყურმილიდან:

– თუ ექსკლუზიური დისტრიბუტორია და გამოტივირებულია, ეს სანქცირებული შემთხვევაა. თუ ექსკლუზიური დისტრიბუტორი არაა – ეს არასანქცირებული მოვლენაა და ეტაპობრივი მიდგომა სჭირდება, რა თქმა უნდა, თანალოიალური პუნქტუალურობით იურისპრუდენციის განანესის ფარგლებში თანმხვედრი პრეზოლუციების გათვალისწინებითურთ, ანუ კოორდინალური სისტემურობით, სინქრონიზირებულად ადეკვატურად პრევენციული ზომების დისკრიმინაციულ-დიაგონალური მეთოდის რეგიონული პარამეტრების გათვალისწინებით არსებული შესაძლო ორმაგი პარალელების გათვალისწინებით.

– აჰა. აა, ა-გასაგებია, – უპასუხა მორიგემ, ყურმილი დაკიდა და მერე დააყოლა: – გმადლობთ.

უცნაურად შეიმუშნა. კვლავ შეისწორა ქუდი, კეფა მოიქექა. მერე თავისთვის ალაპარაკდა.

– ბოლოს და ბოლოს მივალ და ვეტყვი, მეგობარო, – თან ფანჯარა გამოალო, საიდანაც გამოჩნდა მრგვალი მოედანი

მოსიარულე ხალხით და თბილი ჟრია-
მული შემოიჭრა. – ნუ კითხულობ ასე
ხმამაღლა, ნაბრძანდით, მეგობარო, მთა-
ვარ მოედანზე, აქედან ორ ნაბიჯზეა. ის
სხვების უბანია, დადექი და იკითხე, შე
დალოცვილო, რამდენიც გინდა, შეიძ-
ლება მეც მოვიდე და გისმინო... – მერე
მილიციელს მიუბრუნდა. – მაგრამ...

– ჰო, – დაასწრო მილიციელმა. – რომ
გკითხოს იმ კაცმა, რა განსხვავებაა აქ
ვიკითხავ თუ სხვაგანო, მერე რას იზამ?

– ბიჭი ხარ და უპასუხე, თუმცა,
კაცმა რომ თქვას, რა მოხდა ისეთი,
დგას ეს უპატრონო და კითხულობს,
მერე რა? მაგრამ... – რომ არ კითხუ-
ლობდეს, ის არ სჯობს?

ისინი ერთმანეთს შეჰყურებდნენ.

მორიგემ ისევ შეისწორა ქუდი კე-
ფაზე, შუბლი მოისრისა, თან ბოლთას
სცემდა ოთახში.

– რა ვქნათ ახლა, ვის დავეურეკოთ?

– არ ვიცი, – მიუგო დინჯად მილი-
ციელმა. – ფვიქრობ და არც ერთი მუხ-
ლი არ ესადაგება. აუ, ეს რომ დედაქა-
ლაქში მომხდარიყო?! – თქვა უეცრად
და მორიგეს გადახედა. მანაც უცნაუ-
რად ამოხედა და სახე აარიდა.

– მართლა... – ცოტა გამოცოცხლდა
მილიციელი. – ეგებ ქალაქის ხელისუფ-
ლებამ ილონოს რამე?

სადგურის მორიგეს თვალეზი გა-
უბრწყინდა – ეტყობოდა, იმედი მიეცა
(„ეგრე, შე კაცო!“)

– თუ კაცი ხარ, მოიყვანე ვინმე, –
ხელის გაშვებით სთხოვა მორიგემ.

მილიციელი უსიტყვოდ ადგა და გა-
ვიდა. მორიგემ მაგიდას შემოუარა, ფან-
ჯარა მიხურა, მერე მაგიდასთან დაჯდა
და ყურებზე ხელები აიფარა. თვალეზი
მილულა, თითქოს სიჩუმეში მედიტირებ-
სო. თან ირწეოდა. ასე იყო ერთხანს.
მერე მხრებში გასწორდა, ღრმად ამოი-
სუნთქა, მუჭში ხმამაღლა ჩაახველა და
მილიციელი რომ კაბინეტში შემოვიდა –
ორთან ერთად – ცხადია, ისევ ჩვეულ
ფორმაში მიეგება.

მორიგე შემოსულებს სწრაფად წა-
მოუდგა.

– გამარჯობათ. ჩვენთან დარბაზში
ერთი კაცი ხმამაღლა კითხულობს.

– წიგნს, – დააზუსტა მილიციელმა.

ახალმოსულებმა ერთმანეთს გადა-
ხედეს.

– საზოგადოებრივ წესრიგს თუ არ-
ღვევს? – იკითხა ერთმა.

– ეს ძნელი დასადგენია, – აიჩეჩა
მხრები მორიგემ.

– ამხანაგებო, ეს თქვენი უბანია, –
თქვა მეორემ. – ეს კაცი რომ ქალაქის
შუაგულში ხმაურობდეს, მაშინ ჩვენ
მივაქცევდით ყურადღებას და ყველა-
ფერსაც დავადგენდით.

მორიგე მილიციელისკენ შემოტრი-
ალდა.

– იქნებ, როგორმე ქუჩაში გავატყუ-
ებინოთ, – ხმადაბლა უჩურჩულა მილი-
ციელს.

ახალმოსულებმა ერთმანეთს გადა-
ხედეს, თითქოს რაღაც იგუმანეს.

– შორიდან მაინც შეათვალიერეთ,
ეგებ, გვირჩიოთ რამე, – ითხოვა მო-
რიგემ.

– ჭკუაზე თუ არის? – იკითხა პირ-
ველმა.

– ჩემი აზრით, არ გაგვიძალიანდება,
– დაამშვიდა მორიგემ, თან მათკენ წა-
ბიჯი წადგა.

– განათლებულ კაცს ჰგავს, წიგნებს
კითხულობს, – ჩაურთო სადგურის მი-
ლიციელმა.

– თუ ასეა, რატომ გამოგვიძახეთ? –
იკითხა მეორემ.

– იმიტომ, რომ ჩვენ ვერ დავაპატიმ-
რეთ, მიზეზი ვერ გამოვუნახეთ.

– მერედა, ჩვენ რა შუაში ვართ? მით
უმეტეს, თქვენი უბანია. – თქვა ისევ
მეორემ.

– რა იცით, რას კითხულობს? რა მი-
ზეზით...? – სიჩუმეში გასროლასავით
გაისმა მორიგის ხმა და სამივეს რაღა-
ცას მიხვედრილივით გადახედა.

– ოო, ოო... ეს ჩვენ არ გვეხება,

ასეთ შემთხვევაში სხვები ერევიან“, – ხმას დაუდაბლეს ახალმოსულებმა.

სადგურის მორიგე თავჩალუნული იჯდა. მერე ახალმოსულებს წამოუდგა.

– შეგიძლიათ წახვიდეთ. ბოდიში, რომ შეგანუხეთ, – კაცები უხმოდ გავიდნენ.

– კი, მაგრამ, ჩვენც შეგვიძლია მოვუსმინოთ და გავიგოთ, რას კითხულობს? – ურჩია მილიციელმა.

– ეგრე ვერა... შეიძლება კითხულობდეს ტყეზე, ჯუნგლებზე, მხეცებზე, მაგრამ ვიგულისხმებოდეთ ჩვენ. ეს ალეგორიაა.!

– ?!..

– თქვენც შეგიძლიათ წაბრძანდეთ! – ოფიციალურად მიმართა მილიციელს.

მილიციელი ფიქრებიდან გამოვიდა, „ჩესტივით“ აიქნია ხელი. – მაშინ, ნავალ, ჭადრაკს გავაგრძელებ, – ჩაილაპარაკა და გავიდა.

სადგურის მორიგე მარტო დარჩა. წამით ჩამოჯდა. ისევ ყურებზე აიფარა ხელი. ოდნავ ირწეოდა. ისევ მიიღო ხელი ტურჩებზე და დაბერილი ლოყებიდან ჰაერის თბილი ნაკადი ნელა გამოუშვა, მაგრამ დამშვიდების ნიშნად თვალები აღარ მიუღულავს. პირიქით, უეცრად მუჭში საყვარელი ჩახველების ნაცვლად იმიტაციურად ჩააფურთხა. მერე კარებს მიაპყრო მზერა და წამოდგა. მოწესრიგდა. პიჯაკი ჩამოხსნა და შემოიცვა. სამსახურებრივი სამკლავური შემოიხსნა და წითელლენტიან ქუდთან ერთად დაკიდა. სამოქალაქო ფორმა მომცრო სარკეში შეათვალიერა.

საშუალო სიმაღლის იყო, არც ძალიან გამხდარი. შავი შეთხელებული თმა, როგორც ყოველთვის, დავარცხნილი ჰქონდა, მზერა კი თითქოს განზრახ დაყენებული ბავშვური სიმკაცრით, რომელიც ამ ორს შორის – ბავშურობასა და სიმკაცრეს შორის – ხშირად დაბნეულად იყინებოდა და სასაცილო გაკვირვებას უფრო გამოხატავდა. ამ დროს თავისებურად უხდებოდა, როცა

ნიკაპსაც წინ წამოაგდებდა ხოლმე.

მორიგემ ჯერ კარის ღრიჭოდან გაიხედა, მერე თმაზე ხელი ეტიკეტურად გადაისვა და დარბაზში გავიდა. მკითხველის შორიხლოს ჩამოჯდა. დარბაზს გახედა და მერე მკითხველს ფეხებიდან ააყოლა მზერა – ისიც თითქოს თავისუფლების ქალღმერთის ქანდაკებასავით აიშოლტა (მაღალი კი იყო) და მორიგე შეკრთა – თვალები ზემოდან მასზე იყო მისობილი და ხმა ალაპარაკდა:

– საზიზლარი გერმანია გადმოვიდა ჩვენს საზღვრებზე, – მერე დარბაზს მიუბრუნდა. – მაგრამ ფეხს ვერ მოიკიდებს, ჩვენს მშვენიერ მინა-წყალზე. ჩვენი გმირები დასცხებენ თოფებით, ტანკებით და ზარბაზნებით, თუ საჭირო იქნება – მტერს მეც ყელში დავეტაკები! – დარბაზში სიცილი ატყდა. – ასეთია დუმბაძე მეგობრებო, – თავადაც გაიცინა მკითხველმა და განაგრძო: – სახლში იციან, რომ წერ, ზურიკელა?

სადგურის მორიგემ ვერ შენიშნა, რომ ხმამალლა ფიქრი დაიწყო: „უნდა დავრეკო, აბა, რა ვიცი, ამ სასაცილო ამბის მიღმა რა იმალება... იქნებ, რამე აკრძალულიც კი იყოს, იმ კაცებმა ხომ თქვეს ასეთი რამეები სხვების საქმეაო ჰმ, გერმანიაო?!“

გვერდით მჯდომი გაკვირვებული უყურებდა თავისთვის მოლაპარაკე სადგურის მორიგეს, რომელმაც მსუბუქად ტაშიც შემოკრა.

– არა, ოჯახის პატრონი კაცი ვარ, – წამოდგა და კაბინეტისკენ სწრაფად გაემართა. ოთახში ისევ ალაპარაკდა: – ხოდა, სხვებმა იმტვრიონ თავი. არა, ბედი არ გინდა, რალა ჩემს მორიგეობაზე მოხდა ყველაფერი, – ტელეფონზე დარეკა: – სახლში ხარ, ძვირფასო, ბავშვებიც სახლში არიან? კი, მეც კარგად ვარ, რა მიშავს. კი, უბრალოდ დაგირეკე... აბა, სალამომდე.

– რალა ჩემს მორიგეობაზე ხდება ეს

ამბავი. დარბაზში ათასი ჭკუის ხალხი ზის. ვინმემ რომ, ადგეს და, დამასწროს... არა ეს არ მარგია, ეს არ მანყობს!.. მერე ისე შეატრიალებენ საქმეს, თითქოს სულაც ჩემი ნებართვით კითხულობდეს. უნდა დავრეკო, შარია, შვილების პატრონი კაცი ვარ, – და ყურმილს დასწვდა.

გამოჩნდა მატარებლის ვაგონების მწკრივი. ახალი მატარებელი, რომელიც ჩამოდგა. ბაქანზე მოსიარულე ხალხი. ზოგიერთები ადიან ახლად ჩამომდგარ მატარებელში. დარბაზი, ხალხი და ნიგნის მკითხველი.

აი, კაბინეტში სამი სამოქალაქო ფორმის, მაგრამ „საინტერესო იერის“ მამაკაცი დგას. თავი დაუკრეს მორიგეს და დარბაზში გავიდნენ. მორიგემ ხელები მოიფშვნიტა.

იმ სამიდან ერთ-ერთი კაცთან შორიანხლოს ჩამოჯდა. ერთი სატელეფონო ჯიხურში ჩაიკეტა. მესამემ თავი მოიმძინარა. ის მეორე რეკავდა.

მორიგე ყურმილს იღებს:

– დიახ, ჩვეულებრივადაა... ჯერჯერობით, ხომ. ძალიან კარგი, ძალიან კარგი.

დარბაზი: პირველი შენიღბულ ფოტოაპარატს იღებს და სურათს უღებს ნამკითხველს. ხალხი მიდი-მოდის სადგურს გარეთ. მატარებლის ეშელონი დაიძრა.

დარბაზში ნამკითხველი კაცი ამბობს:

– ფილოსოფიაზე შევეყოვნდებით, რითი დავინწყით: კანტი, ჰეგელი თუ სჯობს ჯერ მოთხრობები, მაგალითად... გურამ დოჩანაშვილი?

მეორე დამკვირვებელი ჯიხურიდან რეკავს.

მორიგე ყურმილს იღებს:

– დიახ, – თან პირველ შემოსულს ხელით ანიშნებს შემოდის. ყურმილს დებს სიტყვებით, – ძალიან კარგი, ძალიან კარგი, განაგრძეთ დაკვირვება. – ის მეორე მაგიდაზე დებს სურათებს,

გაზეთებსაც. – ამდაგვარი პუბლიკაციებია... რასაც კითხულობს.

დარბაზში სკამზე მჯდომი მოხუცი კაცი, რომელსაც სანერ-კალამი აქვს მომარჯვებული, ნაზად ეკითხება მთხრობელს:

– ფილოსოფია რა არის?

– ფილოსოფია არის მეცნიერება, რომელიც...

– შეისწავლის ფილოსოფიას; თავის თავს, ჰე-ჰე, – წამოიძახა ვილაცამ ახლო სკამიდან, რამაც სიცილი გამოიწვია. გაელიმა ნამკითხველსაც...

მესამე მეთვალყურეს კვლავაც ვითომ სძინავს. დროდადრო გამოიფხიზლებს ხოლმე.

კაბინეტში პირველს ისეთივე ნიგნი შემოაქვს, როგორსაც მთხრობელი კითხულობს: – აი, ეს ნიგნია, ამას კითხულობს. მორიგე ხელში შეატრიალებს ნიგნს და მაგიდაზე გამრავლებულ უფრო მეტ ფოტოსა და ყურნალზე დებს.

გარეთ ისევ რიხინებენ ვაგონები და ხალხიც ფუსფუსებს. მესამე მეთვალყურე თვალს ახელს და მყისვე დგება. მეორეც გამოდის ჯიხურიდან.

სამივე კაბინეტშია.

– რა ვქნათ? – დასვა კითხვა სადგურის მორიგემ. მესამემ მიუგო: – თუ საჭირო იქნება კვლავაც დაგეხმარებით, ჯერჯერობით კი მშვიდად იყავით, ყველაფერს გამოვარკვევთ, საქმე კონტროლქვეშაა.

ისინი ნავიდნენ. დარბაზში მკითხველმა ნიგნი გადაფურცლა. იმ მოხუცმა ეს რატომღაც თავისთვის ჩაინიშნა. სხვაც ბევრი უსმენდა კაცს, რომელმაც განაგრძო:

– კუკლუქსკლანი, – ასე ეწოდებოდათ ზანგებზე მონადირეებს.

კაბინეტი:

მორიგემ ყურები მოისრისა, კეფაც მოიქექა, ნიკაპი წინ გამოაგდო, მაგიდას მუშტი მიჰკრა, ბოლოს პიჯაკი შეისწორა, დაჯდა და მუჭში ტრადიციული ჩახველების შემდეგ საჩვენებ-

ლი თითით ტაბლოზე მშვიდად აკრიფა ნომერი, თან დამარცვლით ააყოლა: – რკი-ნი-გზის სამ-მა-რთვე-ლოოო (ეტყობა, დისკზე ბოლო ნული იყო) და რაც შეიძლებოდა მშვიდად მოახსენა:

– ჰმ, გამარჯობათ. ცენტრალური ვაგზლიდან გირეკავთ. დიახ... გმადლობთ. მინდა მოგახსენოთ, რომ ჩვეულებრივი დღე დაიწყო, მე ჩემს საქმეებს ვაკეთებდი, ვმუშაობდი. მოვიდა ვიღაც მაღალი კაცი, დადგა დარბაზში და წიგნის ხმამაღლა კითხვა დაიწყო. გამოვარკვიე, რომ ჩვეულებრივ წიგნებს, ლიტერატურას კითხულობს. არ იგინება, არც მუშტებს იქნევს, არც ჩხუბობს, არც რაიმე სხვა მსგავს მოვლენას აქვს ადგილი. არც ერთი მუხლი არ უდგება. არც პრეზოლუციასა და დისტრიბუციას აქვს ადგილი (სხვათა შორის), მაგრამ მე მაინც ვშფოთავ – ჩემი უბანია, დგას ფეხზე და რაღაც წიგნებს კითხულობს!?

ხმა ყურმილიდან:

– მაშასადამე კითხულობს, ვისი ნებართვით?

მორიგემ მწარედ, ქალივით ამოიგმინა:

– არ ვიცი, უნებართვოდ, გაურკვეველია.

– გმადლობთ, ყურმილი დადო. წარბშეკრული დაჯდა და დაელოდა. და აი, ისევ დაურეკეს. ხმა ყურმილიდან: – ჩვენ ვითათბირებთ, რაიმეს გადავწყვეტთ.

მორიგემ ყურმილი გალიმებულმა ნელა დადო:

– ესე. თქვენ მოითათბირეთ, ესეც ასე, – კარებს გახედა და მუშტი ზე ასწია. – თათბირი, თათბირი, თათბირი! ძალიან კარგი.

კარი ოდნავ გამოაღო. მაგიდას ცოტა მიანვა და ისე დაჯდა, რომ იმ კაციისთვის ეყურებინა. ის კი დარბაზში კითხულობდა და კითხულობდა, ახლა უფრო ცივი ხმით, მოსასმენად განაწყობდა ხალხს:

– რუსი მეზღვაურები მაინც მიიკვლევდნენ გზას თოვლში, ჩრდილოეთ პოლუსისაკენ. შეუპოვრად, დაჟინებით მიინევდნენ წინ, – ხმა ნელ-ნელა მიილულა, მაგრამ ჯერ კიდევ ისმოდა... ყურებზე ხელმიფარებულ მორიგეს ჩასთვლიმა, მერე უცებვე გამოფხიზლდა, თვალთ შეამონმა ღრიჭოდან დანახული მთხრობელი, საათს ახედა და ვიღაც შემოვიდა კიდევ.

– ო, ჩემი ლამის მორიგეც მოვიდაა, – ადგა მორიგე და ხელი ჩამოართვა. – სადგური ამალამ შენია, – ეხლა მომისმინე: ეს კაცი... – ღრიჭოდან დაანახა მთხრობელი. – დილით მოვიდა და მთელი დღეა კითხულობს. მე ყველაფერი გამოვარკვიე, – ხელი მაგიდაზე დანყობილ მასალებზე მოატარა. – ასევე, ვერაფერიც ვერ გამოვარკვიე, მაგრამ ზევიდან მითხრეს ვითათბირებთო. ისინი ითათბირებენ, ასე რომ, თუ რამე შეიცვალა, დამირეკე. ლამის სამი საათიც რომ იყოს დამირეკე, გესმის? არ მოგერიდოს. აბა, ჰე, – ქუდი ჩამოკიდა, პიჯაკიც შეისწორა, ხელი ჩამოართვა, აბა შენ იციო – გაუმეორა და გავიდა.

– კი ბატონო, – მთელი ტანით გამოჩნდა ლამის დარაჯი.

საძინებელი ოთახი. პატარა მაგიდაზე ტელეფონი დგას. იგი აწკრიალდა – ერთხელ, ორჯერ, სამჯერ... სადგურის მორიგემ გამოიფხიზლა და კედლის საათს შეხედა – ზუსტად ლამის სამი საათი იყო. ყურმილი აიღო:

– დიახ, ხო, ნავიდა... სად ნავიდა? ვინ? აა ჰოო, ის კაცი.

– არ ვიცი, საით? – ხმა ყურმილიდან. – ნელან ნავიდა.

– როგორ ფიქრობთ, საით ნავიდა, რა მიზეზით ნავიდა? – უცბად გამოფხიზლდა მორიგე.

– ალბათ, თავისი წიგნი დაასრულა...

– ოჰ, კიდევ კარგი. მადლობა ღმერთს. ესე იგი, მშვიდობაა. ყველაფერი ნორმაშია.

მან ყურმილი დადო და მეუღლის

იქით, დიდ საერთო ლოგინზე მძინარე ბავშვებს გადაავლო თვალი, მერე თვალი წავიდა და აი კიდევ სამ ბავშვს სძინავს, მათ გვერდით მოხუც ქალს, მასთან ვილაც კაცს და მას შემცვლელი მორიგე ფრთხილად ეხება სანიშნე ჯოხით:

– მატარებელი, მატარებელზე არ დაგიგვიანდეთ, გამოიღვიძეთ, გამოიღვიძეთ!..

სადგურის მორიგე დილით მხიარულად შევიდა კაბინეტში.

– ტააკ, – მიუჯდა მაგიდას, ფურცლები მისნი-მოსნია და ტელეფონს დასწვდა.

– სამმართველოა... დიახ, ის კაცი წავიდა, მინდა გითხრათ, რომ უკვე წავიდა. როგორ, კომისია რა საჭიროა, თუ ის კაცი წავიდა? – და თან ადგა.

– ეს კომისიის საქმეა, – მოისმა ხმა ყურმილიდან. – დღეს არ არის, შეიძლება, ხვალ მოვიდეს.

ამ სიტყვებზე სამმართველოს მუშაკთა ოთახი გამოჩნდა. მოსაუბრეთა ცოტა მოშორებით მრგვალ მაგიდასთან ხუთი-ექვსი კაცი ზის, ისმის მათი ხმაურნიანი რეპლიკები. ვილაც მაგიდაზე მთელი ტანით გადაწვა:

– მე ამაში განსაკუთრებულს ვერაფერს ვხედავ, – ახლა სხვა გადააწვა ილლით მაგიდას და ხელი გაშალა. – როგორ გეკადრებათ, სხვაა, როცა თავისთვის კითხულობს და სხვაა, თუკი აუდიტორია იქმნება.

– ეს კომისიის საქმეა, – გაუმეორეს ოთახიდან.

– რაღა საჭიროა, თუკი წავიდა. რა ვიცი, ახალი შარი ხომ არაა? არა, არაფერი. ბოდიში. უბრალოდ, ხომ წავიდა-მეთქი და...

– დღეს არ არის, შეიძლება ხვალ მოვიდეს. დანყებულ საქმეს შუაგზაზე ვერ მივატოვებთ, გენაცვალე, თანაც საინტერესო შემთხვევაა, – აუხსნეს ყურმილში.

– კარგი, თქვენი ნებაა, – ყურმილი დადო და დააყოლა: – აბა თქვენ

იცით... ეგ უკვე თქვენი საქმეა.

თავის ქალღმერთს მიუჯდა. ის მასალეები ერთ უჯრაში ჩაყარა, კალამი მოიმარჯვა და სკამზე გადაწვა. ოთახში წყნარი დამლაგებელი შემოვიდა.

– აბა, როგორ არის საქმეები? – დეკლარაციულად შეეხმინა მორიგე.

– ის კაცი ისევ მოვიდა, – თეატრალური ღიმილით უთხრა დამლაგებელმა.

– რაა! – მორიგეს სახე ჩამოეწვია და ნიკაპი წინ წამოუწვია.

ოთახში მილიციელი ჭადრაკს მართო თამაშობს. აი, შემოუარა მაგიდას.

– შახ, და... მატ! – და კმაყოფილმა დაიხურა ქუდი. გარეთ გამოვიდა.

ის მორიგესთან შევიდა და ჩამოჯდა. ერთმანეთს თვალი გაუსწორეს. პაუზა.

– მე ვიცოდი, რომ დაბრუნდებოდა, – უთხრა წყნარად მილიციელმა.

– ვითომ რატომ? – გაიკვირვა სადგურის მორიგემ.

– „ეს კაცი ხვალაც მოვა, ზეგაც, შეიძლება ყოველდღე იაროს“, – მრავალმნიშვნელოვნად თქვა მილიციელმა და ფეხი ფეხზე გადაიღო.

– რატომ, რატომ! – აღმოხდა მორიგეს სხვადასხვა ინტონაციით.

– ეს ფსიქიური დაავადებაა!

მორიგე გაოცებული შეჰყურებდა მილიციელს. თავი ჩაღუნა და პირზე მუჭი მიიჭირა. მილიციელმა ხელები გაშალა:

– იდეაფიქსი... – სადგურის მორიგე შეკრთა. – სამყაროს შეცვლა, სახალხო განათლება, კულტურეგეობა, საზოგადო მოღვაწეობა და სხვადასხვა, – მშვიდად ჩამოთვალა მილიციელმა. მორიგეს თითქოს თვალეები დაუმშვიდდა. ჩააფიქრასავით მილიციელის პუბლიცისტურმა ახსნა-განმარტებამ. ვერ გაიგებდი, ახლა უსმენდა თუ არა „თავის მილიციელს“ და უცებ, თითქოს წამოსცდაო, ჩურჩულით ჯიქურ იკითხა: – ნეტავ, მე ხომ არაფერ შუაში ვარ?! – თავისივე ნათქვამმა ცივ წყალგადასხმულივით უცებვე გამოაფხიზლა და ნაძალადევი ხალისით საპასუხო სიცილიც დაატანა, მაგრამ მი-

ლიციელი უნებურად ფეხზე წამოაყენა ამ უცნაურად მისტიკურმა შეკითხვამ და თუმცა შესძლო და მორიგეს უხეირო სიცილთან ერთად თავისი ნუთიერი გაოცება მანაც გადაყლაპა, მზრუნველობითი სიმკაცრით მცირეოდენი დარიგება მაინც ჩამოათეზისა: – აბა, ეს, ესე როგორ შეიძლება, რამდენი უცნაური ადამიანი გამოჩნდება ჩვენს გარშემო, ჩვენი თავი ხომ არ უნდა დავიდანაშაულოთ ამის გამო? ეს ამბავი მალე და ჩვეულებრივად დამთავრდება. ჯერჯერობით, მართალია, საქმე უცნაურადაა, მაგრამ მაინც ნორმის ფარგლებში რჩება. ერთი პერიოდი მეც კინალამ დავიბენი, უფრო სწორად, კინალამ შევეგეუე ამ ყველაფერს, მაგრამ, ხომ იცი, პროფესიონალობა და ოპტიმიზმი ერთადაა კარგი, ჰოდა, მეც მაინც მოვინდომე და დარბაზში ზოგ-ზოგიერთებს გამოკითხვა ჩავუტარე ამ საქმესთან დაკავშირებით. დიახ; პრინციპში ჩემი მოვალეობაცაა. შეგიძლია სამმართველოში იმათ მიანოდო. თან საქმეში ჩვენი წვლილის შეტანაშიც ჩაგვეთვლება. ჩემი ინიციატივით შევადგინე. აგერ, გაეცანი განცხადებას. აქ იყოს საჭირო შემთხვევისათვის, რა ვიცი... – და ორად გაკეცილი თეთრი ფურცელი მიანოდა. მორიგემ ნელა ჩამოართვა ქაღალდი.

– მე ახლავე შემოვალ. შენ გაეცანი, – მეგობრულად დამთავრა მილიციელმა და ოთახიდან გავიდა. მარტო დარჩენილი დარცხვენილი მორიგე გაორებულ სახეზე სიმკაცრიდან გაოცებისაკენ გარდამავალ ჩვეულ გამომეტყველებას ებრძოდა და ანგარიშმიუცემლად მილიციელის ფურცელიც გადაშალა:

„მე, ანუ ქალაქის მთავარი ვაგზლის უფროსმა მილიციელმა გამოკითხვა ჩავუტარე ბოლო ხანებში შემოჩვეულ წიგნების მკითხველ საეჭვო და არანორმისებური ქცევის ობიექტთან ახლოს და ხშირად დაფიქსირებულ, ასევე საეჭვოდ არასტანდარტული ქცევის ადამიანებს. კერძოდ, დავინტერესდი, აპირებდნენ თუ არა ეს „მსმენელები“

საზოგადოებრივი ტრანსპორტით, მატარებლით გადაადგილებას და სწორედ ამ მიზეზით იმყოფებოდნენ თუ არა ვაგზალში, თუ არადა, დაესახელებინათ სხვა კონკრეტული მიზეზი მოცემულ ადგილზე ყოფნისა ან ელიარებინათ, რომ უსაქმოდ იდგნენ. გამოკითხულთაგან სამოქალაქო ჩარჩოებისათვის მიღებული სტანდარტული ტიპის მიზეზი არც ერთს არ დაუსახელებია. მოგახსენებთ ერთი გამოკითხვის ვარიანტს, საჭირო შემთხვევაში – საჭირო ოქმისათვის. მოგახსენებთ ამას კითხვა-პასუხის სახით:

მე: თქვენი ბილეთები, მოქალაქე?

პასუხი: ბილეთი არ გვაქვს.

მეორემ: რა ვიცი, არ აგვილია.

მე: აბა, რას უდგახართ?

პასუხი: ვუსმენთ ამ კაცს (და გაიღიმეს ჩემი მიმართულებით, ანუ თავი გაიქნიეს იმ კაცის მიმართულებით, ხოლო გამიღიმეს მე).

მე: თუ ბილეთი არ გაქვთ, გაიარეთ, მოქალაქე. დიახ, დაიშალებ.

ისინი: ხომ არაფერს ვაშავებთ?

მე: აბა! გაიარეთ, გაიარეთ.

მათ მართლაც გაიარეს.

მეორე შემთხვევა: მე გამოვკითხე სკოლის მოსწავლე ორ ახალგაზრდა ვაჟს, რომლებიც იქ სხვა დროსაც შემინიშნავს ხოლმე და ამიტომ საჭიროდ მივიჩნიე, რომ ისინიც ამიტომ გამომეკითხა.

მე: ბავშვებო, მოდი თქვითან (უსიტყვოდ მოვიდნენ). რატომ უსმენთ ამ კაცს? (მივუთითე ობიექტისკენ, ანუ წიგნების წამკითხველისკენ).

ისინი (ერთი მათგანი): რატომ? მოგვწონს, ძია (გამიღიმა ჩემი მისამართით).

მეორე: დიახ, მოგვწონს. მართალია, მოთხრობებს რადიოშიც კითხულობენ, მაგრამ აქ შეიძლება რამე ჰკითხო კიდეც, თუ ძალიან დაგანტერესებს და კიდეც ნაწარმოების გმირებს ისე ვერ განასახიერებს, როგორც თეატრში ან კინოში ხდება, მაგრამ მაინც ნამდვილია. ვიქნებით, რა...

მე: დიახ, გასაგებია, მაგრამ ახლა მოუსვით სახლისკენ. Marsh დამოიქმეთქი (არ დამიყვირია) და გაკვეთილები ისწავლეთ. გაკვეთილები!

ბავშვები უხალისოდ, მაგრამ მაინც წავიდნენ.

გაიარეს სხვა დანარჩენებმაც.

შემდეგ კი თავად მომიახლოვდა ერთი გამხდარი მოხუცი და მკითხა, რა არის ეგზისტენციალიზმიო... ზუსტად ასე მკითხა, რადგან მეორედაც გავამეორებინე და ჩავინერე, რამეთუ მეგონა, ჩემს სამსახურებრივ მოვალეობას ეხებოდა. როგორც სჩანს, იმ კაცში ავერიე. პასუხი არ გამიცია. აღსანიშნავია, რომ სამუშაო დღის ბოლოს მე, ყოველი შემთხვევისათვის, მაინც შევიარე უბნის ბიბლიოთეკაში და გავარკვეე, თუ რა არის ეს ე. წ. ეგზისტენციალიზმი, მაგრამ საკითხის გამორკვევისა და დაზუსტების შედეგად მივიჩნიე, რომ იგი მე ანდა ჩემს სამსახურს და არც ამ საქმეს არ ეხება და, ამდენად, საჭიროდ აღარ მივიჩნიე, რომ ესეც დამეფიქსირებინა თქვენთვის.

გმადლობთ. უფროსი მილიციელი“.

მორიგემ ფრთხილად გადაკეცა ფურცელი. ერთხანს იმავე მიმართულებით ჩუმად იმზირებოდა და შემდეგ კი ამკარად დაეტყო, თავს ძალა დაატანა. წამოდგა და პიჯაკის ბოლოები ნელ-ნელა ჩამოქაჩა, შეუსაბამოდ ხმამაღლა ჩაახველა და ყურმილი აიღო. თვალდახუჭულმა ღრმად ამოიოხრა და მძიმედ დაატრიალა დისკო, ზუმერს დაელოდა და მოახსენა:

– იგი ისევ აქაა.

– ძალიან კარგი, – გამოჩნდა სამართველოს ოთახი. იქ კვლავაც ფუსფუსია მაგიდასთან. ყურმილიანმა სხვებს გასძახა: – ის ისევ მოვიდაო... დაბრუნებულა.

– რა კარგაა, – მოისმა რეპლიკები.

მორიგემ კვლავ დარეკა: ახალი ხომ არაფერია? ნაცნობი ხმა ყურმილიდან... მერე ყურმილი დადო, ამ დროს ოთახში უხმაუროდ შემობრუნებულ მილიციელს

შეხედა და სიზმარეულივით მოახსენა: მაგ კაცის დაბრუნება დიდი ხანია ვიცით და მეტი ცნობები საჭირო არ არისო.

ერთმანეთს უხმოდ შეჰყურებდნენ რამდენიმე წამის განმავლობაში. მილიციელი უხერხულად შეიშმუშნა.

– და ჩემს განცხადებაზე რას იტყვი, რამდენად გასაგებადაა ყველაფერი?

– რაა? ა, განცხადება... ძალიან! – შეიშმუშნა მორიგეც. მერე ზურგი შეაქცია და ფანჯარა გამოალო.

მწვანე ზურგჩანთიანი კვლავაც კითხულობდა.

ღამის მორიგე მგზავრებს ჯოხით ფრთხილად აღვიძებს. სადგურის დიქტორი წყნარად აცახდებს:

– მატარებელი ნომერი ოთხი დასაველეთის მიმართულებით ჩამოდგა.

დღე: წამკითხველი კაცი ფეხზე დგას.

– დღეს მე წაგიკითხავთ ნაწყვეტს გენიალური რომანიდან „დონ კიხოტ ლამანჩელი“, ან „მარტოობის ასი წელიწადი“, ან „სამოსელი პირველი“. ეგებ „დარისპანის გასაჭირი“? გააჩნია რომელი უფრო გვჭირდება ამჟამად, გამომდინარე წინარე ვითარებიდან, მოდით იყოს... – თვალი გადაავლო დარბაზს.

კომისიის ოთახი:

– მე ამ ახალგაზრდის შენიშვნები ძალიან მომწონს. გაიცანით, იგი ქალაქის კულტურის განყოფილებიდანაა, გვეხმარება. ერთობლივად უნდა ვითანამშრომლოთ.

წარდგენილი ახალგაზრდა მუშაკი უცერემონიო უშუალოდ და ენერგიულად:

– მე დამჭირდება ყველა დეტალი და ინფორმაცია. ამასთანავე, ჩემი კაცი, რომელიც მუდმივად დააკვირდება და აღნუსხავს მსმენელთა რეაქციას დარბაზში, – თან ერთ-ერთზე მიუთითა, ეტყობოდა, იგი მან მოიყვანა და თან შუბლზე ჩამოშლილი თმა თავის ენერგიული გაქნევით შეისწორა.

სადგურის მორიგე სახლში რეკავს:

– როგორ ხარ, ძვირფასო, ბავშვე-

ბი როგორ არიან? მე ჩვეულებრივად... ცოტა დაძაბული დღეა. ისეთი არაფერი, უბრალოდ დავრეკე, უბრალოდ დავრეკე-მეთქი, ნუთუ არ შეიძლება რომ მოგიკითხოთ?!

დარბაზი: რეაქციის აღმნუსხველი შემატა დარბაზს. ის კითხულობს. სჩანს დაინტერესებული სახეები.

ზარი მორიგესთან. ხმა ყურმილიდან:

– მალე შევაჯამებთ შედეგებს.

– ძალიან კარგი (მე იმედი მაქვს კომისიის ნაყოფიერი მუშაობისა).

– რას ამბობ, სანჩო, ეს ხომ დულსინეა, ეგ კი შენი სახედარი, – ამაზე ხალხს გაეცინა. გაიცინა წინა რიგში მჯდომმა დამკვირვებელმა, მას შესცინა იმ ვილაც ფილოსოფიის შემკითხველმა ჩია მოხუცმა და გაიცინა მის გვერდით იმ სამიდან ერთმა მოთვალთვალემაც.

კომისიის ოთახი: ახალგაზრდა მუშაკი:

– მოსაცდელ დარბაზში ხმამალა კითხვას დადებითი და უარყოფითი შედეგები აქვს. ამ მოვლენის დადებითი მხარეა: მგზავრთა კულტურული გართობა, განათლების წინსვლა, მხატვრული ლიტერატურის ხალხში გატანა-გავრცელება.

– ერთი ნუთით, – ეს ტელეფონთან რომ ხშირად მოდიოდა ხოლმე, რკინიგზის სამმართველოს უფროსი ნამოდგა, – ბატონებო, ნაყოფიერი და იდეური მუშაობისათვის, რკინიგზის სამმართველოს პედ-კოლექტივის სახელით, მე ვაჯილდოებ ამ ახალგაზრდას, – და თან რაღაც გადასცა. ტაში შემოსცხეს.

– ოჰ, კარგი, კარგი, რა საჭირო იყო ასე უცებ... – თავი ჩაღუნა ახალგაზრდამ და კვლავ საქმეზე გადავიდა, თუმცა ჯერ ხელი ჩამოუსვა, მიეხალისა პატარა ელვარე მედალს (რომლისფრადაც თავადაც შეეფაკლა ლოყები). მერე თავი ასწია და მომეტებული ენთუზიაზმით განაგრძო: – მაშ, ასე. მე მსურს, საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანამდე, რაშიც ეჭვი

აღარ მეპარება, მაინც დავუკავშირდეთ და გამოკითხვა ჩავუტაროთ ჩვენთვის პოპულარულ მწერლებსა და სახეებს. აი, მაგალითად, ბ-ნი სერგო?

– ოო, სერგო, სერგო! – გაისმა ოთახში მაგიდასთან მხსდომთაგან.

ზარი ტელეფონზე. ჩანს მაღალთარობიან ოთახში წიგნებთან ვილაცამ ყურმილი აიღო:

– და-დაა, დიახ, აჰა. რა საოცარია, აა, და ესე იგი მე. კარგი, კარგი. მოდით, ბატონ კახასაც შევუთანხმდეთ, ესამოვნება.

„მის გვერდით“ მოსჩანს სხვა ოთახი:

– დიახ, კახაბერი გახლავართ, – და ასეთ კადრებში ასეთივე სხვა რამდენიმეც ჩაეგია თავის ოთახიანად (კოლაჟი ეკრანზე).

ზარი მორიგესთან (მორიგე პირგაუპარსავია):

– დიახ, ისევ ისე კითხულობს. იცით, მე მგონი, მსმენლებმა შესამჩნევად იმატეს... კარგი! – დებს ყურმილს. ოთახში წრიალებს, ყურებზე ნაივლებს ხელებს და ისრესს. ხელებიც მოიფშვნიტა, ვერ გაიგებდი, უხაროდა თუ ეშინოდა მორიგეს, მერე ჩვეული იმიტაციით მუჭშიც ჩააფურთხა, ოღონდ მოკლე-მოკლედ და მსუბუქად. აი ასე: ტპუ-ტპუ-ტპუ-ტპუ. ტპუ!

გამოჩნდა იმავე კომისიის წევრთა ახალი, სხვა ოთახი.

ახალგაზრდა მუშაკი:

– მაშ ასე, – დატალღული თმა უკან გადაიყარა. – პირველი ა): თუ მოსაცდელ დარბაზში წიგნების ხმამალა კითხვა მაგნე მოვლენად ჩაითვლება, ამის თაობაზე შემუშავებულ უნდა იქნას ამ მოვლენის წინააღმდეგ ბრძოლის ხერხები. მეორე, ბე): თუ ეს მოვლენა დადებითად იქნა შეფასებული, ამ შემთხვევაში საჭიროა ჩემი, ანუ ჩენი (თითქოს გამოასწორაო) დებულების თანახმად, მგზავრებს მოამორონ თვითმარქვია, საეჭვო წიგნის მკითხველები და შეურჩიონ უფრო შესაფერისი

ხალხი, – თან პუბლიკას გადახედა.

ვილაცებმა ტაშიც შემოჭკრეს: „ძალიან კარგია“. „მარტივია და ნაღდი“. „კარგია, ერთ აზრამდე მივედით“.

– ბატონებო, – კუთხიდან გამოვიდა ვილაც კაცი და საზოგადოებას წარუდგა. – ქალაქის მუსიკალურ ტექნიკუმთან არსებული სტუდიის წარმომადგენელი გახლავართ, – და თავი დაუკრა. – მე ჩემი იდეა მაქვს. მგონი, ძალიან მოგეწონებათ და ნაადგება თვით საქმესაც!

– ბრძანეთ! – მასთან ძალიან ახლოს მივიდა ახალგაზრდა მუშაკი.

– მე მგონი, უპრიანი იქნებოდა, შესაბამის ლიტერატურას ფონად შევურჩიოთ შესაბამისი მუსიკა?! ...თუ ნებას დამრთავთ... – და ფარდაგი ააცალა კუთხის პატარა მაგიდაზე დადებულ აპარატს.

წუთიერი სიჩუმე ახალგაზრდა მუშაკმა დაარღვია:

– ძალიან საინტერესოა, – და მყისვე მოსცილდა იმ კაცს, გრძელი მაგიდის ბოლოში გადაჯდა და სხვებსაც მიუთითა: – „დაბრძანდით, ბატონებო, დაბრძანდით! მე მაქვს სხვადასხვა ვარიანტი, – თქვა მუსიკის კაცმა. – კლასიკა, ფოლკლორი, როკი, პოპმუსიკა და სხვა. აი, მან ლილაკს დააჭირა და სიჩუმეში იგრგვინა ბახმა, რამდენიმე წამის შემდეგ ბახის მელოდებს კაცის ყვირილის ხმაც დაერთო: – ან სხვა, სხვა ლიტერატურის შემთხვევაში, სხვა ნაწარმოები... და აი, შოპენი... შემდეგ ჯაზიც, მელოდები ერთმანეთს ცვლიდა: „თბილისოო, მზის და ვარდების მხარეოო...“ როკი, კრიმანჭული. – არის აი, ასეთი მუსიკაც, – და გაისმა რიტმული რეპი.

ყველა ფეხზე წამოდგა და.

– ბრავო, გენიალურია, შესანიშნავი, ბრავისიმო...

მუსიკის კაცი დაღლილივით იქნევა და თავს დაბლა და ილიმებოდა, თუმცა, ეტყობოდა, ძალიანაც ღელავდა.

რეპის მელოდის ფონზე ჩია მო-

ხუცი შედის ოთახში, რომლის კარზეც აწერია: „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“ და პირველსავე შემხვედრთან კითხულობს:

– თუ შეიძლება, ამიხსენით, რა არის იურიდიული პრეზოლუცია? – და პასუხის მოლოდინში ილიმება. ვილაც მას მაგიდასთან მიიპატიჟებს და ახსნას უწყებს. მოხუცი თავაზიანად და შემპარავად ილიმება.

მუსიკის ფონზე ახ. მუშაკი შენობის შესასვლელში პატარა ფანჯარასთან ჩერდება. მას ფულს მიაწვდიან. იგი დიდსულოვანი დაუდევრობით გადახედავს თანხას და ენერგიულად აუყვება კიბეს ოთახამდე, რომელსაც აწერია: „კომისია მუშაობს“.

(კლასიკური მუსიკის ფონი). ვაგზალი: მწვანე ზურგჩანთიანი კითხულობს, ხელებსაც იშველებს. ბევრი ხალხი უსმენს. ეტყობა, უკვე ისეთებიც, რომელთაც არსად არ ეჩქარებათ. ორი თეთრპერანგიანი ახალგაზრდა ყმაწვილი, მხარზე გადაკიდებული სასკოლო ზურგჩანთებით, რომანტიკული ალტაცებით შეჰყურებენ და უსმენენ კაცს.

მორიგე ყურმილში ლაპარაკობს. დებს ყურმილს, შუბლს ისრესს, ხელებსაც იფშენეტს ენერგიულად, თუმცა ნიკაპსაც წამოაგდებს ხოლმე წინ და დროდადრო მუჭშიდაც იმიტაციურად და მსუბუქად, სწრაფ-სწრაფად აფურთხებს. ფანჯარას ყასიდად ამონმებს – დაკეტილია თუ არაო.

შემოდის შემცვლელი მორიგე.

მკითხველი მაღალი ხმით კითხულობს შექსპირის „ვენეციელ ვაჭარს“.

(რეპის ფონი) ახ. მუშაკი უკვე თამამად, ცალი თითით აკაკუნებს მინის სარკმელზე, იღებს ფულს და კიბეზე არბის. მის უკან კაბინეტის კარი მიიხურება და მელოდია უნისონისკენ წავა და შეწყდება, რადგან გზას დაუთმობს ლინგვისტთათვის კარგად ნაცნობ, სალაპარაკო საშუალების ძირითად კომპონენტს...

– ამხანაგებო, – ამბობს ერთ-ერთი

კომისიის წევრი. – გავიდა რამდენიმე თვე და თუ საქმეს არ შევუდექით, მომზადებული კადრისათვის ქურქი გვექნება შესარჩევი.

– ჩვენ ამაზეც ვიზრუნეთ, – მიუგო რკინიგზის უფროსმა ლიმილით. – გთხოვთ, – და ოთახში შემოვიდა ნაცნობი ჩია მოხუცი, გამონყობილი რომელი კონსულის მსგავსი საშემოდგომო მანტიით.

– ჩვენ გვეხმარება დიზაინერთა კლუბი „სარმა“.

– ძალიან კარგი. მაშ ასე, ყველაფერი მზადაა, – თქვა ახ. მუშაკმა ენერგიულად. –

– მაშ, იწყება... ეს გამოწვევა იყო მისი მხრიდან და ჩვენ ვიღებთ მის გამოწვევას!

– და... – შენიშნა ვილაცამ. – რომ არ შეეშვას ამ საქმეს და დაამახინჯოს მხატვრული კითხვის... სტილი და მანერა?

– ჩვენ საერთოდ მოვამორებთ მას. აბა, რა, აბა, რა. მთავარია, მან ახლა იკითხოს. იკითხოს, მეგობრებო, ეს სტიმულატორია. ჩვენი მომზადებული კადრი – როცა საქმე საქმეზე მიდგება – აჯობებს მას. ასეთ ხალხს მე კვლავაც მოვიყვან, დიახ, ორი მათგანი ამ წუთებში უკვე აქ იქნება, მსგავსი ჩაცმულობით, – მიუთითებს „რომაელ სენატორზე“

სრულიად უეცრად მუსიკის კაცმა თავის მაგნიტოფონს ძალზე აუნია. ჯერ ყველა შეკრთა, მერე შეიფერეს. ახ. მუშაკი უფრო ხმამაღლა აყვირდა:

– პირველი კითხვა სწორედ იმ დარბაზში დაიწყება, სადაც ის თვითმარქვია დგას და ჩვენებური შეჯიბრებით განვდევნით მას!

– როდის? – დაიძახა ვალაცამ.

ახ. მუშაკი ოდნავ შეყოვნდა... მუსიკას ჩაუნიეს.

– ხვალ, – თქვა მან და ის და რკინიგზის უფროსი ერთად წამოდგნენ.

დილაა. მორიგე თავის ქუდს იხურავს, ქალაღებებს ასწორებს. აი, მაგიდას მიუჯდა და შემოვიდნენ ორივე

დამლაგებელი და მილიციელი ერთად. მორიგემ მათ შეხედა და სახეზე დაენერა, რომ გულმა რაღაც ცუდი უგრძნო:

– რა მოხდა?! – მკაცრად მიმართა ყველას.

– არ არის! – თითქოს ნიშნის მოგებით მშვიდად მიუგეს დამლაგებლებმა.

– არც წუხელ მოსულა, – დაამატა მილიციელმა. – არც დღეს. მე ვიცი, საერთოდ წავიდა;

– როგორ, ეს შეუძლებელია?!

– ასეა, – თქვა მილიციელმა. – არავინ არაფერი იცის.

მორიგე კარს ეცა და დარბაზი მოათვალიერა.

– სასწრაფოდ სამმართველოში უნდა დავრეკოთ, – თითქმის შემოვარდა უკანვე და ყურმილს დასწვდა. – ალო... იგი წავიდა, საერთოდ წავიდა, არ სჩანს.

კომისიის ოთახი: ახ. მუშაკმა ხელიდან გამოსტაცა ყურმილი სამმართველოს უფროსს, რომელიც, უნდა ითქვას, რომ წუთით შეეცადა, გაძალიანებოდა კიდეც ამ მეტისმეტად შინაურულ ჟესტს და მძიმედ აათვალიერა (ბოლოს და ბოლოს, და მართლაცადა, რომ უნდა ითქვას, რომ) ეს მეტისმეტად მკვირცხლად ეგზალტირებული ჭაბუკი.

– როგორ თუ წავიდა, რა უფლება აქვს?!. როგორც გინდათ, ისე მოძებნეთ. ჩვენ იგი მეცნიერულად მომზადებული მეტოქის გვერდით უნდა დავაყენოთ, დავამარცხოთ და ისე განვდევნოთ თვითმარქვია! როგორ თუ... მოძებნეთ... დიახ, იცით, უნდა მოძებნოთ! რადგან მოგეხსენებათ, რომ... – ეს ბოლო სიტყვები სამმართველის უფროსს ეკუთვნოდა, რომელმაც დინჯად დაიბრუნა ყურმილი, მაგრამ მყისვე შეჩერდა და გაკვირვებით გახედა ოთახის მეორე ბოლოში გადაადგილებულ ხაზის ყურმილში გაცხარებით მოლაპარაკე ახალგაზრდას: – თქვენთან იყო აქამდე, თქვენ გვაცნობით, თქვენ დარბაზში კითხულობდა, თქვენ უნდა მოძებნოთ, თქვენი ვალია! –

და სამმართველოს უფროსს მიუბრუნდა: – ბ-ნო ომარ, სხვაგვარად, მეტოქის გარეშე მუშაობის დაწყებას აზრი არა აქვს.

ოთახში ცოტა ხნით სიჩუმე ჩამონვა. სამმართველოს უფროსმა ღრმად და ნელა ამოისუნთქა, თითქოს ძალიან მძიმეს თქმას აპირებდა, მაგრამ ვიღაც აჩქარებით წამოვიდა ოთახის ბოლოდან და შეკრებილებს და სამმართველოს უფროსს ერთად მიმართა:

– ამხანაგებო. ჩვენ მაინც გავიდეთ მოსაცდელ დარბაზში, იმ ადგილას, იქნებ, გამოჩნდეს?!

ვაგზლის დარბაზში კომისიის ნაცნობი სახეები ჩანს. გადი-გამოდიან, წყვილ-წყვილად საუბრობენ, ხელებს შლიან. სჩანს, რომ ეს მგზავრთაგან ბევრს უკვირს. ორი ნაცნობი თეთრპერანგისანი ყმანვილი ცნობისმოყვარედ და დაჟინებით ეძებდა ვიღაცას. დღეს უჩანთებოდ იყვნენ. ხელში წიგნები ეჭირათ. აი, რომაელმა ყავისფერმანტიოიანმა „მეტოქემ“ შეკრებილთა წინ გაიარ-გამოიარა, თანმხლებისაგან პაპიროსი მოითხოვა, მიიღო და ისე გააფუტა, შეატყობდით, მწველი არ იყო. ყველანი აქ იყვნენ. ისმოდა რეპლიკები: „შეიძლება მოვიდეს“, „მოვა... ჩემი აზრით გამოჩნდება“. ლიტერატურულ ჯგუფში ცხელი ვერსია დაიბადა:

– და, თუ არ მოვიდა... რომ წარმოვიდგინოთ, რომ მოვიდა?! – უეცრად შესთავაზა ერთმა მათგანმა თავის თანამოსაუბრეს, რომელიც სულ სხვა საკითხზე საუბრობდა და ამ იდეამ წინ აღმართული კედელივით წააფორხილა. – ეეს, მართლაც საინტერესოა, თუმცა ერთმხრივად ძნელია, – წამით მაინც ჩაულრმავდა თეატრალურ ვერსიას. – მდაა... მოდით, მან გადაწყვიტოს, – მიუთითა ახალგაზრდა მუშაკისაკენ და ასე აირიდა თავიდან ახალი ნოვაცია. მოშორებით მდგარი ახალგაზრდა მუშაკის რკინიგზის სამმართველოს უფროსთან აჩქარებული საუბარი გავლილი მატარებლის ბუბუნში იკარგებოდა: – მის გარეშე კითხვამ შე-

ჯიბრის ფორმა რომ არ დაკარგოს, უნდა დავაზუსტოთ, ბოლოს რას კითხულობდა. მე მგონი, ეს საკმაოდ ნაგვადგებოდა.

მერე ზოგი დაჯდა, ზოგი ფეხზე დარჩა და ერთად მოუსმინეს კლასიკური მუსიკის ჰანგებს. თან ხშირ-ხშირად იყურებოდნენ შემოსასვლელი კარისაკენ.

მოკლედ, ყველა აქ იყო: მოთვალთვალები, კომისიის ყველა წარმომადგენელი, მოპატიჟებული საპატიო სტუმრები: ბ-ნი სერგო, ბ-ნი კახაბერი და მათთან შეჯგუფული სხვა სახეებიც. ჩია მოხუცი, სადგურის პერსონალი: დამლაგებლები, მილიციელი, მორიგის შემცვლელიც, პირზე მუჭაფარებული მორიგეც, რა თქმა უნდა და ასევე ბევრი ნაცნობ და უცნობ მგზავრთა სახეები. აი, ყვავილებით ხელში, ტანდაბალი, მაგრამ ძალიან სანდომიანი ახალგაზრდა პედაგოგი ქალი ხალისიანად შემოუძღვა უმცროსკლასელებს დარბაზში. ახალგაზრდა მუშაკთან სარიტუალო ეტიკეტით მიიყვანა (წარადგინა) ბავშვები, დაგვიანებისათვის ბოდიში მოიხადა და დარბაზს, ანუ სიტუაციას ღიმილით გადახედა სადაც ყველა, ანუ ყველაფერი ძალიან დაბნეულად გამოიყურებოდა. ახალგაზრდა მუშაკი მისკენ დაიხარა და იდუმალი იერით (როცა რალაცის ეშინიათ) ხმადაბლა წასჩურჩულა:

– შეგიძლიათ ახლა... ბავშვს რაიმე ლექსი ათქმევინოთ აქვე, ხალხის წინაშე? გნებავთ, თქვენ თვითონ, ნუ, იმპროვიზაციულად..! – და სახეზე მყისიერად შეეტყო, რომ თავად სანდომიანი პედაგოგი ქალბატონიც ძალიან დაიბნა!

კლასიკური მუსიკის ამარკორდული ჰანგები ამაოდ ებრძოდა ვაგზლის ყოველდღიური, ბუნებრივი ხმაურის მზარდ დინამიკას.

...გამოხდა ჟამი, ანუ ხელბარგიანები მატარებელში აღიოდნენ და ჩამოდიოდნენ. აი, ერთი მათგანი მეზობელ სადგურამდე გაჰყვა მატარებელს და ჩამოვიდა. იქიდან კი ვიღაც სხვა ამოვიდა ვაგონში, თუმცა ჩვენს სადგურზე არ

ჩამოსულა, თავის მატარებელს გაჰყვა. დარბაზში სულ ახალი სახეები ჩანდნენ, ხალხი ფუსფუსებდა. მკითხველის სკამთან ბოზა ქალი იჯდა და იღეჭებოდა.

კომისიის ოთახთან ადამიანები გადი-გამოდიოდნენ, მაგრამ კარს „კომისია მუშაობს“ აღარ ეწერა.

მორიგე გახედავდა ხოლმე ტელეფონს, რომელიც აღარ რეკავდა და ისევ თავის ქალაქებს ჩაჰკირკიტებდა.

დამლაგებლები წმენდდნენ დარბაზს, აღარ ბრაზობდნენ. მილიციელი გაივლიდა ხოლმე დარბაზში და მგზავრები ადგილზე სწორდებოდნენ: ვილაც სიგარეტს ჩუმად აქრობდა, დაგდებულ ქალაქს იღებდა, თავს იმძინარებდა ან იფხიზლებდა და ა. შ.

ახალგაზრდა მუშაკი კიბეს ნელა აუყვავა: ოო, თვალები გაუბრწყინდა – ოთახს იგივე აბრა ეკეთა: „კომისია მუშაობს“. იგი შევიდა კაბინეტში და ცოტა ხანში უკანვე გამოვიდა, თან უცნობი ქალბატონის თავი კარსა და ზღურბლს შუა თავაზიანი ღიმილით გაიყინა.

– კი, კომისია მუშაობს ახალგაზრდავ, მაგრამ სულ სხვა თემაზე. ეს სულ სხვა კომისიაა. ახალგაზრდა მუშაკი მისკენ უტყვავდ, მაგრამ ძალიან გულდანწყვეტით იმზირებოდა.

მორიგესთან ოთახში მილიციელი ზის: – ეჰ, დღეს წავაგე ჭადრაკი. ესე იგი შენ ამბობ, რომ ყველაზე კარგი ხინკალი ახალ ბაზართან კეთდება?!

– რა თქვი? კი, მანდ ჯობია.

მერე მორიგე ადგა, კართან მივიდა, ნელა გამოალო და გახედა დარბაზს. ისეთი გაცუებული და მსასოებელი მზერით გახედა, თითქოსდა ახალი სამყაროსავით პირველად დაინახა მთელი ამ ხალხის სისავსე და მისი ყრუ ბუბუნნი. ხალხი ისევ ისე ფუსფუსებდა. „იმ ადგილს“ გახედა, სადაც ის კითხულობდა ხოლმე, ახლა ბავშვიანი ქალი იჯდა. წინ კარტოფილის მომცრო ტომარა ედოთ. მორიგემ რუ-

ტინული დისციპლინური ჩვევის გამოცდილებით თავს ძალა დაატანა და რალაც სხვა, განსხვავებული ლოიალობითა და ძალდატანებითი პოეტური დაჟინებით დააცქერდა ამ ქალსა და ბავშვს. მისთვის ჯერ გაუგებარი ფილოსოფიური მიდგომით... ეს, მართლაც, რალაც ახალი იყო, რალაც პირველი, მაგრამ ფრთხილად მონდომებული გადანწყვეტილება, ასე დაენახა... აი, მაგალითად, სწორედაც ეს ქალი და ბავშვი, თითქოსდა – „რატომაც არა?“ და, მართლაც, იტყოდ, რომ უცქერდა, როგორც რენუარის ნახატს... მაგრამ მოულოდნელად ბავშვმა კარტოფილი აიღო და ჩაკბიჩა: „ხრამ-ხრუმ“.

– რას შვრები, ეგ ვაშლია, ბიჭო, ვაშლია, ჰა? – ენერგიული მონდომებით წაუთაქა დედამისმა.

აი, დიქტორის ხმაც გაისმა:

– მატარებელი ნომერი ორი გადის... წავედით, წავედით! – ქალმა ტომარა აიღო და ბავშვს ხელი ენერგიულად ჩაავლო.

მორიგის მრავალჯანრულად დაბზარული მზერა მათ ფეხებთან მოქანავე იმ ტომარას მიეყინა, რომელშიც ქალმა ჩაკბეჩილი კარტოფილი ჩააბრუნა და თვალმოუცილებლად გაჰყვა, თუმცა შემდეგ სხვა ტომრებში და ჩანთებში აერია და საბოლოოდ დაეკარგა. სხვადასხვა ხელებზე მორგებული ჩანთები მრავლად ირეოდნენ ხმაურიან დარბაზში...

იგი სერიოზულად იმზირებოდა და ამიტომ ძალიან შეუსაბამოდ გამოჩნდა, რომ უცებ პირი ძალიან დიდზე დაალო და დაამთქნარა, თან ხმაურით, ისეთი ფატალური დისციპლინულობით დაამთქნარა, რომ ცოტა ხნით დარბაზის ხმებიც გადაფარა და... – „ა ა-ჰმ“ – დახურა პირი, თუმცა რა... რაც მართალია, მართალია, აბა, რა ექნა: ისიც ხომ ბევრი სხვასავით ჩვეულებრივი კაცია, ადამიანი და... პირს ღიას ხომ არ დატოვებდა...?!

გიორგი არქანია

**ქრისტეს პერანგივით
დაუსრულებელი**

– არ მჯერა.
 – ასე იყო. ის თეთრ ლოგინში იწვა, ჩვენი სახლიც თეთრი ზენრებით იყო მორთული, ამ ბიბლიოთეკასაც თეთრი ზენარი ეფარა...
 – რამე გითხრა?
 – კი... მადლობაო და წავიდა...

•

რაც სახლთან, პირველ რიგში, მაკავშირებს, ბაბუაჩემია.

ბაბუა ჩია კაცი იყო, თავზე რკალივით გასდევდა დაბერებული თმა, რომელშიც ერთ ნასერსაც ვერ იპოვიდა კაცი, ოთხმოცდარი ზამთრის მნახველ მოხუცს ნახშირით შავი წვერი ამოსდიოდა...

პროფესიით ინჟინერი იყო. თავის დარგში კარგა ხანს იმუშავა და როცა პენსიაზე გავიდა, ყმანვილობის დროინდელი ოცნების აღსრულებას მიჰყო ხელი... მიუჯდებოდა სანერ მაგიდას და ისტორიულ ნაშრომებს კითხულობდა, თან აკონსპექტებდა, მნიშვნელოვან თარიღებს, ფაქტებს, პიროვნებებს აღწუსხავდა...

ბავშვობაშიც უყვარდა კითხვა, სადღაც, ცხრა მთას იქით, დევებისა და ჭინკების სოფელში ნაშოვნ გაცრეცილ წიგნს დაითრევდა, აცოცდებოდა ყველაზე მაღალი ხის ყველაზე მაღალ

ტოტზე და იქ კითხულობდა...

კითხულობდა მთელი დღე. მისთვის საკვები წიგნში ამოკითხული ამბები და ხის მჭავე ნაყოფი იყო...

– ჩუმიად, ბავშვებო, ხელს ნუ უშლით, სხვაგან ითამაშეთ! – საიმედო დარაჯივით გარეკავდა ხოლმე ჩემი ბებია ხის ძირში მოთამაშე ფეხშიშველა ბავშვებს.

დრო კი ჩემი სოფლის მდინარესავით მიცურავდა...

•

ბაბუას ბებია სკოლაში შეუყვარდა, იმის მერე ეს სიყვარული არ შეწყვეტილა...

ის მკაცრი ხასიათის კაცი იყო, გრძნობების გამოხატვა დიდად არ ეხერხებოდა. არასდროს მინახავს ბებია და ბაბუა ჩახუტებული ან მოსიყვარულე. არც ყვავილები უყიდია ბებიასთვის დაბადების დღეზე და რვა მარტს...

მაგრამ მათი სიყვარული მაინც ძალიან კარგად იგრძნობოდა. ყოველ შემთხვევაში, მე ერთი შეხედვით ვამჩნევდი ამას.

მესმოდა ხოლმე ღამით, გვერდითა ოთახიდან, მათი საუბრის ხმა...

მშვიდად უყვებოდნენ ერთმანეთს ჩავლილი დღის ამბებს და მომავალი დღის გეგმებს ადგენდნენ...

ბებიას წარსულიდან რაღაც ან ვი-
ლაც გაახსენდებოდა და ეს იქცეოდა
მათი მასლაათის თემად...

ბევრჯერ დამიგდია ყური მათთვის,
იქნებ, ჩემზეც ეთქვათ რამე...

ბოლოს, როცა ხმა მიწყდებოდა,
ვხვდებოდი, რომ ორივე ძილის მორევ-
ში გადაეშვა...

•

ბაბუა რომ ჯარში წავიდა, ბები-
ას წერილი დაუტოვა: „დამელოდე, მე
დავბრუნდები“, ზედ საგულდაგულოდ
გადაღებული ფოტოც დაურთო, „მაგ-
რამ თუ რამე მოხდა, ასეთი გახსოვდე
მუდამ...“

ჯარში ოფიცრის ჩინს მიაღწია, მაგრამ
სამხედრო კარიერა აღარ გააგრძელა.

ციმბირიდან ათასობით კილომეტრე-
ბით დაშორებულ სოფელში მას ახალ-
გაზრდა საცოლუე, დატანჯული დედა
და მამისეული სახლ-კარი ელოდა...

ის დაბრუნდა.

ცოლი მალევე შეირთო, მუშაობა
დაიწყო და უნივერსიტეტშიც ჩააბარა.

ვინ იცის, რამდენი თავგადასავალი,
გაჭირვება თუ კურიოზი გადახდა თავს
სოფლისა და ქალაქის დამაკავშირებელ
გზაზე.

ასე დადიოდა ხუთი წლის განმავ-
ლობაში, თან სწავლობდა, თან მუშაობ-
და, თან შვილებს პატრონობდა...

რამდენჯერ უთქვამს უარი მეგობ-
რებთან ერთად რესტორანში წასვლა-
ზე, დიდი ხნის წინ გამოწერილი ტომე-
ბის მორიგი წიგნი რომ ეყიდა. ასე და-
აგროვა ძალიან მდიდარი ბიბლიოთეკა,
რომელიც დღემდე მასპინძელივით ეგე-
ბება ჩვენი სახლის სტუმარს...

გი დე მოპასვანი, ლევ ტოლსტოი,
თეოდორ დრაიზერი, უოლტერ სკოტი
და შტიფან ცვაიგი ჩვენს წარდენის-
დროინდელ სოფელში ბაბუას წყალო-
ბით შემოვიდნენ....

ბაბუასთვის მე ყველაფერი ვიყავი

და ის ყველაფერი იყო ჩემთვის...

დედაჩემს ჩემს დასთან უწევდა ყოფ-
ნა დიდ ქალაქში. ქალაქში, სადაც ბევ-
რი ხალხი ცხოვრობდა, ბევრი შენობა
იდგა და ბევრი, ძალიან ბევრი მანქანა
დადიოდა...

დედის ნაცვლად სკოლას ბაბუა
აკითხავდა...

მახსოვს, გამოჩნდებოდა სკოლის
ეზოში, ბავშვები დაინყებდნენ ძახილს:
„ბაბუაშენი მოვიდა! ბაბუაშენი მოვი-
და!!!“

ამის გაგონებაზე ისეთ ადგილას
მივდიოდა, მას რომ არ დავენახე. თით-
ქოს მრცხვენოდა, რომ თვეში ორჯერ
მანაც სკოლაში დედის ნაცვლად მოხუ-
ცი ბაბუა დადიოდა.

მას კი სკოლაში სიარული არ ეზარე-
ბოდა. პირიქით, არც ერთ მშობელს არ
უვლია სკოლაში ბაბუაჩემზე ხშირად.

შემოვიდოდა ეზოში, ჭიშკრიდან და-
ინყებდა მასწავლებლებთან ჩემზე მას-
ლაათს. ეკითხებოდა ნიშნებზე, სთხოვ-
და, რა მქონდა უარყოფითი, ეთქვათ.
როცა პასუხად შექებას მიიღებდა, ემ-
მაკურად გაელიმებოდა...

ერთადერთი სასკოლო ღონისძიე-
ბა, რომელიც გამოტოვა, ჩემი ბანკეტი
იყო.

შეიძლება უნდოდა კიდეც წამოს-
ვლა, მაგრამ არ მითხრა...

•

მეექვსე კლასამდე ბაბუასთან მეძინა.
ცხოვრებაში, ალბათ, ვერასდროს
დავიძინებ ისე თბილად და გემრიელად,
როგორც მაშინ, ჩია მოხუცის ღუნღუ-
ლა სხეულის გვერდით...

ყველაზე მეტად სწორედ ეს მიკვირ-
და – როგორ შეეძლო ასეთი სითბო ეფ-
რქვია ადამიანს, რომელიც ძვლისა და
კანის ასხმას მოჰგავდა.

ხშირად მეუბნებოდა, პატარა რომ
ვიყავი, ჩემი უფროსი ბიძაშვილები ჩა-
მიგორებდნენ სანოლში და ჩემით თბე-
ბოდნენო.

ბაბუასთან დაძინება ჩემთვის რიტუ-
ალს წააგავდა. გვიანობამდე ტელევი-
ზორს ვუყურებდით, მერე ის ადგებო-
და და მეც ვხვდებოდი, რომ დანოლის
დრო მოახლოებულიყო.

ბაბუას ვაცდიდი, სანოლი უნდა გა-
ეთბო. მერე მეც ჩავუგორდებოდი და
ტკიპასავით მივეკრობოდი მთელი დღის
შრომისაგან გათანგულ სხეულს...

მასაც ყველაფერს ერჩია ეს რიტუ-
ალი. დანაოჭებულ ხელებს ღიპზე შე-
მომხვევდა და დაინწყებდა...

დაძინებამდე მთელი ქვეყანა ჩვე-
ნი იყო, მთელი სამყარო ჩაბნელებულ
ოთახში იყრიდა თავს... ისტორიები,
მითები, ზღაპრები, დევისხელა წინაპ-
რების ამბები – ეს ყველაფერი ყოველ
სალამოს ჩვენთან ერთად იძინებდა...

პირველად მაშინ გავიგე ოჩოკოჩის
შესახებ. უძველესი ზეპირსიტყვიერე-
ბის ბევრი ნიმუში სწორედ ბაბუამ გა-
მაცნო, პირველად მასთან ვეზიარე ჩე-
მი ქვეყნის ისტორიას...

„ამდენი მტერი თუ გვყავდა, რა
ჯანდაბამ გადაგვარჩინა?“ – წამოვრო-
შავდი ხოლმე.

„მტრები იმისთვისაა, ბაბუ, რომ გა-
გაძლებინონ, ცხოვრების გაგრძელების
ჟინი გაგიორკეცონ, ხვალინდელ დღეს
ფხიზლად შეხვდე, აბა, უმტრო კაცი –
მტერს!“

და ასე შემდეგ...

„განა გინახავს, ბაბუ, აჩუ და ძორ-
გო¹ ერთად შეექცეოდნენ ბალახს?!“

„არა!“

„ჰოდა, არცაა გაჩენილი ბუნებისგან
ასე – ცხენი ცხენთან უნდა იყოს, კამეჩი
თავის სწორს მონახავს. ასეა ადამიანის
ბუნება, შენც შენისთანას იპოვი, დაი-
ამხანაგებ. იმას, ვისაც ცუდისკენ უჭი-
რავს თვალი, ხელი გაუნოდე, დაარიგე,
დაუშალე ვაგლახი საქმე, მაგრამ, თუ
არ გისმინოს, არასდროს მიჰყვე უკან!“

ასე ჩამეძინებოდა ხოლმე.

ასე ჩამეძინებოდა მასაც.

დრო კი ჩემი სოფლის მდინარესა-
ვით მიცურავდა...

•

ქირსემ ოსარეჯგუა უგუთებელქ
იდუ¹.

ბაბუასგან ხშირად გამეგო ეს სიტ-
ყვები, მაგრამ დიდ ყურადღებას არას-
დროს ვაქცევდი. მას სჩვეოდა საუბრის
დროს ძველზე ძველი ფრაზების გამო-
ყენება.

ერთხელ, როცა ბუხრის წინ, კერას-
თან ვისხედით, მან ყველაფერი ამიხსნა.

– უძველესი დროიდან ჩვენს ქალებს
შობის დღესასწაულზე წესად ჰქონი-
ათ ქირსემ ოსარემ, ანუ ქრისტეს პე-
რანგის ქსოვა, მაგრამ მხოლოდ ერ-
თადერთი რიგი უნდა ამოეყვანათ, ეს
აუცილებელი იყო. ასე გრძელდებოდა
წლების განმავლობაში, ყოველ წელი-
წადს ქსოვილს ახალი რიგი ემატებოდა.
იმ ასაკამდე ვერც ერთი ვერ აღწევდა,
პერანგის დასრულება რომ მოეხერ-
ხებინა. თუ დედა გარდაიცვლებოდა,
მის საქმეს ქალიშვილი აგრძელებდა,
მაგრამ მას უნდა დაეშალა დედის მი-
ერ გამოყვანილი ქსოვილის ყველა რი-
გი, გარდა პირველისა, შემდეგ თვითონ
აგრძელებდა, შემდეგ მისი შვილები,
შვილიშვილები, შვილთაშვილები კის-
რულობდნენ ამ საქმეს და ასე, დაუს-
რულებლად...

– ნუთუ ვერც ერთმა ვერ მოახერხა
ამ საქმის ბოლომდე მიყვანა?

– ამბობენ, რომ იყო ერთი ქალწუ-
ლი, ოხაჩქუს მთის რომელიღაც მღვი-
მეში უცხოვრია მარტოს ას წელზე მე-
ტი იცხოვრა და მისი ნეშტი ახლაც იმ
მღვიმეში განისვენებსო ქრისტეს პე-
რანგთან ერთად.

– და რატომ აკეთებდნენ ამას?

¹ მეგრულად – კამეჩი.

¹ „ქრისტეს პერანგით დაუსრულებელი
გამოღა“.

– ამით ჩვენი ქალები ქალწულ მარიამის დამსგავსებას ცდილობდნენ – ხომ იცი, რომ ის თავად უკერავდა ქრისტეს პერანგებს. ჩვენთვის დედობის სანყისი ხომ ღვთისმშობელია.

– დედაშენს თუ ჰქონდა ასეთი პერანგი, ბაბუ?

ბაბუს სევდა ჩაუდგებოდა თვალებში.

– ჰქონდა... შობის ღამეს, როცა ჩვენ მხიარულებას მივეცემოდით, დედა თავის ოთახში იჯდა და დილაამდე ქსოვდა. მაშინ არ ვიცოდით თუ რატომ აჩემებდა ამ საქმეს მაინცდამაინც შობის ღამეს. ასე გრძელდებოდა მანამ, სანამ მამაჩემი შორეთში არ გადაასახლეს და სახლი არ გაგვიძარცვეს. ის პერანგიც მაშინ დაიკარგა. იმის მერე ქსოვის ხელახლა დანყება დედას აღარ უცდია...

– და ეს შეიძლებოდა?

– ეს სიმბოლური იყო, ბაბუ, პერანგის ქსოვა კი არაა მთავარი, უსაზღვრო, დაუსრულებელი სიკეთეა ყველაფრის თავი და თავი. ქრისტეს პერანგიც იმ დაუსრულებელ, სრულყოფილ სათნოებას განასახიერებს, რომლის მიღწევა ადამიანს არ შეუძლია, მაგრამ მასზე ფიქრი და მისკენ სწრაფვა ღმერთთან უფრო აახლოებს მას. ახლა მე და ბებიაშენი ვქსოვთ ასეთ პერანგს. მე რომ აღარ ვიქნები, თქვენ უნდა გააგრძელოთ, განსაკუთრებით შენ, მერე შენმა შვილმა, მერე შვილიშვილმა და ასე, სამარადისოდ...

და იმ ღამეს მხოლოდ იმაზე ვფიქრობდი, რომ მეც უნდა მომექსოვა სიკეთის და მარადისობის პერანგი...

•

ბაბუა სისხამ დილით ადგომას იყო მიჩვეული.

სანოლიდან ჰალაისავით¹ გაუჩინარდებოდა, საბანს კარგად დამაფარებდა და ოჯახის საქმეებზე მიდიოდა.

¹მეგრულად – ციყვისებრთა ოჯახის ცხოველი.

ძროხა უნდა მოენველა, ველზე გაერეკა, აგვარა დაესუფთავებინა, ღორები დაეპურებინა, ქათმებისთვისაც უნდა შეელო თავიანთი სასახლის კარი...

ბაბუს საოცრად უყვარდა ცხოველები, ხშირად მიხუმრია, შენს ჭრელაზე გაგვცვლი ყველას-მეთქი.

ძალიან აფასებდა პაპის პაპის მიერ დატოვებული რიტუალების შესრულებას.

ჭრელა ხბოს რომ მოიგებდა, ერთი კვირის განმავლობაში რძის ნანარმს პირს არ ვაკარებდით, ბებია მონანველს მოაგროვებდა და კვირის ბოლოს უამრავ რამეს გაამზადებდა: ხაჭაპურს, ყველიან კვერებს, მანონს, გებჭაღიას, ელარჯს, ჭვიშტარს, სულუგუნს...

მე და ბაბუა ყველაფერს ტაბლაზე დავაწყობდით და ეზოში გავიტანდით.

ბაბუა ჭრელას და თავის ხბოს მოიყვანდა, რქებზე სანთლებს მიამაგრებდა, ზედ დაუნთებდა... მერე სუფრას მივუსხდებოდით. დაინყებდა დალოცვას, მადლობას ეტყოდა უფალს სარჩოს მოცემისთვის... ერთ სადღეგრძელოს მეორე მოსდევდა, მეორეს – მესამე, მესამეს – მეხუთე... მე ვუსმენდი და თიხის ფიალის მოჭახუნების მერე ვგრძნობდი, ახალი რაღაც რომ უნდა მეთქვა, მაგრამ ისევ მის ნათქვამს ვიმეორებდი...

ასე შევზარხომდებოდით. ერთ ლიტრ ღვინოს მოვუღებდით ბოლოს.

არც არასდროს დამიღვევია სასმელი იმაზე გემრიელად...

არც არასდროს ჰქონია საჭმელს იმაზე უკეთესი გემო, ვიდრე ბაბუას მიერ მოტეხილ და ნაწილადებ ყველიან კვერს ებადა...

დრო კი ჩემი სოფლის მდინარესავით მიცურავდა...

•

სკოლა დავამთავრე და ბაბუა ცუდად გახდა.

ერთ დღესაც აღმოაჩინა, რომ რაღაც სჭირდა...

ოპერაცია გავუკეთეთ...

ავთვისებიანი სიმსივნე გამოდგა, მაგრამ მისთვის არ გაგვიმხელია.

მან კი სიცოცხლის ბოლომდე არ გაგვიმხილა, რომ ყველაფერს ხვდებოდა...

აგვისტოდან იანვრამდე თებერვლის თოვლივით ჩამოდნა...

ვამჩნევდი მის ფერისცვალებას: ჯერ მისაღების ტახტზე წამოწვებოდა ხოლმე... მერე მისაღების ტახტზე დანვა...

მერე საბოლოოდ დანვა...

●

მე მხოლოდ 31 დეკემბერს ვიგრძენი, რომ ის დიდხანს ვერ იქნებოდა.

თორმეტს ხუთი წუთი დააკლდებოდა და მას ეზოში გასვლა ჩვეულებად ჰქონდა.

ავიდოდა მაღალ აივანზე და იქიდან უცქერდა ფოიერვერკებით განათებულ ქალაქს. ქალაქს, რომელშიც ცოტა ხალხი ცხოვრობდა, ცოტა შენობა იდგა და ცოტა, ძალიან ცოტა მანქანა დადიოდა...

შემდეგ ნედლი ხის ტოტებს მოკრეფდა და სახლში ლოცვით შემოვიდოდა:

– ხვათი და ბარაქა, ბედნიერება და ჯანის სიმრთელე, ეს წელი სიკეთისა ყოფილიყოს!

ახლა კი ყველაფერი სხვაგვარად იყო.

ბაბუა თავისი რიტუალის შესასრულებლად ტახტიდან არ ამდგარა...

მეც უღიმღამოდ შევხვდი ამ ახალ წელს იმ ადგილას, სადაც წინა წელს ის იდგა.

ნედლი ტოტები მოვაგროვე, შემოვედი სახლში და იგივე სიტყვები გავიმეორე.

ბაბუას კი...

ბაბუას თავი წამოუყვია ტახტიდან, ცალი ხელით სხეულს იმაგრებდა, ცალით კი ფარდა ჰქონდა გადაწეული... ფანჯრიდან უყურებდა ფოიერვერკებით განათებულ ქალაქს...

ქალაქს, რომელშიც ცოტა ხალხი ცხოვრობდა, ცოტა შენობა იდგა და ცოტა, ძალიან ცოტა მანქანა დადიოდა...

●

იანვარში ბაბუა ჩემს ოთახში გადავიყვანეთ.

ჩემი ოთახი პირდაპირ მისაღებს ებოდა, მე დიდ ქალაქში ვსწავლობდი და ისიც დაცარიელდა...

ბაბუას ყველაზე დიდი ოცნება ჩემი ოქროს მედალი იყო.

ოღონდ ეგ მანახა და იმ დღეს მომკლაო.

კუთვნილი ჯილდო თებერვალში უნდა მოეცათ, მაგრამ დირექტორს ვთხოვე, წამოღების ნება ყოველგვარი ცერემონიების გარეშე დაერთოთ.

დირექტორმა სახლში თავისი ხელით მომიტანა ბაბუას ყველაზე დიდი ნატვრა.

– ბაბუ, მალე მოვლენ, შენი მედალი უნდა მომიტანონ!

წვერზე მოისვა ხელები:

– ასე ხომ ვერ შევხვდები სტუმარს, ბაბუ, წვერი უნდა გავიპარსო!

წვერი მე გავპარსე.

ჩავარდნილ ლოყაზე ჩემი ხელით ვუსვამდი საპარს ფირფიტას. ის პირში ჰაერს ჩაიგუბებდა და ოდნავ მიაღვილებდა ამ საქმეს.

მედალი რომ დაინახა, სახე გაუბრწყინდა, განათდა და გამოკეთდა. ვინ იცის, რამდენჯერ აკოცა მოოქრულ მეტალს.

იმ წუთის მერე ბალიშის ქვეშ ედო და მნახველებს დიდი სიამაყით აჩვენებდა:

– აი, ნახეთ, ჩემმა ბიჭმა ოქროს მედალი აიღო, განა ცოტა საქმეა ეს?!

იმედი მომეცა.

იმ დღეს მეგონა, რომ ბაბუა დღეს თუ არა, ხვალ მაინც გამოკეთდებოდა, საწოლსაც თავს მიანებებდა და ყველაფერი ჩვეულ კალაპოტში ჩადგებოდა.

•

მეორე დღეს ისევ ცუდად გახდა.

ლამეს ვუთენებდი. საწოლის გვერდით, ტახტზე ვინეჯი. ცალი თვალით ვთვლემდი, ცალით მოხუცს ვზვერავედი.

დილის ხუთ საათზე ტკივილდამაყურებელს ძალა ეკარგებოდა და ახალი უნდა მიმეცა...

ჩამეძინა.

გამაღვიძა ფუსფუსის ხმამ.

თვალი ოდნავ გავახილე.

ბაბუამ თავი წამოყო, შემომხედა, დარწმუნდა, რომ რულში წავსულიყავი და გვერდით მდგარი სკამისკენ ფრთხილად წაიღო ხელი. ხელის კანკალით წამალი აიღო, წყალი დააყოლა, შემდეგ ისევ წამოინია, ისევ გადაამომონმა და თავი ბალიშში ჩაუშვა...

არ ვიცოდი, რა მექნა.

არ ვიცოდი, რა მეფიქრა.

არ ვიცოდი, რა მეტქვა.

მხოლოდ მდინარის ცურვის ხმა მესმოდა.

•

დიდ ქალაქში დაბრუნების დღეს გამოსამშვიდობებლად შევედი:

– აბა, ბაბუ, შენ იცი, გამოცდებს ჩავაბარებ და მალე დავბრუნდები, გაუმაგრდი!

მან ორიოდე თბილი სიტყვა მითხრა და, რაც ყველაზე მეტად გამიკვირდა, მომიგო:

– ღმერთი გიშველის ბაბუ!

მიუხედავად იმისა, რომ ის მორწმუნე კაცი იყო, არასდროს არ გამიგონია მისგან ასეთი სიტყვები.

– არ შეგეშინდეს შენ, აი ნახავ, მალე დავბრუნდები!

ერთხელ ვაკოცე ლოყაზე და წამოვედი.

მან დამიძახა, მოვიხედე...

ორივე ხელი მაღლა ასწია, შემდეგ ერთ მუშტად შეკრა და ასე დამემშვიდობა.

ჩემი წასვლის შემდეგ გონი დაუკარგავს.

დაფეთებული კითხულობდა თურმე:

– „ჩემი ბიჭი სადაა?“ „რატომ არ მნახულობს?“

•

სამი დღის შემდეგ გარდაიცვალა.

გარდაიცვალა ისე, როგორც მთელი ცხოვრება გაატარა – კვნესის და წუხილის გარეშე.

ხუთი დღე თავში ვგეგმავდი გამოსამშვიდობებელ სიტყვას, ვიხსენებდი ყველაფერს. ვანყობდი წინადადებებს. ვფიქრობდი ბევრს. ვფიქრობდი ბაბუზე, ვფიქრობდი ჩემზე. ვფიქრობდი ბეზზე. ვფიქრობდი სახლზე, რომელიც დამფუძნებლის გარეშე დარჩა. ათასი აზრი ტრიალებდა ჩემ გარშემო.

გამომშვიდობების დროც დადგა...

ბაბუა რომ ეზოში ჩამოასვენეს, ენა ჩამივარდა. გონებიდან ყველაფერი წამეშალა.

დამავინყდა წარსული.

დამავინყდა მასთან გატარებული წუთები.

დამავიწყდა მისი ყველა შეგონება.
მივედი და ერთადერთი სიტყვის
თქმა მოვახერხე:
„მადლობა“.

თვალს ცრემლი მოსწყდა და ზუს-
ტად გულზე დაენვეთა.

მიგვექონდა სასახლე და მეგონა, რომ
მარტო მე მეკუთვნოდა ის.

მარტო მე უნდა მეტვირთა და ამე-
ტანა ამ დაუსრულებელ ფერდობზე.

მარტო მე...

და

რატომღაც

მდინარის ცურვის ხმა აღარ მესმოდა.

•

მეორმოცე დღეს დამესიზმრა.

მისმა ცხოვრებამ შავ-თეთრი ფილ-
მივით ჩამირბინა თვალწინ.

თავიდან ჯანმრთელად იყო. ყველა-
ნი კარგად ვიყავით.

მერე ცუდად გახდა.

ვამჩნევდი მის ფერისცვალებას: ჯერ
მისალების ტახტზე წამოწვებოდა ხოლ-
მე... მერე მისალების ტახტზე დანვა...

შემდეგ საბოლოოდ დანვა...

და სიზმარშიც ის პერანგი გამახსენ-
და, სიკეთის და მარადისობის პერანგი,
ბაბუას მიერ დატოვებული, აწი მე რომ
უნდა მექსოვა...

– არ მჯერა.

– ასე იყო, ის თეთრ ლოგინში იწ-
ვა, ჩვენი სახლი თეთრი ზენრებით იყო
მორთული, ამ ბიბლიოთეკასაც თეთრი
ზენარი ეფარა.

– რამე გითხრა?

– კი... მადლობაო და წავიდა...

ნუციკო დეკანოზიშვილი

ათასწლეულებს გადაუფრენს ის სიყვარული,
რითაც გეძებდი და ვერ გიპოვე.
და მომეჩვენა, თითქოს მერე სულ არ იყავი,
და ხეებივით ხელს მიქნევდი (სულ არ იყავი),
და შემოდგომა ცვიოდა ფეხქვეშ – ისეთი ხმელი,
რომ გიპოვე და ველარც გითხარი.
გამოგიგზავნე თეთრი ხმები – თეთრი ბატკნები,
გამოგიგზავნე ოქრომკედით დასვრილი გული,
იყავი, მაგრამ სხვაგან წასვლა გამოიგონე
და არსად არ ხარ, როცა გიგონებ,
გარშემო გივლი.
ზანზალაკები ანკრიალდნენ – ისევ გამოთბა
და სიტყვებს გიძრობ გახურებულ გზებზე, ჰაერზე.
არა ხარ, მაგრამ ერთი ნუთით მაინც გამოდი,
და თუ ხარ, ერთი ნუთით კიდევ გამოდი,
დავიმალოთ და ასე გავერთოთ.
ვითვლი იმხელა უშენობას, ველარც დავითვლი,
და თუ არა ხარ, არაფერი დამიკარგია.
მაგრამ როდესაც თმას ვიშლი და ვგრძნობ,
მითვალთვალე,
ეს ციფრებიც ხომ არად მარგია,
ეს დღეებიც ხომ არად მარგია,
და რა კარგია, რომ მე თვითონ გამოგიგონე,
არ იყავი და, რომ ვერ დაგთვალე.

ჩახედე მაინც, როგორ არ გვსურს ზევით ახედვა,
ჩახედე ჩვენი სულის ღია – ფრიალო ღრმულებს,
რომ დავემსგავსეთ ღობის ძირში მიბმულ სახედრებს,
ღამეები კი სევდიანი ძალღივიტ ვყმუით.
ჩქარა მიხედე! ღია თვალში ჩახედე ჩქარა!

ჩვენ რომ გვგონია, ცოცხლები ვართ, მხოლოდ გადავრჩით და გვეჩვენება – დამარხული ათასი მკვდარი როგორ დგება და როგორ გვესვრის თეთრი დამბაჩით. მერე რა არის? – დილა, სადაც შორიდან ვხედავთ თავებს და ფორთხვით რომ მივალწვეთ კედლის სარკემდე, ვდგავართ შეშლილნი, ველოდებით უჩინარ მედდას, გარღვეულ სახეს ღიმილით რომ გადაგვიკერავს და ჩვენს ბედნიერ, ლამაზ, ამაყ, გონიერ თავებს დაგვადგამს მხრებზე და ღილით გადაგვწერს პირჯვარს, რომ გავათრიოთ ერთი დღეც და მივადგეთ ღამეს – ალენილები, დალლილები და როგორც გვიჯობს, ისე ვთქვათ კიდევ ერთი დიდზე დიდი ტყუილი, რომ არ გავიგოთ, რომ ვერ მივხვდეთ, რომ არ გვეგონოს, რომ ამ ღამესაც მივანყდებით ცაზე ყმუილით და წერილს მივწერთ ძველებურად ყოფილ მეგობრებს ან უხერხული პაუზებით – მიყვარხარ – ვიტყვი, და ჩვენი მკვდრები აზიდავენ ჩხრიალით ჩონჩხებს, რომ ჩვენი სისხლით – ფერმკრთალი და წყალწყალა სისხლით ლოყები ხარბად შეიფერონ და სიკვდილს მორჩნენ.

მასწავლე, როგორ მოგიყვე ამბავი, რომელიც ჩვენზეა და, ლამისაა, უფრო ადრე მოხდეს, ვიდრე მოხდება, და, ლამისაა, ფეხქვეშ გამომეცალოს – მიწასავით, და, ლამისაა, დამაყრუოს, ისე მეძახის. მომიყევი, როგორ მოგიყვე ამბავი, რომელიც გაჩნდა და ტირის და არავინ ჰყავს პატრონი, რომ გაზარდოს, და არავინ ჰყავს მტერი, რომ მოკლას. გაჩნდა და იცდის – აბლავლებული, როდის ავიყვანთ ხელში და ვაჭმევთ. შეძელი გამაგებინო, როგორ მოგიყვე ამბავი, ან შეძელი და მოკალი. რადგან ის დასჯილია – გაჩნდა და ცოცხლობს.

კოცონს გადაახტი – თვალეში მიყურებდი შენ. კოცონს მარჯვნიდან შემოუარე – მაძალებდნენ სხვები. არ ჩაქრეს, ჩქარა – მეშინოდა მე.

მეშინოდა მე და ვჩქარობდი,
 და ჩემი გული ფართხალებდა დილასაყოლილი ჩიტყვივით,
 და ჩემი თვალები ინვოდნენ სიყვარულისგან,
 და ჩემი ტანი ღღვებოდა შენზე,
 და ჩემი შუბლი ითხოვდა ტყვიას,
 და ჩემი სიცოცხლე შეუძლებელი ხდებოდა.
 ავდექი და – პირდაპირ შევედი,
 ავდექი და – ცეცხლში შევედი,
 ავდექი და – აღარ შემეშინდა.
 გამოდი, ყველაფერი ტყუილია –
 მიყვიროდნენ ისინი,
 არ მეგონა, თუ შეხვიდოდი –
 მეჭიდებოდნენ შენი ხელები,
 არ ვინვი, ღმერთო! –
 ვლულლულეებ მე.
 და ისე მომაქვს ნამურული ფრთები,
 როგორც მკვდრის საფლავზე მომწვარი სანთლები,
 და ისე მომთრევს დამწვარი სამოსი,
 როგორც ბებერი, დავინყებული სამყარო,
 და ცეცხლიანი თითებით ისე ვუკრავ შენში,
 როგორც ასი წლის წინ მოკლული სპილოს ძვლისგან
 გაკეთებულ თეთრი როიალის კლავიშებზე.
 აღარც სხვები მომძახიან – დავავინყედი.
 აღარც სხვებს ვეხმიანები – დამავინყდნენ.
 კოცონიც, რახანია, ნაცრადქცეული,
 შემოდგომის ქარს შეერია.
 შენ თვალს თვალში მიყრი და მეუბნები – გადავახტე,
 მე აღარ მეშინია და – პირდაპირ შევედივარ,
 ცეცხლი გვინდა,
 ცეცხლი, რომელიც ჩაქრა და ქარმა წაიღო,
 ქარმა წაიღო და აღარ მოიტანს.
 შენ დგახარ ისე, როგორც ნამუსმონმენდილი ნერონი,
 მე კი, აი, უკვე მერამდენედ
 პირდაპირ შევედივარ კოცონის ადგილზე
 და ვლულლულეებ:
 ღმერთო, ანთე ცეცხლი და
 არასოდეს მასწავლო მარჯვნიდან შემოვლა.

ფერიცვალება

როგორც ყოველ წელს,
 ახლაც ისე ჩვეულებრივ მოვედი,
 თითქოს, არ ვიცოდე, რომ აქ არაფერი გესაქმება,
 რომ ეს სასაფლაოები ჩვენი ყველაზე დიდი ტყუილია,
 რომ ტყუილია ამ შუა მზისგულზე მოსვლა და
 მნიფე ატმების, ყურძნების, ვაშლების გადმოგორება.

სანთლებზე აღარაფერს ვამბობ – სანთლები თავის თავზე ჰყვებიან.
როგორც ყოველთვის, ისევ მიძინებდა საფლავზე სიარული,
გარედან ვუვლი – რა ვიცი, არაფერი გატკინო.
რა ვიცი, მაინც, რა ვიცი, სად ხარ.
ეს ორჭოფობა მომაქანებს, ეს გაურკვეველობა.
და შენს დახრილ საფლავზე თავბრუ მეხვევა,
და შენს დახრილ საფლავზე გატეხილი მარმარილო მაკრთობს,
და ყველა მიზეზი მაქვს, რომ დავჯდე და ვიტყვო,
მზის სათვალესაც ვიხსნი,
რა მოხდა, ვზივარ და
მამის საფლავზე ვტირი.
ხომ ვერავინ მიხვდება, რაებზე აღარ ვტირი,
ხომ ვერავინ მიხვდება, რა გაუმართლებელი უტიფრობაა –
ყოველ გაგანია ფერიცვალებას ამოხვიდე მამის
საფლავზე და
შენს თავს გლოვობდე.
აი, როგორ გიყვარს შენი სუსტი გოგო,
აი, რატომ მოკვდი ასე მალე –
შენ ხომ იცოდი, სადმე უნდა დავმჯდარიყავი
და გულიანად მებლავლა,
შენ ხომ იცოდი შენი დამრეცი საფლავის
სიმყუდროვის შესახებ.

მთავარია, სადმე არ გადამეყარო –
ფრთხილად უნდა ვიყო.
ადგილები უკვე ველარ მაშინებენ,
ადგილები, სადაც დავრჩით.
ეს ის ადგილებია, საიდანაც ველარ გამოვალნიეთ,
სადაც შეუჩერებელი ვარდნაა,
სადაც ჰაერზე შევდექი და დაგიძახე – მოდი!
შენ კი უკანმოუხედავად გაიქეცი – ჩემსკენ.
ეს ის ადგილებია, სადაც მიახლოებისას გული მერღვევა
და ასე გაფატრული, გულღვიძლგადმობრუნებული
შენში ვკანკალებ.
მაგრამ ისე შევეჩვიე, მაგრამ ისე უსაფრთხოა ეს
სიკვდილი,
ჩუმი ამოკივლებასავით – ტრიალ მინდორში,
სადაც მხოლოდ ბალახები გაიგებენ შენ არყოფნას,
სადაც მხოლოდ ბალახები იქნებიან მშვიდად,
როცა ღრუბლები ადამიანებივით გადაგივლიან თავზე,
უცრემლოდ, უყველაფროდ და
იქნება დიდი გვალვა

და არ იქნება მისხალი გლოვა,
მხოლოდ რამდენჯერმე დაიქუხებს ჩვენი მონატრება,
მხოლოდ რამდენჯერმე შეტორტმანდება და
უსულოდ დაეცემა ძირს.
ეს ის ადგილებია,
ეს ის ადგილებია,
საიდანაც ვერ გამოვედით,
სადაც ქალაქში გასასვლელი გზები წყდება,
საიდანაც ყოველთვის მეძახი:
ფრთხილად, მე ვცოცხლობ!
ადგილები ვერაფერს მაკლებენ,
რადგან მე ამ ადგილებად ვიქეცი და ვთრთი –
შემთხვევით სადმე გზაში არ გადაამეყარო.

ჩემი გარსია ეს სიცოცხლე, შენი ნაწილი,
ისევ ვერ გხედავ – ვერ გეხები და ველარც გტოვებ,
შორს ვარ და თავი სასიცოცხლოდ უკვე გავწირე,
ახლოს მივდივარ, ვეტოლები სივრცეებს – ტოლებს.
ჩრდილები მთების, მოგონების, სახლის ჩრდილები
მტოვებენ, გზებზე რომ ვიარო და არ დავეცი,
გზად – უტიფარი მომხდურები და მორჩილები –
მიცნობდეთ, – ისევ დავივინყე, ისევ გავეცი!
ისევ მივდივარ, სხვა არავინ, არავინ მომდევს,
ალარ ვიგონებ მოგონებებს, მთებს და სახელებს,
ჩამოკრავს სადღაც არეული, გუგუნა გონგი,
მოდის საღამო – ერთადერთი უხმო მნახველი
და ხელებს მაცლის, სათითაოდ მოჰყვება თითებს,
კისერთან მჭიდროდ მობჯენილი – ყელში ამოდის,
მივდივარ, ისევ არვინ არის, მივდივარ – ვითმენ,
მომყვება ჩრდილი მარტოობის – თეთრი მამონტი.
ვერ შეგიცანი და ვერ გნახე, გდარდობ – ვინა ხარ?
ზაფხული. ტბები. სიცხეები. მზე და მანტოვა.
მივდივარ ისევ. ვერ გპოულობ. გნერ და გინახავ,
ჩემი ხორცი ხარ და სისხლი ხარ... „და კვლავ მარტო ვარ“.

გამოგიტყდები: გამითავდა ლექსებში სევდა
ანდა, ისედაც უსუსურებს, სწყდებათ კისრები,
გამითავდა და, ალარ ვიცი, რალა ვთქვა მეტი –
სევდა მერევა, მიგუბდება, სევდით ვისვრები.

შენი ხელები, შენი მხრები, შენი წუხილი
დამყვება – ისევ ალარ ვიცი, ვის შევეფარო,
ყოველი დილა მანოკებს ავი კრუხივით
და დგას შუადღე – ჩაძირული, ფსკერზე გემბანი.

რომ აღარ ვიცი, ვის მივმართო, რომ ეს ფარსია,
რომ ზურმუხტისფერ დინებაში იხრჩობა წყალი,
მალე მაისი და ივნისი მზეებს გაცვლიან,
მერე თიბათვე გაშიშვლდება მალე, სულ მალე.
და დამადგება ღამე, როგორც კარაბინერი,
დამადებს ძილის ბორკილებს და მაკოცებს ნაზად.
გამოგიტყდები – აღარც ვიცი, როგორ ბინდდება,
გამოგიტყდები – აღარა აქვს არაფერს აზრი.

საკვირველია, არაფერი ვიცი სიყვარულის შესახებ,
საკვირველია, რადგან ვერც ერთხელ ამოვათქმევინე
სიტყვები,

არადა, ხელში მეჭირა, ისეთი მოუხელთებელი, ისეთი
მართალი...

ყველაფერი გაქრება იმის გარდა, რასაც გწერ, ჩემო,
არაფერს დაიტოვებს მინა,

ვიღას ექნება სხეულის ტარების თავი?

ვიღა გამახსენებს აკანკალებულ აპრილს –
ცისთვალეების შრიალში,

როგორღაც დაეხსენი, ჩემო, ამ შავთვალა დევებს,
მათი დედები ბევრს იცინიან,

მათი დედები უტიფრად იცინიან,

მათ არასოდეს სწყდებათ გული, როგორც

მაღალი ხიდან დავარდნილი სალი ნაყოფი.

აჰა, გაჩეჩებ,

თუმცა, არაფერი ვიცი მის შესახებ,

საკვირველია,

ჰოი, როგორი საკვირველია,

რაც დავიბადე, ატატებულს ხელით ვატარებ

და ღამლამობით ჩემს სიცოცხლეს ვანოვებ მშვიდად.

და მაინც – ერთხელ დამანახვე,

გამაგებინე, როგორია?

თვალეები რა ფერი აქვს?

შენ უფრო გგავს თუ მე?

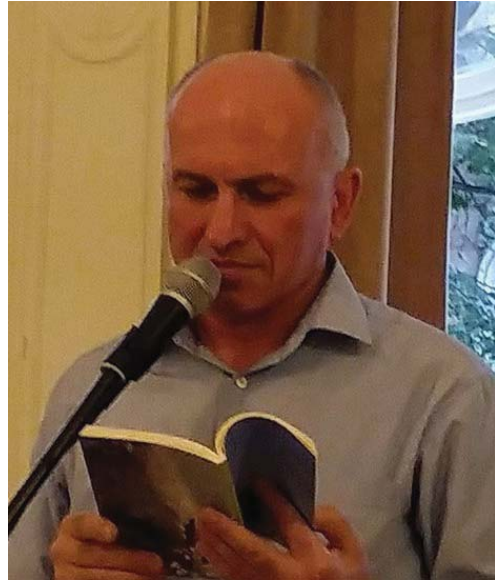
ასე გწერ – ჩემო,

და ეს სიტყვები – (შენ ეს იცი) –

ჰაერს უთვალავჯერ შეაზანზარებს.

გივი ჩილვინაძე

რა ჩამოეფარა
მთვარეს?

ფერდობის თავში, კორდთან მდგარ პანტას მოფარებული მეველე შემკრთალი უცქერდა ყანაში დღისით, მზისით მოურიდებლად შესულ დათვს, გულმოდგინედ რომ აგებდა დაბლა სიმინდს და ჯერ კიდევ ჭყინტ ტაროებს აჩქარებით თქვლეფდა. მრავალი ყანა გაეტიალეზინა იმ ზაფხულს ამ უზარმაზარ, მოურიდებელ მხეცს და ახლა კოლმეურნეობის სოფლისგარე ნათესებს მისდგომოდა. ვესროლო თუ არ ვესროლოო, ფიქრობდა ცალსულთან თოფმომარჯვებული პაპუნა, რომ ვერ მოვარტყა საჭირო ადგილას, მერე მეორედ და მესამედ სროლას დამაცდის? – ვაითუ, ამიცდეს კიდევ და ხომ გამბრდღენის აქავე ეს ოხერი? რამხელაა თანაც, მიმყოლებს ამ სიმინდს... ხმაურზე წავა, მაგრამ მოკვლაც რომ მინდა? არა, უნდა გადავიდე სოფელში და წამოვიყოლო ვინმე. ეს ისე გულმოდგინედ მოჰყვება ამ ყანას ქვემოდან, გაძლომამდე არ გაადგამს ფეხს აქედან. ჩემს გადასვლა-გადმოსვლაში კი დაფენს მთელ ყანას ძირს, მარა რა ვქნა, სული ტკბილია, ვერ შევბედავ...

ნელა გამოიძურნა სამალავიდან მეველე და ყანას გამომცდარი თითქმის სირბილით დაადგა სოფლისკენ მიმავალ გზას...

მის მეზობელს, ივანეს, სახერხი მუშა ჰყავდა. ეზოში ხარაჩოზე მორი შეედოთ და ზემოდან და ქვემოდან საზედაო ხერხს ჩაჭიდებული ორი კაცი გულდადებით ხერხავდა საჭერე ლამფას. გახვითქული პაპუნა აჩქარებით შევარდა ეზოში:

– გამარჯობა თქვენი. ჰე, მიშველეთ ახლა, დიდი დათვია გადალმა ყანაში, სპობს სიმინდს. მარტო ვერ გავბედე, უნდა წამომყვეთ ახლავე, სანამ წავიდოდეს, გადავუსწრებთ და გავაგორებთ, ჩვენი წერაა დღეს ის, სალამოს დათვის მწვადებზე ვიქეიფებთ...

– კაცო, სანამ ჩვენ იქ გადავალთ, წავა ის დათვი, ეს მუშაც უნდა მომიცდეს, რავარი საქმეა, ჰა?..

– გაფიცებ ყველაფერს, ივანე, გამომყევი ახლავე შენი მუშით, თუ არა, წავიდა ჩვენი მეზობლობა, ხმას არ გაცემ ცხოვრებაში...

რალას იზამდა ივანე? – არ გაუვიდა უარი და თავის მუშინად გაჰყვა მეველეს...

საათ-ნახევარი მოუნდნენ პატარა ქედის გადავლას და დათვისთვის გამეტებულ ყანაში გადასვლას... კორდთან ნელა მიიპარა სამივე თოფმომარჯვებული და ფრთხილად გადახედეს ფერდობზე ყანას... მაგრამ სადღა იყო ყანა?

– გულს შემოეყრებოდა კაცს – დათვს თითქმის მთლიანად გაენადგურებინა სიმინდი, თვითონ კი აღარსად ჩანდა...

– ე, ხომ გითხარი, პაპუნა, ტყუილად მაცდენ-მეთქი, – უსაყვედურა ივანემ მეზობელს, – ეს ერთი დღის ნაქნარი არ არის, მთელი კვირა ყოფილა ის დათვი ამ ყანაში და შენ ახლა დაინახე, შევარცხვინე შენისთანა მეველე, შეიძლება, სულაც არ იყო დღეს და ახლა ამბობ, ჩემს გადასვლა-გადმოსვლაში მოსპო ყანა დათვმაო...

– რას ჰქვია, დღეს არ იყო, რა ერთი კვირა, კაცო? ბოლოდან მოყვებოდა, მე რომ სოფლისკენ გამოვიქეცი, აი, ა, ხედავ ამას, ხომ ხედავ? – დათვს ყანაში მოესაქმებინა და წასულიყო, – აგერ სულ ახალი ნაქნარია, დაადე ხელი, თუ თბილი არ იყოს ისევ...

– რას ამბობ, კაცო, რას დავადო ხელი, დათვის მწვადებზე გაქეიფებთო და მის ნეხვს მთავაზობ?! –

– შეგირცხვა შენ ნამუსი, ამისთვის მაცდენ, ამისთვის გადმომიყვანე აქ? მართლა არ ღირებულა შენთან მეზობლობა, დამანებე ერთი თავი, – შემობრუნდა ივანე, – ნამოდი, პეტრე, თუ კაცი ხარ, უსადილოდ დაგვტოვა მაგ ოხერმა და ახლა ნეხვში ურიე ხელიო...

შერცხვენილი, იმედგაცრუებული და ნაწყენი მეველე მარტო დარჩა და მხოლოდ ერთს ფიქრობდა, როგორმე იმ დათვის ჯავრი ამოეყარა...

სამი დღე ათევდა ღამეს წამხდარ ყანაში პაპუნა იმ იმედით, რომ დათვი ისევ მოვიდოდა და სამაგიეროს გადაუხდოდა, მაგრამ ნადირი აღარ გამოჩენილა... ამასობაში სოფელმა გაიგო მეველეს თავს გადამხდარი ამბავი და მის დანახვაზე ყველა მხიარულად იცინოდა, თან ეკითხებოდნენ, როგორ იყო პაპუნა თქვენი ნადირობაო...

ერთ საღამოსაც დაადგა მეველე გზას ყანისაკენ თავისი ძველი თოფით. გადახედა გათქერილ სიმინდებს და კარავში შევიდა. მალე ღამე ჩამოწვა ტყი-

ან მთებზე. თივადაგებულ ფიცარზე წამოწოლილი პაპუნა სახურავთან დარჩენილი ლიობიდან მთვარეს უცქერდა და ათასი ფიქრი უტრიალებდა. დათვი აღარ ახსოვდა. ყმანვილკაცობის ერთი შემთხვევა აგონდებოდა ახლა: მთიდან მომავალი ზაფხულის მთვარიან ღამით ქალწულის ბანაობას რომ შეესწრო ამ ყანის იქით ჩამომდინარე პატარა მდინარის ჩანჩქერში. ისევ წარმოუდგა თვალწინ დედიშობილა მდედრის საოცრად მოხდენილი სხეული, მდინარისპირა ხეების კენწეროებიდან ღამის მნათობის ჩამოღწეული სხივები რომ ეფერებოდნენ. ახლოს მისვლა ვერ გაეხებდა, არ შევაშინო, შორიდან კი ვერ იცნო მეზობელი პატარა სოფლიდან გამოსული ღამეული მშვენება, ასე რომ მოხიბლა სამუდამოდ... ამ ფიქრებში გართულმა შეამჩნია, რომ უცებ ქედის თავიდან მომზირალ მთვარეს რალაც ჩამოეფარა და მთელი კარავი ჩრდილში მოაქცია. ღრუბელი არ იყო ცაზე და ამან გააკვირვა. ეს ჩრდილი ერთხანს მოძრაობდა თითქოს, მერე კი გაჩერდა. ნელა წამოიწია საწოლიდან პაპუნამ და გარეთ გაიჭვრიტა. კარავი ბორცვის ცოტა დაბლა, მყუდროში იყო ჩადგმული, ბორცვზე კი ნაცნობი, უზარმაზარი დათვი გახევებულიყო. სწორედ ის ჩამოფარებოდა მთვარეს, კარვისკენ იცქირებოდა და ხევიდან მონადენ ნიავს ყნოსავდა თითქოს. თუ არ მოვასწარი რამე, ალბათ, კარავს დაეცემო, ჩათვალა გულაბაგუნებულმა მეველემ. ვერ შეველევი შენ გამო მთვარის შუქსო, გაიფიქრა დათვის მისამართით, თითქოს მეტ დანაშაულს არ მიანერდა მას. გადადო წყნარად თოფის ლულა თხილის წნელით ამოღობილ კარვის კიდეზე, კარგად ამოილო მიზანში დათვის თავი, ესროლა და იქვე უსულოდ გააგორა ნადირი. მერე გამოვიდა გარეთ, დაათვალიერა გულმოდგინედ ნანადირევი, შებრუნდა კარავში და ისევ წამოწვა. გათენებამდე ორიოდე საათი

დარჩენილიყო. დილაადრიან სოფელში გადმოსულს არავინ დაუჯერა დათვის მოკვლის ამბავი, მხოლოდ ძმას შეებრა და გაჰყვა ხარ-ურმით.

გალაღდა სოფელი მსუქანი დათვის ხორციით...

შემომწყრალ მეზობელთან თვითონ გადაიტანა დიდი გობით ნანადირევის საუკეთესო ნაწილი პაპუნამ და ისევ საუკუნოდ შემოირიგა...

ტყევისა და მთების გასახსენებლად

ზაფხულში შინ მოტანილი, ზამთარში ქვაც კი გაიკვნიტებაო, უთქვამს ხალხს. ზაფხულში მრავალჯერ ვიყავით მთებში, მაგრამ ახლა შემოდგომისას გიყვებით: ტყეები რომ კარგად გადაყვითლდა, მთისძირებისკენ გაგვინია გულმა. ამ დროს უხვნაყოფიანია ჩვენი ტყე – მრავლადაა თხილი, ნაბლი, ნიფი, ზღმარტლი, პანტა, მაყალო, ძახველი და სხვა. სოკოც იშოვება თბილ დღეებში. განა შინაური ხილი გვაკლია, მაგრამ გარეულიც მოვიტანოთ, ზამთარში ტყეებს გაგვახსენებს, თოვლიან მთებს წარმოგვადგენინებს და არა მარტო ოცნებით ვიქნებით მათთან, ამ მცირე თავშესაქცევით ტყის ჯანსაღ გემოებსაც ვეზიარებითო... მოდი და ნუ აუბამ მხარს, ასეთ რამეს რომ გეტყვის სულ საქმეში გართული ქალი...

ჯერ ტყისპირების თხილები დავათვალიერეთ. არა, აღარ ესხა, ძირს ჩამოცვენილიყო მთლიანად კარგად შემოსული ნაყოფი. ავკრიფეთ ბლომად, ერთგან ხეზე ციყვები დავლანდეთ, ალაგ-ალაგ დატოვეო, მითხრა მან, ციყვებმაც ხომ უნდა იხეირონ წლის მოსავლითო. თითქოს მეტი თხილი არ იყო ტყეში ან ჩვენს უკითხავად ერთი არ ექნებოდათ აღებული ციყვებს... მეღიმება მის ზედმეტ ყურადღებაზე ტყის ბინადრების მიმართ. ამას წინათ დედას ჩამოცილებული დათვის ბელი

შეგვხვდა. იმდენი სდია, სანამ თავისი ნახელავი ნამცხვარი არ დააგემოვნებინა... შინ წავიყვანოთ, რახან ასე მოგწონს-მეთქი. არაო, ძალიან სულელია, ვინ მოუვლის ამასო, იცინოდა... მერე კი გადმოუტრიალდა გული, დედა დათვი რომ გამოჩნდა უცებ ახლოს. კიდევ კარგი, მოცილებულები ვიყავით ბელს საკმაო მანძილზე, თუმცა ახლოსაც არ მოგვკარებია, შორიდან გადაგდებული ნამცხვრის ნატეხი გადასანსლა... მე მსხვილი ტყვიები ჩავანყვე თოფში ყოველი შემთხვევისათვის. აუ, ეგ არაო, თან მიშლიდა, თან კანკალებდა და მეკროდა მხარზე. ერთი მოგვხვდა დათვმა, მერე ნაჰკრა ტორი იმ თავის ბელს, გაიგდო წინ და მიიმაღნენ ტყეში...

მერე ნიფლის ნაყოფი – ნიფი ვაგროვეთ. ის ხომ უამრავია, თუ გინდა, ალპურ სათიბებამდე აჰყევი უკიდევანოდ გადაშლილ ნიფლნარებს. მე სულ ზევით და ზევით მივარბენინებდი, სადმე უფრო მსხვილნაყოფიანი ნიფლები შეგვხვდება-მეთქი. ხვდებოდა, ნიფლის ნაყოფის შეგროვებას შემოდგომის ტყეებში ხეტიალი რომ მერჩინა, იცინოდა და მომყვებოდა ხალისით, მასაც ხიბლავდა შორეული, უკაცრიელი და იდუმალებით მოცული უღრანები. ერთგან ქედზე ავიმალეთ. დავსხედით ხმელი ფოთლებით დაფენილ კორდზე, მომეყრდნო ზურგით და ღიმილჩამდგარი თვალებით დიდხანს უცქერდა აყვითლებული ტყეების იქით გარინდებულ მთის წვერებს. თან მესაუბრებოდა თავისი ლამაზი, უცნაური და უსათუთესი წარმოდგენების შესახებ... მასაც მიზეზი უნდოდა – ტყის ნაყოფების შეგროვების საბაბით იქაური სანახებით ტკბებოდა...

მერე მთის ნაკადულთან მზიან ნაპირზე გავჩერდით კარგა ხანს. ანკარა წყალს ნითელ-ყვითელი ფოთლები მოჰყვებოდა. მოლივლივე ნაკადში გადახრილი მზის სხივები ირეკლებოდა და მისი ლიცლიცით მოხიბლული დიდ-

ხანს აკვირდებოდა გაღიმებული წყნარად მოცქერიალე დინებას. ნაპირებზე ხმელი ფოთლები დაფენილიყო და შემოდგომის უბადლო სურათი იხატებოდა ხევში. შემდეგ მალლა ავუყევით და წყლის პირას ფერდობზე ნაქცეულ ხმელ ხეზე უამრავი მანჭკვალა სოკო ვნახეთ. თითქმის ახლად მოსული, თეთრი და სუფთა. ის ლამის აცეკვდა სიხარულით, ჯერ კარგად დაათვალიერა ხის ტანი, მერე მიჰყვა ბოლოდან და ნელ-ნელა დანით დაუწყო აჭრა. დიდი საველე ჩანთა გავავსეთ, ცოტა დაგვრჩა კიდევ, თუმცა არ დაგვენანებია, იქნებ, სხვათაგან ნახოს ეს ხე და გაუხარდებოდეს, თქვა ნაპოვნით კმაყოფილმა...

წაბლებისაკენ ველარ გადავედით. ამჯერად თხილით, წიფით და მანჭკვალით დავკმაყოფილდით. ცოტა ნითლად დაბრანული მაჟალოც ნაგვრიფეთ გზის პირას შინ მომავლებმა... მაჟალო ტყის ვაშლია... ჰო, ვაშლზე გამახსენდა... ზამთარში ვაშლს თუ გათლიან, კანს გახურებულ ღუმელზე დადებენ ან ცეცხლში ჩაყრიან, რომ შეიბრანოს და სუნი გაუვიდეს. ეს ძველი ჩვეულებაა, ამბობენ, ამას იმიტომ ვაკეთებთ, რომ ერთი ჩიტი ამ ვაშლის დამწვარი ქერქის სუნით ცოცხლობსო – ჰო, ასეთი მცირე რიტუალიცაა ხალხში დარჩენილი... და თუკი ჩიტი ცოცხლობს ვაშლის კანის სუნით, რა გასაკვირია, რომ გარეული მცირე ნაყოფებით ზოგჯერ ჩვენც ვიხსენებთ მთებსა თუ ტყეებს და ამ გახსენებით სიცოცხლეს ვილამაზებთ...

მუხა გზის პირას

ახალი წლის წინა კვირას სამუშაოდან მონავალა ბიჩინა, სადურგლო იარაღებით სავსე ჩანთა ჰქონია გადაკიდებული მხარზე. დიდი თოვლი ყოფილა ირგვლივ და კვლავ თოვდა თურმე. ბასილა უნახავს ჭალაში, გაჩერებულიყო, ნაჯახი ამოეჩარა ილღიაში და მუშტრის თვალით შესცქეროდა გზის პირას

ბუჩქნარში აღმართულ დათოვლილ მუხას... გახსენებია ბიჩინას, ვილაცხას ეთქვა, ბიძაშვილთან აქვს ცოტა ნაწყენობა, ორივეს უნდა შერიგება, მაგრამ არ თმობენ, არ იმდაბლებენ თავს, არც ერთი არ აპირებს, პირველმა გადადგას შესარიგებლად ნაბიჯიო. მიახლოებია, მისალმებიან და მოუკითხავთ ერთმანეთი.

– რას აკეთებ აქ ამ თოვამში, ბასილოო?

– რა ვქნა, ჩემო კეთილო, მოსავლის აღების მერე საშოვარზე ვიყავი წასული, ცოტა ფული შემოვადგე ოჯახში, მარა შეშა დამირჩა მოსატანი, ერთი ღერი არა მაქვს ეზოში, სიცივით მიწყდება ბოვშები. აგერ ჩამოვედი, კი ხედავ, იმხელა თოვლია, გზიდან გადასვლა გაგიჭირდება კაცს, ჰოდა, ეს მუხა უნდა გავიმეტო. იქნება, დავაპო, როგორმე ცოტა-ცოტა ავათრიო სოფლამდე და ახალ წელს მაინც გავათბო კარგად სახლიო, – უპასუხნია ბასილას.

მისი მომდურავი ბიძაშვილის სახლზე მრავლად მიყუდებული, დაპობილი და მზეზე გაფიცხებული შეშა გახსენებია ბიჩინას. ისიც წარმოუდგენია, თუ რამდენი უნდა ეწვალა ამ ნაშრომ კაცს, თოვამში შეშა რომ მოეჭრა და მერე მხარზე გადაებული წვლებით აეტანა გრძელ აღმართზე. ჩაუცინია ერთი და უთქვამს:

– შეშა არ ვიცი მე, შენთან უნდა ვიქეიფო დღესო!..

შეცბუნებულა ბასილა, მაგრამ მასპინძლობაზე როგორ უნდა ეთქვა უარი სოფელში სამართლიან, მშრომელ და კარგ ხელოსნად მიჩნეული კაცისათვის?

– კი, წამობრძანდი, ჩემო კეთილო, მარა ერთ-ორ ფიჩხს მაინც მოვძებნი სადმე და წამოვიღებო, – უთქვამს მორიდებით.

– შეშის დარდი ნუ გაქვს, გამიძეხი წინო, – ისევ მოუთხოვია ბიჩინას.

– კარგი, ჩემო კეთილო, არ დავეძებ

შემას, წამოდიო, – გაუღიმია ბასილას ნაძალადევადა, შემობრუნებულა და გამოძლოლია სტუმარს წინ.

გამოჰყოლიან ლაპარაკით თოვლიან გზას. შეშა აღარ უხსენებია არც ერთს. კარგა ხნის შემდეგ ამოსულან სოფელში და მიდგომიან ბასილას ეზოს.

– მობრძანდი, ჩემო კეთილოო, – გაუღია ჭიშკარი მასპინძელს.

– შედი შენ სახლში და მეც მალე მოვალო, – უთქვამს ბიჩინას.

შესულა ბასილა შინ. ბიჩინას კი დაუძახნია მასპინძლის მომდურავი ბიძაშვილისთვის, მეზობლადაც რომ ცხოვრობდა თურმე, ერთი ღობე რომ ჰყოფდათ, გამოუხმია გარეთ და უთქვამს:

– აიღე ახლა ოთხი-ხუთი კარგი შეშის ნაპობი, გადმოაწყვე ამ შენი ბიძაშვილის ეზოში და შენც აქ გადმოდიო!..

ჩალიმებია ბასილას ბიძაშვილს, მიმხვდარა ბიჩინას ჩანაფიქრს.

– კაი, ჩემო ბატონოო, – უპასუხნია, – ოთხი კი არა, შვიდი იყოსო, – და მართლაც შვიდი თუ რვა კარგი დიდი ნიფლის ნაპობი გადაუწყვია ბიძაშვილის ეზოში.

რვა ნაპობი უკვე ერთი ურემი შეშაა, რასაც ბასილა, ძალიანაც რომ მოენდომებინა, სამი დღე ვერ ამოიტანდა ჭალის ტყიდან.

შესულა ბიჩინა ბასილას ბიძაშვილთან ერთად ეზოში და დაუძახნია მასპინძლისათვის, გამოდი გარეთო.

გამოსულა გარეთ ბასილა, გაკვირვებით შეუხედავს ბიძაშვილისა და იქვე დაყრილი ნაპობებისთვის.

– ჯერ ბიძაშვილს მიესალმე, მერე ხერხი და ნაჯახი მოიტანე და შეშა დავჩეხოთო! – უთქვამს ბიჩინას.

მიმხვდარა ყველაფერს ბასილაც, გახარებია, გადახვევია ჯერ ბიძაშვილს, მერე ბიჩინას.

– შენ აგაშენა ღმერთმა, ეს რა საქმე გამიკეთე, ბიძაშვილიც შემარიგე, ტყეში ნვალეზასაც ამარიდე ამ სიცივეში და შეშაც გამიჩინე ეზოშიო!..

– კარგი, ახლა საქმეს მივხედოთო, – უთქვამს სტუმარს.

დაუწყიათ სამივეს შეშის დახერხვა და დაპობა. ცოტა რომ დაუჩეხავთ, ბიჩინას უთქვამს მასპინძლისთვის:

– შეუტანე ეგ შეშა ქალებს სახლში და მარანში წადი, დანარჩენს ჩვენ მივხედავთო.

ქალები უკვე ემზადებოდნენ სტუმრების დასახვედრად, მაგრამ ამდენი ხმელი შეშა რომ დაუნახავთ, უფრო ხალისიანად დატრიალებულან. ბასილას საუკეთესო ღვინო ამოუღია, ხოლო მის შემორიგებულ ბიძაშვილს და ბიჩინას ამ ხნის განმავლობაში მთლიანად დაუხერხავთ და დაუპიათ შეშა. მერე ბავშვებიც გამოუხმიათ გარეთ, ამ დაჩეხილ შეშას თოვაში ხომ არ დავტოვებთო და ფარდულში შეუტანიათ.

დამსხდარან გახურებულ ღუმელთან, გაშლილა სუფრა. თამადად, როგორც შეხვედრის მოთავე, ბიჩინა დაუნიშნავთ ახლად შერიგებულ ბიძაშვილებს და დაუწყიათ ქეიფი. რაც იქ ითქვა, ყველაფრით არ შეგანწყენთ თავს. მხოლოდ იმას გეტყვით, რომ საუკეთესო ღვინით იქებდა ბასილა თურმე თავს და გულით სთავაზობდა სტუმრებს:

– დალიეთ, დალიეთ, მარტო წვევია, ჩემი ვენახის ცრემლია, წვეთი წყალი არა აქვს გარეულოო...

რა პატარა ბიძგი ჰყოფნის ზოგჯერ ადამიანს სიკეთის, სიყვარულისა და სათნოებისაკენ მოსაბრუნებლად! – სამი თვის დამდურებული ბიძაშვილები თურმე ისე შეხმატკბილებულან, თვალში რომ ჩავარდნოდნენ ერთმანეთს, ხელს არ ამოისვამდნენ...

მერე, ამინდი რომ გამოსულა, ისევ ბიჩინას რჩევით, ხარიანი კაცები მოუხმარებია ბასილას, ზეხმელი ნიფელი მოუჭრიათ მთის ძირას და ახალი წლის წინა დღეს მთელი ზამთრის სამყოფი შეშა მიუტანიათ...

დღეს აღარც ბასილაა ამქვეყანაზე, აღარც მისი ბიძაშვილი და აღარც ბიჩინა

ნა. არც ამ ამბავს იხსენებს ვინმე. ჭალაში, გზის პირას, სადაც იმ თოვლიან დღეს სტუმარ-მასპინძელი შეხვდა ერთმანეთს, ისევ დგას უკვე ხანში შესული მუხა და მშვიდად გასცქერის ხევის აქეთ-იქით აღმართულ ტყიან ქედებს...

სალოცავი ტყიან ქედზე

თბილი მზე დაჰყურებს სოფელს და მის ირგვლივ აღმართულ ტყიან ქედებს. ერთ-ერთ ქედის ამალღებულ თხემზე მდებარე ძველ სალოცავზე ვილაც მშვიდად დამდგარი კაცი თვალს ხან ხატებს ავლებს, ხან ცას, ხან მთების წვერებს და ჩურჩულებს – მგზნებარედ ლოცულობს. იქვე, ძველი ტაძრის შემორჩენილი საფუძვლის ყველაზე დიდ, გაშავებულ ქვაზე რამდენიმე სანთელი ანთია... შორიდან ძაღლის ყეფა ისმის, ლამის წკავენკავში გადასული – მწვეარი მისდევს სადღაც ტყეში გარეულ ცხოველს... მშვიდი მზით დაფენილ სალოცავს, სავარაუდოდ, ღვთის თვალი დატრიალებს, რადგან მლოცველი კაცი უცნაური შეგრძნებებით ივსება, თითქოს მალლა იწვეს მიწიდან და ღვთიურ-მზიან სიმშვიდეში ლივლივებს სულით... თან ეს საამო ლივლივი მარადისობასთან აკავშირებს, წარსულსა და მომავალში გადაახედებს... თავის წარსულსა და მომავალში კი არა, იმ დროებში, ამ სალოცავის ირგვლივ რომ ტრილებდა და რომ დატრიალდებოდა... ხედავს, როგორ ინგრევა პატარა, მიტოვებული ტაძარი ქარიშხლიან ღამეში, ჯერ ერთი მხარე ჩამოენგრევა... მერე წვიმები და თოვლი შლის ნელა მის კედლებს... იმასაც ხედავს, როგორ ყრის აქედან ჯვრიან ლოდებს ვილაც სულელი კაცი ხევში... ციცაბო ფერდობზე თვალსაც მიადევნებს მათ, რომ დაიმახსოვროს, სად გაჩერდებიან, რათა მერე მოძებნოს და ამოიტანოს... მაგრამ ამჩნევს, რომ რამდენიმე ხნის შემდეგ მოდიებული მდინარის ტალღები მიაგორებს

იმ ლოდებს და ამ მღვრიე ტალღებში ეკარგება თვალსაწიერიდან... მერე მომავლისკენ გაიხედავს და შორიდან, ხევში გაშლილი სოფლიდან აღდგენილ პატარა თეთრ ტაძარს მოჰკრავს თვალს აქ, ამ ადგილზე, სადაც ახლა თვითონ დამდგარა... დროთა ბრუნვით იცვლება მის ფიქრებში შემოგარენი... მაგრამ წართმევენ ამ ხილვას, გამოიყვანენ უჩვეულო სანახაობიდან და აწმყოში დააბრუნებენ უცებ – მოახლოებული ძაღლის ყეფა გამოარკვევს... დამფრთხალი შველი ამოირბენს ფერდობს, ნატაძრალის გადარჩენილ კედლებს შეაფარებს თავს და განსაცდელის მოლოდინში გაირინდება. მლოცველი კაცი შვლისკენ გაიწვეს, დაამშვიდებს, ნუ გეშინიაო, ეტყვის... შველიც თითქოს მიენდობა მას, მეტი გზა მაინც არ აქვს – ნინ ფრიალო კლდეა, უკან ძაღლი მოსდევს; ცალი მხრიდან მონადირის ქშენა ისმის უკვე, ხოლო მეორე მხარეს ნატაძრალის კედელია და ეს, მლოცველი, გადარჩენას რომ ჰპირდება...

– გამოეცალე, კაცო, უნდა ვესროლო! – ყვირის მოახლოებული მონადირე.

– რას უნდა ესროლო, უგნურო, სალოცავზე ხარ! – აღშფოთდება მლოცველი.

– ღვთისია, სალოცავი არ ვიცი მე, მთელი დღე დავდევ მაგ შველს, ფეხები აღარ მივარგა, ხელცარიელი რომ მივიდე კიდეც სახლში, ჯერ ჩემი კაპასი ცოლის წუნწუნი შემშლის – ტყუილად დაეხეტებო – მერე ცარიელ პურზე დარჩენილი ბავშვების საცოდაობა...

– შე მართლა საცოდავო, მაგათ შეგშალონ, გერჩიოს, ვიდრე ღვთის წყრომა მოგენიოს. დაუშვი თოფი და გააჩუმე ეგ ოხერი ძაღლი!..

– რა გინდა, ღვთისია, შენ ეზოში შემოვედი თუ რა?! მონადირე ვარ მე და არა მლოცველი...

– შევარცხვინე შენისთანა მონადირე, ხეცია, სალოცავი ყველასთვის რომაა, არ იცი შენ?!

– გამოაგდე ეგ ოხერი აქეთ და სხვა-გან ვესვრი, მოვერიდები მაგ სალოცავს, მეტი რა ვქნა?

– ეს რახან სალოცავზე შემოვიდა, ვერსადაც ვერ ესვრი, გაიგე?!

– რა გინდა, ღვთისია, დამანებე ეგ შველი!..

– გააჩუმე ეგ ოხერი ძალლი და მოვილაპარაკოთ, – მონადირისკენ გადმოადგა ფეხი ღვთისომ.

– რაზე მოგელაპარაკო, კაცო, შენი გაზრდილია, რომ არ მაკვლევინებ?!

– არა, დაგვითმე მე და სალოცავს... სამაგიეროდ რამეს მიიღებ...

ამასობაში შველს ერთი მხარე გაუთავისუფლდა, რადგან მყეფარს ადგილი ეცვალა, პატრონს ამოდგომოდა გვერდში, ჰოდა, ისკუპა გარეულმა ცხოველმა და ტყეს მისცა თავი.

– ე, ბიჭო, გაიქცა, რა მიქენი ეს, ღვთისია, რავა გამომაცალე ლუკმა ხელიდან, მიშველე, კუსა, ეცი, არ გაუშვა!..

ძალღმა სალოცავის გავლით მოინდომა შველის დადევნება, გაქანდა და ის იყო, სანთლებიან ქვას უნდა გადახტომოდა, რომ ღვთისიას ნიხლი მოხვდა ყბაში და უკან გამოვარდა აკივლებულანკმუტუნებული...

– რას შვები, შე უპატრონო, გარეულის მოკვლა არ შეიძლება სალოცავზე და შინაურის შეიძლება?!

კარგა ხანს ისმოდა ნატაძრალის ქედიდან კაცების კამათი... მზის ჩასვლისას ჩანყნარდა იქაურობა, მშვიდმა ნიავმა იქროლა ერთხანს ხეებს შორის და მერე ღამის ბინდმა მოიცვა არემარე...

– რავა მორიგებულან მერე? – ეკითხება მეორე დღეს მოხუცი ლაზარე თავის კბილა ბასილას.

– დაუთმია ღვთისოს, წამოუყვანია სახლში და იმ გაქცეულ შველში ცხვარი მიუცია – აჰა, დაუკალი და აჭამე ცარიელ პურზე დარჩენილ ცოლ-შვილსო, თითქოს იმ სალოცავისთვის შემე-

წიროსო. მეც დავაშავე, ძალლი გავლახე სალოცავზეო... მართლა უვარგისია ის ოხერი ხეცია, სალოცავზე ნადირობა როგორ უნდა იკადროს კაცმა?!

– ჰო, ჰო... მე სხვა რამესაც ვფიქრობ...

– სხვას რას ფიქრობ?..

– გადაგვარდა ხალხი, – დანანებით თქვა ლაზარემ. – უყურე ახლა შენ, ნადირობის ჟინი შინაური ცხოველის შოვნით დაიცხრეს, სათნოების გამოხატვა თუ ბუნების დაცვა ქრთამით მოახერხეს და ნანადირევიც შინაური ცხოველით ჩაანაცვლეს. ჰა, ასე არ მოხდა?.. შველის მაგიერი ცხვარი გახდა, მერე ირმის მაგიერ ძროხას მოითხოვენ, დათვის მაგიერ – ხარს... გაგვიცვლია შინაური ცხოველები გარეულში და ეგაა!.. ცხვარი კი არ უნდა მიეცა, უნდა შეეგნებინებინა მაგ ხეციასთვის, სადაც არ შეიძლება მოკვლა, რატომ არ შეიძლება და სხვაგან გაეგზავნა სანადიროდ... გადაგვარდა ხალხი, გადაგვარდა... ღმერთო, ღვთისმშობელო, სამება ძლიერო, თქვენ გვიშველეთ! – ქუდს იხდის, ქედის სალოცავისკენ იყურება ლაზარე და პირფვარს იწერს...

ნაახალწლევს

ზამთრის მზე თვალის მომჭრელად აელვარებს სოფლის ვენახ-საყანეებში, გზებსა და ტყიანი მთების ფერდობებზე სქლად დადებულ თოვლს. დილის სუსხს შემთბარი ჰაერი ცვლის. სიმონას ჭიშკარს ბახო მიდგომია და მოუთმენლად ეძახის მასპინძელს.

– მოდი, კაცო, რა შორიდან იძახი? – სახლის კარს აღებს სიმონა და ეპატიუება მეზობელს...

იქვე მისი ცოლიც გამოყოფს თავს და ისიც შინ შესვლას სთხოვს ბახოს...

– მობრძანდი, ბახო, ნაახალწლევია, დაილოცე...

– არა, არა, რამდენჯერ დავილოცე უკვე!.. არ მცალია მანდ მოსასვლე-

ლად... შემოიცივი რამე და ბიჩინასთან გადავიდეთ ცოტა ხანს, – მიმართავს თანდილას...

– ხომ მშვიდობაა? – მღელვარება შეეცდობა მასპინძელს. – წამოგეყვანა აქეთ, ვილაპარაკებდით, ძროხა მოვლილი ეყოლება უკვე...

ბიჩინა მათი მეზობელია, ოღონდ უფრო ხნიერი. მათ ახლოს ცხოვრობს. ცოლი მეორე კვირაა ქალაქში ჰყავს გაგზავნილი შვილებთან – ცოტა ვერ გრძნობდა თავს კარგად და ექიმთან გავეშვი გასასინჯად, თან შვილიშვილებთან გახალისდება, მომჯობინდება და ნაახალწლევს ჩამოვავ. ოჯახს თვითონ უვლის მარტო. მეზობლები, ბახო და სიმონა, ხშირად შეუვლიან, გაშლიან საღამოს ღუმელთან სუფრას, საუბრობენ, იგონებენ ძველ ამბებს, ამბობენ სადღეგრძელოებს და ცოტა-ცოტას წრუპავენ წითელ ღვინოს. ორიოდე დღის წინაც, ახალ წელს, მეკვლეებად იყვნენ მასთან.

გამოდის სიმონა სახლიდან, გაცვეთილი ქურქი მოუხურავს მხრებზე და ინტერესით შეჰყურებს ბახოს თვალებში.

– რა იყო, ცუდად ხო არაა ი კაცი, ბიჭო? – მიახლოებისთანავე ეკითხება მოუთმენლად.

– კარგად არ უნდა იყოს იმის საქმე...

– რა ჭირს, ხომ არ გაცივდა, გუშინ საღამოს აღარ მინახავს. სიცხე აქვს თუ ისეა სუსტად?

– არ ვიცი ჯერ, ვნახავთ და გავიგებთ, – მოკლედ ამბობს ბახო და თოვლიან ბილიქს მიჰყვება.

– კაცო, თუ არ გინახავს, რატომ გგონია ცუდად? – უკვირს სიმონას.

– მგონი, აურია მოხუცმა, ვეღარ უნდა იყოს ჭკუაზე...

– ნუ იცი ხოლმე შენ კაცის ნაკბენა... რატომ ვერ უნდა იყოს ჭკუაზე?..

– მაცალე, სიმონა, და გეტყვი... არა, მე რა ვიცი, მარა... ასე მგონია, რომ

მარტო ყოფნით და ფიქრით ცოტა ჭკუიდან გადასული უნდა იყოს... ის ქალიც რაღას აკეთებს იქ? კარგად ყოფილა და ჩამოსულიყო, მიეხედა ე კაცისთვის...

– რატომ უნდა იყოს, ბიჭო, ჭკუიდან გადასული? გუშინ დილას კარგად იყო კაცი...

– გუშინ დილას კი იყო კარგად, მაგრამ დღეს?.. მივიდეთ, გადაიხედე ეგერ ეზოში და ნახავ შენც სანახვს...

– რას ვნახავ, კაცო?! – მოთმინება ელევა სიმონას და მეზობლის ეზოსკენ უკვე შემფოთებული იყურება. – რა ხდება ეზოში?

– რა ხდება და, – ნუთით ჩერდება ბახო. – ამდგარა ეგ შენი ბიჩინა და კარგი დიდი თოვლის ბაბუა დაუდგამს... ოთხმოცდასამი წლის კაცი რომ თოვლის ბაბუას დადგმას დაიწყებს, კარგად იქნება მისი საქმე, ჰა?!.

– რას ამბობ, კაცო?! – ახლა უკვე ღიმილნარევი შიში ისახება სიმონას სახეზე. – იქნება, სხვამ ქნა ვინმემ, ბავშვმა...

– რომელმა ბავშვმა, კაცო... სამიოდე ბავშვია ამ ჩვენს უბანში და რაღა ბიჩინას ეზოში შეიპარებოდნენ თოვლის კაცის დასადგმელად?..

ამ ლაპარაკით შედიან ბიჩინას ეზოში და ამაყად წამომართულ თოვლის ბაბუას აკვირდებიან.

ირგვლივ სინყნარეა. ლეკვობიდან გამოსული რუხი ნაგაზი ერთს შეჰყევს, მერე მიუახლოვდება მოხუცებს და კუდის ქიცინით ფეხებზე გაეგლასუნება. მეზობლები სახლის კარს მიაჩერდებიან მოლოდინით... თოვლის ბაბუა კი გარინდებულა ზამთრის მზეში და შეფიქრიანებულ მოხუცებს თითქოს ღიმილიანი მზერით უყურებს ნახშირის თვალებით...

– ბიჭო, ეს სტაფილო სადღა იშოვა ამხელა თოვლში, – თოვლის ბაბუას სტაფილოს ცხვირს აკვირდება თანდილა. – ბოსტანს გადათოვლიდა ახლა ეგ ერთი სტაფილოსთვის?..

სახლის ფანჯარაზე ფარდა გადაიწვევა. ცოტა ხნის მერე კარი იღება და აბრწყინებული თოვლის გამო ხელით თვალმოჩრდილული ბიჩინა ღიმილით გამოხედავს თოვლის ბაბუასთან გაჩერებულ მეზობლებს.

– რას უყურებთ, კაცო, მაგას, არ მოგწონთ?..

მეზობლები ერთმანეთს გადახედვენ, მერე სიმონა პასუხობს გაუბედურად:

– მოგწონს, კაცო, რავა არ მოგწონს...

– როდის გააკეთე, ბიჩინა, ეს? – კითხვას ბედავს ბახო.

– რა გავაკეთე, ბიჭო? – ახლა ბიჩინაც გაკვირვებული უყურებს მეზობლებს. – ვის დასცინით თქვენ?.. მოდით აქ, მაგის გამკეთებელმა დაგინახათ და ბებიაჩინასთან ერთად სუფრას გიშლით უკვე...

– ვინ, კაცო, ჩამოვიდა ვინმე?

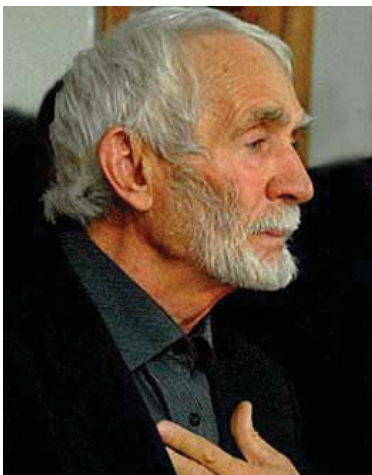
– ჩამოვიდნენ, ჰო, ჩამოვიდნენ... ფეხით ამოსულან სოფლის ბოლოდან, მანქანას ვერ ამოულწევია დიდი თოვლის გამო აქამდე. ნიაკო ჩამოყვა ბებიაჩინას და გუშინ დაღამებამდე აკეთებდა მაგას... იმის ძმებიც ჩამოვლიან სამიოდ დღეში...

სახლიდან მალე თორმეტიოდე წლის გოგონა გამოდის და ღიმილით ესალმება თოვლის ბაბუასთან დამდგარ ბაბუებს... მერე ბებიაც გამოდის გარეთ, მეზობლებს მოიკითხავს და შინ ეპატიუება:

– მობრძანდით, ნახალწლევია, დაილოცეთ, თან ნიაკოს ჩამოსვლაც აღვნიშნოთო...

სამი ბაბუა სახლში შედის. ბებია სუფრასთან იწვევს, ხოლო ნიაკო, ქვეყანას გუშინ საღამოს მოვლენილი მეოთხე ბაბუა და მუდამ კუდმოქიცინე რუხი ძაღლი გარეთ რჩებიან თოვლიანი ეზოს გასახალისებლად...

ნინო ტყეშელაშვილი

გაბრიელიადა

პოეტი გაბრიელ ჯაბუშანიური თვითმხილველი და თანაგანმცდელი იყო ინგუშთა ტრადიციისა, იმ უსამართლო დროებისა, როდესაც ღვიძლშვილთაგან დაიცალა ინგუშეთი/ლილო. ინგუშთა ნგრეული აულების მემკვიდრე, გაბრიელ ჯაბუშანიურმა, თავისი პოეტური სიტყვით მოგვითხრო უკაცურობით დაღონებულ ლილოს ბედსა და ისტორიაზე. ინგუშები მას თავიანთი ქვეყნის ცამეტწლიანი დაკარგული ისტორიის მემკვიდრედ მიიჩნევენ, მწერალი ნინო ტყეშელაშვილი (იისა კობახიძე), ქ. თბილისის საპატრიარქოს მოქალაქე, ინგუშეთის საზოგადოებრივი მოძრაობა „ნიისხოს“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი ქართველ პოეტს უძღვნის ესეის სახელწოდებით „გაბრიელიადა“.

მეზღვევა და მშენებელი...

1958 წლის შემოდგომაზე ჯაბუშანიური მონახულება გადავწყვიტე, თბილისის ავტობუსიდან ჩმისთან ახლოს ჩამოვედი და ფეხით გადავიარე თერგზე გადასასვლელი ხიდი. ვიდრე არამხის მივუახლოვდებოდი, ორ ქვეითს წამოვეჩინე. მიდიოდნენ და თან გამუდმებით ძირს იხრებოდნენ. მოგვიანებით შევიტყვე, რომ სიმინდის მარცვლებს აგროვებდნენ, გამვლელებს ფეხით რომ არ გაეთელათ – ეს ხომ ცოდვაა. თურმე ვილაცხას სიმინდი დასაფქვავად წამოვღო, ტომარა კი გარღვეული ყოფილა. ერთ-ერთმა მგ ზავრმა მითხრა, რომ ის სულთან ცუროვი იყო და იმხანად სოფლის საბჭოს თავკაცობდა.

სულთანს ყაზახეთიდან ვიცნობდი, იმ ინტერნატის მნედ მუშაობდა, რომელშიც ვცხოვრობდი. სულთანმა თანამგ ზავრზე მიმანიშნა:

– გაბრიელ ჯაბუშანიურია, ხევსური. იცი, წერს.

მისი ნათქვამისთვის ყურადღება არ მიმიქცევია. გამოვემშვიდობე!

არ გვეწერა ერთმანეთის გაცნობა...

ხამხი

როდესაც ხამხის კომპები ცას მიაბჯინეს, ბერძნებს ის-ის იყო, ესწავლათ ქსლის ბეჭვა.

როდესაც ქსაქხალის მიდამოები გაზაფხულის ყვავილივით გაიფურჩქნა, რომაელებმა სწორედ მაშინ დაიწყეს ტიბრთან მიწურების თხრა.

ათასწლეულები გავიდა და ბედუკულმართობამ სრულიად დააცარიელა ქსაქხალის კომპები. ხევსურეთიდან ხამხიში ჩამოსახლდა ორი ხალხის წარმომადგენელი, მომავალი პოეტი გაბრიელ (ჯაბრაილ) ჯაბუშანიური.

•

გადმოხვენილებმა ქსაქხალის ველზე დაივანეს. მათთან იყო აღფრთოვანებული

ყმანვილიც, იქაურობას ყურადღებით აკვირდებოდა... საუბრისას ჯერ კიდევ იხსენებდნენ ჩხუბს, თარეშს, შურისძიებას, ჩასაფრებას, ორთაბრძოლებს...

თვალწინ კი სულ სხვა სურათი იშლებოდა.

მუშტსაც იქნევდნენ და ერთურთსაც ებრძოდნენ, რა თქმა უნდა. ან ამის გარეშე სად გინახავთ ცხოვრება? განა მომხდარა ისე, მინდორში კოჭობანას თამაშის დროს ბავშვებს არ ეპაექროთ?

გაბრიელი შეიცნობს ჭეშმარიტებას. ის ხედავს, ეს ქვეყანა იმ ხალხს ეკუთვნის, რომელიც ოდითგანვე აქ ცხოვრობდა.

ეს ქვადქმნილი სასწაული ამ ხალხის მარჯვენამ შექმნა.

ლობესთან მოეკლათ ერთგული ნაგაზი

ლობესთან მოეკლათ ერთგული ნაგაზი.

ეგდო ავტომატის ჯერით
დაცხრილული.

ბენვს შესწებებოდა სისხლი
გაყინული.

ლობესთან მოეკლათ ერთგული
ნაგაზი.

ცხოველი ვერასგზით გახდება
მუხთალი.

ახლოს არ მიუშვებს უცხოს და
დარაჯობს

პატრონის ეზო-კარს, სახლსა და
ხარაჩოს.

ცხოველი ვერასგზით გახდება
მუხთალი.

კაცი ყოფილიყო, გმირად
შევრაცხავდით.

ძალზე მსჯელობა კი არც ვისი
ვალია.

თუმცა ძალღად რომ იშვა, რა მისი ბრალია?

კაცი ყოფილიყო, გმირად
შევრაცხავდით.

ლობესთან მოეკლათ ერთგული
ნაგაზი.

ეგდო ავტომატის ჯერით
დაცხრილული.

ბენვს შესწებებოდა სისხლი
გაყინული.

ლობესთან მოეკლათ ერთგული
ნაგაზი.

ჰადიშათი

ჰადიშათ, ლამაზო, გამიქრე
ნალველი:

ხომ არ გყვარებია ჭაბუკი
დილელი?

არაო, – მითხარი, მახარე, იხარე,
სხვაზე ნუ იფიქრებ, გთხოვ, მე შე-
მიყვარე.

ჰადიშათ, ღიმილი ცრემლებად
გქცევია,

ეგ ბუდე სისხლისმსმელ გველს
დაურბევია,

მტერმა ღილღო ქელა, მოსრა და
დაქოლა...

სად ხარ, ბედისწერამ საით
გაგაქროლა?!

გაბრიელის სიზმარი

– ჰეი! გაბრიელ, მიცანი?
– ჰადიშათი ხარ? სახლს დაუბრუნდი?
– ნავიდეო, გაბრიელ, გავმხიარულ-
დეთ, ხომ ნამოხვალ?

– როგორ არ ნამოვალ, ჰადიშათ, მე
ხომ მიყვარხარ!

ჰადიშათი წინ მიდის. გაბრიელი უკან
მისდევს, თავქუდმოგლეჯილი, მაგრამ
ვერ ეწევა. ვაჟს მის გვერდით ყოფნა
სწაღია, უნდა, ჩახედოს თაფლისფერ
თვალეებში, ფეხსაც უჩქარებს, მაგრამ
მაინც ვერ ეწევა.

– მოიცა, ჰადიშათ, ჩემო ნაცარა
გვრიტო. დამელოდე, ფეხი აგინყო,
შე მადლიანო. ჩამოვხმე შენი სიყვარუ-
ლით. შეიძლება, ჭკუიდან შევიშალო.

მხიარულად კისკისებს ჰადიშათი და
გარბის. გაბრიელს განუზრახავს, და-
ენიოს და მოიხელთოს. უეცრად ნისლი
ჩამონვა.

ჯანლის კედელი წამოიშრათა...

შეშინებულმა გაბრიელმა თვალეები

დახუჭა, მერე ისევ გაახილა.

ვაიმე! – თეთრ თოვლზე წევს ჰადი-
შათი, ერთიანად გალიგვებული.

ხმამალა ატირდა პოეტი, დაიყვი-
რა... გამოერკვა...

– გაიყინა, – უთხრა თავისიანებს,
რომლებიც მის შეყვირებაზე გამოფხიზ-
ლდნენ. ქალი უსულოდ იწვა თოვლზე...

ოჯახის წევრებმა მწუხარე მზერა
გაცვალეს, ამოიოხრეს, სინანულით თა-
ვები გადააქნიეს.

სანოლზე კი პოეტი იჯდა, ამ სამყა-
როში უნებლიეთ გზააბნეული.

გაბრიელი, წყარო და ჰადიშათი

იმ დილით ადგა და სათიბში
შესცურა,

შრომით დაიღალა კვლავ და
შინისკენ მავალი ქმინავდა ხევსური
გაბრიელს წყურვილი ჰკვავდა.

გრანიტის შესადარ კლდეებსაც
აღბობდა

ბროლივით ანკარა წყარო.

„ჰა, შემსვი, გაბრიელ!“ – წყლის
ჭავლი ამბობდა,

ხომ ვიცი, მწყურვალე ხარო.

როცა ჩაიმუხლა წყაროსთან
ხევსურმა,

გაკვირდა, გული ვით ძგერდა:

წყალს სვამდა პეშვიდან და
ხელისგულებზე

საყვარელ არსებას მზერდა.

ჰადიშათ, შენ ჩემო სიზმრების
ფერიავ,

შენ – მუზავ და ნატვრისთვლო!

გთხოვ, შენი ამბორის უფლება
მომეცი,

მითხარ, რომ გიყვარვარ, ქალო!

პეშვში მოციალე იცინის ჰადიშათ –
ვერ გაკოცნიებო, ვერა.

პოეტმა წყლის ჭავლი სახეზე
შეისხა
და უცებ გაუთბა მზერა.

ასე აიჩემა წყარო გაბრიელმა,
თითქოს სწყურებოდა წყალი...
ზოგი დასცინოდა, ის კი მიდიოდა,
რომ კოცნით დაეთრო ქალი.

მოხუცი ხევსური

მოხუცი ხევსური ხამხის ციხესიმაგრის იქით გაშლილ უზარმაზარ ველს ქვებით ღობავს, თითქოს მის შემორავას ცდილობსო.

– ღმერთმა ხელი მოგიმართოს, კეთილო მოხუცო! რა განგიზრახავს, რატომ ღობავ ქვებით მინდორს?

– აი, ამ ადგილას ორი წლის წინათ, როდესაც მთიდან ღლიღვები განდევნეს, ბევრი მათგანი დახვრიტეს – სენ-მორეულნი ფეხზე ვერ დგებოდნენ... ბაღლები და უძღური მოხუცები დაუნდობლად ჩაცხრილეს და რიგებად ჩაამწკრივეს... მზემ სისხლი გამოუშრო. ქარმა მტვრით დაფარა ფერფლად ქცეული სისხლიანი ნაფეხურები. ყმანვილო, თავადაც გაიგე და ჩვენს ხალხსაც უთხარი: ღიღვები შინ აუცილებლად დაბრუნდებიან. და არ მინდა გვისაყვედურონ, რომ ფეხით ვთელავდით მათ სისხლს.

პირჯვარი გადაისახა მოხუცმა ხევსურმა და თავი მიწამდე დახარა.

გაბრიელ ჯაბუშანური მოხუცთან ერთად ლოცულობდა.

გაბრიელი და კატა

იმ მწარე ოთხშაბათს ეზოდან
რომ გადაიხვენა,
შემზარავმა ყვირილმა და
ჯარისკაცების სროლამ
დააფრთხო.
აბა, მხნეობა რა მისი საქმეა,

ის ხომ ერთი ციდა ცხოველია,
ადამიანის ხელისგულზეც რომ
დაეტევა.

არც იმის ჭკუა ჰყოფნის,
მიხვდეს, რა მოხდა სინამდვილეში.
ყველა ქმნილებას თავის ხვედრი
არგუნა ღმერთმა.

კატა ტყიდან ბრუნდება –
თავისი ეზო მოენატრა.

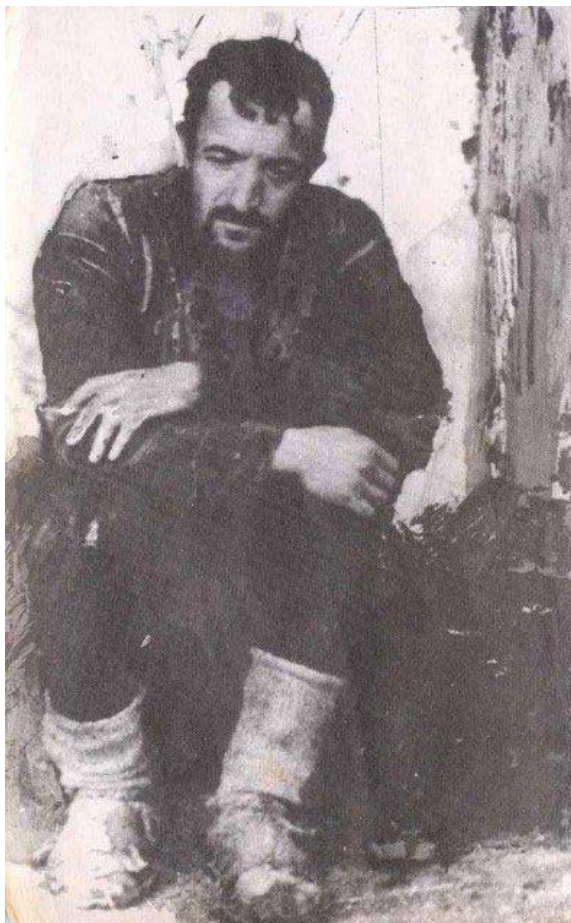
ეიმედება, რომ მშობლიური
ხელისგული მიუალერსებს.

კატა ბრუნდება ტყიდან,
რათა გათბეს მშობლიურ კერასთან,
სადაც ცეცხლზე შემოდგმული
ქვაბიდან

დიასახლისი საგანგებოდ მისთვის
იღებდა პირველ ნაჭერს.

კარგი ყნოსვა აქვთ კატებს,
საყვარელ სურნელს ათას სხვაში
გამოარჩევენ.

ჭიშკრის ბოძზე მოკალათებული

კატა
 მოწყენილ გორგალს დამსგავსებია.
 აღარ სცემს მშობლიური სუნი.
 ხოლო ხევსურ გაბრიელ
 ჯაბუშანურს
 კატის სევდა საკუთარ სევდად
 გაუხდია.
 ასეთია პოეტის ხვედრი.
 კატის კნავილი ადამიანის კითხვას
 ჰგავს ზოგჯერ:
 „სად გაქრნენ ისინი?“
 გაბრიელ ჯაბუშანურმა კატას
 ვერაფერი უპასუხა.
 თავი ჩაღუნა ხევსურმა,
 თითქოს დამნაშავე ყოფილიყოს.
 ჩამოხტა მიწაზე კატა
 და ტყისკენ გაქანდა,
 ოდესღაც იქიდან მოსულიყვნენ
 მისი ველური წინაპრები.
 ის ხელმეორედ გააველურეს.

ხათუთა

სულთანის ნამბობი

ერთ ხევსურს, რომელსაც ხათუთა გულში ჩაჰვარდნოდა, გაბრიელი სამაჭანკლოდ მის ოჯახში გაეგზავნა. გაბრიელს თავი არ დაუზოგავს – სათქმელი გულდინჯად და მწყობრად ჩამოაყალიბა.

– ღმერთმა გადღეგრძელოს, გაბრიელ, ნამდვილი ხევსურივით ენაწყლიანო. არ დავინუნებდი შენს მეგობარს, თუ საერთოდ გავთხოვდებოდი. მაგრამ უგულო ვარ. რად გინდათ უგულო სარძლო? გაგანდობ ჩემს საიდუმლოს, კარგად რომ გამიგო.

ქალიშვილი სიჭაბუკეში ნორჩ ხეს წააგავს ან მზის ქვეშ გამლილ ალპურ ყვავილს.

არხოტის გზაზე მხედარი მიქროდა. უეცრად შეჩერდა და რაღაცის თქმა დააპირა. ხევსურულად მოუქცია:

– ხევსურეთში, ყოველ მეორეს მზექალა, ყოველ მესამეს კი ხათუთა ჰქვია. მიპასუხე, ქალიშვილო, ოღონდ – გულწრფელად, შენ რომელი ხარ ამ ორიდან.

– ხათუთა ვარ, – ვუპასუხე და მზერა შევავლე.

– ღმერთო ჩემო! – თქვა ღიღღმა და ჩამოქვეითდა. – შენ მზექალა უნდა გერქვას, ჩემო მზეთუნახავო ხათუთა!

და ტაში შემოჰკრა, როგორც ქისტებს სჩვევიათ.

ირგვლივ ცბიერად მიმოიხედა, ემანდ, ახლომახლო ხევსური არ იყოსო. მერე მოულოდნელად მტაცა ხელი და ისე ჩამიკრა გულში, ძვლებმა ტკაცატკუცი დამინყო. რეტი დამესხა.

– შე ღიღღვო, შენა, ერთი ჩემმა ძმამ გაგიგოს.

მისი კოცნისგან ღანვზე აღმური შემომენტო, გული დატყვევებული ჩიტივით მიცემდა. უნდა გავბრაზებულიყავი, მაგრამ რაღაც მაკავებდა. მხედარი უკვე ბედაურს მიაგელვებდა და შავი ნაბადი მოეხვია.

– შენ მზის სხივი ხარ, წყაროს წყალზე რომ აბრჭყვიალდება, აბრეშუმის სიმით ხმატკბილი. ჩემი რომ ხარ, ეს შენს ლოყაზე კოცნით დავადასტურებ. დავბრუნდები და დანყებული საუბარი დავაბოლოოთ.

ღმერთმა ცოლქმრობის სიხარული არ განგვაცდევინა. ის აბრაგი იყო, ხელისუფლებასთან შეურიგებელ ბრძოლაში დაიღუპა ჩემი თოვბათი. გაბრიელ, ვერ გავხდები სხვა ოჯახის რძალი.

გაბრიელმა სევდიანად გაიქნია თავი, მიუხვდა გულისთქმას. გოგონას თვალეები ცრემლებით აევსო.

– ბედნიერო თოვბათ, ერთგული საცოლუ აგირჩევია! – წამოიძახა გაბრიელმა და მეგობარს ქალის უარი შეუთვალა.

და ჟუსდა ლამეში ღღე

იქ, მთის მწვერვალზე, გრუხუნებენ უტყვი ქვემეხნი,

იქ, მთის მწვერვალზე, თვალს აბრმავებს ტყვიების ბზინვა,

იქ, მთის მწვერვალზე, შეჰყვირიან ზეცას ღიღღები,

იქ, მთის მწვერვალზე, ისმის
მსხვერპლის სულთქმა და გმინვა.

საკაცეებით იჩქარიან
მწვერვალებისკენ,
დაჭრილთა კვნესა მოედება ფერდსა
და ბექობს,
იქიდან ხშირად სულმიხდილთა
ცხედრები მოაქვთ,
გრგვინვის და ზათქის შეირჩენენ
კლდეები ექოს.

ესმის გაბრიელ ჯაბუშანურს და
უხარია,
ცხადლივ ვერ იტყვის, მე ამ
გუგუნს მადლად ვიღებო,
ჩაელიმება და თავისთვის
ჩაიბუტბუტებს:
„მკლავ გინინამძღვრდეთ,
მოგემართოთ ხელი, ღიღღღღღ!“

იქ, მთის მწვერვალზე, გრუხუნებენ
უტყვი ქვემეხნი,
იქ, მთის მწვერვალზე, თვალს
აბრმავებს ტყვიების ბზინვა,
იქ, მთის მწვერვალზე, შეჰყვირიან
ზეცას ღიღღღღღები,
იქ, მთის მწვერვალზე, ისმის
მსხვერპლის სულთქმა და გმინვა.

ცხენი

ცხენი ჯაგნარში მიიმწყვდიეს, გარს
შემოერტყენენ, დაიჭირეს. მოკლული
მხედარი კი ბრძოლის ველზე ეგდო.
გუშინ აქ მობოძნენ. შეიპყრეს ცხენი.
პირში ლაგამი ამოსდეს. ვინრო უნაგირი
დაადგეს, სცადეს მისი დაურვება.
ყველაზე მამაცი ბედაურს შემოახტა.

ცხენი ყალყზე შედგა. საზარლად
დაიხვიხვინა. გადაქანდა და მიწას დაე-
ნარცხა გულგახეთქილი. დამაფიქრებელი
ამბავია და მაგალითადაც გამოდგება
იმისთვის, ვისაც მოსმენა და ცხოვ-
რების ფხიზლად განჭვრეტა ძალუძს.

ცახცახებდა აგონიაში მყოფი და,
მხედრის მსგავსად, სული ამოსდიოდა
ოთხფეხა მეგობარს.

ნეტავ, ყველა ორფეხიც ასეთივე ერ-
თგული იყოს.

ეზღიელ-ზნეობანი

გაბრიელის ნაამბობი

მიყრუებულ ხევსურეთში ძველ კომ-
კში გამოკეტილიყო ას ოც წელს გადა-
ბიჯებული მოხუცი ლომია. აქ მარტო,
სულ მარტო ცხოვრობდა.

მოხუცი უცხოელს სათოფეზე არ
იკარებდა. როგორც კი ვინმეს დალან-
დავდა, მაშინვე კაჟის თოფს მოიმარ-
ჯებდა და გამაფრთხილებელი გას-
როლით ეგებებოდა მისკენ მომავალს.
ტყვია მგზავრის ფეხებთან ეცემოდა და
მტვერს აყრიდა.

– შებრუნდით და იქით წადით, საი-
დანაც მოსულხართ! ეს ჩემი ქვეყანაა.

ისინიც შეტრიალდებოდნენ და მი-
დიოდნენ.

ამბობდნენ, მოხუცი ლომია ისე გამ-
ხეცდა, მისი არა მარტო ადამიანებს,
სიკვდილსაც კი ეშინიაო. აი, სადამ-
დე მივიდა. იმასაც ამბობდნენ, ლომია
ღიღღღღღ აბრაგებთან ახლობლობსო.

თუმცა ლომია ადამიანი იყო და არა
მხეცი. ადამიანი კი ადამიანების გარეშე
ვერ ძლებს. ჰოდა, მას ხანდახან სტუმ-
რობდნენ მისნაირი მოხუცნი და უშ-
ვილძირონი, თუმცა იშვიათად.

ის თოფის სროლით ეგებებოდა მო-
სულს და, ვისაც ხევსურული სამოსი
არ ეცვა, ახლოს არ იკარებდა. გადან-
ყვიტა გაბრიელმა ლომიასთან სტუმ-
რობა. თავზე ბოხობი ჩამოიფხატა და
გზას გაუდგა. დიდხანს იარა და სალა-
მოს ძლიეს მიაღწია მოხუცის კოშკს.
უშიშრად აუყვა ძველ ბილიკს. თოფის
ხმა ექოდ გახმინდა, ქვების ნახსლეტე-
ბი შეაცვივდა გაბრიელს ფერდზე.

– ჰეი, შენ, გიაურო! ახლავე უკან
გაბრუნდი! ეს ჩემი მიწაა!

– ნუ ისვრი, ლომია, მეც ხევსური ვარ! – შესძახა გაბრიელმა. – შორიდან მოვდივარ შენს სანახავად.

– შენ ხევსურს არ ჰგავხარ! – ისმოდა კოშკიდან. – თოფს ისევ ვტენი, გირჩევ, ნახვიდე!

– კილოზე ვერ ხვდები, რომ ხევსური ვარ?

– ვხვდები და ვიცი, რომ ცხონი მელიასავით გაიძვერანი და გველივით ვერაგნი არიან.

– თავზე მთიელის ქუდი მახურავს.

– ეს ქისტური ბოხობია, ისინი კი უცხოტომელებმა განდევნეს. არ მჯერა შენი. რატომ არცხვენ ქისტურ ქუდს, სამასხარაოდ რად შემოსილხარ?

იძულებული გახდა გაბრიელი, დანვრილებით ჩამოეთვალა თავისი წინაპრები, რათა ლომია დაერწმუნებინა, რომ წმინდა წყლის ხევსური იყო.

– კარგი, კეთილი იყოს შენი მობრძანება!

ორი დღე სტუმრობდა გაბრიელი ხევსურ ბერიკაცს.

– შვილო, მაშ, ხევსურები დაცარიელებულ ღილღოში დასახლდნენ? კარგი, ჯობს, ჩვენ ვიყოთ, ვიდრე სხვები. ისე, ცუდია სხვის მიწაზე ცხოვრება, როდესაც საკუთარი გაქვს, ცუდია, არასწორი. გამოდის, რომ პატივს არ სცემ წინაპრებს. ღალატობ მათ. ისინი, ქისტები, დაბრუნდებიან. ამ მიწის სიყვარული სისხლში აქვთ გამჯდარი. და როდესაც ღილღვები მოვლენ, მეურნეობას კი არ შეხედავენ, საფლავებს მიაშურებენ, სადაც წინაპართა ძვლები ეგულებათ. იცოდეთ, არ შეეხოთ მათ საფლავებს, რადგან, ამის გარდა, ყველაფერს გაპატიებენ.

ლომიას ნაამბობი

– ათი წლის ბიჭი ვიყავი, როდესაც მამაჩემი, სიმონი, ამ ამბავს მომიყვა. იყო დრო, როდესაც ხევსურები და ღილღვები ამ მთებში ერთად ცხოვრობდნენ, ერ-

თმანეთს ვაჟკაცობაში, ხანაც საქონლისა და ქალების მოტაცებაში ეჯიბრებოდნენ... ზოგჯერ სასტიკადაც იქცეოდნენ. შეებმებოდნენ მოქიშპენი, არ ზოგავდნენ ერთმანეთს... რას იზამ, ხდება ხოლმე. ხევსურეთში ვილაცამ ასეთი ტრადიცია დაამკვიდრა: მოკლული მტრისთვის მარჯვენა უნდა მოეკვეთათ და ქავის კარზე ჩამოეკიდათ, რათა ყველას შეეტყო მათი გამირობის ამბავი. პაპა იხსენებდა: მოუსავლიანი წელიწადი იყო. ხევსურები დამშეულიყვნენ. მთაში არავის უკვირს ქურდობა. მაგრამ ვინ უნდა გაძარცვო? რა თქმა უნდა, მეზობელი ღილღვები, აბა, შინაურ ხევსურს ხომ არ აანოკებ?! ჩაუსაფრდა პაპა ელიზბარი ქისტ შოვხალას, რომელსაც ათიოდე ცხვარი ჰყავდა. ხელსაყრელ მომენტს დაელოდა, შოვხალა მოკლა, მარჯვენა მოაჭრა და ცხვარი გამორეკა. შოვხალას ვაჟიშვილი დარჩა, გორდანი. გავიდა დრო და გორდანი გაიზარდა. რასაკვირველია, ის სისხლის აღებას ცდილობდა, ვიდრე მტერს არ მოკლავდა ან თავად არ გამოასალმებდნენ სიცოცხლეს. ელიზბარი მაინც არ ცხრებოდა და ხშირად სტუმრობდა ღილღოს კოშკებს. მიაგნო გორდანმა მის კვალს და მოკლა მოსისხლე.

რა უნდა ექნა სიმონს, როგორ ჩაეგდო ხელში მამის ცხედარი და ქრისტიანულად დაემარხა? დაფიქრდნენ. შეიყარნენ უხუცესნი – ზოგი მათგანი ასწელზე მეტი ხნისაც კი იყო. ქისტები პატივს სცემენ ჭაღარას. იახლეს მამაჩემი სიმონი. ნავიდნენ ღილღვებში, უიარალოდ. ხევსურებს ქისტი უხუცესები შეეგებნენ. სტუმრებმა მასპინძლებს მოსვლის მიზეზი ამცნეს:

– გამოსასყიდს მოგართმევთ. ცხედარს ვითხოვთ.

– კარგი, ნაილეთ, – დათანხმდნენ ღილღვები, – მკვდარს რაღას მოსთხოვ? გამოსასყიდი საჭირო აღარ არის.

ფანჩატურში, საკაცეზე, ნაბადში გახვეული ელიზბარის ცხედარი ესვენა.

მივიდნენ ხევსური უხუცესნი და მიცვალებულს ნაბადი გადახადეს, რათა ენახათ, მართლაც ელიზბარი იყო თუ არა. დახედეს, მერე ერთმანეთს შეავლეს გაკვირვებული მზერა – მიცვალებულისთვის მარჯვენა არ მოეკვეთათ.

ამ დროს ხევსურთა თავკაცმა ღიღღვთა უხუცესს მიმართა:

– რად არ მოჰკვეთეთ თქვენი კუთვნილი მარჯვენა?

– ეზდიელის გამო, – უპასუხა ქისტმა მოხუცმა.

– ეგ რაღას ნიშნავს?

– ჩვენი ზნეობა ეზდიელია, ჩვენი წესია, რომელიც გვიკრძალავს, მტერიც რომ იყოს, მოკლულის შეურაცხყოფას.

ხევსურებმა ელიზბარის ცხედარი შინ მიასვენეს, მაგრამ, ვიდრე ქრისტიანს მიწას მიაბარებდნენ, მამაჩემმა სიმონმა ღიღღლოში აბრეშუმის ქსოვილში გახვეული შოვხალის მარჯვენა წაიღო. ეს ამბავი თვითონ მიაშობო. ასე შერიგდა და დამეგობრდა ორი ხალხი – ღიღღვები და ხევსურები. ბავშვობასა და სიჭაბუკეში თვეობით ვსტუმრობდი მათ. ვიცი მათი ენა და ადათი, ვიცი ეზდიელი.

– ლომია, იქნებ უკეთ გამაგებინო, რა არის ეს „ეზდიელი“.

– ეს ღიღღვთა კანონია, ნამდვილი მეცნიერება-ზნეობანი. უფროსები უმცროსებს ასწავლიან, როგორც მოიქცნენ, ღირსება და პატიოსნება რომ შეინარჩუნონ. მტკიცედ იცავენ ამ ჩვეულებას, ამიტომაც არ უყვართ ისინი უცხოელებს. ქისტები დაბრუნდებიან, შვილო, მაგრამ ვინ, რამდენი და როგორ, ეგ ღმერთმა იცის.

მერე ლომია მოკვდა. როცა მამაპაპეულ სასაფლაოზე მარხავდნენ, უეცრად ღიღღვ აბრაგთა ჯგუფი გამოჩნდა.

დიდხანს იდგნენ ქისტები და ახლად მინამიყრილ ბორცვს დაშტერებოდნენ. ალბათ, გულში ლოცულობდნენ. შემ-

დეგ თავები ჩაჰკიდეს და უჩუმრად წავიდნენ.

გაბრიელი და აბრაგი

ხევსურის მოთხრობა

ჭაბუკი აბრაგი ჭოგრიტით იყურებოდა.

– ეზოს ორი ჯარისკაცი იცავს. ოფიცრის ცხენი ღობეზე მიუბამთ, სხვა არავინ ჩანს. ალბათ, ჩხრეკენ. ნეტავ, რას ეძებენ ამ მთის სოფელში. იქაურებს არაფერი გააჩნიათ. ეს ვილაა.

აჰმადის შემდეგ ბინოკლი ქართველმა ჭაბუკმა მოიმარჯვა.

– ვეფხია, რას ხედავ? ახალს იტყვი რამეს?

– იმ ეზოში ჯაბუშანურები ცხოვრობენ. მშვიდობიანი ხალხია. არავის ერჩიან, არც ძალაუფლების წყურვილი კლავთ. საჭმელს გვინილადებენ ხოლმე, გადასახადს არ იხდიან. ასეთები არიან... – ამბობს ჭაბუკი და ჭოგრიტს თვალს არ აცილებს. – უფროსო! ეზოში გამოვიდნენ. მათი ვაჟი მიჰყავთ, გაბრიელს რომ ეძახიან.

ვეფხიამ ბინოკლი დადო და აჰმადს დაჟინებით ჩააცქერდა.

– რა მოგივიდა, შვილო?

– მიჰყავთ გაბრიელი, არადა, ისეთ რამეებს წერს...

– რას წერს?

– ქართულად ლექსი ჰქვია, სიტყვებია, სიმღერასა ჰგავს. უფროსო, ნაიყვანენ და მოკლავენ.

– არ მოკლავენ, ვეფხია, არა. განა დავუშვებთ, ის მოკლან, ვინც ლუკმას გვიყოფდა?!

ვეფხიამ ისევ ჩახედა ბინოკლს.

ოფიცერი ამხედრებულყო. ჯარისკაცები კი ფეხით მისდევდნენ. მიჰყავდათ გაბრიელი.

ლაილალთან ჩაუსაფრდნენ: აჰმადი, ვეფხია, იედალბი, ელმურზა, ყამბულათი. საკმაოდ არიან.

ვეფხია ისევ ბინოკლს ჩასცქერის.

– გვიახლოვდებიან. იმ საწყლისთვის ხელები შეუკრავთ, ჩანთა კისერზე ჩამოუკიდიათ, ქართველები „გაბრიელს“ ეძახიან, ინგუშურად „ჯაბრაილი“ გამოდის... თოკის მეორე ბოლო ოფიცერს უჭირავს.

– ძალიან კარგი, – ამბობს აჰმადი.
– სროლის ხმაზე დამფრთხალი ცხენი ფეხსაც არ დაძრავს. ოფიცერს მე მოვუვლი. თუ წინააღმდეგობას არ გაგინევენ, ჯარისკაცები არ დახოცოთ. ზედმეტი სისხლი არ გვჭირდება. ვინც გაიქცევა, გაუშვით.

აბრაგები ჩასაფრდნენ და გაიტრუნენ. ისმის ფლოქვების თქარათქური. აი, ერთმანეთს გაუსწორდნენ.

– შეჩერდით! – წამოიმართა აჰმადი,
– ხელები მალლა ასწიოს ყველამ, ვისაც თავი არ მოჰბერებია!

ოფიცერი ავტომატს დასწვდა. ორჯერ იქუხა აჰმადის მაუზერმა: „ბახ! ბახ!“

მტერი ცხენიდან გადმოვარდა, ყელთავქვე დაეკიდა და უსულოდ დაენარცხა მიწას.

– ხელები მალლა, – გაისმა ბრძანება. ჯარისკაცები დამორჩილდნენ.

– მიდი, ყამბულათ, იარაღი აჰყარე! ყამბულათმა ხელთ იგდო ორი ავტომატი, სამი შაშხანა, ერთი პისტოლეტი. სერჟანტს მუხლები უკანკალებს.

– ჯარისკაცებო, გინდათ, იცოცხლოთ?

– გვინდა! ძალიან გვინდა!

– ასე იყოს. დღეს სიცოცხლეს გაჩუქებთ. ერთ თქვენგანს ჩახმახისთვის თითი რომ გამოეკრა, არ გაცოცხლებდით, სისხლის გუბეში იცურავებდით. გასწით, უკან აღარ მოიხედოთ. თუ რომელიმე თქვენგანი დაბრუნდება, სიკვდილი არ ასცდება. ნაბიჯით იარ!

– ზურგში რომ გვესროლოთ? – იკითხა სერჟანტმა.

– ეგ თქვენი წესია, ჩვენ კავკასიელები ვართ. აქედან დაიკარგეთ, იჩქარეთ, იქნებ, ვახშმად ბორშჩსაც მიუსწროთ.

უფროსებს გადაეცით, მოვიდნენ და ეგ თქვენი ბრიყვი დაასაფლაონ, ხელს არ შევეშლით.

ჯარისკაცები მიდიან. ახლა მათ იარაღი და პატრონტაში აღარ ამძიმებთ.

გაბრიელი თოკისგან გახეხილ მჯებს ითავისუფლებს. ოჰ! რა ტკბილია თავისუფლება. ახლალა მიხვდა.

კისერზე ეკიდა ლამაზი, ფოჩიანი ჩანთა. შიგ ხელი ჩაყო და რალაც ქალღი ამოიღო. კითხულობს. ათვალთვალს. ჩაიკითხავს და ისევ ჩანთაში ჩადებს.

არავითარი დაბნეულობა და შიში არ დასტყობია იქ მომხდარის გამო.

აბრაგები განაცვიფრა მისმა საქციელმა.

– ვეფხია, ჰკითხე: რა კაცია?

– ხევსური ვარო, ამბობს.

– ხევსური რომ არის, სახეზე ეტყობა. რატომ დააპატიმრეს?

– რალაც დაუნერია.

– დაუნერია? რა დაუნერია?

– სიმართლე, ის, რაც ხდება. ასე ამბობს.

– ამ მზისქვეშეთში სიმართლე მხოლოდ ერთ წიგნში წერია – ყურანში.

– ზოგი ბრძენი იმ სიმართლეზე ლაპარაკობს, რომელსაც ჩასწვდა. ამიტომაც...

აჰმადი ჩაფიქრდა, თავი გადააქნია:

– საინტერესოა მისი სიმართლის მოსმენა.

– ის ქართულადაა დაწერილი.

– შენ ხომ იცი ქართული. ყამბულათმაც იცის, გვითარგმნით. თუმცა ჯერ მყუდრო ადგილი ვიპოვოთ.

ვიდრე წავიდოდნენ, მოკლულ ოფიცერს კიტელი გახადეს და სახეზე გადააფარეს.

– მართალია, მტერია, თანაც ვერაგი, მაგრამ მაინც ადამის მოდგმისაა, – შემგონებლურად თქვა იედალბიმ.

უღელტეხილზე, სოფელ ღულისთან, ჩრდილში ჩამოსხდნენ, ამ კაცის მართალი სტრიქონები რომ მოესმინათ.

წართქმით კითხულობდა, ისე, წყა-

რო რომ მორაკრაკებს ქვებზე. ხანაც ხმა უთრთოდა, უღელავდა ასას დაუდეგარი ზვირთებივით.

ეს იყო განონასწორებული, მწყობრი მეტყველება. ქართული ენა თავისთავად ლამაზია. და თუ მას მელოდიაც ერთვის, ნეტარებისგან გული გენურება.

იოლად გამოარჩევ ერთმანეთისგან მშვიდსა და ვნებამორეულ აზრებს. ის დიდხანს კითხულობდა. მაგრამ, რაც უნდა დიდხანს ილაპარაკო, ოდესმე ხომ უნდა გაჩუმდე! აი, უკანასკნელი სიტყვა ამოთქვა, მუქი ფურცელი მიწაზე დადო და ქვა დააფარა, ქარს რომ არ წაელო. შემდეგ ამოიოხრა და თავის აუდიტორიას შეავლო თვალი.

ისინი მონუსხულებივით ისხდნენ. გახევებულნი. აჰმადს ესმოდა სიტყვების მნიშვნელობა, მაგრამ ნაკითხულის შინაარსს ვერ ჩანვდომოდა, ვერ გაეგო მთავარი. სამაგიეროდ, ზუსტად მიხვდა, რომ პოეტი ფასეულ საკითხებზე ლაპარაკობდა.

– ყამბულათ, ვეფხია, ახლა გვითარგმნეთ ნაკითხული, ხომ უნდა ვიცოდეთ...

– იცი რა, აჰმად, სიტყვასიტყვით თარგმნას ვერ შევძლებ, ცოდნა არ მეყოფა, ეს მხოლოდ ენათმეცნიერს ძალუძს, მაგრამ ვეფხიას დახმარებით იმას აგიხსნით, რაც გავიგე... ეს ამღერებული სიტყვებია, გაბრიელი ჩვენი ხალხის, სამშობლოდან განდევნილი ადამიანების ტანჯვაზე წერს. ის წყევლა-კრულვას უთვლის ანტიქრისტი სტალინს. ამის გადმოცემა ჩვენ ენაზე შეუძლებელია, ისე ლამაზად ჟღერს ქართულად... როგორც შევძლებ, ისე გეტყვით, აზრი რომ გაიგოთ... მომისმინეთ. აი, ერთი ადგილი – გაბრიელი სტალინის მიმართავს:

ინგუშური ვერსია

შენ ეს სამყარო ჰქმენ ავზნიანი და კუპრის ღრუბლით დაშრიტე გზნება,

შენ დაამონე ადამიანი, თავისუფალი მოუსპე ნება. ავი დემონის მოდგმავ და ტომო, შენ გამო ყველა ხდება თავნება... ცოდვასთან ახლა აღარც ვინ ომობს, წმინდა ტაძარი შენ ჰქმენ თავლებად. შორს მიაქანებ კვლავ წყეულ მარხილს, და თავს კვლავ ბოროტ დილემას იხვევ... მონობისათვის გასწირე ხალხი, მთელი ქვეყანა აქციე ციხედ, ვერ გაექცევი, შენი დროც მოვა, ღრუბელმა ზეცა რომ არ დაბინდოს, ხმანართმეულთა მოგისწრებს გლოვა, რომელიც მოგსრავს და არ დაგინდობს.

.....
დაუტირებლად მოკვდი, ვნებულო, მხეცო, მარადის შეჩვენებულო!

გაბრიელ ჯაბუშანური

ამონარიდი

შენ დააბნელე მსოფლიო თალხით, მზეს მოერკალე კუპრის ღრუბლებად, თავისუფლება წაართვი ხალხებს და თავისუფლად ფიქრის უფლებაც.

შენ, უბოროტეს დემონის ჯუფთი, მკრეხელობ ურცხვად, ზვავად, თავნებად.

შენ უწმინდესი ტაძრები უფლის გადააქციე ცხენის თავლებად.

შენ წყეული ხარ შენივე აზრით, შენ ბოროტების კიდემდე მიხვედი, შენ ეს ქვეყანა მონების ბაზრად

შენ ეს ქვეყანა აქციე ციხედ.

.....
ოდეს დადგება ჟამი განკითხვის,
როს წარუდგები უფალ-ისოს,
რათა სასჯელი ტანჯვის,
განკითხვის
მოგეზლოს, მხეცო, უსაზიზღრესო!

ჩაძაღლდი, მხეცო, გაუმაძღარო,
შენთვის არავინ არ ატირდება

.....
როდესაც ყამბულათი გაჩუმდა, იე-
დალბიმ ქუდი მოიხადა და სახელოთი
სახიდან ოფლი მოინმინდა.

– კურთხეულ იყოს მართალი სიტყვა!
თანაც რა ძღვევამოსილია, ტყვიასავით
მიზანში ხვდება. მე კი მეგონა, პოეტებს
მხოლოდ თავიანთი მარჩენალი ხელისუფ-
ლების ქება შეეძლოთ. გასაოცარია...

აჰმადი გამოერკვა და იკითხა:

– გაბრიელ, სტალინმა როგორ გაი-
გო, მას რომ ლექსი მიუძღვენი? ვინმემ
დაგასმინა?

– არა, თავად ჩავდე კონვერტში და
სტალინის სახელზე მოსკოვში გავგზავნე.

– შენი სახელი და მისამართიც მია-
წერე? – აჰმადს გრძნობები მოაწვა და
დაიძაბა.

– ჰო, მივანერე. ორი კვირაა, რაც
გავგზავნე. სპეციალურად წავედი ძა-
უგში, რომ საფოსტო ყუთში ჩემი ხე-
ლით ჩამეგდო.

გაოცებულმა აბრაგებმა ტაში შე-
მოჰკრეს.

– ვაი, ვაი! ეს რა კაცი ყოფილა? გასა-
გებია, როდესაც ადამიანი ხელში თოფს
იღებს და უსამართლობას ებრძვის. შე-
იძლება, მრისხანებამ მკვახე სიტყვაც
ამოგათქმევინოს, მაგრამ ასე... შიშველი
ხელებით ეკვეთო გველეშაპს... მხოლოდ
ვაჟკაცობა არ კმარა, ეს სულ სხვა რა-
მაა... ამაში ღმერთის ხელი ურევია...

იედალბი შეირხა და მანამდე უცნობი
პოეტისთვის თვალი არ მოუცილებია.

– უფალმა დააკისრა მას სიმართლის
მაძიებლის მისია და აღასრულა კიდეც.

ღმერთმა გადღეგრძელოს, მართალი
სიტყვის მთქმელო. აღმაფრთოვანე!

ბებერმა იედალბიმ ხელი გაუწოდა
გაბრიელს და გადაეხვია.

აჰმადმა ჩახმახი აახმაურა:

– გასროლილი ტყვია ერთს კლავს,
– ამბობდნენ ძველად, – ენით კი ცხრა-
საც დაკოდავ. ღირსეული სიტყვის ფა-
სი იცოდნენ ჩვენმა წინაპრებმა. მაგრამ
ამ ხევსურის სიტყვა უფრო ძვირად
ფასობს. ვიდრე ნუთისოფელი იარსე-
ბებს, მისი სიტყვები დაამარცხებს ბო-
როტებას და უსამართლობას. ამ იარა-
ღის ტყვიანამალი არასოდეს გამოილე-
ვა, მარად სიმართლეს დაიცავს... იცი,
გაბრიელ, რას ნიშნავს შენი სახელი
ღლიღურად? ჩვენებურად ჯაბრაილი
ხარ! ჩვენთვის იცოცხლე. თავს გაუფ-
რთხილდი! მთავრობა არასოდეს მოგას-
ვენებს. სტალინი მხეცია, რომელმაც
ადამიანის სისხლი იგემა, მაგრამ ჩვენ
ძალას არ დავიშურებთ, რომ თავიდან
ერთი ღერი თმაც არ ჩამოგვარდეს.

აბრაგები წამოიშალნენ. დრო არ იც-
დიდა.

გაბრიელი ყველას გამოეთხოვა და
შინ, ხამხის კოშკებისკენ გასწია.

ფრთაშესხმული მიდიოდა. ხალხმა
პირველად დააფასა მისი შემოქმედება.
გამოდის, უქმად არ უცხოვრია, ამაოდ
არ გაუტეხავს ღამე.

ახლა სიკვდილიც აღარ აშინებს.

და ეს მოხდა 1952 წლის აგვისტოში.
შემდეგ კი...

შემოდგომა დამდგარიყო. ხეები
ფოთლებისგან იძარცვებოდნენ. თუმცა
აქა-იქ კიდეც შერჩენოდათ მშვენება,
ცეცხლისფრად ღვიოდნენ.

გამთენიისას სოფელი ალყაში მოაქცი-
ეს. ყველაფერი გულდასმით გაჩხრიკეს.
გაბრიელს ხუნდები დაადეს და წაიყვანეს.

ფეხით მიჰყავდათ, „ენკავედეს“ წარ-
მომადგენლები – ოფიცრები და რიგი-
თები გათქვირულ ცხენებზე ისხდნენ.

მაიორი რუხ იორღას შემოხტომოდა.
ამაყად იმზირებოდა. მკერდზე ორდენი

უბრწყინავდა. მუხლებს ახალთახალი ავტომატი უმშვენებდა. ყანიმის ღვედი უჭრაჭუნებდა. მარჯვენა თეძოზე „ტეტე“ მოეგდო, მარცხენაზე – ოფიცრის ჩანთა. იმაში ენყო გაბრიელისთვის ჩამორთმეული ფურცლები.

ხამხი სადილამდე ალყაში იყო.

– სოროებში მიმალულან შენი მეგობრები, ქართველო. ნამდვილი კურდღლები!

გაბრიელმა კი იცოდა, სინამდვილეში ვინ იყო „კურდღელი“. „რას იზამ? ერთი გაეგოთ ღილღველ აბრაგებს, რაც იქ მოხდა... მაშინ სხვანაირად ამღერდებოდა ეს ბეჩავი ოფიცერი. ხელსაც ვერ მახლებდა. გაუმართლა. უთუოდ მომკლავენ, მაგრამ გზაში არა. ძაუგში ჩამიყვანენ და იქ მომამთობენ, ალბათ. ჩემნაირები დაკითხვაზე სიკვდილის პირას მიჰყავთ. თავად ვარ დამნაშავე. ფრთხილად უნდა ვყოფილიყავი. აკი აბრაგებმაც მიჩიჩიეს. მათ ხომ არ შეუძლიათ, მთელი დღე მიდარაჯონ! მჯერა, შურს იძიებენ, ჩემს სისხლს ღილღვები არავის შეარჩენენ“. დიდი ვერაფერი ნუგეშია მოსაკლავად გამეტებული ხევსურისათვის.

მიჰყავთ გაბრიელი. მთელი განყოფილება შეყრილა, ცამეტი კაცი – ორი ოფიცერი და თერთმეტი მილიციელი.

იცის მაიორმა თავისი საქმე. აბრაგები ვერ გააცურებენ. ყველგან თავისი ხალხი ჰყავს: ლოფშოში, შოანხოს ხეობაში, ღულისთან, ლაილალთან – ყველგან, სადაც აბრაგები ეგულება. მაიორს თავი დიდ სტრატეგოსად მოაქვს.

გზას გაუდგნენ, მალე მათლოამის მთაც გამოჩნდა. მზეც მიიწურა.

ერთი დღის სავალზე შეისვენეს. ნაბრძანებია, ტუსალი ცოცხლად და უვნებლად ჩაიყვანონ. ალბათ, მოსკოვში გაგზავნიან, რათა საფუძვლიანად დაჰკითხონ.

გაბრიელი ქვაზე ჩამოჯდა. წყალი მიანოდეს.

– დალიე, კაცო, დალიე! ჩემი ნება იყოს, ადგილზევე გაგათავებდი. გიჟი

ხომ არა ხარ? ვის აუმხედრდი?! თვით სტალინს?! გენერალისიმუსს?! გენერალურ მდივანს?! მსოფლიო შუქურას?! თავად ვინა ხარ? ხორცმეტი! დალიე, დალიე! მეტს ველარ ეღირსები. იქნებ, სიკვდილამდე ჭკუა ისწავლო.

გზა განაგრძეს. უღელტეხილი. დაღმართი.

„რა ლამაზია ეს ქვეყანა: მთები, ბროლივით ნაკადულები, ზეცა!.. აი, იმ კომკებს გარქხი ჰქვია. იქ ცხოვრობდნენ ღილღვები... ნუთუ ვერასდროს დაბრუნდებიან სამშობლოში... როგორ მინდოდა მათთან შეხვედრა... არ მინერია...“

– ეი, ქეციანო მჯღაბნელო, სად არიან შენი ქომაგი აბრაგები? – იცინის მაიორი. – ჩირგვებში ჩაიმაღნენ, სოროებში გამოიკეტნენ?..

მაიორის კითხვას შაშხანამ უპასუხა, კლდიდან რომ დაიქუხა. სახეზე ღიმილი გაუქრა, დაილია, როგორც ჩრდილი მზის სინათლეზე. ხელები მოსწყდა. თავი ცხენის ფაფარს ჩამოაყრდნო, მინაზე დაეშვა. ბებერი იედალბის ტყვიამ მოულო ბოლო.

კიდევ ოთხი მილიციელი დაეცა, დანარჩენებმა თავს უშველეს და ანგუშტისაკენ გაქუსლეს.

ერთი დაჭრილი ცხენმა ათრია. ტკივილისა და შიშისგან სასონარკვეთილი გაჰკიოდა. ქვები თავს უჩერქვავდა.

კლდის საფარიდან გამოვიდნენ აჰმადი და ყამბულათი. მაიორს ჯიბიდან გასაღები ამოაცალეს და გაბრიელს ხელბორკილი შესხნეს.

გაბრიელმა მაჯები მოისრისა:

– ო, რა ტკბილია თავისუფლება!

მოკლულ მაიორს ჩანთა აართვა, იქიდან საკუთარი ხელნაწერი ამოიღო და უბეში ჩაიღო.

აჰმადს ჩაეცინა.

– ჯაბრაილ, ხევსურო, თავს გაუფრთხილდი! ცუდი დროა: დღეს ხარ, ხვალ აღარ იქნები. სასიკვდილოდ ვერ გაგიმეტებდით.

გაბრიელი თავს უქნევს, ეთანხმება: აქაოდა, ამიერიდან ვიფრთხილებო.

შედეგა, ჩაფიქრდა.

– ქისტებო, თქვენ გარეშე ეს მთები ვერ გაძლებენ... აქ უნდა იცხოვროთ მარად... რაღაა კავკასია უთქვენოდ.

გაბრიელმა ხელი ჩაიქნია, მიბრუნდა და ხამხის მიაშურა, იქით გასწია, სადაც მისი ოჯახი სახლობდა.

ხევსურები ცხვრის ფარას მიუვალ მთებში უმაღლავდნენ ხელისუფლებას. ააგეს სამი-ოთხი მწყემსისთვის განკუთვნილი თბილი მინური, ეზოში ცეცხლი დაანთეს.

გაბრიელი კოცონს მისჯდომია, მუხლებზე ფიცარი უდევს, ზედ კი ფურცელი – ლამაზი, თეთრი... შავი ფანქარი მიმორბის და წვრილი ასობისა და მწყობრი სტრიქონების კვალს ტოვებს.

ქალაღი ძვირად ფასობს, რადგან ცოტაა.

შესწორებებს იმახსოვრებს კოცონთან მჯდომი თუ ღამით ქოხში მიწოლილი.

ქალაღზე მხოლოდ მზა სტროფები გადააქვს.

– გაბრიელ! გაბრიელ! გაგათავისუფლეს! იცი, აქ რა წერია?!..

გაბრიელმა თავი ასწია. ამ მწყემსს დემეტრე ჰქვია. სოფელში იყო სიმინდის ფქვილის ჩამოსატანად.

– რა გაყვირებს, დემეტრე?

– კარგი ამბავი მოგიტანე: თავისუფალი ხარ, თა-ვი-სუ-ფა-ლი!!!

ჭაბუკი მწყემსი გაბრიელს გაზეთ „კომუნისტს“ თვალწინ უფრიალებს.

– წაიკითხე, აქ წერია! შენი თვალით ნახე! დამთავრდა შენი დევნა-წვალეობა.

იმით უკმაყოფილო გაბრიელმა, რომ საქმეს მოსწყვიტეს, ნახევრად შევსებული ფურცელი გვერდზე გადადო, ქვა დააფარა, ქარს რომ არ წაეღო და უინტერესოდ დააცქერდა გაზეთს. კითხვას შეუდგა. რამდენიმე სტრიქონი ჩაიკითხა, სახე შეეცვალა, თვალეში გაკვირვება გამოეხატა.

გაზეთს მოსწყდა და დემეტრეს ახედა.

– ხომ გითხარი, გაბრიელ, აღარ მოგიწევს მალვა. თურმე შენი მტერი ცუდი კაცი ყოფილა, სოფელში მხოლოდ ამაზე ლაპარაკობენ. შალვა ჩამოვიდა თბილისიდან, ამბობს: ქალაქში ერთი ამბავია, ხალხი გამოვიდა ქუჩებშიო. ქართველები იმას აღუშფოთებია, რომ ჩვენი სტალინი შეურაცხვეს. ხალხის სიამაყე...

– ხალხის სიამაყე?... სტალინის მსგავსთ ხალხის სიამაყეს ვერ ვუნოდებ. ქართველებს ჰყავდათ საამაყო შვილები, ილია...

მან ისევ ჩახედა გაზეთს და თვალი აღარც მოუწყვეტია. ადგა, გაიმართა, ხელები გაშალა, გაიზმორა, შემდეგ სიცილი აუტყდა.

– ნადი, დემეტრე, გამოიტანე ჭაჭა და ფიალები! ეს დიდი დღესასწაულია, უფალი ვადიდოთ. ყველაფერი მოიტანე, რაც გაგვაჩნია. ეს დღე უნდა აღვნიშნოთ. ასეთი დღე ას წელიწადში ერთხელ დგება!

ქოხიდან სამფეხა მაგიდა გამოიტანეს. დაანყვეს ყველაფერი, რაც გააჩნდათ. არაყი ჩამოასხეს თიხის ჯამებში. მაგიდას შემოუსხდნენ. უხარიათ მწყემსებს იმიტომ, რომ გაბრიელს უხარია. რა სადღეგრძელოები იცის! მთელ ხევსურეთში ვერ ნახავ მის დარს. მოსასმენად გაემზადნენ.

გაბრიელმა ფიალა შემართა. ადგა. მწყემსებიც წამოდგნენ.

ჯამს ჩააცქერდა. დიდხანს იდგა ასე. სახეზე ჩრდილები აუთამაშდა.

– დიდება შენდა, ღმერთო! – თქვა მან. – შენი განგებით ყველაფერს აქვს დასასრული. შენ ამოართვი ტირანს მკერდიდან გული და მისი სისხლიანი დროშა ხალხის ფერხით დაანარცხე. დიდ არს შენი სახელი!

ხარება

– როგორ მოიქცევი, გაბრიელ, თუ ქისტები დაბრუნდნენ. მაშინ ხომ ამ ქვეყნიდან წასვლა მოგიწევს?

– ერთადერთ თხას დავკლავ, გადა-
ნახულ ღვინოს გამოვიტან, კარგ სუფ-
რას გავანყო და ვიზეიმებ ჩემი ხალხის
დაბრუნებას.

დაახლოებით ასე უპასუხა მან ჯაი-
რახელ სულთან ცუროვს.

ლილლვი ჯაბრაილის (გაბრიელის) საფლავზე

ჩვეულება აქვთ ლილღებს ასეთი –
ახლობელთა საფლავები მოინახულონ,
რომ იქ იფიქრონ ნუთისოფლის ავან-
ჩავანზე.

ლილღები ქალაქში (თბილისში) ჩას-
ვლასაც დაეჩვივნენ, რომ ფიქრს მიეცნენ
ჯაბრაილის (გაბრიელის) სასაფლაოზე.

მეც ვფიქრობ ხოლმე: საკუთარ ბედ-
ზე ანდა ბედზე კავკასიისა, ნუთისოფ-
ლის ბედისწერაზე...

აქ კაცს ერთიორად მარჯვედ გე-
ფიქრება...

გაბრიელ!

საფლავთან თქმული

შენ, რა თქმა უნდა, კარგი ქართვე-
ლი პოეტი ხარ, თუმცა შენი შემოქმე-
დების უმნიშვნელოვანესი ნაწილი მათ
მიუძღვენი, რომელთაც ლილღებს

ეძახდი – ჩვენ, ქისტებს.

გაბრიელ ჯაბუმანურო, მადლო-
ბა ხევსურებს, რომელთაც გშვეს, აღ-
გზარდეს და ქართული წერა-კითხვა
გასწავლეს.

შენ შეგვაყვარე ხევსურები.

ბედისწერამ უძველეს ლილღურ სო-
ფელ ხამხიში მოგახვედრა. ლილღოს
ასული გახდა შენი პოეტური მუზა, უფ-
ლის წყალობით.

ხევსურად დაიბადე, მაგრამ ქისტე-
ბის ბედი გაიზიარე.

ჩვენებური – ჩვენად მიგიღეთ.

ასე რომ, გაბრიელ, შენ უკვე ჩვენი
ხარ, თუმცა ჯერ შენ გვცანი ნათესა-
ვად.

და ვიდრე ჩვენ, ლილღები, ამ მიწა-
ზე დავიარებით, შენი საფლავი არ გა-
უკაცურდება, რადგან არავისგან გვეს-
წავლება ჩვენიანის დაფასება.

მშვიდად განისვენე, გაბრიელ-ჯაბ-
რაილ, ქართულად მთხზველო ლილღოს
პოეტო!

თარგმნეს

ქეთევან ქურდოვანიძემ

და გია ჯოხაძემ

კელტური პოეზია

კელტური ბალადების ლაიტმოტივი სიყვარულია. საერთოდ, კელტური მუსიკალური ფოლკლორი სავსეა სამიჯნურო თემატიკით და ერთობ ინტიმური, ადამიანური ვნებებითაა გაჯერებული. ტექსტთა ერთ ნაწილს დედნის ენაზე არა აქვს რითმა, მეტრული თანაზომიერება, სასიმღერო ტექსტებია და სალექსო აქსესუარების გარეშეც სასიამოვნოდ უღერს. თარგმნისას შევეცადე, დედნისეული ღირსებების საკომპენსაციოდ ეს ტექსტები გამერიტმა და ერთგვარი მეტრული წესრიგიც მიმენიჭებინა, რათა საკითხავადაც კარგი ყოფილიყო. რა გამოვიდა, მკითხველმა განსაჯოს. ხუთი მათგანი ფოლკლორს განეკუთვნება, ხოლო ერთის ავტორი რობერტ ბერნსია, მისი შემოქმედება კი, მოგეხსენებათ, ხალხურთან არის გაიგივებული. ამ ლექსში გათხოვილ ქალთან პოეტის გამიჯნურებისა და მასთან განშორების რეალური ამბავია გადმოცემული.

მთარგმნელი

ერთხელ ზავწყალა მდინარის პირად

დილაადრიან, სანაპიროსთან, მოსეირნეთა რიგს შევეურთდი.
თვალი ეძებდა, და ჰპოვა კიდეც – ირლანდიელი
დავლანდე ერთი.
წამს სიყვარულმა იფეთქა ძალუმ და გულსაც ცეცხლი
მოედო მყისვე.
არ გვიძინია, შუალამემდე თავდავიწყების მორევში
ვეყვინეთ.
როს ისინათლა, ვაჟი წამოდგა, სამოსელს თვისას
მოჰხვია ხელი.
„ან კი, მშვიდობით“, – ესა თქვა მხოლოდ და ააჩქარა
ნაბიჯი ნელი.
„განა, ეს იყო, რასაც შემპირდი, როს დაენაფე ჩემს
მკერდს ალერსით?
ყველა ფუჭი და რიოში დარჩა, რაც სიტყვა დასცდა ენას
ალესილს.
მტილს მიაშურე მამიშენისას. იქ ცრემლით გული უფრორე
ლბება.
ამ უიღბლობას ვერ დაივიწყებ, სულისწარმწყმედელ ჟინსა
და ვნებას“.

ვიდრე შენ ჩემზე დაქორწინდები ანდა ქალს ნახავ
ჩემებრ თვინიერს,
უმალ თევზები ცაში იფრენენ, ზღვები დაშთების
წყლისა თვინიერ.

როპერტ პერსი

• • •

ბატკნები მწვანე ფელოზზე

მწვანე ფერდობზე დაკუნტრუმებს ბატკნების ფარა.
მარწყვის მდელოა სანაპირო, ოკეანეს აფრები ფარავს.
ამხედრებულა პატარძალი ჩაუქად, ლაღად,
მაყრიონს უძღვის, მონასტრისკენ მიიწევს მაღლა.

ფეხდაფეხ მივდევ, საბრალო გულს დარდი მეგზურობს.
უნდა დავესწრო სატრფოს ქორწილს, საუბედუროდ.
მობრუნებულებს ეს შევძახე (მესხმოდა რეტი):
„თუმც იქორწინე, ვერვინ გაგვეყრის სიკვდილის მეტი“.

ნეფე შემომწყრა: „უგუნურო, ერთს გეტყვი მხოლოდ.
მისმინე, თორემ ჩემი ხმალი მოგიღებს ბოლოს.
გვიანი არის ახლა ოხვრა, ჭმუნვა და გმინვა,
ტურფა ასული შენ ყოყმანმა დაგაკარგვინა“.

„მზე ჩაესვენა, მხოლოდ ბნელეთს უნდა ვუცქირო,
ჩქარა სამარე გამითხარეთ ფართო, უძირო.
თან ჩამატანეთ სურნელოვან ყვავილთა ნწული,
რომ დაამშვიდოს სიყვარულით მბორგავი გული“.

მოლი მალოუნი

ლამაზმანებით დუბლინს, ალბათ, არ ჰყავს მოცილე.
როცა შევნიშნე, მოლი მალოუნს მზერა დიდხანს ვერ
მოვაცილე.

თვლიან ურიკით დაჰყვებოდა ქუჩებს განიერს,
ეფინებოდა წკრიალა ხმა იმერ-ამიერ:

„აბა, ცოცხალი, მოლუსკები და ნიჟარები...“
თევზით ვაჭრობდა მოლი ლამის დღიდან გაჩენის,
მშობლებისთვისაც თევზი იყო თავის სარჩენი.
რეკდნენ ქუჩებში მათი ხმები, როგორც ზარები:

„აბა, ცოცხალი, მოლუსკები და ნიჟარები...“
მოლი ციებამ შეინირა, ვერ შეძლეს შველა.
გაფრინდა იქით, სადაც ბოლოს მიფრინავს ყველა.
დუბლინის ქუჩებს ახლა სტუმრობს მოლის აჩრდილი.
ექო კი არა, წკრიალა ხმა ისმის, ნამდვილი:

„აბა, ცოცხალი, მოლუსკები და ნიჟარები“....

ბრიგის ბაზრობა

აგვისტოს ხუთი, დღე გათენდა პირმშვენიერი:
ფრთაშესხმულივით მივაშურე ბრიგის ბაზრობას.
მიმაქანებდა სიყვარულის ძალა ძლიერი,
გული საგულეს არ იცდიდა, წინ-წინ გარბოდა...

რა წამს შემეხო შროშანივით თეთრი ხელები,
მყის დამიამდა გული, ტრფობით განახელები.
კვლავ აფართქალდა სიყვარული განაყუჩები.
თრთოლით, ცახცახით აჩურჩულდნენ სატრფოს ტუჩები:

„წარსულში დარჩა განშორების მწარე ფიქრები,
ამიერიდან საუკუნოდ ერთად ვიქნებით“.
ძალუმ ვიგრძენი ისევ შეყრის სიტკბო, სიამე,
რომ განშორება გულში აჩენს მხოლოდ იარებს.

ვინც სიყვარულის ნერგს დააჭნობს, მოსხიპავს ყლორტებს,
ის უკანასკნელ ავაზაკზე უფრორე სცოდავს.
მე მირჩევნია, რომ, საერთოდ, დაემინდე, მოვკვდე,
ვიდრე ფიქრშიაც ვულალატო ჭემმარიტ გრძნობას.

ერთი კონცატი და...

განშორებისას ერთი ტკბილი კონცატი მისაგზლე.
ცრემლები წვიმად ეფინება ლამის მიწამდე.
სიტყვას ვიძლევი, არ მოვიკლო ოხვრა და ვიძი.
ტკივილი მომკლავს, ისე როგორც ტკივილით ვიძვი,

მე ჩემს სიყვარულს, აბა, აუგს როგორ შევკადრებ.
უძლური ვიყავ მის წინაშე ერთობ, მეტადრე.
წენსის დანახვამ შემომავზნო ცეცხლი დამდაგი
და მონა გავხდი ყურმოჭრილი მისი მარადის.

ეს სიყვარული უსაშველო, ბრმად მოარული,
ორივეს გვემტრო, უმონყალოდ მოგვიკლა გული.

მშვიდობით, ჩემო დაუმშრალი სიცოცხლის წყაროვ;
ეს განშორება სიკვდილს უდრის, დაუვინწყარო.

მაინც მადლობას ვწირავ უფალს, არც ვის ვემდურვი,
ეს სიყვარული იყოს შენი შემწე, მეგზური.
მე რაც მეკუთვნის, ის მარგუნე, ბედო ტიალო –
სულმა და ხორცმა რომ ცალ-ცალკე იხეტილოს.

გზას მიიკვლევდა დახლებს შორის ჩემი სიყვარული

მან მითხრა, დედამ დასტური ბრძანა, მამაც არ ჰკილავს
შენს სიღარიბეს.
მალე დადგება დღე სანატრელი, როცა დავიდგამ
პატარძლის რიდეს.
ეს მითხრა მხოლოდ, ნაზად შემეხო, მერე გამშორდა
ჩემი ფერია,
დახლებისაკენ გასწია მშვიდად, აგნიასებულ ხალხს შეერია.
მიაცილებდა მას ჩემი მზერა და სიყვარული, შთენილი
ობლად.
ერთი ვარსკვლავი ფხიზლობდა ცაზე, წინ მიუძლოდა გზის
მანათობლად.
ამბობდნენ, თურმე, რომ აქამომდე არვის უხილავს წყვილი
ამგვარი –
ერთმანეთისთვის დაბადებული და სიყვარულის ცეცხლით
დამწვარი.
თუმც მაინც ვგრძნობდი, რომ მისი სული დარდს
ისრუტავდა, როგორც ღრუბელი,
ჰაეროვანი სხეულით მძიმე დაჰქონდა სევდა, გამოუთქმელი.
როცა ბაზრიდან ნავაჭრით ხელში მიგოგმანებდა სახლისკენ
ნელა,
თურმე, ვხედავდი მას საბოლოოდ, თურმე, ვხედავდი
უკანასკნელად.
წუხელ მეახლა მკვდარი მიჯნური, ფეხაკრეფით და რიდით
მოვიდა.
აქ სულეთიდან მობრუნებულმა კვლავ გამომიხმო
სიმარტოვიდან.
ნაზად და კრძალვით შემახო ხელი და აჩურჩულდა ჩემი
საბედო:
ძალიან მალე დავქორწინდებით, აღარ ვიცხოვრებთ
უერთმანეთოდ.

თარგმნა **თამაზ ხარაიშვილმა**

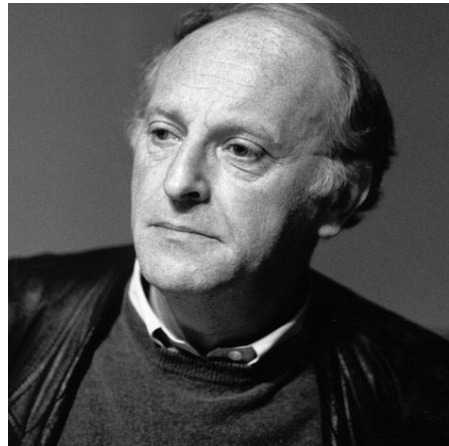
რუსული პოეზია

მარინა ცვეტაევა

•

ამერიდან ვერ გავიყოფთ მე და შენ ვნებას,
გასაოცარო მეგობარო, რჩეულო ჩემო,
გადავეყარე მშვენიერს და ნათელთვალებას,
უძღებ უფლისწულს. სულ სხვა გრძნობას გავუგე გემო.
შენ პალატების და სასახლის ხარ მებატონე,
ის – ტრამალების, ველ-მინდვრების უნაპიროსი,
შენ – ჯარისა და ურიცხვ სპათა ბატონ-პატრონი,
ის – ზღვებისა და ქვიშიანი სანაპიროსი.
ახლა წყლებს ვსერავ მასთან ერთად!!! ხვალ მომლოდინე
არის უღრანი ტყე და ტევრი... მგლები მშიერი;
ქვა და ღორღია სარეცელი, მინა – ლოგინი,
დავეხეტები და უსაზღვროდ ვარ ბედნიერი.
იგი აღდგომის საოცარი ნათლის დარია
და უყვარს, როცა ყველაფერი ანთია რწმენით,
არ ენანება ჩვენთვის მთვარეს ნათელმთვარიანს
ვერცხლისფერ სხივთა ელვარება, უთქმელი ენით.
ერთ დროს მხედრულად წინ უძღოდა სამეფო ჯარებს
და სასახლეში ქედს უხრიდნენ მეფის ხასები...
დამინახა და რაწამს თვალი მოჰკრა ჩემს თვალებს,
მყის მიატოვა პალატები და დარბაზები.

იოსიფ ბროდსკი

დიდი ელემია ჯონ დონს

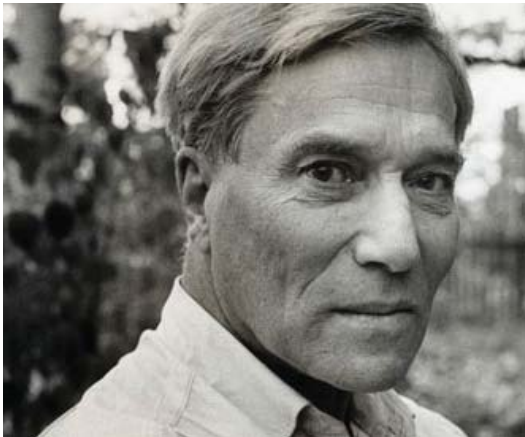
ჯონ დონი თვლემს და ირგვლივ ყველაფერს სძინავს: ლოგინს, მაგიდას, ურდულს, კაუჭებს რამდენს, იატაკს, ბუფეტს, სანთლებს, კარადებს, მინას, კედლებს, სურათებს, ჩარჩოებს, შუშებს, ფარდებს. სძინავთ ბოთლებს და ღამის ნათურებს სძინავთ, პურს, პურის დანებს, ირგვლივ რამეა თუკი, საათს, კარს, კიბეს და საფეხურებს მწკრივად, ბროლს და ფაიფურს... არსად არ აღწევს შუქი. ძილი კი ყველგან, ყველა კუთხეში აღწევს. ფურცლებს შორისაც... და გამზადებულ სიტყვას, მაგიდებს, ლოგინს, თვალებს სიბნელე აწევს, ბუხრის ცივ კედელს, საჩხრეკს და შეშას მიმქრალს. სძინავთ ჩექმებს და წინდებს, სარკეებს, ჩრდილებს ჯვარცმამი, ზენრის ნაოჭში, სკამის ზურგზე, სარკის მიღმა და სკამზე მუნდირის ღილებს, ფეხსაცმელს, ტაშტს და ცოცხს, აყუდებულს ზღურბლზე. სძინავთ ფანჯრებს და ფანჯრების მიღმა ზამთარს, მეზობლის სახლის თეთრ სახურავს და გორაკს, სასრილოებს, ფერდობს და ნაცნობ კვარტალს, ფანჯრის ჩარჩოს რომ გაუგლეჯია ორად. არსად შუქ-ჩრდილი, სამარისებურ ძილით თვლემენ თაღები, მოაჯირები მუქი, აღარც ჭრიალი, აღარც ჟღარუნის რკინის. თვლემს ყვავილნარი... არსად გაკრთება შუქი, სახელურები, ბოქლომები და კავი, თვლემენ კარები, კარის რკალები, კლიტე. არსად ხმაური, ჩუმი შრიალი, ჩქამიც... განთიადი კი შორს არის, შორს, ჯერ კიდევ. სძინავთ ციხეებს და მათ კლიტეებს სძინავთ, სასწორსაც სძინავს, მათ შორის თევზის დახლებს

და ღორის სუკებს, სახლებს, ეზოებს, ბინებს,
სარდაფში კატებს, თეოზე მიბმულ ძაღლებს.
თაგვებს და ხალხსაც. ლონდონს ღრმა ძილი აწევს,
ნავსადგურს, აფრებს. თოვლიან ზღვის წყალს ეს სურს,
წყლის ანარეკლი მთვლემარე ცის თაღს არწევს
და ერთმანეთში გადადნებიან ერთსულ.
ჩათვლიმა ჯონ დონს, ზღვაც მასთან ერთად ჩათვლემს,
სძინავთ ღრმა ძილით ცარცის ნაპირებს ამ ზღვის,
მშვენიერ ბაღებს დიდი ურდული ადევს,
მთელი კუნძული ჩაუთრევია ღრმა ძილს.
ფიჭვებს და ნაძვებს, სოჭებს, ნეკერჩხალს, რცხილას,
ცივ ნაკადულებს მთის ფერდობზე და ბარში
ბილიკებსაც და მგლებს ბილიკებზე... სძინავთ,
დათვის ლოგინთან ქარი თოვლს თეთრად გაშლის.
აღარ გალობენ, ჩასძინებიათ მგოსნებს,
ყურს ველარ მოჰკრავთ შორიდან კივილს ჭოტის,
ყვავის ჩხავილი არ აფრთხობს ტყეს და ფრთოსნებს,
თაგვი კი თითქოს ბრალდებულივით მოდის.
ღრმა ძილით სძინავთ მკვდრებსა და ცოცხლებს – ყველას,
გადაქცეულან საყოველთაო ძილად,
მიკედლებია ზოგი ზღვის მდორე ლელვას,
ზოგი კი ერთურთს შემოხვევია ტკბილად.
სძინავს ყველაფერს: მდინარეს, მთებს და ყანებს,
ნადირს და ფრინველს, მკვდარ სამყაროს და ცოცხალს.
მხოლოდ თოვლის ფიფქს ვერ შეაჩერებს ღამე
და ღამის ციდან თოვს, თეთრი თოვლი მოჩანს.
ცაში მეოხი აღარ ჰყავს მიწას შემოიღის,
სძინავთ ანგელოზთ, წმინდა სინდისით სრულით,
სძინავს სამოთხეს, გენას – მფრქვეველს ცეცხლის,
გარეთ არ გადის ამ დროს არც ერთი სული.
ჩათვლიმა ღმერთმაც, გაუუცხოვდა შორი
სამყარო... ახლა ყრუა და ბრმაა თითქმის,
გამქრალა მტრობა, ზამთრის ღამეებს შორის,
სძინავს სატანას, მასთან – თოვლიან ინგლისს.
თვლემენ მხედრები, ტაძრის თარებქვეშ ფშვინვენ,
თვლემენ რაშები და ტალღებივით თრთიან,
ერთურთს ეკვრიან, რომ არ გამოჩნეთ ვინმე
ქერუბიმთა დასს, მთავარანგელოზთ ფრთიანს...
სძინავს ჯონ დონს და სძინავთ ლექსებს და რითმებს,
სახეებს – სუსტებს, ძლიერებს; სიტყვის კონებს,
ახლა ცოდვა-ბრალს ყველა სულგრძელად ითმენს,
წვანან და სძინავთ ლექსთწყობას და სტრიქონებს.
აქ ერთმანეთის ძმობა აქვს ყველა სტრიქონს,
გრძნობის სინმინდე, როგორც ნიშანი, ელავს,
სამოთხის კარი მათგან შორსაა თითქოს
და სიღარიბე აერთიანებს ყველას.

სძინავთ სტრიქონებს, იამბის მტკიცე ტაეპს,
 გუშაგად მდგარი იქვე ქოროც თვლემს ტკბილად,
 ლეთეს წყლის ხილვებს ზვირთები ანანავებს,
 მათი დიდებაც გადაქცეულა ძილად.
 თვლემს განსაცდელი ტანჯვა, ვაება, დარდი,
 სძინავთ ღვთისმეტყველთ, სითეთრე ბრწყინავს ციდან,
 ვნებებსაც სძინავთ, შეერთდა ცოდვა-მადლი;
 ბოღმა შავ ლაქებს დაეძებს ერთი ციდა.
 ყველაფერს სძინავს, წიგნების გროვას მათთან,
 სიტყვის მდინარეს დაუძინია თითქმის,
 თავდავიწყების ყინული აწევს მათ და
 ფრაზებს და სიტყვებს... რაც კი სიმართლედ ითქმის.
 ღრმად სძინავს ყველას: წმინდანებს, ღმერთს და ეშმაკს,
 ბოროტ მსახურებს შური რომ ხეთქავს გულზე
 და თოვლის ვარდნის ჩქამი თუ ესმის ბნელ გზას,
 სხვა ხმა არც არის აქ, დედამინის ზურგზე.
 მაგრამ ჩუ, ნახე, ცივ უკუნეთში ვილაც
 წყვდიადის შიშით ტირის და ვაივიშობს,
 ნახე, რომ ზამთრის ანაბრად დარჩა იქაც,
 იქ ვილაც ტირის, მარტო დარჩენას შიშობს.
 წვრილი ხმა, ნემსის მსგავსი, უძაფო ნემსის,
 მიცურავს თოვლზე, ცივი წყვდიადი ახლავს,
 მარტოსულია, მისი არავის ესმის,
 განთიადს ღამეს შეაქსოვს სადღაც მაღლა.
 „ვინ მოთქვამს იქ, ეს შენ ხარ, მარტო რომ დავალს,
 დაბრუნებას და თოვლის ქვეშ ზაფხულს ელი?
 თუ ჩემს სიყვარულს, ბნელი გზით ჩემკენ მავალს,
 ეს შენ ყვიროდი წყვდიადში?“ – პასუხს ველი.
 „ეს თქვენ იყავით ქერუბიმების დასი,
 ცრემლიანმა ხმამ მაფიქრებინა ასე,
 თქვენ მიატოვეთ ჩემი მთვლემარე ტაძრის
 საკურთხეველი?“ – პასუხს არავინ არ მცემს.
 „ეს შენ ხომ არ ხარ, პავლე, შენი ხმის ტემბრი
 სათქმელს უცნაურ უმონყოლობას სძენდა,
 შენ შეაფარე წყვდიადს ჭალარა ტევრი,
 იქ შენ ტიროდი?“ – ისევ დუმილი ჟღერდა.
 „შენი ხელია, ღმერთო, რომელმაც სხივი
 გადაფარა და წყვდიადი დახშა თანაც,
 იქაც ტვიფარი დაადო ღვთაებრივი...
 სხვა რიგის ხმაა, სხვა რეგისტრია რაღაც“.
 ქვეყანა დადგა, მდუმარებს ცა და მიწა,
 რაღაცა ყეფს, თან ძალიან მაღალ ხმაზე,
 შენ ხარ, გაბრიელ, საყვირს უყვირებ იმ ცას?
 მხედრებს ელიან ცხენები, დგანან ყალყზე.
 მძინარ ქვეყანას წყვდიადი იძვრენს სულში,
 ციდან ეშვება ძირს მაძებრების ხროვა,

„შენ ხარ, გაბრიელ, საყვირით ზამთრის სუსხში,
რომ იტირებ და მხსნელად არავინ მოვა?“
„შენი სული ვარ, ჯონ დონ, ცას დაფუზავდი,
აქ შევეხიზნე ზეცას, გავმორდი იმედს,
ვიგლოვ სიმწრით და ვაებით რასაც ვთხზავდი:
გრძნობას, ვნებებს და ფიქრებს, ჯაჭვივით მიძიმეს“.
შენ კი ამ ტვირთით შეგეძლო ცაში ფრენა
ვნებებს და ცოდვებს შორის უკიდევანოდ,
ფრინველად გაჩნდი, ხედავდი შენს ხალხს ზენარ,
დაფრენდი თავზე სახურავების ქანობს.
ზღვებს და სივრცეებს ჭვრეტდი საფრენს და უფრენს,
საკუთარ სულში ჯოჯოხეთს ჭვრეტდი ვერაგს,
სასუფეველსაც – ნათელს და ენით უთქმელს,
ჯერ არსმენილს და თვალით არნახულს ჯერაც.
შენი ცხოვრება ჰგავს შენს საკუთარ კუნძულს
და ოკეანეს – უკიდევანოს, უვალს,
ყოველი არე შემოუხზავს უკუნს...
შენც უკუნიქეც, როს ჩაუქროლე უფალს.
ვერ ინავარდებ ცაში, რას უზამ ამ ჯვარს?
ციდან ქვეყანა მოჩანს ვრცელი და მშვენი
და ჩვენი ყოფა სულაც არ არის ტანჯვა,
და საშინელი სამსჯავრო, საშინელი.
იმ სივრცეებში ჰავა უცვლელი რჩება,
იქიდან არის წარმომავლობით ღმერთი...
უშორეს სახლში მბჟუტავ სარკმელში კრთება
შუქი და მკრთალად ნისლიან ღამეს ერთვის.
განა ვრცელ მინდვრებს ყოველთვის ხნავენ გუთნით,
არც საუკუნე ხნავს და მით უფრო – ნლები,
მხოლოდ ტყეები დგანან მაღალი ზღუდით
და ბალახებში წვიმა იცეკვებს ვნებით.
იმ პირველ ტყის მჭრელს, რომლის გამხდარი ცხენიც
დაბურულ ტევრში შიშით გაურბის ლანდებს,
დიდ ფიჭვზე ამძვრალს თავის მდუმარე ველზე
მოეჩვენება ცეცხლი – ასული ცამდე.
შორს, ძალიან შორს დარჩა ყოველი არსი,
სახურავებზე დაცურდა მშვიდი მზერა.
აქ სინათლეა. ძაღლის ყეფაც კი არსით
არ ისმის... აღარც ისმის ზარების ჟღერა.
როგორც კი მიხვდა, არ არის სხვა გზა რამე,
მოატრიალა ცხენი და უკუიქცა,
იმნამსვე თვითონ, აღვირი, ციგა, ღამე,
ჯაგლაგი ცხენიც ბიბლიურ სიზმრად იქცა.
მე კი ვტირი და ვტირი, არ არის ბედი,
უნდა დავბრუნდე, ისევ ეს არის ბოლო,
მაგრამ სხეულში მყოფმა როგორ გავბედო,
იქ სული უნდა ფრენდეს მხოლოდ და მხოლოდ.

ეს მე კი არა, შენ, შენ მოთქვამდი, ჯონ დონ,
ინეჩი მარტო, იქვე ჭურჭელიც თვლემდა,
ჩაძინებულ სახლს თოვლი ეფინა ვიდრე
და ვიდრე თოვლი ზეცის თალიდან ფრენდა.
სძინავს საკუთარ ბუდეში, ჩიტის მსგავსად...
თავის გზა-სავალს და სიხარულის წყურვილს
მიანდობს ცაში აკიაფებულ ვარსკვლავს,
აკიაფებულს, მაგრამ ღრუბლებში ცურვილს.
ჩიტისვით სუფთა და ნათელი აქვს სული.
თუმცა დიდებულ გზებს თან ახლავს ცოდვა-ბრაღიც,
შოშიებს არ ჰგავს ყვაფივით მარტოსული.
ჭეშმარიტია, მაღალმხედი და მფრთხალი.
ადგება დღისით, ძილი რომ მოიშოროს,
თეთრი სუდარის ქვეშ სძინავთ, შეწყდა თოვა...
სივრცე სულსა და მძინარე სხეულს შორის
თოვლის და ძილის გვირისტით მოიქსოვა.
ღრმა ძილით სძინავს ქვეყანას, მაგრამ ბოლო,
ბოლო სტრიქონებს ძალა აღარ აქვთ მოცდის,
ღვთაებრივ ტრფობას აბატი მოძღვრავს, ხოლო
ამქვეყნიური – შთაგონებაა მგოსნის.
ვის წისქვილზედაც არ უნდა ასხა წყალი,
სამყარო ისევ ისეთს გამოფქვავს ხორბალს
და თუ სიცოცხლე ჩვენი სხვებისაც არი,
სიკვდილი როგორ წარვტაცოთ ბედის ბორბალს?
დახვრეტილი და გაცვეთილია ნარმა,
ხევს ყველა, ვისაც არ ეზარება ხევა,
ერთი ნახტომიც... და თვითონ ზეცის თაღმა
მკერავის ნემსით წყვდიადი გამოკერა.
ძველი პერანგი დაიხვრიტა და გაცვდა,
იძინე, ჯონ დონ, დაგლის ფიქრები მწველი,
შეხედე ღრუბელს, ვარსკვლავი ისევ გაჩნდა –
შენი სამყაროს უერთგულესი მცველი.

ბორის პასტერნაკი

მაგღალელი

ლამესთან ერთად ჩემთან ჩნდება დემონი ერთი, ძველ ცოდვებსა და წარსულს ასე რომ მაზღვევინებს, ცეცხლად მედება ფიქრი, რომ არ მახსოვდა ღმერთი, კაცების გარყვნილ ფანტაზიებს, ვნებას ნალვინევს, როგორ ვმონებდი, მერე ქუჩას თავს ვაფარებდი.

ვიდრე დადგება და გაქრება დრო-ჟამი მწველი, ვით მყიფე ჭურჭელს, საიდანაც მირონს გაპკურებ, დავამსხვრევ... მაშინ ამოსუნთქვა უკანასკნელი სამარისებურ მღუმარებად დაისადგურებს, რომ ალებასტრის ნამსხვრევებად იქცეს ჭურჭელი. მერე შენს ფეხქვეშ მე ჩემს ცოდვებს გავანადგურებ.

ჩემმა ცრემლებმა ყველა ცოდვა ვით გადანონა, რომ შემეყვარე, როგორ მენდე, როგორც ტკბილ დობილს? იქ ბნელი ლანდი და ვნებები მყავდა ბატონად... ჩემო მოძღვარო და მეგზურო მარადისობის, სად ვიქნებოდი ახლა, შენ რომ არ გეპატრონა, ტაბლასთან სხვა ვინ დამიცდიდა ახალმინდობილს?!

განუზომელი ჩემი სევდა ჩემი წილია; გამოვექეცი ბოროტებას. ცოდვების წყება – გენის ცეცხლი, ჯოჯოხეთი და სიკვდილია? – გთხოვ, ამისხენი, ცოდვის არსი, რა არის ვნება? გამოვექეცი სინამდვილეს თუ იდილიას და შეგეზარდე, ვით ლტოლვილი ხეს შეეზრდება.

ზეცას გაარღვევს ოთხფრთიანი ძელის ღაღადი... გულზე ჯვარივით მივიხუტე ტანჯვით სნეული წმინდა ტერფები დავასველე ცრემლის ნაკადით...

უნდა დაგმარხო, მივაბარო მინას სხეული.
ზეცას გაარღვევს ოთხფრთიანი ძელის ღალადი...

2

დღესასწაულის წინ ლაგებას იწყებენ სახლის,
მე ამ ჭედვაში ბრბოს გავარღვევ და ტანჯვით დაღლილს,
მოგძებნი – ძვირფასს, უსაყვარლესს, სამყაროს მეფეს,
მირონს ავიღებ წმინდა ჭურჭლით, რიტუალს ნამდვილს
აღვასრულებ და უშურველად შენს ფერხითი დავღვრი,
მერე დაგილტობ ამ მირონში უწმინდეს ტერფებს.

ცრემლები მოწვიმს, სიყვარულის მადლის დამნთები,
ვერაფერს ვხედავ, თვალის ჩინი მაქვს დაბურული,
ხელის ფათურით ვეძებ სანდლებს, მაგრამ სანდლები
არ ჩანს, დაშლილი მაგ შენი თმების ფარავს კულუღი.

ყელში მომდგარი ბურთი მნარე ცრემლებად იქცა,
შენი ფეხები ჩემს კალთაში გამოვიხვიე,
მერე, ცრემლები მძივებივით რომ აიკინდა,
სისხლიან ტანზე დაგენვეთა უკვე მიღმიერს.

მინა ძალუმად შეირყევა, ცოდვა-მადლს დაცდის,
შევებრალეები, სისხლის ცრემლის ნაკადს შემამჩნევს,
ხვალ კრეტსაბმელი გაირღვევა მთავარი ტაძრის,
ხარების ჟამს რომ ყოვლადწმინდას ეპყრა დედაშენს.

ატყდება დიდი ქარტეხილი, შიში, ვაება,
მინა პირს გახსნის, ჩამოარღვევს ტაძრებს და თაღებს,
მხედრებს რიგები დაეშალათ, თავგზა აებნათ,
ჯვარი ფრთებს გაშლის, მოიხილავს ზეცის სანახებს.

მე იქვე მოვკვდი, მაგრამ მაინც ცოცხალი დავრჩი,
მოვიკვნეტ ბაგეს და მინაზე მოვიცელები,
შენ კი, ჯვარცმული და ტანჯული, ორსავე ხელს გაშლი,
რომ გულში მაგრად ჩაიხუტო შენი მკვლევლები.

წინ სამი დღეა, მძიმე სამი! – რა საზარია!
რა ნელა გადის, გავიზარდე, თუმც ამ სამ დღეში,
სწორედ ის სამი როცა ჩვენი ღმერთი მკვდარია –
ჩვენი სამყაროს შექმნის დღიდან უსაზარლესი.

სერგეი ესენინი

შირაიშის ვარდო, მშვენიერო ჩემო შაგანე

შირაიშის ვარდო, მშვენიერო ჩემო შაგანე,
მე, ჩრდილოელი, მზად ვარ, დიდი გულის ფანცქალით
გიაბბო, ჩვენში ჭვავის ყანებს როგორ აქანებს
და ამხელს მთვარის საიდუმლო გულისთქმას ქარი.
შირაიშის ვარდო, მშვენიერო ჩემო შაგანე.

მე ჩრდილოეთის სიყვარული არ დავახანე,
მთვარე იქ უფრო დიდია და მშვენი მზის დასის,
ვრცელი ველებიც იქაური უფრო ღაღანებს,
ვიდრე ლამაზი და წარმტაცი თქვენი შირაიშის.
გაშლილო ვარდო, მშვენიერო ჩემო შაგანე.

მინდა, გიაბბო თვალუნვდენი ველების ლოცვა,
ღამე – მინდვრებზე განოლილი, ისე ჩუმი, ვით
ჭვავის ყანები... ეს თმა ჭვავის თავთავმა მომცა,
თუ გინდა, ხელზე დაიხვიე აბრეშუმით,
უგრძნობელი ვარ, ტკივილს არ ვგრძნობ, გიყურებ როცა.

ამ მოღალანე ყანის რხევა, მთვარის ნათელში
ჩემი დაღალის, დატალღული თმის რხევას რო ჰგავს,
გთხოვ, მოგონებას სევდანარევს ნუ აღძრავ ჩემში,
ნუ მოიწყენ და გაუღიმე ყანების როკვას...
ამ თავთავების ქარით რხევას მთვარის ნათელში.

შირაიშის ვარდო, მშვენიერო ჩემო შაგანე,
იქ, ჩრდილოეთში, ერთი გოგო გგავს გასაოცრად.
როდესაც გხედავ, თვალწინ მიდგას, იმას გადარებ.
ვინ იცის, დარდობს კიდევ ჩემზე, მიგონებს როცა?
შირაიშის ვარდო, მშვენიერო ჩემო შაგანე.

თარგმნა ჯანა ამირეჯიბმა

დინო ბუცატი

ჩქარი მატარებელი

- ეს შენი მატარებელია?
- დიახ, ეს არის.

სადგურის გაჭვარტლული სახურავის ქვეშ მდგარი ორთქლმავალი გაცოფებულ ბულასავით ქშენდა და მოუთმენლად ტორავდა დედამინას ჩლიქებით.

- ნამდვილად ამ მატარებლით მიემგზავრები? - მკითხეს მე.

ორთქლის წვრილი ნაკადი საშინელი სტვენითა და ქოთქოთით უბერავდა ღრიჭოებიდან.

- ნამდვილად, - ვუპასუხე მე.
- საით მიდიხარ?

დავასახელე ჩემი მოგზაურობის უკანასკნელი პუნქტის მისამართი. ალბათ, სიმორცხვის გამო, აქამდე მეგობრებთანაც არ მიხსენებია მაღალი... არა, უზენაესი საზღვრის მომაჯადოებელი სახელი. ახლაც კი არ მყოფნის ძალები ამ სიტყვის დანერსათვის.

მაშინ კი, როდესაც ეს სიტყვა ხმამაღლა წარმოვთქვი, ზოგიერთმა ისეთი მრისხანებით შემომხედა, როგორც ზღვარგადასულ თავხედს უყურებენ; ზოგმა ეჭვით სავსე თვალები მომაპყრო იმის გამოსაცნობად, ვხუმრობდი თუ შევიშალე. მავანი იმ ყველასათვის ნაცნობი თანგრძნობით მიცქერდა, როგორც ილუზიების სამყაროში ჩაკარგულ ადამიანს შეხედავენ ხოლმე. დანარჩენები კი... დანარჩენები უბრალოდ

დამცინოდნენ. ერთი ნახტომი - და უკვე ვაგონში აღმოვჩნდი; ფანჯარა ჩამოვნიე, გადავინიე და მეგობრების სახეებს დავუნყე ძებნა... ჰმ, არავინ ჩანდა, აღარავინ მაცილებდა...

ძალიანაც კარგი! რახან ასეა, მაშ, გაფრინდი, ჩემო ორთქლმავალო, დროს ნულარ კარგავ! გაქუსლე, რაც ძალი და ღონე გაქვს! ბატონო მემანქანევე, გვედრები, არ მოაკლო ქვანახშირი რკინის ლევიათანს. დაე, ბოლო ზღვრამდე აინიოს წნევის ბარომეტრმა.

აი, გაისმა რკინის ბორბლების ნანატრი კაკუნი, შეირყნენ ვაგონები, სადგურის სვეტებმა ერთიმეორის მიყოლებით შემოიჭყიტეს ჩემს ფანჯარაში...

მერე კი სახლები, სახლები, ფაბრიკები, საქვაბეები, სახურავები...

სახლები, სახლები, ქარხნების მილები, ვინრო შუკები...

სახლები, სახლები, ხეები, ბოსტნები, სახლები...

ბორბლების რაკუნი, ბორბლების კაკუნი, მინდვრები, ველები...

ღრუბელთა სრბოლა და ხელში თიკუნი...

მიანექ, მემანქანევე! მიანექ ბოლომდე და გააყრევი ნყლის ორთქლი და ალის ნაპერწკლები შენს მანქანას.

ოჰ, ღმერთო, როგორ მივიჩქაროდით! ამ სიჩქარით ხომ... - აღტაცებული ვფიქრობდი გულში. - სულ მალე მივაღწევთ N-1 სადგურს, მერე - მე-

ორეს, მესამეს, მეოთხეს და ბოლოს მივალწევ მთავარს – მეხუთეს, სადაც უბრწყინვალესი გამარჯვებები მელიან!

კმაყოფილი სახით ვუცქერდი, როგორ ინეოდა დაბლა ელექტოსახეები. ქვემოთ ეშვებოდა, ეშვებოდა ხაზები და უცებ, წამის მეასედში – ბრახ – ისევ თავის სიმაღლეზე დგებოდა – ესე იგი, კიდევ ერთმა ბოძმა ჩაგვიფრინა. სიჩქარე კი ყოველ წამს ხელშესახებად იმატებდა.

ჩემ პირდაპირ, ხავერდის სავარძლებში ორი ბატონი იჯდა, რომელთაც სახეზე ეწერათ, რომ ნამდვილად ერკვეოდნენ და ზუსტად იცოდნენ, თუ რას წარმოადგენდა ჩვენი მატარებელი. ჩემდა გასაკვირად, მალ-მალე იღებდნენ ჯიბიდან საათებს და უკმაყოფილოდ დასცქეროდნენ.

ბუნებით მორცხვი და ჩაკეტილი ადამიანი ვარ, მაგრამ იმ წუთში მხნეობა მოვიკრიბე და ვიკითხე:

– ბატონებო, თავხედობაში ნუ ჩამომართმევთ, იქნებ, ამიხსნათ, რას მივანერო თქვენი უკმაყოფილება?

– აბა, როგორ უნდა ვიყოთ კარგ ხასიათზე, – მომიგო უფრო ხნიერმა.

– ამ ჯაგლაგის შემხედვარე, ყველგან დავიგვიანებთ, სადაც შეიძლება და არ შეიძლება...

არაფერი მიპასუხია, თუმცა გავიფიქრე: რა უცნაურია ადამიანი, ვერასოდეს ასიამოვნებ; ათასი ლომის სიმძლავრე, ათასი ლეოპარდის სისწრაფე ხომ სწორედ ჩვენი ორთქლმავლის გულშია განივთებული. ასეთი სიჩქარით უმგზავრია ვისმე განა? თუმცა, ყველამ ხომ ვიცით, თუ რა უმადურ, წუნუნა, მტირალა და უკმაყოფილო კასტას წარმოადგენენ მგზავრები საზოგადოდ.

ამასობაში მინდვრები ელვის სისწრაფით რჩებოდნენ უკან და გავლილ გზას ჰორიზონტს უერთებდნენ.

სადგურ N1-ში თითქოს დანიშნულზე ადრე ჩავედით, თუმცა საათის შემომწმებისას დავრწმუნდი, რომ ზუსტად განრიგის მიხედვით ვმოძრაობდით. ამ სადგურზე ინჟინერ მორფინის უნდა შევხვედროდი. ვაგონიდან ჩამოვხტი და პირველი კლასის რესტორანში შევედი, სადაც მორფინის, ჩემს მოლოდინში, სადილობაც მოესწრო.

მისალმების შემდეგ მაგიდას მივუჯექი. მოულოდნელად, საქმის მაგიერ, მორფინიმ, ათასგვარ სისულელეზე დაიწყო საუბარი, თითქოს უამრავი თავისუფალი დრო გვექონოდა. მთელი ათი წუთი გავიდა (მატარებლის გასვლამდე მხოლოდ შვიდი იყო დარჩენილი), სანამ

პორტფელიდან საჭირო ქაღალდებს გამოაძვრენდა. უეცრად მან შენიშნა, რომ მალიმალ დავცქეროდი საათს.

– ახალგაზრდავ, თქვენ ჩქარობთ? – ირონიულად შემეკითხა იგი. – იცით, რას გეტყვით? მე არანაირ სიამოვნებას არ მანიჭებს, როდესაც ვინმე მაჩქარებს გადანყვეტილების მიღების დროს...

– ბატონო ინჟინერო, თქვენ სრულ ჭეშმარიტებას ამბობთ, – ყოყმანით შევეპასუხე. – მაგრამ რამდენიმე წუთში ჩემი მატარებელი გადის და ამდენად...

– რახან ასეა, – მკვახედ მომიგო ინჟინერმა და ფურცლები მაგიდიდან ენერგიულად აკრიფა. – რახან ასეა, ვწუხვარ, ჩემო ბატონო, მაგრამ მოდი, ჩვენი საუბარი იმ დროისთვის გადავდოთ, როდესაც უფრო თავისუფალი იქნებით, – და ამ სიტყვაზე ფეხზე წამოდგა.

– მაპატიეთ, – წავიბურტყუნე მე. – ჩემი ბრალი არ არის, უბრალოდ, მატარებელი...

– არა უშავს, მესმის; ძალიან კარგად მესმის, – მონყალედ გამიღიმა მორფინი.

მარჯვედ შევხტი უკვე დაძრული ვაგონის საფეხურზე. ვერაფერს იზამ! – გავიფიქრე. – შემდეგისთვის გადავდოთ; ახლა, მთავარია, ჩემს მარმრუტს მივყვე.

მივქროდი ველებზე და კვლავ ადი-ჩადიოდნენ ელექტროხაზები ეპილექსიურ კონვულსიებით; ჩრდილოეთის მიმართულებით თვალუნვდენელი ხდებოდა სივრცეები, გაიშვიათდა დასახლებული ადგილები.

ძველი თანამგზავრები აღარსად ჩანდნენ; კუპეში ახლა მხოლოდ კეთილსახიერი პროტესტანტი პასტორი იჯდა და გამუდმებით ახველებდა. სარკმელში ერთმანეთს ცვლიდა ტყეების, მინდვრებისა და ქაობების სურათები. უკან დარჩენილი სივრცე კი იზრდებოდა, იბერებოდა უსაშველოდ და იტანჯებოდა, როგორც ცოდვებით დამძიმებული სინდისი.

საათს დავხედე უსაქმობით გაბეზრე-

ბულმა. ხველებით დატანჯულმა პასტორმაც მომბაძა, თავისი საათი ამოიღო, თვალმოჭუტული დააკვირდა და თავი უკმაყოფილოდ გადააქნია. ამჯერად აღარ მიკითხავს, რამ დაალონა ასე, რადგან კარგად ვუნყოფი მიზეზს... უკვე 16 საათი და 45 წუთია. თხუთმეტი წუთის წინ უნდა შევსულიყავით სადგურში, ის კი თვალსაწიერზეც არ ჩანდა.

N2 სადგურში როზანა უნდა შემხვედროდა. პერონზე უამრავი ხალხი ირეოდა, მაგრამ როზანა არსად ჩანდა. მატარებელმა მთელი ნახევარი საათი დააგვიანა. პლატფორმაზე გადავხტი და სადგურის შენობაში შევირბინე, იქაც არ იყო; შენობიდან გამოსულმა სადგურის მოედანს გადავხედე და იქით, შორს, ხეივნის ბოლოში მიმავალი, მობუზული, თავჩაქინდრული სხეული ვიცანი.

– როზანა! – მთელი ხმით შევეყვირე. – როზანა!

მაგრამ სიყვარული ჩემი ძალიან შორს წასულიყო ჩემგან; ერთხელაც კი არ მოუხედავს უკან. მითხარით ვინმემ – თუ ღმერთის გნამთ, მითხარით – განა შემეძლო, ყველაფერზე ხელი ამელო და მას გავკიდებოდი?

ხეივნის სიღრმეში უკვალოდ გაქრა როზანა, მე კი გავაცნობიერე, გავისიგრძეგანე, რომ დიად მიზანს კიდევ ერთი მსხვერპლი შევწირე და დამძიმებული გულით შევბრუნდი ვაგონში.

და გაქროლდა ჩქარი მატარებელი ჩრდილოეთის უკიდევანო სტეპებზე იმასთან შესახვედრად, რასაც, ჩვეულებრივ, ბედისწერას უწოდებენ. ბოლოს და ბოლოს, სიყვარული ხომ არ არის მთავარი???

დღეები მისდევდნენ დღეებს. ლიანდაგების გასწვრივ ისევ ნერვულად როკავდნენ ელექტროხაზები. თუმცა ბორბლების კაკუნში რატომ აღარ ისმოდა ძველებური ჟინი, სისწრაფით აღტყინება, რატომ მოიზლანებოდნენ ხეები ჩემი ფანჯრებისკენ და რატომ

აღარ ქრებოდნენ ელვის სისწრაფით, როგორც დამფრთხალი კურდღლები?

N3 სადგურზე დამხვდურთა მცირე ჯგუფი გველოდა. არ იყო საზეიმო მისალმებები, არ ისმოდა მუსიკა. ცნობათა ბიუროს მივაშურე და ვიკითხე:

– უკაცრავად, მაგრამ აქ რალაც კომიტეტი უნდა დაგვხვედროდა, ხომ არ შეგინიშნავთ ბატონები და ქალბატონები დროშებითა და ორკესტრის თანხმელებით?

– დიახ, დიახ, ძალიან დიდხანს გელოდნენ. მერე კი გადანყვიტეს, რომ მათგან საკმარისია და დაიშალნენ.

– როდის მოხდა ეს ამბავი?

– დაახლოებით სამი ან ოთხი თვის წინათ.

ამ დროს სასტვენის ხმა გაისმა ნიშნად იმისა, რომ წასვლის დრო დამდგარიყო.

მშვენიერია! თამამად, თამამად გასწი წინ, ორთქლმავალო! მატარებელმა მართლაც უმატა სვლას, თუმცა ეს აღარ იყო ის სიჩქარე, მგზავრს რომ ატყვევებდა. ნუთუ უხარისხო ქვანახშირია?.. იქნებ, გაიშვიათებული ჟანგბადის ბრაღია?.. მემანქანე ხომ არ დაილალა?.. ამასობაში შორეთი შემზარავ უფსკრულად გადაქცეულიყო, თავბრუდამხვევ, შემზარავ უფსკრულად.

N4 სადგურზე დედა უნდა დამხვედროდა, მაგრამ, როდესაც მატარებელი სადგურზე ჩამოდგა, ბაქანზე არავინ ჩანდა. ბარდნიდა უსაშველოდ.

მთელი ტანით გადმოვინიე სარკმლიდან. ჩემი თვალები გამალებით დაეძებდნენ ნაცნობ სხეულს და როცა იმედგაცრუებულმა ფანჯრის დახურვა გადაწყვიტე, მოსაცდელ დარბაზში მოვკარი თვალი. ნაქსოვ შალში გამოხვეულს, მოკუნტულს ჩასძინებოდა სკამზე. ღმერთო, დიდებულო, როგორ დალეულა!

მატარებლიდან ჩამოვხტი და მასთან მივირბინე. ჩახუტებისას ისეთი გრძნობა დამეუფლა, თითქოს ადამიანს კი

არა, პეპელას ვეხებოდი – სიცივისაგან აკანკალებულ პეპელას.

– დე... ძალიან დიდხანს გალოდინე?

– არა, შვილო, რას ამბობ, – მომიგო სიხარულით აცრემლებულმა. – სულ რალაც ოთხი წელიწადია.

იატაკს ჩასჩერებოდა, თითქოს დაკარგა რამე.

– რას ეძებ, დედა?

– არაფერს... ბარგი სად არის, შვილო? ბაქანზე დატოვე? ალბათ, ძალიან მძიმეა. მებარგულს დავეუძახებ.

– არა, დე, ბარგი მატარებელშია.

– მატარებელში? – იმედგაცრუება დაეფინა სახეზე. – როგორ, ჯერ არ გადმოგიტანია?

– დედა, გამიგე... – არც ვიცოდი, რა უნდა მეთქვა იმ წუთს.

– ნუთუ ახლავე მიდიხარ? ერთი დღე მაინც არ დარჩები ჩემთან? – შიშამდგარი თვალებით მიყურებდა დედა.

მე ამოვიოხრე.

– ჯანდაბას მატარებელი. დაე, ნავიდეს. ახლავე გავიქცევი, ბარგს ჩამოვიტან. შენთან ვრჩები, გადავწყვიტე... შენ ხომ ამდენ ხანს მელოდე...

ჩემმა სიტყვებმა ჯადოსნურად იმოქმედა დედაზე. სახე აუფაკლდა, გაიღიმა, სწორედ ისე, როგორც ბავშვობაში მილიმოდა;

– რას ამბობ, შვილო, შენ ვერ... არ გინდა, არ ჩამოიტანო ბარგი... – ვედრებით გამოიწოდა დამჭკნარი ხელები; – რა გაგაჩერებს ამ მიყრუებულ ადგილზე. ჩემზე ნუ დარდობ; ნუთსაც ნუ დაკარგავ ჩემი გულისთვის... ახლავე უნდა ნახვიდე, სიმართლეს ვამბობ; შენი ვალი უნდა აღასრულო... მე ხომ ნატვრა უკვე ამისრულდა – გნახე, მეტი არც არაფერი მინდოდა...

– მტვირთავო, ჩემთან! – შეეყვირე მე და მებარგული სოკოსავით ამოიზარდა თვალწინ; – სასწრაფოდ გადმოტვირთეთ სამი ჩემოდანი!

– არავითარ შემთხვევაში! – გაჯიქდა დედა. – ასეთი შანსი აღარ

გექნება. ახალგაზრდა ხარ და შენს გზას ბოლომდე უნდა მიჰყვე. ადი, ადი მატარებელში! მიდი! სწრაფად! – ძალისძალად ილიმოდა დედა და მსუბუქად, ნაზად მკრავდა ხელს. – იჩქარე, თუ ღმერთი გნამს, იჩქარე, სანამ კარები დაუკეტავთ.

არ მახსოვს, როგორ აღმოვჩნდი – მე, საბრალო ეგოისტი – კუბეში, როგორ ჩამოვნიე სარკმელი, როგორ ვიქნევი ხელს დამშვიდობების ნიშნად...

ორთქლმავალმა ქრიალით დაძრა ვაგონები. სულ მალე დედა კიდევ უფრო დაპატარავდა. თითქოს გაქვავებული დარჩა იგი ცარიელ, თოვლით გადაბნეტილ ბაქანზე... ცოტაც და, მისი სხეული შავ, უსახო ლაქად გადაიქცა, სამყაროს სივრცეებში ჩაკარგულ უმწეო ნერტილად. ბოლოს კი გაქრა... მშვიდობით, დე!

დაგვიანება უკვე წლებს ითვლის, ჩვენ კი ჯიუტად ვაგრძელებთ გზას. საით მივიჩქარით, ნეტავ?

სალამოვდება, გაყინულ ვაგონში თითქმის აღარავინ დარჩენილა. ისინი კი, ვინც ჯერ კიდევ აქ არის, შეუვალი, მკაცრი სახეებით ჩასჭიდებიან თავიანთ სავარძლებს. დიდი ხანია სიცივისაგან გაფიჩხულან, მაგრამ არასოდეს აღიარებენ ამას.

მაშ, საით მივილტვით? კიდევ შორს არის დასასრული? ოდესმე მივალწევთ ბოლო სადგურამდე? ღირდა კი მშობლიური ადგილების, საყვარელი ადამიანების უკანმოუხედავად მიტოვება? სად ჯანდაბაში წავილე, ნეტავ, სიგარეტი?... აი, ისიც – პიჯაკის ჯიბეში მქონია. არა! ყველა გზა მოჭრილია!

მაშ, მიაწეი, მემანქანე! ნეტავ, როგორ გამოიყურები? რა გქვია? არ გიცნობ და არასოდეს მინახიხარ, მაგრამ მხოლოდ შენი იმედი დამრჩენია. მაგრად დადექი, მემანქანე! შეაგდე ღუმელში ნახშირის უკანასკნელი ნატეხები, იქნებ, გზა განაგრძოს ბებერმა

ჯაგლაგმა. გთხოვ, მემანქანე, იქნებ, აუჩქაროს და ოდნავ მაინც დაემსგავოს იმ ახალ, მბრწყინავ ორთქლმავალს, გზის დასაწყისში რომ ყოჩაღობდა! იქნებ, გააპოს გულის წყვილი. გაფიცებ, გულით საყვარელს გაფიცებ, არ შედრკე, არ შეჩერდე, არ ჩათვლიმო, მემანქანე... იქნებ, ხვალ, ალიონზე მივალწიოთ ბოლო სადგურამდე.

მეგობრები

ვიოლინოს ოსტატი ამადეო ტორდი მეუღლესთან ერთად სასტუმრო ოთახში ყავას მიირთმევდა. ბავშვებს ეძინათ უკვე. უკანასკნელ ხანს უბრად ყოფნა დასჩემდათ. ახლაც მხოლოდ საათის ნიკნიკი არღვევდა გამეფებულ სიჩუმეს. უეცრად ქალმა დუმილი დაარღვია: – არც კი ვიცი, როგორ ავხსნა... მთელი დღის განმავლობაში ისეთი შეგრძნება მაქვს, თითქოს... თითქოს აპაშერი უნდა მოვიდეს სტუმრად.

– იცი, რას გეტყვი?! – უკმეხად შეუღრინა ქმარმა. – ჩემს მეგობრებზე ასეთი უკბილო ხუმრობა აქამდე არ გჩვეოდა!

მართლაც, ოდნავ უხერხულად ჟღერდა ქალის სიტყვები, რადგან ოციოდე დღის წინ ტონი აპაშერის ცხედარი მინისტვის მიებარებინათ.

– ბოდიშს ვიხდი, მეც ვგრძნობ... კარგად მესმის... ეს ხომ საშინელებაა! – თქვა შენუხებულმა ქალმა, მაგრამ იქვე დაამატა: – ვერაფერს ვუხერხებ თავს... ამ შეგრძნებას ისევე ვერ ვიცოლებ, როგორც აკვიატებულ მელოდიას.

– ე-ეჰ, ნეტავ... – ნაღვლიანად ამოიოხრა ტორდომ, თუმცა წინადადება აღარ დაასრულა, თავი გადააქნია მხოლოდ.

ოთახში კვლავ სიჩუმემ და სიმყუდროვემ დაისადგურა. ათს თხუთმეტი წუთი აკლდა, როდესაც ვილაცამ სადარბაზოს კარებზე დარეკა. უთუოდ

შინაური გახლდათ მოსული, რადგან ზარი დიდხანს და დაჟინებით რეკდა. ცოლ-ქმარი შეკრთა.

– ნეტავ, ვინ მოეხეტა ამ შუალამისას? – იკითხა სენიორა ტორდომ. დერეფანში მოახლე ინესას ფეხების ფრატუნის გაისმა, რასაც კარის გაღების ხმა და საუბრის გაურკვეველი ხმები მოჰყვა. ინესა სირბილით მოაწყდა სასტუმრო ოთახის კარებს და შემოიხედა. გოგონას სახე მიტკალივით გაფითრებოდა.

– ინესა, ვინ გვესტუმრა? – იკითხა დიასახლისმა.

– ბატონო ტორდი, თუ შეიძლება, ერთი წუთით მობრძანდით. ოჰ, ღმერთო! წამოუდგენელია!..

– რა ხდება, აღარ იტყვი, ვინ არის? – თავზარდაცემული ქალბატონი ტორდის შეკითხვაში თითქოს ისიც გამოკრთა, რომ მშვენივრად იცოდა, თუ ვინ იდგა შემოსასვლელ კარებთან.

ინესა წინ გადმოიხარა, თითქოს საშინელი საიდუმლოს გამხელა სურდა, მაგრამ ვერ ბედავდა. ბოლოს ამოიხარა და ჩურჩულით ამოთქვა:

– იქ... იქ... ბატონო ტორდი, გამობრძანდით, რა?.. მატრო აპაშერი დაბრუნდა!..

– რა სისულელეებს ბოდავ! – გაღიზიანებული ტორდის სიტყვები მეუღლისთვისაც იყო განკუთვნილი. – გავალ... ვნახავ... აქ დამელოდე!..

ბნელ დერეფანში გასულმა ტორდომ ფეხი კარადის კუთხეს ისე ძალუმად წამოჰკრა, თავი ძლივს შეიმაგრა. გამწარებული კარის სახელურს დასწვდა და სწრაფად გამოალო...

სადარბაზოში უხერხულად აწურული აპაშერი იდგა. პოზა ნაცნობი, ზუსტად ისეთივე ჰქონდა, როგორც ადრე, მაგრამ... მაგრამ თითქოს ნაკლებ ხორციელად გამოიყურებოდა... მისი სხეულის კონტურები სივრცეს შერწყმოდა. წუთუ აპაშერის აჩრდილს ხედავდა ტორდი? როგორც ჩანდა, პირდაღებული მასპინძლის წინაშე კლასიკური აჩრდილი არ იდგა,

რადგან იგი სრულად ვერ გათავისუფლებულიყო იმისაგან, რასაც მატერიას ვუნოდებთ... თუ მაინცდამაინც აჩრდილს დავარქმევდით იმას, რაც ასე მორიდებულად ჩამომდგარიყო კიბის თავში, მას წამდვილად შემორჩენოდა სხეულებრივი ნაშთები. ჩვეულებრივი სამოსი ეცვა – ნაცრისფერ კოსტიუმსა და ცისფერზოლიან პერანგში გამოწყობილს წითელი ჰალსტუხი ეკეთა. ხელში უაზროდ აწვალვებდა ყველასათვის ნაცნობ, განუყრელ ფეტრის ქუდს (იქნებ, ჯობდა გვეთქვა: კოსტიუმის ლანდი, ჰალსტუხის ლანდი; არა ქუდი, არამედ ქუდის ლანდი...).

ემოციურ ადამიანად არასოდეს ითვლებოდა ამედეო ტორდი, მაგრამ იმ წუთში ისიც გაქვავდა, ძლივს ამოისუნთქა, ხუმრობა ხომ არ არის, ოცი დღის წინ დაკრძალული საუკეთესო მეგობარი შუალამისას სახლში რომ მოგადგება!

– ამადეო! – წარმოთქვა საბრალო აპაშერმა და საწყლად გაიღიმა, თითქოს შექმნილი უუხერხულესი მდგომარეობიდან გამოსვლას ცდილობდა.

– შენ? შენ აქ ხარ? – შეჰყვირა ტორდომ და ამ შეძახილში ყვედრება უფრო მოისმოდა, ვიდრე სხვა რამ. ათასმა გრძნობამ, რომლებმაც ალყაში მოაქციეს იგი, ბოლოს მიმართულება მიიღო და მრისხანებაში გადაიხარდა. წუთუ გარდაცვლილი მეგობრის უცარმა, წარმოუდგენელმა დაბრუნებამ უზომო სიხარული არ უნდა მოჰგვაროს ადამიანს? განა ამგვარი სასწაულისთვის ტორდი თავის მილიონებს არ დათმობდა? მაშ, რატომ არ განიცდის ენით უთქმელ ბედნიერებას? საიდან გაჩნდა მის გულში მრისხანების ეს საშინელი, დამთრგუნველი შეგრძნება? რატომ ხდება ასე?.. როგორ ხდება?.. ბანალურია, მაგრამ განა მეგობრის დაკარგვით გამოწვეული ელდის, დაკრძალვის ცერემონიალის აუცილებელ პირობითობებთან დაკავშირებული ღელვისა და განამანის შემდეგ ყველაფერი თავიდან უნდა დაიწყოს? დასაფლავების

დღეს აპაშერისადმი განკუთვნილი ნაზი გრძნობების წყარო დამშრალიყო და ვაი, რომ სამუდამოდ დაკარგულიყო...

– ჰო, როგორც ხედავ, მე ვარ, – უბასუხა აპაშერმა და ქუდის ფარფლების ქმუჭუნას უმატა. – ჩვენი ურთიერთობა ხომ გვაძლევს უფლებას... მოკლედ, პირდაპირ მითხარი... თუ ჩემი მოსვლა უხერხულია...

– უხერხულია? შენ ამას უხერხულობას უწოდებ?! – ტორდი წყობიდან გამოვიდა. – შუალამისას სადღაც ჯანდაბიდან გამომეცხადე, თანაც ასეთ ფორმაში... და ეს, შენი აზრით, უხერხულია?! რა თავხედობაა! – წამოისროლა მასპინძელმა ეს სიტყვები და ხმაჩავარდნილმა დააყოლა: – ან რა მეშველება?.. რალა უნდა ვქნა?..

– მისმინე, ამაღეო. – ალაპარაკდა აპაშერი. – გთხოვ, ნუ მიბრაზდები... მე უდანაშაულო ვარ... იქ, – მრავალმნიშვნელოვნად ასწია თავი ზემოთ, – რალაც გაუგებრობა მოხდა... მოკლედ, როგორც ჩანს, მთელი თვე მომიწევს აქეთ დარჩენა, შესაძლოა, ოდნავ მეტიც... ჩემს სახლში უკვე სხვები ცხოვრობენ...

– მოიცა, მოიცა! იმის თქმა გსურს, რომ ეს ერთი თვე ჩემთან უნდა იცხოვრო? ჩემთან იძინო?..

– მე ხომ აღარ მძინავს... საქმე რაშია, იცი? მხოლოდ ერთი კუთხე მჭირდება... ხელს არაფერში შეგიშლი – არ ვჭამ, არ ვსვამ, არც... ტუალეტითაც არ ვსარგებლობ... მთავარია, სადმე ჭერქვეშ ვიყო, რომ არ დამანვიმოს...

– დაგანვიმოს? ნუთუ სველდები?

– არა, არა, რა თქმა უნდა, არ ვსველდები, – ჩუმად ჩაიხითხითა ტონიმ. – მაგრამ, უნდა ვალიარო, რომ ძალიან უსიამოვნო გრძნობაა...

– მაშ, გადანყვიტე, რომ ყოველ ღამით აქ მოხვიდე, ჩემს სახლში...

– თუ, რა თქმა უნდა, ნებას დამრთავ...

– ა-აჰ, თუკი ნებას დაგრთავ! იცი,

რას ვერ ვიგებ? ყოველთვის გონიერ კაცად გიცნობდი, ჩემო მეგობარო... როგორც ამ შემთხვევაში იტყოდნენ, შენ შენი ცხოვრება უკვე გალიე... როგორ ვერ ხვდები, რომ... თუმცა, არც მიკვირს, შენ ხომ ოჯახი არასოდეს გყოლია!

შემკრთალმა აპაშერმა უკან დაიხია.

– მაპატიე, გთხოვ, მაპატიო.. მეგონა... მხოლოდ ერთი თვე...

– შენ უბრალოდ არ გსურს შეხვიდე ჩემს მდგომარეობაში! – შეეპასუხა განაწყენებული ტორდი. – ხომ იცი, ჩემს თავს არ დავეძებ... ბავშვები მყავს, გამიგე, ბავშვები... როგორ ფიქრობ, უცებ რომ დაგინახონ, რა მოხდება? ათი წელიც არ შესრულებიათ ჯერ...

ეს შენთვის არაფერს ნიშნავს? ბოლოს და ბოლოს დაფიქრდი, რას წარმოადგენ ამჟამად?! აღბათ, სისასტიკეში ჩამითვლი, მაგრამ შენ ხომ... შენ მოჩვენება ხარ... იქ კი, სადაც ჩემი შვილები ცხოვრობენ, მერნმუნე, მოჩვენებების ადგილი არ არის! ასე რომ, ჩემო კარგო...

– მაშ, ერთ ღამესაც ვერ გამათევინებ?

– ვერც ერთი წუთით ვერ შემოგიშვებ, სათქმელიც არაფერი მაქვს... – ტორდის სიტყვა გაუნყდა; აპაშერი ანაზღად გაქრა. ისმოდა მხოლოდ, რომ ვილაც თავქუდმოგლეჯილი ჩარბოდა კიბეზე.

საათმა პირველის ნახევარი ჩამოჰკრა, როდესაც კონცერტის შემდეგ კონსერვატორიის დირექტორი მასტრო ტამბერლანი ტორდის მეზობელ სადარბაზოში, საკუთარ სახლში დაბრუნდა.

გასაღები კლიტეს მოარგო და ის იყო, ერთხელ გადაატრიალა, რომ ვილაცამ ყურში ჩასჩურჩულა: „მასტრო, მასტრო!“ მკვეთრი მოძრაობით შებრუნდა ტამბერლანი და... აპაშერი დაინახა! მასტროს წინდახედული, დახვეწილი დიპლომატის სახელი ჰქონდა გავარდნილი. მას მშვენივრად ეხერხებოდა ნებისმიე-

რი სიტუაციის სათავისოდ გამოყენება. სწორედ ამ ღირსებების (თუ უღირსობის) გამოისობით, საზოგადოებაში იმაზე ბევრად მაღალ მდგომარეობას მიღწია, ვიდრე საკუთარი ნიჭით იმსახურებდა. ახლაც თვალის დახამხამებაში შეაფასა სიტუაცია. – ო-ოჰ, ჩემო ძვირფასო მეგობარო! – ნაზი და მღელვარე ხმით მიაპყრო ხელები აპაშერისაკენ, თუმცა შეეცადა, მისგან ერთმეტრიანი დისტანცია შეენარჩუნებინა.

– ო-ოჰ, ძვირფასო, ჩემო ძვირფასო!.. რომ იცოდე, როგორ გვაკლიხარ ყველას...

– უკაცრავად, რა თქვი? ვერ გავიგე! – დაეკითხა აპაშერი. – ალბათ, გსმენიათ, რომ მოჩვენებებს შეგრძნებები დაჩლუნგებული აქვთ, – სწორად გამიგე, როგორიც მქონდა, ისეთი სმენა აღარ მაქვს...

– რა თქმა უნდა, ყველაფერი კარგად მესმის... მაგრამ ყვირილს ხომ არ დავინწყებ, ხომ იცი, ადას უკვე სძინავს... და საერთოდ...

– მაპატიე, მართალი ხარ... ხომ არ შეგიძლია, წუთით სახლში შემომიშვა, თორემ მთელი დღეა ფეხზე ვდგავარ...

– რას ამბობ, ვერაფრით ვერ შემოგიშვებ! ღმერთმა დაიფაროს, ბლიცმა რომ იყნოსოს რაიმე.

– ვინ იყნოსოსო, რა თქვი?

– ვითომ არ გახსოვს! ჩემი ნაგაზი, ბლიცი ატეხავს ერთ ამბავს! ხმაურზე კონსიერუიცი გაიღვიძებს და აყალმაყალიც მოხდება!..

– მაშ, არ შეიძლება?.. თუნდაც რამდენიმე დღით მაინც...

– რამდენიმე დღით, რა? ჩემთან დარჩენა? შეძლებით როგორ არ შეიძლება, ჩემო მეგობარო, რას ამბობ, შენთვის რას არ გავაკეთებ... აბა, რას ვიზამ! მაგრამ ძაღლს რა ვუყო?..

ასეთმა პასუხმა აპაშერი დააბნია... მერე გადაწყვიტა, როგორმე მოეღობა ამ ადამიანის გული.

– მანქანო! იქ, სასაფლაოზე, გამო-

სათხოვარი სიტყვა როცა დაასრულე, სანამ მიწას დამაყრიდნენ, ხომ ქვითინებდი... აღარ გახსოვს? გგონია, არ მესმოდა? ყველაფერი მესმოდა...

– ნუ გამახსენებ, ძვირფასო, შენ ყველას ისე გვატკინე გული, – ტამბერლანიმ გულზე ხელი დაიდო. – ოჰ, ღმერთო, „ბლიცმა,“ მე მგონი, რალაც იყნოსა!.. – მართლაც, კარს უკან, ნაგაზის ყრუ, გამაფრთხილებელი ღრენა გაისმა.

– ერთი წუთით დამელოდე, შევალ, დავანყნარებ ამ საზიზღარს... მხოლოდ ერთი წუთით.. – ამ სიტყვებით ტამბერლანი თავივით შეიძურნა შინ, კარი მიაჯახუნა და ურდულით გადაკეტა. სიჩუმე ჩამოვარდა.

აპაშერმა რამდენიმე წუთით შეიცადა, შემდეგ კი ხმადაბლა დაიძახა: – ტამბერლან, ტამბერლან!

პასუხი არ იყო.

მაშინ მან ფრთხილად დააკაკუნა კარზე. მანქანოსთან დუმილი გამეფებულიყო!

ღამე უსაშველოდ გაინელა. აპაშერმა გადანყვიტა, გულკეთილ მეძავთან, ჯინასთან ეცადა ბედი, რომელთანაც სიცოცხლეში მრავლად გაეტარებინა ტკბილი წუთები. ჯინა გარეუბანში, ძველ, მრავალსადარბაზოიან შენობაში ქირაობდა ბინას. სანამ აპაშერმა იქამდე მიაღწია, ოთხი საათიც შესრულდა. საბედნიეროდ, როგორც რაგინდარა ჯურის ხალხის საცხოვრის სჩვევია, სადარბაზოს კარები მოღიავებული დახვდა. მთელი ღამის ხეტიალით გათანგულმა აპაშერმა ძლივს აათრია ფეხები მეექვსე სართულზე. სიბნელეში უცებ მიაგნო საჭირო კარებს და ფრთხილად დარეკა. სანამ ნაცნობ შარიშურს გაიგონებდა, რამდენჯერმე მოუხდა დაკაკუნება. როგორც იქნა, ნამძინარევი ხმა შემოესმა:

– ვინ არის, ამ შუალამისას ვის გავახსენდი?

– ტონი ვარ!.. შეიძლება, კარი გამიღო?..

– რაღა დროს მოსვლა იყო? – ჯინა სტუმრობით აღფრთოვანებული ნამდვილად არ ჩანდა, თუმცა, მორჩილად დაამატა: – მოიცადე, ახლავე...

კარების ღრიჭოში შუქი გაკრთა, გაისმა გასაღების გადატრიალების ხმა და სიტყვებით – რა ქარმა გადმოგაგდო ამ შუალამისას? – ჯინამ კარი გააღო. სტუმრის შესვლას არც კი დაელოდა, შებრუნდა, რომ სასწრაფოდ ლოგინში ჩანოლილიყო, „კეთილ ინებოს და თვითონ ჩაკეტოს კარები!“ გაიფიქრა თუ არა, სწორედ ამ დროს მისმა მთვლემარე გონებამ აპაშერის უცნაური შეხედულება აღიქვა, ელდანაკრავივით შეჩერდა და თითქოს ცივი წყალი გადაასხესო, გამტკნარებული ხმით წაიჩურჩულა: – შენ?! კი მაგრამ, შენ ხომ... შენ ხომ... – და წამოიკვილა: – წადი! წადი! გემუდარები, გევედრები, წადი!.. – შიშისაგან დაზაფრული ჯინა უმწეოდ თრთოდა.

აპაშერი შეეცადა, როგორმე აეხსნა მისთვის თავისი ამბავი: – ჯინა, გთხოვ... შემოვალ, ცოტას დავისვენებ, სულ ცოტა ხნით დავისვენებ... აღარ შემიძლია...

– არა! არა, წადი! სასწრაფოდ წადი აქედან!.. არც იფიქრო!.. გავგიჟდები, ჭკუიდან შევიშლები! ისე ვიკივლებ, მთელ უბანს ფეხზე დავაყენებ!

აპაშერი ადგილიდან არ დაძრულა. ქალმა კომოდის უჯრა გამოგლიჯა და რაღაცას გაშმაგებით დაუნყო ძებნა, ისე, რომ სტუმრისთვის თვალი არ მოუცილებია. ბოლოს მიაგნო... აპაშერისკენ რომ შებრუნდა, ხელში დიდი, მძიმე მაკრატიელი ეჭირა.

– კარგი, კარგი, მივდივარ, – ამოღერღა დაბნეულმა აპაშერმა, თუმცა ჯინას აღარაფერი ესმოდა, შიშისაგან ძალამიცემული თავგანწირვით მივარდა ტონის და ეს სულელური იარაღი მკერდზე მიაბჯინა; მაკრატილის ალესილი პირები არანაირ წინააღმდეგობას არ შეხვედრიან, ისე შეცურდნენ მოჩვენების სხეულში.

ნების სხეულში.

– ვაიმე, ტონი, მაპატიე, არ მინდოდა! – შეჰკივლა ჯინამ.

– არა... არა უშავს... ღმერთო, როგორ მეღიტიინება! – ისტერიულად გადაიხარხარა აპაშერმა. – ღვთის გულისათვის, თავი დამანებე, როგორ მეღიტიინება! – და სიცილისგან კინალამ იატაკზე გაგორდა.

ეზოში ვილაცამ ფანჯარა გამოაღო და გაშმაგებულმა დაიღრიალა: – რა ამბავია, რა ხდება?! უკვე ოთხი საათია! ჭირსაც წაუღიხართ ყველანი!

აპაშერმა ღონე მოიკრიბა და იქაურობას ქარის სისწრაფით გაშორდა.

კიდევ ვისთან შეიძლება მისვლა? იქნებ, ქალაქის კარიბჭესთან მდებარე სან-კალისტოს ეკლესიის მოძღვართან, გიმნაზიისდროინდელ მეგობართან, დონ რაიმონდოსთან სცადოს ბედი? ბოლოს და ბოლოს, სწორედ მან გააპატიოსნა მუსიკოსის ცხედარი და ლოცვით გააცილა უკანასკნელ გზაზე.

– განვედ ჩემგან, ბოროტო სულო, ჯოჯოხეთის მოციქულო! – კრულვით დაუხვდა სტუმარს ღირსი მამა.

– მამაო, ველარ მიცანით? მე აპაშერი ვარ... დონ რაიმონდო, გევედრები, ნება დამრთე, რომ სადმე, მიყრუებულ კუთხეში მივწვე... მთელი ღამეა, ქუჩაში დავძრწივარ, აგერ, საცაა გათენდება კიდევ... ამ ძალღატაკობა ჩემმა მეგობრებმა შინ არ შემიშვეს... მიგანეს... შენ მაინც იყავი გულმონწყალე...

– მე არ ვიცი, შენ ვინ ხარ, – ზიზღითა და ამპარტავნობით აღსავსე ხმით მიუგო მოძღვარმა. – ისიც არ ვიცი, მოჩვენება ხარ თუ ეშმაკეული, მაგრამ, თუ ნამდვილად აპაშერი ხარ, მაშინ შემოდი... აი, ჩემი საწოლი, შენთვის დამითმია, დაისვენე...

– გმადლობთ, მამაო, გმადლობთ, ვიცოდი, რომ...

– შენ არ იდარდო, – დაშაქრული ხმით განაგრძო მღვდელმა. – დიდი საქმე, რომ ეპისკოპოსი დაწინაურებას მიპირებს... არ ინაღვლო ამაზე... მერე

რა, რომ შენი აქ ყოფნით დიდ უსიამოვნებაში ვყოფ თავს... მოკლედ, ჩემზე არ იდარდო. რაკი გამოგგზავნეს, ესე იგი, ჩემი დალუპვა სურთ! რას იზამ, ასეთია, ჩანს, ნება ღვთისა!.. აპაშერ!.. საით?.. უკვე მიდიხარ? აპაშერ!

აი, რატომ ხდება, რომ მიზეზთა გამო დედამინაზე ჩარჩენილი უბედური სული ჩვენს გვერდით არავითარ შემთხვევაში არ სახლობს. თავს აფარებს იგი მიტოვებულ სახლებს, ტყეში მიგდებულ სამრეკლოებს, გავერანებულ ციხე-კოშკებსა და უკაცრიელ კლდეებს, რომლებიც ნელ-ნელა ირღვევიან ჟამთა მსვლელობისა და ზღვის ტალღათა მინარცხებისაგან.

სააღდგომო კვერცხი

სამეფო რეზიდენციის პარკში თორმეტ წლამდე ასაკის ბავშვებისათვის საერთაშორისო ორგანიზაციის – „იასამნისფერი ჯვრის“ თაონობით „სააღდგომო კვერცხზე გრანდიოზული ნადირობა“ მოენყო. ბილეთი ოცი ათასი ლირა ღირდა.

მდელოზე გაფანტულ თივის გროვებში საგულდაგულოდ გადამალეს სააღდგომო კვერცხები. თამაშის წესების მიხედვით, რამდენი კვერცხიც უნდა ეპოვა ბავშვს, ყველა მის საკუთრებად ცხადდებოდა. მუყაოს, სპილენძის, შოკოლადის – რაგინდარა ზომის, ფორმისა და ფერის თითოეულ კვერცხში ულამაზესი საჩუქრები მოეთავსებინათ.

დიასახლისისაგან შეიტყო ეს ამბავი ჯილდა სოზომ – მაზერატების მოახლემ. სენიორა მაზერატიმ გადანყვიტა, ოთხივე შვილი წაეყვანა ამ საქველმოქმედო აქციაზე, რაშიც დაუნანებლად იხდიდა ოთხმოცი ათას ლირას.

ჯილდა სოზო ოცდახუთიოდე წლის გამხდარი, დაბალი ქალი იყო. ვერ იტყოდით ლამაზიაო, თუმც, მახინჯიც არ გახლდათ. ბუნებით კეთილმა, გულჩათხრობილმა ჯილდამ გადანყვიტა, მისი ოთხი წლის გოგონა – ლამაზი, უმა-

მობით დაჩაგრული ანტონელა გაეხარებინა.

როგორც იქნა, დადგა ნანატრი დღეც. ფეტრის ქუდსა და ახალთახალ პალტოში გამოპრანჭული ანტონელა არაფრით გამოირჩეოდა ელიტარული ბავშვებისაგან, მაგრამ თვით ჯილდამ ვერაფერი მოირგო ისეთი, რაც მდიდარ დედიკოებს დაამსგავსებდა, ბევრი ფიქრის შემდეგ თავზე ბამბის ქულასავით თეთრი, პატარა ქუდი წამოისკუპა და უცებ დაემსგავსა ჟენევისა თუ ნევშპატელში დიპლომირებულ, მილიონერებთან სოლიდური კონტრაქტით დაკავშირებულ პროფესიონალ ძიძას.

დათქმულ დროს სამეფო პარკის შესასვლელთან ბავშვთან ერთად მისული ჯილდა შეჩერდა და დამფრთხალმა მიმოიხედა ირგვლივ – ეშინოდა, უადგილო ადგილას დიასახლისს არ გადაყროდა. მის თვალწინ ერთიმეორის მიყოლებით ჩერდებოდნენ ავტომობილები, საიდანაც თვალეგაბრწყინებული „კვერცხებზე მონადირენი“ გადმოდიოდნენ. აი, სენიორა მაზერატიც მობრძანდა ჯალაბითურთ; ჯილდა სასწრაფოდ მოეფარა ხეს.

ნუთუ ამოდ ჩაიარა ყველა მცდელობამ? მას ხომ არეულობის იმედი ჰქონდა, რომ უბილეთოდ შეპარულიყო პარკში, თუმც ხელსაყრელი სიტუაცია არა და არ დგებოდა.

„ნადირობა“ სამ საათზე იწყებოდა. ხუთი წუთით ადრე სამთავრობო მანქანა მოსრიალდა; რომელიღაც მინისტრის მეუღლე და შვილები საგანგებოდ ჩამობრძანდნენ რომიდან. აქციის ორგანიზატორი, მისი მრჩეველები და „იასამნისფერი ჯვრის“ ქალბატონი-პატრონესები ჟივილხივილით წამოიშალნენ და ასე ნანატრი ქაოსი შექმნეს, რასაც ამდენ ხანს ელოდა ჯილდა.

ასე მოხვდა ძიძად გადაცმული მოახლე პარკში. გზადაგზა შვილს უკანასკნელ რჩევა-დარიგებებს აძლევდა – არ დაბნეულიყო და ნადავლი არავითარ შემთხვევაში არ დაეთმო თავხედი

ბავშვებისთვის.

გაზონებზე, მდელოებზე, ხეების ქვეშ თივის ზვინები აქოჩრილიყო. ერთი მათგანი სამ მეტრამდე აზიდულიყო. ვინ იცის, რამოდენა კვერცხი იდო მასში – გოლიათი? ერთი ციდა? იქნებ, სულაც არაფერი?

გაიჭრა საგანგებო ლენტი, გაისმა საყვირის ხმა და ბავშვები ყურისწამლები ყიჟინით გაქანდნენ „სანადიროდ“.

ამდენი, თანაც ასეთი ლალი ბავშვების დანახვაზე ანტონელა დაიბნა. ერთი ზვინიდან მეორისაკენ გადარბოდა, მაგრამ ვერაფრით გადაენწყვიტა თივაში ხელის შეყოფა. სხვა ბავშვები კი ამ დროს უცხოვდ დაფერილი მუყაოს თუ შოკოლადის უზარმაზარი კვერცხებით ხელდამშვენებულეები აღტაცებულნი სახეებით მირბოდნენ დედებისაკენ.

როგორც იქნა, ანტონელამ გაბედა; მორცხვად შეაცურა პატარა ხელი თივის ზვინში და რაღაც პრიალა, მაგარი იგრძნო! კვერცხი გვარიანად დიდი აღმოჩნდა.

– ვიპოვე! ვიპოვე! – და შეეცადა კვერცხი თივიდან გამოეღო; უეცრად მასთან ვიღაც ბიჭუნა მიიჭრა და გამოცდილი რაგბისტივით მკერდით გადაეფარა კვერცხს. გაოგნებული ანტონელა ხედავდა, როგორ მიაბრებინებდა უზარმაზარ კვერცხს ბიჭუნა, რომელიც უკან-უკან იხედებოდა, ემანჭებოდა და ენას უყოფდა გოგონას.

რა მარდები ყოფილან ეს ბავშვები! ნადირობა სამ საათზე დაიწყო, ოთხის თხუთმეტ წუთზე კი, თითქოს ძროხამ ალოკაო, ისე გაქრა კვერცხები. მხოლოდ ჯილდას გოგონა დარჩენილიყო ხელცარიელი; თვალეგაფართოებული ეძებდა იგი დედა-ძიძის თეთრ ქუდს და ცრემლებს ძლივს იკავებდა – ამდენ ბავშვებთან ხომ არ იტირებდა.

ქერათმიანი, შვიდიოდე წლის მატრაკვეცა გოგონა უმშვენიერესი კვერცხებით სავსე კალათას მიაცუნცულებდა, ოჰ, რა ნადავლი ჰქონდა! სანყალი

ანტონელა, საბრალო ანტონელა მონუსხულივით შეჰყურებდა მას.

– შენ რა, ვერც ერთი ვერ იპოვნე? – თანაგრძნობით დაეკითხა იგი.

– ვერა, ვერც ერთი, – ამოიოხრა ანტონელამ.

– თუ გინდა, ერთი ცალი აიღე.

– მართლა? – სიხარულით შეჰკვივლა ხელმოცარულმა მონადირემ. – მაინც რომელი?

– რომელი? რომელი და უფრო პატარა.

– ეს შეიძლება?

– ეს? აიღე, აიღე.

– დიდი მადლობა! – ანტონელას ბედნიერებისგან თვალეები აუნყლიანდა. – შენ რა გქვია?

– ინიცია, – უპასუხა ქერათმიანმა გოგონამ.

ამ დროს მათ მაღალი ქალბატონი წამოადგათ თავს – ალბათ, ინიციას დედა.

– რატომ მიეცი კვერცხი ამ ბავშვს?

– მე? არაფერიც... თვითონ აიღო!

– კაპასად მიუგო ინიციამ... საოცარია, მაგრამ ხანდახან ბავშვებს სრულიად გაუგებარი ბოროტების ჩადენა შეუძლიათ.

– ტყუილია! – შეჰყვირა ანტონელამ.

– მან ხომ თვითონ მომცა!

კვერცხი კი მართლაც მშვენიერი გახლდათ, ჭახჭახად დაფერილი მუყაო ყუთივით იხსნებოდა, მასში კი საჩუქარი იქნებოდა, ალბათ, სათამაშო – თოჯინა ან სულაც საქარგი ჩხირები.

უსიამო საუბრის გაგონებაზე მათკენ „იასამნისფერი ჯვრის“ წარმომადგენელი, თეთრებში გამოკვართული ქალბატონი გამოეშურა.

– ძვირფასო გოგონებო, მოხდა რამე?

– გაყინული ღიმილით იკითხა მან. – რატომ გაქვთ ასეთი სახეები?

– არაფერი მომხდარა, – უპასუხა ინიციას დედამ. – უბრალოდ, ამ პატარა მაიმუნმა – არც კი ვიცი, ვისია – ჩემს შვილს კვერცხი წაართვა, თუმცა, ჩემ-

თვის ეგ პრობლემას არ წარმოადგენს! დაიტოვოს, თუ ასე უნდა! ჩვენ ნავედით! – და ბავშვს ხელი ჩასჭიდა.

მაგრამ უფლებამოსილმა ქალბატონმა ინციდენტი სულაც არ ჩათვალა ამონურულად.

– მართლა წაართვი ბავშვს კვერცხი? – გოროზად ჰკითხა გოგონას.

– არა, რას ამბობთ, მან თვითონ მომცა.

– რაო? რას მეუბნები? რა გქვია?

– ანტონელა.

– რა გვარი ხარ, ანტონელა?

– ანტონელა სოზო.

– ძალიან კარგი. დედა სად არის?

ანტონელამ მიმოიხედა და რამდენიმე ნაბიჯში მდგომი დედა შენიშნა, რომელიც უტყვად ადევნებდა თვალს ამ სცენას.

– აი, ჩემი დედა, – მიუთითა გოგონამ.

– ეს ქალია? – გაუმეორა კითხვა ქალბატონმა.

– დიახ.

– განა ის ძიძა არ არის?

ჯილდა მათკენ დაიძრა.

– რა გნებავთ, ქალბატონო?

პატრონესამ ქალი განცვიფრებით შეათვალიერა.

– უკაცრავად, სენიორა, თუ შეიძლება, თქვენი ბილეთი მაჩვენეთ;

– ჩვენ ბილეთი არ გვაქვს, – უპასუხა ჯილდამ და ანტონელას ორივე ხელი წაავლო.

– რატომ, დაკარგეთ?

– არა, ქალბატონო. არც მქონია.

– მაშ, უბილეთოდ შემოხვედით პარკში? ოოო, სენიორა, ეს საქმის ვითარებას სრულიად ცვლის. ამ შემთხვევაში კვერცხი უნდა დააბრუნოთ, – და ანტონელას კვერცხი ხელიდან წაგლიჯა. – არც კი გრცხვენიათ, – დაამატა მან. – გთხოვთ, სასწრაფოდ დატოვოთ პარკის ტერიტორია.

გოგონა თითქოს გაქვავდა; მის თვალებში ისეთი ტკივილი ჩადგა, უეცრად ცა მოიღრუბლა.

პატრონესა უკვე შორდებოდა მათ,

როდესაც ჯილდას სხეულმა ველარ შეძლო შეეკავებინა დაგროვილი წყენა, დამცირება, სურვილთა დათგუნვა და აფეთქდა. მაშინ საშინელი სიტყვებით შეამკო განრისხებულმა დედამ გოროზი ქალბატონი – შე „ძუკ...“, შე „ბო...“ შე „ნაბი...“... კიდეც სხვა და კიდეც უარესი ეპითეტების კორიანტელი დატრიალდა სამეფო პარკში...

ერთად შეგროვდნენ მაღალი საზოგადოების ელევანტური ქალბატონები და მათი საჩუქრებით დატვირთული შვილიკოები. ვილაცები გალავნისკენ გაიძურნენ, დარჩენილები აღშფოთებას ვერ მაღავდნენ:

– რა სამარცხვინოა! სკანდალია! რა უბედურება ხდება ბავშვების თანდასწრებით! – გაისმოდა შეძახილები. – უნდა დააპატიმრონ, აუცილებლად უნდა დააკავონ!

– გაეთრიე! აქედან გაეთრიე, შე უნამუსო, თორემ ახლავე პოლიციას გამოუძახებ! – დაიმუქრა გააფთრებული პატრონესა. ანტონელა ისე ქვითინებდა, ქვასაც მოულობდა გულს; ჯილდა კი თითქოს შეშლილიყო. სასწრაფო კეთილს სხეულში ზებუნებრივი ძალები ჩაღვროდა.

– თქვენ უნდა გრცხვენოდეთ, ობოლი ბავშვისთვის რომ კვერცხის წართმევა შეგიძლიათ! თქვენ ხომ...თქვენ ხომ... ნაგავო!

საიდანღაც ორი პოლიციელი გაჩნდა. ისინი ჯილდას მისცვივდნენ და ხელები გადაუგრისეს. ჯილდა შეეცადა, ხელიდან დასხლტომოდა, თან გაჰყვიროდა:

– გამიშვით! არ მომეკაროთ! ნაძირალებო!

როგორც იქნა, ჯილდა შებოჭეს და ჭიშკრისკენ წაათრიეს.

– სასწრაფოდ განყოფილებაში! კარცერში ჩაამწყვდიეთ! იქ მაინც შეაგნებინებენ, თუ როგორ უნდა მთავრობის შეურაცხყოფა!

ორი ზორბა მამაკაცი ძლივს იჭერდა ფარვანასავით ქალს.

– არა! არა! – გაჰკიოდა იგი. – სად არის ჩემი შვილი? გამიშვით, გამიშვით, ნაძირალეობ!

– დედა! დედა! – ტირილისაგან აცახცახებული ანტონელა ისე ჩაეკონა დედის კაბას, თითქოს მიენებო. ამ საშინელ ჯგლეთაში უმიზნოდ კრთებოდა მისი სხეული, როგორც პატარა ნავი გაშმაგებულ შტორმში.

ჯილდას მთელი ათეული დაეხვია თავს.

– გაგიჟდა, ეს ქალი გაგიჟდა! სასწრაფოდ ჩააცვით შლეგის პერანგი! – მოაყენეს პოლიციის ფურგონი, ჯილდა ხელში აიყვანეს, რომ უფრო იოლად შეეტენათ საკან-საბარგულში. „იასამნისფერი ჯვრის“ პატრონესას ანტონელასათვის მარწუხივით მოეჭირა ხელი.

– შენ ჩემთან ნამოხვალ, დედაშენს კი, მერწმუნე, მალე ასწავლიან ჭკუას!

არავინ, არავინ ფიქრობდა იმ წამს, რომ უსამართლოდ დამცირებულ ადამიანს, შესაძლოა ენით აღუწერელი, ზებუნებრივი ძალა მიენიჭოს.

– უკანასკნელად გაფრთხილებთ – გამიშვით! გირჩევნიათ, გამიშვათ! – შეჰყვირა ჯილდამ, როცა ფურგონში ტენიდნენ.

– გამიშვით, თორემ დაგხოცავთ!

– საკმარისია! – კბილებში გამოცრა პატრონესამ, რომელიც ძლივს იჭერდა ანტონელას პანია ხელს. – წაიყვანეთ!

– აჰ! ასე არა? მაშინ, წყეულო, შენ მოკვდი პირველი! – გველებივით შემოხვეული ხელების ტყიდან გადმოსძახა ჯილდამ.

– ოჰ, ღმერთო! – ამოიკვნესა თეთრმა ქალბატონმა და უსულოდ დაეცა მიწაზე.

– ახლა კი, რაკი ასე მიჭერ ხელებს, შენი ჯერია! და შენი! – გაისმა მოახლის ხმა.

ფურგონში ჯგლეთა უეცრად შეწყდა. ღია კარიდან პოლიციელი გადმოვარდა, აღარც განძრეულა. ჯილდამ სიტყვა დაასრულა თუ არა, მეორე პოლიციელი თავით დაასკდა ქვაფენილს.

უკლებლივ ყველა გაქვავდა ირგვლივ. ჯილდა გახევებული ბრბოს წინაშე მარტოდმარტო იდგა. მერე დედამ გოგონას წაავლო ხელი და დაიძრა:

– გზიდან ჩამომეცალეთ!

ვინ გაბედავდა, დედა-შვილს შეჰხებოდა, თუმცა პოლიციელები ოციოდე ნაბიჯში მისდევდნენ მათ. სირენების გამაყრუებელი ხმის ფონზე გარბოდნენ შეძრწუნებული მოსიერენი. გამოჩნდა დამხმარე რაზმეული – სახანძრო და სასწრაფო მანქანები, პოლიციის ჯიპები. ოპერაციის ხელმძღვანელობა პოლიციის უფროსის მოადგილემ ჩაიბარა. გაისმა ბრძანება:

– მოამზადეთ ბრანდსპოიტები! ცრემლსანინაალმდეგო გაზი!

ჯილდა უშიშრად შემობრუნდა.

– მომიახლოვდეს, ვისაც გული ერჩის! შეურაცხყოფილი, დამცირებული დედის გულში წარმოუდგენელი, ენით უთქმელი სტიქია მძვინვარებდა.

შეიარაღებული პოლიციელების მიერ შეკრული ალყა შევიწროვდა. – ხელები მაღლა, შე უბედურო! – გაისმა გამაფრთხილებელი გასროლა.

– მაშ, თქვენ მხოლოდ ჩემი კი არა, ჩემი შვილის მოკვლაც გადაწყვიტეთ?! – დაიყვირა ქალმა. – გზიდან ჩამომეცალეთ!

მან თამამად განაგრძო გზა. ვერავინ გაბედა მისთვის ხელის ხლება. ექვსი პოლიციელი კი მეყსეულად დაასკდა მიწას.

ასე მივიდა ჯილდა სოზო სახლამდე. ეს იყო დიდი, პირქუში შენობა ქალაქის განაპირას, რომლის გარშემოც სარეველებით სავსე მინდვრებს თუ დაინახავდა მხოლოდ მჭვრეტელი ვინმე.

მდევარს მეგაფონით შეიარაღებული კაცი გამოეყო – პოლიციის უფროსი. მან სახლის მცხოვრებთ მიმართა და უბრძანა, დაუყოვნებლივ დაეტოვებინათ შენობა. მეორე განცხადება ჯილდას ეხებოდა: მოსალოდნელი შედეგების თავიდან ასაცილებლად, მას სთავაზობდნენ, ბავშვი

ხელისუფლებისთვის გადაეცა.

ჯილდამ ფანჯრიდან გამოიხედა და რალაც გაურკვეველი სიტყვები წარმოთქვა. იმავ წამს მოაღყეთა ჯაჭვი, თითქოს რალაც წინაღობას შეეჯახაო, ადგილზე გაქვავდა.

– საით? – ისმოდა ღრიალი. – შეკარით რიგები!

მაგრამ თვით ოფიცრებიც კი ბორძიკობდნენ და უკან იხევდნენ.

შენობაში დედა-შვილის მეტი აღარავინ დარჩენილიყო. ალბათ, ვახშამს ამზადებდა ჯილდა, რადგან საკვამურიდან კვამლის ვიწრო ზოლი აიჭრა.

დედამინაზე ნელ-ნელა წვებოდა ღამე. სახლისთვის ალყა უკვე მესუთე მოტორიზებული პოლკის ჯავშნოსან მანქანებს შემოერთყათ. ჯილდამ ისევ გამოიხედა ფანჯრიდან და რალაც დაიძახა. ერთ-ერთი ჯავშნოსანი ჰაერში ახტა და გადაბრუნდა; მას მეორე მიჰყვა, მესამე, მეოთხე... ჯადოქრული ძალა აყირავებდა, ამტვრევდა მათ, როგორც კალის სათამაშოებს. დანაწევრებული ლითონის ჯართი სანყალობლად ეყარა სახლის გარშემო.

სასწრაფოდ შემოიღეს საგანგებო მდგომარეობა. გამოძახებული და საქმეში ჩართულ იქნა გაეროს ჯარები. ქალაქის მეტი წილი ევაკუაციას დაექვემდებარა. ალიონზე დაბომბვა დაიწყო. ჯილდა და ანტონელა აივანზე გამოვიდნენ და მშვიდად ადევნებდნენ თვალს სანახაობას. უცნაურია, მაგრამ არც ერთი ბომბი სახლს არ დასცემია. ყველა მათგანი ზემოთ, სახლიდან ოთხას, ხუთას მეტრში, ცაში ფეთქებოდა. აფეთქებების ხმით შეშინებულმა ანტონელამ ტირილი დაიწყო და დედა-შვილი ოთახში შებრუნდა.

მთავარმა შტაბმა გადაწყვიტა, მათი წინააღმდეგობა ბლოკადით გაეტეხათ. გამორთეს წყალი; გადაკეტეს ბუნებრივი აირი, მაგრამ ყოველ დილით და ყოველ საღამოს საკვამურიდან ისევ იზღაზნებოდა კვამლის ზოლები –

უტყუარი ნიშანი იმისა, რომ ჯილდა რალაცას, ალბათ, ძალიან გემრიელს ამზადებდა.

შეტევა ათ საათზე დაიწყო. სწორედ ამ დროს დედამინა რამდენიმე ასეულ კილომეტრზე შეზანზარდა, თითქოს მეორედ მოსვლა იყო. სატანკო არმიამ მასირებული შეტევა განახორციელა.

ჯილდამ ისევ გამოიხედა ფანჯრიდან.

– გეყოფათ! – შესძახა მან. – დამანებეთ თავი.

თითქოს უხილავმა დარტყმამ გადაუარა ტანკების არმიას. სიკვდილით დატვირთული ფოლადის მასტოდონტები საშინელი ღრჭიალით იგრიხებოდნენ, ნაწილებად იშლებოდნენ. რამდენიმე წუთში დედამინაზე რკინის კიდევ ერთი უზარმაზარი სასაფლაო გაჩნდა.

გაეროს გენერალური მდივანი წინ გამოვიდა და მალლა ასწია თეთრი დროშა. ჯილდამ ნება დართო, ახლოს მოსულიყო.

მოსული სამშვიდობო ზავის პირობების შესათანხმებლად იღვწოდა: – ქვეყანა ვეღარ უძლებს ამ მდგომარეობას... მოიშალა ეკონომიკა, საბანკო სისტემა, მოსახლეობა დეპრესიის ზღვარზეა...

ჯილდა სტუმარს ფინჯანი ყავით გაუმასპინძლდა და ბოლოს თქვა:

– მე მინდა სააღდგომო კვერცხი ჩემი შვილისთვის.

ათი სატვირთო შეჩერდა სახლის სადარბაზოსთან. მანქანებიდან გადმოტვირთეს სხვადასხვა ზომისა და ფერის უმშვენიერესი კვერცხები, რათა ანტონელას მათგან ყველაზე სასურველი შეერჩია. სხვა ულამაზეს ნაკეთობათა შორის ერთი, დიამეტრით ორმოცი სანტომეტრი, ბაჯალლო ოქროსაგან ჩამოესხათ და ძვირფასი თვლებით დაემშვენებინათ.

ანტონელამ პატარა, მჭახედ გაფერადებული მუყაოს კვერცხი აარჩია, ზუსტად ისეთი, ქალბატონმა-პატრონესამ რომ წაართვა.

თარგმნა ლაშა ხეცურიაძე

ვერკორი

ის დღე

ბიჭუნამ პატარა ხელი მამას ჩასჭიდა, ისე, რომ არ გაჰკვირვებია, თუმც კი დიდი დრო გავიდა. ბალიდან გავიდნენ. დედას სამზარეულოს ფანჯრის რაფაზე ნემსინვერას ქოთანი დაედგა, როგორც ყოველთვის, როცა მამა შინიდან მიდიოდა. ეს ცოტათი უცნაური იყო.

კარგი ამინდი იყო, ღრუბლებიც მოჩანდა, მაგრამ – უფორმო და მთლად განენილი, მათი ცქერა არ მოგინდებოდა. ჰოდა, ბიჭუნა თავისი პატარა ფეხსაცმლის წვერებს დასჩერებოდა, რომლებიც გზაზე დაყრილ ხრეშს მიავგორებდნენ. მამა არაფერს ამბობდა. ჩვეულებრივ, ამ ხმის გაგონებაზე ბრაზობდა ხოლმე. ამბობდა: „ასწიე მალლა ფეხები!“ და ბიჭუნაც ცოტა ხნით სწევდა ფეხებს, ხოლო შემდეგ, ეშმაკურად, თანდათან ისევ ფრატუნზე გადადიოდა. ცოტა არ იყოს, განგებ შვრებოდა ამას, თუმც არც კი იცოდა, რატომ, მაგრამ ამჯერად მამამ არაფერი უთხრა და ბიჭუნამაც შეწყვიტა ლანჩების ფრატაფრუტი. კვლავ მიწას ჩასჩერებოდა – ანუხებდა, რომ მამამ არაფერი თქვა.

გზა ხეებქვეშ გრძელდებოდა. მათი უმრავლესობა ჯერ არ შეფოთლილიყო;

ზოგიერთი მათგანი ოდნავ გამწვანებულ-ლიყო ძალიან სუფთა და ხასხასა მწვანე ფერის პანანინა ფოთლებით. იმასაც კი გაიფიქრებდით, ოდნავ დაშაქრულები ხომ არ იყო. მოშორებით, გზა უხვევდა, ისინი „დიდ ხედს“ დაინახავდნენ გრეზივოდანის დიდ კლდეს, რომელიც ციცაბოდ ეშვებოდა და მის ქვემოთ, სულ დაბლა, მთლად პატარა ხეებს, მთლად პატარა სახლებს, გზებს, ნაკანრებს რომ ჰგვანან, მდინარე იზერს, რომელიც მსუბუქ ნისლში გახვეული მიიკლაკნება. გაჩერდებოდნენ და ყურებას დაუწყებდნენ. მამა ეტყოდა: „შეხედე პატარა მატარებელს“ ანდა „აი, იქ, ხედავ პატარა შავ ნერტილს, რომლიც გზაზე მოძრაობს? ეს მანქანაა. შიგ ხალხი ზის. ოთხი ადამიანი, ქალბატონი პატარა ძაღლით და გრძელწვერა მუსიე.“ ბიჭუნა შეეკითხებოდა: „როგორ ახერხებ ამის დანახვას?“ – „ხომ იცი, რომ მარცხენა თვალში პატარა ლუპა ჩავასმევინე“, – ეტყოდა მამა. – „შეხედე“, – ეტყოდა და თვალს დააჭყეტდა, – „ვერ ხედავ?“ და ისიც, რადგან სრულიად როდია დარწმუნებული, მართალია ეს თუ არა, უპასუხებდა: „ჰო... არც ისე კარგად...“ შესაძლოა, ამ წუთას მამას გასცინებოდა და მხრებზე

¹ვერკორი – ფრანგი მწერლის, ჟან ბრიულერის (1902-1991) ფსევდონიმი

შემოესვა ბიჭუნა, კისრის ორივე მხარეს ჩამოშვებული ფეხებით, მაგრამ მან დაბნეულად გახედა დიდ ხედს და არც კი გაჩერებულა. თავისი ბიჭუნას პატარა ხელი მაგრად ეჭირა, ისე მაგრად, რომ, როდესაც ოდნავ მოშორებით იმ ადგილს ჩაუარეს, სადაც თხრილის ნაპირი მალლა ადის და შემდეგ ჩადის, ბიჭუნამ ვერ შეძლო, მამას დასხლტომოდა, რათა პატარა ბილიკზე ამხტარიყო და ეთქვა: – „შეხედე, მამა, ვიზრდები... ვიზრდები... ვიზრდები... შეხედე, შენზე დიდი ვარ... ახლა კი ვპატარავდები... ვპატარავდები... ვპატარავდები...“ ამან, ცოტა არ იყოს, გული დასწყვიტა, რადგან ძალიან იყო მიჯაჭვული ჩვეულებებს. გამოდიოდა, რომ ეს გასეირნება, მთლად ისეთი არ იყო, როგორც სხვა დროს.

ოდნავ მოშორებით კვადრატული ფორმის ქვის ლოდი ეგდო. ჩვეულებრივ, იქ სხდებოდნენ ხოლმე. აინტერებდა, ამჯერადაც დასხდებოდნენ თუ არა. კვადრატული ქვის ლოდი ახლოვდებოდა და ბიჭუნა ეკითხებოდა საკუთარ თავს – დასხდებოდნენ, თუ არა. მას, ცოტა არ იყოს, ეშინოდა, რომ შესაძლოა, არც დამსხდარიყვნენ. სულ ოდნავ ეშინოდა ნამდვილი შიშით. მამას ნელა მოქაჩა ხელი, როცა ძალიან ახლოს იყვნენ. საბედნიეროდ, მამა მის ნებას დაჰყვა და დასხდნენ. არაფერი უთქვამთ. ამ ქვაზე ჯდომისას მამა ხშირად არაფერს ამბობდა. მხოლოდ ზოგჯერ, როცა ძალიან ცხელოდა, ამბობდა: „უფ! რა კარგია.“ დღეს ძალიან არ ცხელოდა. არაბუნებრივი მხოლოდ ის იყო, რომ მამას მისი პატარა ხელი ისევე ეჭირა. ჩვეულებრივ, მამა აქ ხელს უშვებდა და ბიჭუნა, რომელსაც არ უყვარდა დიდხანს ჯდომა, დახტოდა ხეებქვეშ და გირჩებს ეძებდა. ხანდახან მარწყვსაც, მაგრამ მარწყვი ხშირად როდი იყო.

ისინი ჯერ ისევე ისხდნენ და ბიჭუნა საერთოდ არ იძვროდა. იმასაც კი აქცევდა ყურადღებას, რომ ფეხები არ ექნია. რატომ? არ იცოდა, ალბათ, იმი-

ტომ რომ მამას მისთვის ხელი ჰქონდა ჩაჭიდებული. მას არც კი შეეძლო, არც კი უნდოდა ეფიქრა გირჩებზე, მარწყვზე. გარდა ამისა, მარწყვი ნამდვილად არ იქნებოდა, ხოლო გირჩების შეგროვება არც ისეთი სახალისოა, მაგრამ უმოძრაოდ ყოფნის გამო ხელახლა შეეპარა შიში. ოჰ! ძალიან კი არა, სულ ცოტათი, სულ ოდნავ, იმის მსგავსად, როცა ნევხარ და სიბნელეში რალაც საგნების ტკაცუნის გესმის, თან მამისა და დედის ხმაც გეყურება, რომლებიც თავიანთ საძინებელში არიან და საუბრობენ. უხაროდა, რომ მამას მისი ხელი ეჭირა, რადგან ასე ნაკლებად ეშინოდა, მაგრამ მას ხომ სწორედ იმიტომ ეშინოდა, რომ მამას მისი ხელი ეჭირა... ამრიგად, ბიჭუნას, სეირნობისას, პირველად მოუნდა სახლში დაბრუნება.

თითქოს გულისთქმას მიუხვდაო, მამამისი ადგა, ბიჭუნაც ადგა, თანაც ფიქრობდა, უკან დაბრუნდებოდნენ თუ გრიზონზე გადებულ პატარა ხიდთან მივიდოდნენ, როგორც სხვა დღეებში. მან არც კი იცოდა, რა ერჩივნა. პატარა ხიდისკენ გაემართნენ, ჰოდა, მით უკეთესი.

ხიდიდან მჩქეფარე ნაკადს უყურებდნენ. მამა ამბობდა, ნაკადულიაო, რომელიც ჩუხჩუხით მიედინებოდა დიდი დრაჟეების მსგავს ქვებს შორის. ერთ დღეს მამამ მას პატარა პარკი მოუტანა, რომელიც ამის მსგავსი პანანინა „ქვებით“ იყო სავსე. ეს „ვები“ კანფეტები იყო. ეს ძალიან დიდი ხნის წინ მოხდა, ჯერ კიდევ შობამდე, კარგად აღარც კი ახსოვდა, რადგან ამის შემდეგ კანფეტები აღარასოდეს ჰქონია და უზომოდ მოსწონდა მდინარის ქვების ყურება, იფიქრებდით, რომ ეს სანახაობა მის თვალს ისევე სიამოვნებდა, როგორც კანფეტები – ენას.

მამამ თქვა:

– მას შემდეგ, რაც ეს ნყალი მოედინება...

ბიჭუნას ეს უცნაურად მოეჩვენა. დიდი ხნია, მოედინება. მაშინაც მოედინებოდა,

როცა აქ პირველად მოვიდნენ. გარდა ამისა, ხიდს არ ააშენებდნენ, წყალი რომ არ ყოფილიყო.

– და როდესაც შენს ბიჭუნას გრძელი თეთრი წვერი ექნება, ეს წყალი კვლავ განაგრძობს დინებას. არასოდეს შეწყვეტს, – თქვა მამამ, თანაც წყალს შესცქეროდა. – ამაზე ფიქრი გამშვიდება, – დასძინა მან, მაგრამ ჩანდა, რომ ეს ბიჭუნას კი არა, თავად მას ეხებოდა.

ისინი დიდხანს, ძალიან დიდხანს უყურებდნენ წყალს, ბოლოს და ბოლოს, უკან გამობრუნდნენ. ზღარბის გზით წამოვიდნენ. ბიჭუნამ ეს სახელი მას შემდეგ დაარქვა, რაც იქ ზღარბი იპოვეს. გზა, ცოტა არ იყოს, ოღროჩოლროდ მიდიოდა. ტყის წყაროს ჩაუარეს, სადაც გობში, რომელიც მუხისგან დამზადებულ ამოღრუტნულ ბურთულას წარმოადგენდა, ისეთი გამჭვირვალე წყალი ეშვებოდა და ისეთ ბროლივით წკრიალა ხმას გამოსცემდა, რომ მისი დანახვაც კი წყურვილს მოგვკრიდათ, მაგრამ ძალიან არ ცხელოდა.

სულ მალე ბილიკი ოდნავ უხვევდა და გორაკის მეორე მხრიდან ძირს ჩადიოდა. სულ ზემოდან თავიანთ სახლს დაინახავდნენ, ისინი მას ძალიან კარგად ხედავდნენ. ყველაზე უკეთ კი სამზარეულოს ფანჯარა ჩანდა, ნემსინვერას ქოთნით, რომელიც მზეში მთლად მწვანედ და ნარინჯისფრად მოჩანდა და მის უკან დედა იდგა, ოღონდ ისინი მას ვერ ხედავდნენ, მაგრამ მამა, ალბათ, დაღლილი იყო, რადგან, სანამ მალე ავიდოდა, ჩამოჯდა. ჩვეულებრივ, არასოდეს ჯდებოდა ამ კუნძუზე. დაჯდა და ბიჭუნა მუხლებთან მიიზიდა. თქვა: „არ დაილაღე?“ – „არა“, – თქვა ბიჭუნამ. მამა ილიმებოდა, მაგრამ ცალყბა ლიმილი გამოსდიოდა. ბიჭუნას ეფერებოდა თმაზე, ლოყაზე. ღრმად ამოისუნთქა და თქვა: – „დედიკოს ძალიან, ძალიან უნდა დაუჯერო“, და ბიჭუნამ თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია, მაგრამ არ იცოდა, რა ეთქვა. „კარგი

ბიჭუნა“, – დასძინა მამამ და ადგა. ბიჭუნას ილღობში მოჰკიდა ხელი და მალე ასწია, თავისი სახის სიმაღლეზე და ორჯერ აკოცა, ორივე ლოყაზე, შემდეგ მიწაზე დაუშვა და მტკიცე ხმით წარმოთქვა: „წავიდეთ!“

კვლავ გზას დაადგნენ. მალე ავიდნენ და დაინახეს ბალის კედელი, ორივე რბილწინვიანა, სახლი, სამზარეულოს ფანჯარა.

ნემსინვერას ქოთანი იქ აღარ იდგა.

ბიჭუნამ მაშინვე დაინახა, რომ ნემსინვერას ქოთანი სამზარეულოს ფანჯრის რაფაზე აღარ იდგა. ეს უთუოდ მამამაც შენიშნა, რადგან გაჩერდა, პატარა ხელზე უფრო ძლიერ ადმოუჭირა, ვიდრე ოდესმე და თქვა: – „მოსახდენი მოხდა, სწორედ ამის მეშინოდა“.

უძრავად იდგა, უყურებდა, უყურებდა და იმეორებდა: „ღმერთო ძლიერო, როგორ შემეძლო... მე ხომ ვიცოდი, მე ხომ ვიცოდი...“

ბიჭუნას სურდა ეკითხა, თუ რა იცოდა, მაგრამ არ შეეძლო, რადგან მამა ასე ძლიერ უჭერდა ხელს და მას გული ასტკივდა, როგორც იმ დღეს, როცა ზემდეტად ბევრი ნაბლის პიურე ჭამა.

შემდეგ მამამ თქვა: „წამოდი!“ და იმის ნაცვლად, რომ დაბლა ჩასულიყვნენ, სწრაფი ნაბიჯით იმავე გზას დაადგნენ, რომლითაც მოვიდნენ. – „სად მივდივართ, მამა? სად მივდივართ, მამა?“ – ამბობდა ბიჭუნა და გული სტკიოდა, როგორც იმ დღეს, ნაბლის პიურე რომ ჭამა.

– „ქალბატონ ბუფერანთან“, – თქვა მამამ. უცნაური ხმა ჰქონდა, როგორც ფოსტალიონს, იმ დღეს, როდესაც მანქანა დაეჯახა და ველოსიპედიდან ჩამოაგდო. – „ის ძალიან სათნოა, – თქვა მამამ, შენ მას იცნობ, მასთან დაიძინებ.“

ბიჭუნას ძალიან მოუნდა, ეკითხა, რატომ, მაგრამ მამა ძლიერ უჭერდა ხელს ხელზე, ასე რომ, ვერ ახერხებდა შეკითხვას. ამის გამო თუ იყო, რომ უფრო და უფრო სტკიოდა გული. ისე

სტკიოდა, რომ სურდა, ძირს დანოლილიყო, როგორც იმ დღეს, როცა ნაბლის პიურე ჭამა, მაგრამ მამა მაგრად უჭერდა ხელს ხელზე, მიუხედავად იმისა, რომ ზედმეტად სწრაფადაც კი მიდიოდნენ და ახლა მას გული მარტო გულის არეში კი არ სტკიოდა, არამედ ყველგან: მუცელში, წვივებში, თუ სისულელე არ იყო იმის თქმა, რომ გული გტკივა წვივებში.

როდესაც ქალბატონმა ბუფერანმა, რომელიც ძალიან მოხუცებული და მთლად დანაოჭებული იყო, ორივენი ერთად დაინახა, გულზე ხელები დაიკრიფა და თქვა: „ღმერთო ჩემო!...“

მამამ თქვა: „ღიახ, ასეა“ და ისინი შევიდნენ. როცა პატარა სასტუმრო ოთახში აღმოჩნდნენ, სადაც დარიჩინის სუნი იდგა, ბიჭუნამ მეტი ვეღარ გაძლო და ხალიჩაზე დანვა.

უკვე გარკვევით აღარ ესმოდა, რას ამბობდნენ. ქალბატონი ბუფერანი ლაპარაკობდა წვრილი, გაბზარული ხმით, მას თითქოს ძილში ჩაესმოდა ეს ხმა.

მამამ აიყვანა ბიჭუნა და სანოლზე გადაანვინა. ის ბავშვს დიდხანს ეფერებოდა თმაზე და ძალიან მაგრად და დიდხანს ჰკოცნიდა, უფრო მაგრად და უფრო დიდხანს, ვიდრე ჩვეულებრივ, საღამოობით. მერე ქალბატონმა ბუფერანმა მას ჩემოდანი მისცა. მამამ გადააკოცნა ქალი და გავიდა, ქალბატონმა ბუფერანმა კი ბიჭუნას მოვლა დაიწყო – თავზე სველი ცხვირსახოცი დაადო, გვირილის ნაყენი მოუმზადა. ბიჭუნა კარგად ხედავდა, რომ მოხუცი ტიროდა, იგი შეძლებისდაგვარად ინმენდდა ცრემლებს, მაგრამ ეს მაინც ჩანდა.

მეორე დღეს კუბებით თამაშობდა, როდესაც სასადილო ოთახიდან ქალბატონი ბუფერანის საუბარი შემოესმა.

კუბები ისე უნდა დაგელაგებინათ, რომ გამოსულიყო მამაკაცის პორტრეტი პატარა საყელოთი და ბუმბულიანი ქუდით. თვალი და ქუდი ჯერ კიდევ აკლდა. ბიჭუნა ადგა და ყური კლიტის ჭუჭრუტანას მიადო, რომელსაც თითის წვერებზე შემდგარი ზუსტად წვდებოდა. კარგად როდი ესმოდა, რადგან ქალბატონები ხმამაღლა არ ლაპარაკობდნენ. ისინი ჩურჩულებდნენ. ქალბატონი ბუფერანი სადგურის შესახებ საუბრობდა. – „ღიახ“, – ამბობდა ის. – „ღიახ, ისიც... მატარებელში ცოლის დანახვას ცდილობდა, მათ იცნეს“. „ღმერთო მალალო!“ – თქვა მეორე ქალბატონმა. – „მამ, ვერ შეძლო თავის შეკავება?“ „ვერა!“ – თქვა ქალბატონმა ბუფერანმა. – „ვერ შეძლო, შეძლებდა კი ვინმე? სულ ამბობდა: „ჩემი ბრალია, ჩემი ბრალია!“ – და შემდეგ მასზე ისაუბრეს, ბიჭუნაზე. – „კიდევ კარგი“, – ამბობდა მეორე ქალბატონი. – „კიდევ კარგი, რომ თქვენ აქ იყავით“. ქალბატონმა ბუფერანმა საპასუხოდ სიტყვები წარმოთქვა, მაგრამ მის ჩურჩულს რალაც აღბობდა და გაგება შეუძლებელი იყო.

ბიჭუნა კუბებით თამაშს მიუბრუნდა. ძირს დაჯდა, თვალიანი კუბი მოძებნა და თავის ადგილზე მოათავსა. ჩემად ტიროდა, ცრემლები მოსდიოდა და არ შეეძლო მათი შეკავება. ქუდის მოძებნა უფრო ადვილი იყო. სრუტუნებდა და ცდილობდა, არ ეხმაურა. ერთი ცრემლი ტუჩის კუთხესთან ჩაცურდა. ენით აიღო. მარილიანი იყო. ყველაზე უფრო ბუმბული უწყალებდა გულს, ვერასოდეს მიხვდებოდა, თავის ადგილზე იყო თუ თავდაყირა. ერთი ცრემლი, რომელიც ბუმბულს დაეცა, ჩაცურდა, შეყოვნდა, იქვე ჩამოეკიდა, როგორც ცვრის წვეთი.

თარგმნა ალინა ქადაგიშვილმა

აღინა ქადაგიშვილი

კადეტი, ანუ უმცროსი

2016 წლის ზაფხულში, „საზოგადოებრივი მაუწყებლის“ კონკურსში გამარჯვებულმა ათმა ქართველმა რეჟისორმა გადაიღო სატელევიზიო ფილმები აკა მორჩილაძის მოთხრობების მიხედვით. ეს იყო პროექტი სახელწოდებით „დღეები და ღამეები“ – ერთი იდეის გარშემო გაერთიანებული ათი რეჟისორის ათი ფილმი, ხოლო ნოემბრის თვეში საზოგადოებრივ არხზე მათი პრემიერა შედგა. დღევანდელი ვითარების გათვალისწინებით, ქართული კინემატოგრაფის ასაღორძინებლად გადადგმული ნებისმიერი ნაბიჯი მნიშვნელოვანია. ჩვენს მიზანს არ წარმოადგენს ამ ფილმების ავ-კარგიანობაზე საუბარი, მხოლოდ ერთ მათგანზე მოგიხსნათ – სანდრო ჯანდიერის „კადეტზე“...

სცენარის ავტორი და რეჟისორი აღნიშნავს, რომ, მართალია, ტელეფილმების სტუდიისგან დიდი მხარდაჭერა ჰქონდათ, სცენარის მოცემულობისა და სარეჟისორო ხედვის სათანადოდ ასახვას მწირი ფინანსური საშუალებები უშლიდა ხელს. ამან კი, თავისთავად ცხადია, ფილმების ხარისხზე იმოქმედა. „მე მაქსიმალურად შევეცადე, რომ ფინანსურ შეზღუდულობას შემოქმედებითად მივდგომოდი, მაგალითად, გადავიღე მიტინგის დარბევის სცენა მომიტინგეების გარეშე (მომიტინგეების რიგები, ძირითადად, გადამღები ჯგუფის წევრებისგან შედგა), პიკეტის

სცენა მოპიკეტეების გარეშე. ამგვარი გადაწყვეტილება გარკვეული რისკის შემცველია და ყოველთვის არ ამართლებს. გარდა ამისა, შეუძლებელია ათმა სხვადასხვა ეტაპზე მყოფმა, სრულიად განსხვავებული გამოცდილების მქონე ადამიანმა სხვადასხვა ფილმით ერთნაირად კარგი შედეგი აჩვენოს“.

ამრიგად, აკა მორჩილაძის პიესა „მამის“ მიხედვით გადაღებულ ფილმს სანდრო ჯანდიერმა „კადეტი“ დაარქვა. „Cadet“ – ფრანგულიდან ითარგმნება, როგორც „უმცროსი“ და აგრეთვე სამხედრო სასწავლებლის მოსწავლეს ან ახალწვეულს ნიშნავს. ეს სიტყვა ასოციაციების მთელ ნაკადს წარმოქმნის: ჯერ გვახსენდება რუსი კადეტები – სამოქალაქო ომში წითლების მიერ უმოწყალოდ დახოცილი; იუნკრები, საქართველოს დამოუკიდებლობის დაცვისას რომ დაეცნენ ისევ წითელ არმიასთან ბრძოლაში. აკა მორჩილაძე იუნკრებს ახსენებს წიგნში „ქართულის რვეულები“. მე-19 საუკუნის სურათების ბოლო თავში „შემოვიდნენ რუსები...“ 1921 წლის თებერვალში დაღუპული იუნკრების სიაში რეჟისორის სამი მოგვარე, სამი ჯანდიერია: ილია, იოსები და არჩილი...

ჩემი ვარაუდი, რომ ეს უბრალოდ დამთხვევა არ არის და ორაზროვნებას მართლაც აქვს ადგილი, ეფუძნება ფილმის ფინალს: სწორედ უმცროსი

ძმა მიაშურებს სამხედრო შტაბს და აფხაზეთის ომში წასასვლელად ეწერება... მიდის მატარებელი და მიჰყვება კადეტიც; მთავრდება ფილმი, უკვე ტიტრებს ვკითხულობთ, ბოლო ნუთებილაა დარჩენილი. მოულოდნელად, მატარებელი სადღაც ჩერდება. ერთი შეხედვით, ვერ დაადგენ, რომელი სადგურია... იქაურობას სიცოცხლის ნიშან-წყალი არ ატყვია, „წინ ამორტიზირებული და გაძარცვულვაგონებიანი მატარებელი დგას, რაც, სავარაუდოდ, საომარ სოფელზე უნდა მიუთითებდეს“... ჩვენი მოხალისე ახალწვეული ვაგონიდან ჩადის, მატარებელი კი სვლას განაგრძობს... როგორც სანდრო ჯანდიერმა გვითხრა, „კადეტს“ ორი ფინალი აქვს, თუმცა მაყურებელი ზოგჯერ ტიტრების სტადიაზე ანებებს თავს ფილმის ყურებას და მეორე ფინალი „კადრს მიღმა“ რჩება... ალბათ, სიმბოლურია, რომ ფილმი რკინიგზის სადგურიდან დაიწყო და სადგურით მთავრდება, ოღონდ ეს სხვადასხვა სადგურებია. გარდა ამისა, ერთი ფერად ფირზეა აღბეჭდილი, მეორე – შავ-თეთრზე. ერთგან მშვიდობაა, მეორეგან კი – ომი.

ნაწყვეტ-ნაწყვეტ, „რიკოშეტივით“ გვიბრუნდება ფილმში გაგონილი ფრაზები: „ამათ დავბრიდავ ერთხელ რა“, – ამბობს გია, რომელსაც ყელში ამოუვიდა, ნარკომანი უფროსი ძმა და მისი ძმაკაცები, რომლებიც ათასგვარ შავბნელ საქმეში არიან გახვეული, რათა „წამალი“ იშოვონ. მეზობელი ქალის მიერ გიას შესახებ ნათქვამი სიტყვებიც: „ეს გიჟია...“ ნუთუ უმცროსმა ძმამ ომში წასვლა იარაღის გამო მოინდომა? მაგრამ ის ხომ ექიმია, მისი მოვალეობა ადამიანებისთვის სიცოცხლის შენარჩუნებაა და არა – წართმევა! ფილმში არის ერთი ძალიან საგულისხმო ეპიზოდი, რომელიც უფროსი ძმის, დათუკის მაგალითზე გვიჩვენებს, რომ ის, ვინც

საკუთარ სიცოცხლეს არ უფრთხილდება და ფუჭად ფლანგავს, ვერც სხვის დახმარებას, გადარჩენას შეძლებს.

გასული საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისი, სამხედრო გადატრიალება, აფხაზეთის ომი... მიწასთან გასწორებულ საქართველოში სიკვდილი, შიმშილი და სიცივე აღარავის უკვირდა. ჩვენ ხშირად დაუფარავი გალიზიანებით ვიხსენებდით მეორე მსოფლიო ომის ვეტერანებისგან გაგონილ სიტყვებს, საყვედურივით რომ ჟღერდა: „თქვენ ომი არ გინახავთ...“ ყველა თაობას თავისი ომი აქვს, სამწუხაროდ. ყველა მათგანს მოაქვს სისხლი, სისასტიკე, სილატაკე და, მართალია, ის ომები, რომელებიც ჩვენ გვხვდა წილად, თავისი გამანადგურებელი ძალითა და გამირული სულისკვეთებით მეორე მსოფლიო ომს, დიდხანს სამამულო რომ ერქვა, ვერ შეედრება, მაგრამ მათ სამუდამო

რეჟისორი სანდრო ჯანდიერი

კვალი დატოვებს ჩვენს ცნობიერებაში, წაგებული ომების თაობად გვაქციეს, თაობად, რომელსაც გზა-კვალი აერია, რომელმაც დაკარგა ორიენტაცია და ლამის შეეწიროს ღირებულებათა გადაფასებას. რასაც საბჭოთა დროში გვასწავლიდნენ, სიყალბე იყო, ჩვენი წმინდა იდეალები მედროვეთა ხელში შეიბღალა და ახლა, ამ ომების პირისპირ მდგარნი, საკუთარი თავის იმედად აღმოვჩნდით, სამშობლოს აღარ შეეძლო ჩვენი შევლა, პირიქით, ჩვენგან მოელოდა დახმარებას. ასეთ დროს სუსტი ნებისყოფის კაცი, შეიძლება, ხელიდან წავიდეს, ძლიერმა კი იარაღს მოჰკიდოს ხელი და არა მხოლოდ საომრად. სწორედ ასე მოუვიდათ ფილმის გმირებს, ორ ძმას – დათუკისა და გიას. დათუკი მამას უფრო ჰყვარებია: „იმის იმედი მქონდა, ის ნიჭიერი იყო, თბილი და გულლია ბავშვი, ახლა კი ერთი დოზა „წამლის“ გულისთვის...“

სანდრო ჯანდიერი: „ფილმის საბოლოო სათაურია „კადეტი“, თუმცა ის პირველი არხის ეთერში გავიდა სათაურით „კადეტი 92“. აკა მორჩილაძის პიესას მითითებული ჰქონდა წელი, ამიტომ ლოგიკურად მომეჩვენა სათაურში წლის მითითება, თუნდაც იქიდან გამომდინარე, რომ ფილმში ამბის ზოგიერთ ხაზს ისტორიული საფუძველი აქვს (მაგ. 1992 წლის 2 თებერვლის მიტინგის დარბევა და ა. შ.). ცხადია, ძირითადი ამბავი პროფესორის სახლში ვითარდება, მაგრამ მე შევეცადე, ფილმში ჩამერთო ისტორიული კონტექსტი, რამაც საშუალება მომცა, გამოვსულიყავი ტელესპექტაკლის ჟანრიდან და უფრო სატელევიზიო ფილმის ფორმატში გადავსულიყავი. მხოლოდ ინტერიერში განვითარებული მოქმედება, რაც არ უნდა კარგად იყოს გადაღებული, მაინც მოსაწყენია (ორი გამონაკლისის გარდა, ესე-

ნია: ჰიჩკოკის „თოკი“ და სიდნი ლუმეტის „12 განრისხებული მამაკაცი“. ცხადია, აქ შედეგებზე გვაქვს საუბარი – ორივე შემთხვევაში ჩაკეტილობა, სიუჟეტიდან გამომდინარე, აუცილებლობით არის გამოწვეული“. ისე მოხდა, რომ პროექტში მონაწილე ერთ-ერთი რეჟისორის ფილმს დაერქვა „საქართველო 1992“, ამიტომაც გადაწყდა, ფილმის სათაურიდან ამოეღოთ „92“.

„კადეტის“ წარდგინებაში ვკითხულობთ: „ფილმის სიუჟეტი 1990-იანი წლების საქართველოში ვითარდება და მოგვითხრობს ველოდის – პროვინციელი ახალგაზრდა კაცის – სტუმრობის ამბავს დედაქალაქში. ველოდი შორეულ ნათესავს ეწვევა და აღმოაჩენს, რომ ყველასგან მივიწყებული პროფესორი დაცარიელებულ სახლში ბედის ანაბარადაა დარჩენილი: კედლებს ახლადჩამოსხნილი სურათების კვალი ეტყობა. სიმონის გარდაცვლილი მეუღლის, თამარა დეიდას პორტრეტი

აკა მორჩილაძე

ჯერჯერობით ისევ ამშვენებს კედელს. ველოდი ჩანთებს სიმონს აბარებს“.

პროვინციულ სტუმარს რომ სცოდნოდა, რაც ამ სახლში ხდებოდა, ასეთ შეცდომას ნამდვილად არ დაუშვებდა, მით უმეტეს, რომ იმ ჩანთებში რვაასი დოლარის საქონელი ეწყო – ნასესხები ფულით, გასაყიდად შეძენილი შოკოლადის კანფეტები – „სნიკერსი“, „ტვიქსი“...

აი, ასე, ერთი ოჯახის დრამატული ისტორიის მაგალითზე ვიგებთ, საერთოდ, ქვეყანაში დატრიალებული უბედურების შესახებ. სიმონის მეუღლის, დათუკისა და გიას დედის, თამარას გარდაცვალების შემდეგ მამასა და შვილებს მზრუნველობა მოაკლდათ, მათ ერთობას ნელ-ნელა საფუძველი გამოეცალა. მნიშვნელოვნად მიმანჩნია სათაურის ცვლილება, რეჟისორს მამიდან უმცროს შვილზე გადააქვს აქცენტი, ანუ იმ ამბავში, რომელსაც სანდრო ჯანდიერი მოგვითხრობს, პროტაგონისტი უმცროსი შვილია... მამებისა და შვილების დაპირისპირების თემა, რომელიც თითქოს სამყაროსავით ძველია, ფილმში უფრო შეპირისპირებაშედარების სახეს იღებს – მაყურებელი ძალაუვნებურად აღარებს ერთმანეთს უმცროს და უფროს თაობას და დანანებით აღმოაჩენს, რომ ვაჟებს, სამწუხაროდ, არ გააჩნიათ ბატონი სიმონის ღირსებები: დიდსულოვნება, თავაზიანობა, განსნა-

ვლულობა. მძიმე სოციალურმა გარემომ, „ქუჩამ“ მათ შინაგან სამყაროზე უარყოფითად, თუმცა სრულიად განსხვავებულად იმოქმედა: სუსტს, უნებისყოფოს სრულ არარაობად აქცევს, ხოლო ძლიერს სამართლიანობის აღდგენის სურვილმა, შესაძლოა, დანაშაულის ჩადენისკენ უბიძგოს.

როგორც მწერლისთვის, ისე რეჟისორისთვის ძვირფასია წარსულის მონატრება, ერთგვარი გაიდეალება, რაც თუნდაც თბილისის ძველი უბნებისადმი, მისი ისტორიულ-არქიტექტურული მემკვიდრეობისადმი განსაკუთრებულ, ფაქიზ დამოკიდებულებაში გამოიხატა. ამ თემას ეძღვნება აკა მორჩილას ნაწარმოებების მნიშვნელოვანი ნაწილი, მაგალითად, თუნდაც, „მადათოვი“. სანდრო ჯანდიერი კინოხელოვნების სპეციალობას ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და დიდ ბრიტანეთში ეუფლებოდა, ამიტომაც კარგა ხანს უცხოეთში მოღვაწეობდა. 2005 წელს გადაიღო თავისი პირველი მოკლემეტრაჟიანი ფილმი „გამცილებელი“ (ინგლ. Poppy Season), სადაც მთავარი გმირი დედაქალაქის ძველი უბნიდან ახალში, კერძოდ, ერთ-ერთ მიკრორაიონში მიემგზავრება. როგორც კიტატო მეტროდან გამოდის, თბილისური აივნიან-შუშაბანდიანი სახლები და ვინრო ქუჩაბანდები რკინა-ბეტო-

კადრი ფილმიდან „კადეტი“

ნის კორპუსებით იცვლება. კონტრასტი უზარმაზარია და დამორგუნველი. ძალაუნებურად მოუხმობ იოსებ გრიშაშვილის აკვიატებულ სტრიქონებს: „შენ აგისხნია ბევრი ქარაგმა, ქორონიკონის კენტი და ლუნი, მაგრამ არ იცი, ჩვენმა ქალაქმა რა სურათები მოქარგა უნინ“. საერთოდ, სანდრო ჯანდიერის „გამცილებელი“ ლამაზი ფილმია – ყველგან პოეზიაა, რადგან ძალიან შეკუმშულია და მხოლოდ მინიშნებებით თუ მიხვდები ავტორის სათქმელს.

სატელევიზიო ფილმი „კადეტი“, რომელიც ურთიერთნდობით გამსჭვალულ, გულახდილ საუბარს ჰგავს მწერალსა და რეჟისორს შორის, აკა მორჩილაძის შემოქმედებისთვის დამახასიათებელ მთელ „არსენალს“ აამოქმედებს. „ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები“, „მოგზაურობა ყარაბაღში“, „ავგისტოს პასიანსი“ და ბევრი სხვა – ამ ნაწარმოებების გმირები ჩვენთვის „ნაცნობი“ ახალგაზრდები არიან და, შესაძლოა, მათ კიდევ დიდხანს არხეინად ეცხოვრათ მშობლების ხარჯზე, მეგობარ გოგონებთან დრო ეტარებინათ და გონება დაებინდათ ათასგვარი ნარკოტიკული საშუალებებით, რომ უბედურ შემთხვევას, ომსა თუ პირად ტრაგედიას ერთხელაც მათთვის თვალი არ აეხილა.

ექსპრესიულობის თვალსაზრისით, ჯანდიერის ამ ფილმშიც ისეთივე სწრაფი ტემპით ვითარდება მოვლენები, როგორც აკას მოთხრობებსა თუ რომანებში. არსებითად, აკა მორჩილაძე მოქმედების მწერალია, მასთან იშვიათად შეხვდებით მედიაციური პასაჟებს და თუ ასეთი მაინც გვაქვს, ძირითადად, მისი პერსონაჟების დიალოგებში. ჩემი აზრით, ფილმი „კადეტი“ ტექსტის სიღრმისეულად ნაკითხვის ნიმუშად გამოდგება, რადგან მომზადებული მაყურებელი იმთავითვე იცნობს აკა მორჩილაძის ხელწერას. ეს დიდი მიღწევაა ნებისმიერი რეჟისორისთვის. აკასთან უშუალოდ საომარი მოქმედე-

ბების აღწერას იშვიათად შეხვდებით. მწერალს ფრონტზე მეტად აინტერესებს ის, რაც ზურგში ხდება. ასე ცდილობს მაშინდელი ატმოსფეროს დახატვას, მის მიერ მოძიებულ ინფორმაციაზე, უფრო მეტად კი, ნანახ-გაგონილ-ნაგრძნობზე დაყრდნობით.

ბიჭები თითქოს ომობანას თამაშობენ, თითქოს სინამდვილეში არ ხდებოდა ის, რასაც ვხედავთ, მაშინაც კი, როცა ჩვენ თვალწინ სისხლი იღვრება, რასაც მწერალი ძალდაუტანებლად, სამეტყველო ენისთვის დამახასიათებელი არაფორმალური მანერით მოგვითხრობს, ზოგჯერ ბოლომდე არცაა სარწმუნო: ჯერ ერთი, მისი სტილისთვის დამახასიათებელი იუმორის გამო, რომელიც ყველაზე ტრაგიკულ სიტუაციებშიც კი იჩენს თავს, მეორეც, მისი გმირები ხშირად არაფხიზელ მდგომარეობაში არიან და ამის გამო მათი მონათხრობი ნაკლებად რეალისტურია. სწორედ ამ კომპონენტებით იქმნება განუმეორებელი აკასეული სამყარო, სადაც მუდმივად გინევს მოგზაურობა დოკუმენტურ სიზუსტესა და წმინდა წყლის გამონაგონს შორის, მწერლის ოსტატობა კი მათ ერთმანეთს ისე უხამებს, რომ გვიჭირს გარჩევა. ჯანდიერმა შეინარჩუნა აკას სტილის ეს თავისებურება: ფილმის იმ ხანმოკლე მონაკვეთებმა, რომლებიც ომს უკავშირდება, გამახსენა ოთარ იოსელიანის „ზამთრის სიმღერა“ (2015 წ.), სადაც ავტორი აბსურდსა და გროტესკს იშველიებს, რათა ომის უაზრობა კიდევ უფრო მწვავედ გვაგრძნობინოს.

...და მომინდა გამეგო, როგორი დამოკიდებულება ჰქონდა სანდრო ჯანდიერს ბატონი ოთარის შემოქმედებისადმი. რეჟისორის პასუხი იმდენად საინტერესო და ამაღელვებელი აღმოჩნდა, რომ აუცილებლად მინდა, მკითხველმაც ნაკითხოს – ოდნავი შემოკლებით. აქვე ვიტყვით, რომ სანდრო, ფილმებზე მუშაობის პარალელურად,

წერს კრიტიკულ წერილებს კინოსა და ზოგადად, ხელოვნებაზე.

„ოთარ იოსელიანთან რეჟისორის ასისტენტად ვიმუშავე მის ბოლო ორ ფილმზე – „მანტრაჰა“ (2010წ.) და „ზამთრის სიმღერა“ (2015წ.). ასე რომ შეფასებაში სუბიექტური ვიქნები, თუმცა, მგონი, არავის ენეინება, თუ ვიტყვი, რომ ოთარ იოსელიანი არის ცოცხალთა შორის ყველაზე დიდი ქართველი რეჟისორი, რომელიც ასეთ საპატივცემულო ასაკშიც კი დაულაღვად იბრძვის საკუთარი ხედვის, ენის, მეთოდის გასაღრმავებლად და ჩემთვის დიდი პატივი იყო, რომ მომეცა საშუალება, ამ მეთოდს დავეკვირვებოდი და უშუალოდ მისგან მესწავლა.

მას შეუძლია საოცარი შეუპოვრობით მთელი დღე დაუთმოს ერთი სცენის გადაღებას, სანამ მათემატიკური სიზუსტით გამოთვლილ კამერის მოძრაობებსა და ზუსტ ემოციურ განწყობას არ მიიღებს მსახიობებისგან და ზოგადად მთელი სცენისგან. წარმოიდგინეთ მწერალი, რომელიც მთელი დღე ერთ წინადადებას, ერთ აბზაცს წერს, სანამ არ მიიღებს იმ

სათქმელს, რასაც ეძებს, ანუ საუბარია ფლობერის ან ტოლსტოის ეპოქაზე. დღეს ამას ნაკლებად ვხვდებით. ასევეა კინოში.

ალბათ, 1985 წელი იყო და შესაბამისად, 11 წლის ვიყავი, როდესაც „მთვარის ფავორიტები“ გამოვიდა და დედამ ჩემთან ერთად კინოთეატრ „ამირანში“ ვნახე. დღემდე მახსოვს დეტალები, როგორ იჭედება სალათის ფურცელი ნიჟარაში, როგორ ჭრის ყასაბი ხორცის რბილ ნაჭერს. ეს არის სამყარო დანახული გულუბრყვილო ბავშვის თვალით, რომელიც ამავე დროს გამჭრიახი და კრიტიკულია. ეს უცხო სამყარო მისთვის ჩვეული გახდა, დღეს ოთარ იოსელიანს საფრანგეთთან შემოქმედებითად ისეთივე მჭიდრო კავშირი აქვს, როგორც საქართველოსთან.

...წელი არ გავა, „იყო შაშვი მგალობელი“ არ ვნახო. ეს რაღაც თავისით, სპონტანურად ხდება, საახალწლო დღეებში ან შუა ზაფხულის რომელიმე ცხელ საღამოს შემთხვევით გადავრთავ და რომელიღაც არხი აჩვენებს. ისმის სასულე ორკესტრის ხმა, კონსერვატორიის

კადრი ფილმიდან „კადეტი“

ოთახებიდან იღვრება რეპეტიციის გამე-
ბი, ვხედავთ 1960-იანი წლების ქუჩებს,
იმ ეპოქის თბილისს, რომელიც დღემდე
ცელულოიდის ამ კადრებში საოცრად
სუნთქავს. ასევე ცოცხალი და აქტუა-
ლურია გელა კანდელაკის არქექტიპული
პერსონაჟი. მართალია, მცირერიცხოვანი,
მაგრამ ისინი ჩვენ გარშემო არიან, ჩვენ
ასეთ ადამიანებს ვიცნობთ“.

ერთი შეხედვით, შორს გადავუხ-
ვიეთ ჩვენი თემიდან, მაგრამ, ამავე
დროს, სათქმელთან ახლოს მივედით:
ოთარ იოსელიანმა შემთხვევით როდი
შეაჩერა არჩევანი სანდრო ჯანდიერზე,
როგორც თანაშემწეზე. ჩემი აზრით,
მაესტრომ მასში უმცროსი თანამოა-
ზრე დაინახა. ახალგაზრდა რეჟისორის
მიერ სტუდენტობის დროს შექმნილი
რამდენიმე ნუთიანი ფილმებიდანაც
ცხადი ხდება, როგორი თვითკრიტი-
კულობით ეკიდება ავტორი თითოეულ
კადრსა თუ ეპიზოდს, როგორ ზრუნავს
უმცირეს დეტალებზე და, რაც მთავა-
რია, როგორ ბუნებრივად რთავს თავის
სააზროვნო პროცესში მაყურებელს.
ფილმის მსვლელობისას ძნელია, თვა-
ლი მოსწვევიტო ეკრანს, ხოლო, როცა
ის მთავრდება, ისევ და ისევ უსიტყვოდ
ჰპირდები საკუთარ თავს, რომ კიდევ
ერთხელ უყურებ.

არც ყმანვილკაცობისას ფილოსო-
ფიის შესწავლას ჩაუვლია უკვალოდ
– ავტორი ყურადღებას მუდამ იმაზე
ამახვილებს, რაც არსებითი და მთა-
ვარია ამა თუ იმ ამბის თხრობისას.
ამიტომ მასთან ვერ შენიშნავ ცოტათი
მაინც განელილ კადრებს, მოსაწყენ პა-
საჟებს... ტელეფილმის სპეციფიკიდან
გამომდინარე, „კადეტი“ ახლო ხედს
მოითხოვდა და სანდრო ჯანდიერმა
აქაც დიდი ოსტატობა გამოამჟღავნა:
მან, ჩვეულებისამებრ, შექმნა თავი-
სი პერსონაჟების დასამახსოვრებელი
ფსიქოლოგიური პორტრეტები. მსახიო-
ბებმა ზუსტად იგრძნეს, რასაც მათგან
მოითხოვდნენ და შედეგად მივიღეთ
კარგი, „შეკრული“ ფილმი, სადაც მხო-
ლოდ ერთი-ორი ფრაგმენტი თუ გვი-
ტოვებს უკმარისობის განცდას... ფილ-
მის გმირები: გია, დათუკი, ბატონი
სიმონი, მეზობელი ქალი ნათელა, პრო-
ვინციელი ნათესავი ველოდი, დათუკის
ბავშვობის მეგობარი საშა, ქურდბაცა-
ცა შამო და სხვანი იმდენად ნამდვილ,
რეალურად ხელშესახებ პიროვნებებად
იქცნენ ჩვენთვის, რომ ბატონი სან-
დროს კვალად მეც გავიმეორებ: ისინი
ჩვენ გარშემო არიან, ჩვენ ასეთ ადა-
მიანებს ვიცნობთ.

განმარტება:

*ჩვენი ჟურნალის 2016 წლის მეოთხედი ნომერში არტრევიუს რუბრიკით გამო-
ქვეყნებულ წერილებში გამოყენებულია ფოტოხელოვან ლაშა კუპრაშვილის ნამუ-
შევრები.*

ISSN 1987-5762

9 791009 576000